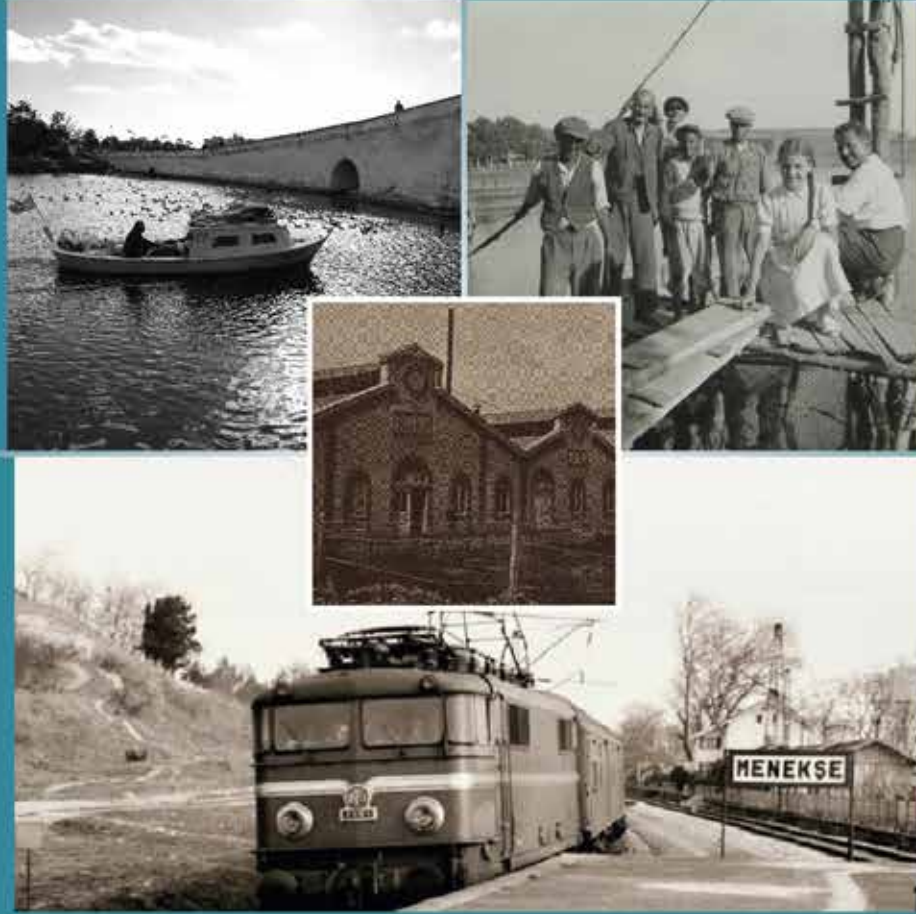

BENİM SEMTİM, BENİM MAHALLEM
KÜÇÜKÇEKMECEM

fatih

MENEKŞE

YAZAN: KÜBRA YETER

BENİM SEMTİM, BENİM MAHALLEM
KÜÇÜKÇEKMECE

FATİH

MENEKŞE

Yazan ve Hazırlayan

KÜBRA YETER

■ ■ ■

İmtiyaz Sahibi

Küçükçekmece Belediye Başkanı Kemal ÇEBİ

Yayın Yönetmeni

Güney ÖZKILINÇ

Yazan ve Hazırlayan

Kübra YETER

Yayın Danışmanı

Yasemin BEKTAŞ

Yayın Editörü

Suat Hayri KÜÇÜK

Etkinlik Planlama ve Basın Yayın Şefi

İlker ÇETİNKAYA

Görsel Sanatlar ve Tasarım Yöneticisi

Duygu YENİCİ

Grafik Tasarım

Ahmet GÜRLER

Bütün hakları sınırlıdır.

Yapılacak alıntılar ve görsel kullanımlar

Küçükçekmece Belediyesi ve eser/hak sahiplerinin ancak yazılı izinlerine tabidir.

1. Baskı

Derin Ofset ve Ambalaj

Mart 2024, İstanbul

ISBN: 978-605-9110-29-7

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 70967

Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları

www.kucukcekmece.istanbul

444 4 360

İÇİNDEKİLER

Başkan Yazısı	6	II. Bölüm:	
Önsöz		Semtın Sabaha Açılan Kapıları	128
Bir Merhaba	8	Mahallenin Kasapları.....	129
I. Bölüm:		1948 Yılından Beri... Kıvırcık Et.....	134
Semte Bakış.....	12	Küçükçekmece’nin Tek Kadın Kasabı:	
İstanbul’un Hikâyesinin Başladığı Semt:		Seçkin Kasap.....	138
Küçükçekmece	13	Çarşının Lezzetleri.....	144
Fatih’in, Menekşe’nin Nostalji Portresi	17	Küçükçekmece’den Dünyaya Açılan Bir Kapı:	
Küçükçekmece’nin En Eskisi: Fatih Mahallesi.....	28	Beyti Güler Et Lokantası	148
Fatih Mahallesi Muhtarı Ramazan Çarkçı.....	32	Mahallenin Buluşma Noktası: Çay Bahçeleri.....	154
Küçükçekmece Gölü Salınıyor Hâlâ.....	36	Cennet Bahçe:	156
Bir El Tutar Ağı, Bir Ağ Düşer Suyu:		Meyvalı Çay Bahçesi:	156
Semtın Balıkları ve Balıkçıları	42	Sohbet Aile Çay Bahçesi:	156
Semtın Ortak Heyecanı:		1973’ten 2023’e: Sohbet Aile Çay Bahçesi	157
Bayramlar	56	Küçükçekmece Gölü’nün Cennet Bahçesi.....	165
Tarihi Köprüde Et Bayramı	57	Bir Göl Havası ve Bir Deniz Dalgasında Dolar	
Cumhuriyet Coşkusu.....	58	Meyler: Semtın Meyhaneleri	170
Mahallede Paskalya.....	63	‘Melahat Geçilmez’	173
Hıdırellez Şenlikleri	64	“Köprüden Geçiyor muyuz?”	
Küçükçekmece’nin ve Mahallenin Demiryolu ..	66	Semtın Sinemaları.....	178
Küçükçekmece’de Halkevi Deneyimi.....	86	Salim Bey Sineması:	180
Karşılaşmalar, Tanışıklıklar ve Hatıralar:		Şafak Sineması:	180
Semt Sakinleri	99	Kulüp Sineması:	180
Bir Parkın Adında Yaşıyor ve		Güven Sineması:	180
Büyüyor O Güzel Çocuk: Mustafa Mert Peker ..	118	Cennet Sineması:	180
		Kızılay Sineması:	180
		Ada Sineması:	181
		Ali Baysal Sineması:	181
		Semtın Eczaneleri	182
		Pelin Eczanesi	182
		Yeni Eczane	187
		Mahallenin İğne İpliği Terzisinin Ellerinde:	
		Mine Tapanyiğit	190
		35 Yıllık Bir Miras:	
		Tadın Profiterol ve Onun Güzel İnsanları	193

III. Bölüm:		V. Bölüm:	
Semtın Kültür Mozaiği	200	Semtın Tarihi Dokusu	258
Zümrütyuva’nın Basıncıköy’e Dönüşümü	200	Küçükçekmece’nin Tarihi Mirası:	
Menekşe’nin Sanat Emekçileri	203	Fatih Camii	259
Sinemanın Kötü Adamı: Ahmet Tarık Tekçe	203	Osmanlı’nın İlk Kibrit Fabrikası:	
Bayan Bacak: Serpil Örümcer	207	Osmanlı Kibritleri Fabrikası	262
Menekşe’den Bir Çınar Geçti:		Bu Köprü’nün Altından Çok Sular Aktı Geçti:	
Rifat Ilgaz ve Afet Muhteremoğlu	210	Tarihi Küçükçekmece Köprüsü	268
Yaşar Kemal Menekşe’ydi,		Mahallenin Çesmeleri	274
Menekşe Yaşar Kemal	220	Ayazma Çeşmesi	275
Menekşe’nin Yusuf Ahıskalısı	230	Çınaraltı Çeşmesi, Vezir Mehmet Paşa Çeşmesi	
Menekşe’de Yazlar Haylayf’tan Geçer:		ya da Kasap Çeşmesi	276
Plaj ve Kamp Yerleri	234	Tuğralı Çeşme ya da Hamidiye Çeşmesi	278
IV. Bölüm:		Küçükçekmece Köprüsü Çeşmesi veya	
Semtın Spor Faaliyetleri	244	Karakol Çeşmesi	279
Tozlu Arsalardan Sahalara:		Fatih’in Kalbinde Bir Çınar:	
Mahallenin Spor Kulüpleri	245	Tarihi Çınar Ağacı	280
Uzun Süren Bir Geçmişin Şimdisi:		Mahallenin Kilisesi: Aya Yorgi Kilisesi	282
Küçükçekmecespor 112 Yaşında	247	Küçükçekmece’de Bir Han	286
Küçükçekmece’nin İlk ve Tek Kadın Basketbol		Mahallenin Kontrol Noktası:	
Kulübü: Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve		Karakol Binası	288
Spor Kulübü	252	Köprübaşında Tarihin Tanığı:	
Uzak Doğu Sanatını Mahalleyle Buluşturan Kulüp:		Efe Kadri ve Köşkü	289
Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü	256	Dehr ü Zamana Sığmaz Bir Latife:	
		Garip Dede	296
		Garip Dede Dergâhı ve Faaliyetleri	300
		VI. Bölüm:	
		Mahallenin Merkezleri	304
		Menekşe’den İstanbul’a Yayılan Bir Sanat Mekânı:	
		Yaşar Kemal Sanatevi	306
		Gölde Yükselen Çocuk Sesleri:	
		Fatih Mahallesi Gündüz Çocuk Bakımevi	310
		Sonsöz	312

BENİM SEMTİM, BENİM MAHALLEM
KÜÇÜKÇEKMECE

fatih

Değerli Küçükçekmeceliler,

Küçükçekmece mahallelerinin zengin kültürel dokusunu, tarihini ve gündelik yaşamını anlatan bu özel kitap serisini sizlerle buluşturmanın heyecanını ve mutluluğunu yaşıyorum. Her mahallemiz bu şehrin kimliğini ve kültürünü şekillendiren eşsiz değerler barındırıyor. Bu kitap serisi mahallelerimizin renkli hikâyelerini, sıcak komşuluk ilişkilerini, tarihi ve kültürel mirasını siz değerli okurlara aktarmak için özenle hazırlandı. Küçükçekmece'nin her bir köşesinde yaşanan hayatın, bu toprakların hafızasında saklı olan anıların ve mahallelerimizin eşsiz güzelliklerinin bu sayfalarda hayat bulduğuna inanıyorum.

Mahalle kültürü, tarihin her döneminde toplumların sosyal dokusunu şekillendiren temel bir yapı taşı olmuştur. Geleneksel mahalle yapıları, komşuluk ilişkilerinden esnaf ağlarına, ortak yaşam alanlarından kültürel etkinliklere kadar toplumsal yaşamın her yönünü kucaklar. Zaman içinde bu yapılar modern şehircilik anlayışıyla birlikte evrilmiş, ancak köklerindeki topluluk duygusu ve birliktelik anlayışını korumuştur. Mahalleler, kent kültürünün gelişimine ve bir kentin kimliğinin oluşmasına katkıda bulunur. Bu, sadece mimari ve fiziksel yapılanma ile sınırlı değil; dil, sanat, gelenekler ve günlük yaşam pratiklerinin bir araya gelmesiyle oluşan bir kültür mozağıdır. Mahalleler, kentlerin hafızası olarak işlev görür ve geçmişle gelecek arasında köprü kurar. Her mahalle kentin kendine has hikâyesinin bir parçasıdır ve bu hikâyeler bir araya geldiğinde kentin eşsiz kimliği ortaya çıkar. Küçükçekmece

■ ■ ■

gibi dinamik bir kentte, her mahallenin kendine has karakteri ve tarihi bu geniş ve zengin kültür mozağının en değerli parçalarından birini oluşturur.

Fatih Mahallesi (Menekşe) kentimizin tarihine ışık tutan, kökleri derinlere uzanan özel bir muhittir. Bu kitapta, bu mahallenin tarihini, sosyal yapısını ve gelecek nesillere aktarılması gereken değerlerini ele alıyoruz. Geçmişin izlerini taşıyan ve geleceğe yön veren bu mahalle kentimizin gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Bu değerli eserin hazırlanmasında emeği geçen herkese en içten teşekkürlerimi sunarım. Yazar ekibimizin titiz çalışmaları, Küçükçekmece Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün desteği, muhtarlarımızın ve mahalle sakinlerimizin katkıları bu kitap serisinin bileşenleridir. Her bir sayfasında mahallelerimizin ruhunu, tarihini ve kültürünü hissedeceğinizi umuyorum. Bu eserler sadece bilgi ve anıların bir araya getirilmesi değil, aynı zamanda topluluğumuzun ortak hafızasının da parçasıdır.

Küçükçekmece'nin her mahallesinin kentin genel yapısına olan katkısını ve bu toprakların sıcaklığını bu sayfalarda bulacaksınız. Umarım siz de en az benim kadar bu kıymetli seriden keyif alırsınız.

Sevgi ve saygılarımla

KEMAL ÇEBİ
Belediye Başkanı

-Önsöz-

Bir Merhaba

Sözlüklerde birçok “mahalle” tanımıyla karşılaşırız. Kimi yerde bir kasaba veya köyün bölündüğü en küçük parça olarak geçer kimi yerde yerel yönetimlerin bir parçası kimisinde de idari bir yapı. Kelime anlamıyla bu tanımların hiçbiri yanlış değil fakat soğuk. Halbuki dönüp kendimize “nedir bu mahalle” diye sorsak, yukarıdaki o soğuk tanımların dışında kelimenin kendisine başkaca anlamlar yüklediğimizi görürüz. Misal, çocukluğumuzdur mahalle... Doğup büyüdüğümüz, yollarında koşturduğumuz, ilk aşkımızla çarpıştığımız, esnafından zanaat öğrendiğimiz, hayale daldığımız, belki de kaçmak istediğimiz ama dönüp dolaşıp yine oraya vardığımız bir yerdir. Başımız dara girince kapısını çalacağımız birilerinin olduğunu bildiğimiz ve en önemlisi güvende hissettiğimiz o alandır. Bizdendir, bizdir ve öğretendir.

Bir mahallenin tarihine dair bilgileri kitaplarda bulmak oldukça güç. O tarihe dair en güçlü bilgileri, mahalleyi oluşturan insanların hafızalarında ve anlattıklarında bulabiliriz. “Cumhuriyet’in 100. Yılında Küçükçekmece” projesi oluşturulduğunda ben, tam da bu hafızaya duyduğum merakla yola çıktım. Çünkü Menekşe semtini kucaklayan Fatih Mahallesi, yukarıda saydığımız tanımlara sığdırabileceğimiz bir mahalle özünde. Özellikle Küçükçekmece’nin ilk mahallesi olma özelliğini taşımasıyla önünüzde koca bir tarih açılır. Bu projeye başladığımda beni neler bekliyor veya nereden başlayacağımı bilmiyordum açıkçası. Kafamda sadece sokaklarında kaybolmak, kıyısında yürürken taşından toprağından hikâyeler yakalamak vardı. Öyle de oldu. Bu semtin yolları ne çok sürprizle doluymuş. Yusuf Ahıskalı’dan

■ ■ ■

Hasan İzzettin Dinomo’ya kadar kendisine kimleri âşık etmemiş ki. Yolu kısacık da olsa buradan geçen kaç insanın heybesinden bir göl anısı çıkmamış... Gecekonduunda kaç “Nilgün Abla” yetişmemiş ki... Ya da kaç çocuğun yolu bir sanatçıyla kesişmemiş. Bu mahalle herkeşe sonsuz bir ev sahipliği yapmış, yapmaya da devam ediyor. Kaldı ki mahalle beni de bu güzel ev sahipliğiyle karşıladı; kapılarını sonuna kadar açıp buyur etti. Bazen birlikte, kaybolan balıklarını yâd ettik, bazen ’70’lerin gençleriyle çay bahçelerinde dans ettik. İç kumsal’da Ada Sineması’nda film seyrettik, gölde oturup uzun uzun günebakan tarlalarına baktık. Gün oldu Haylayf’ta gün batımını izledik. Kısaca her gün biraz daha bağlandım Menekşe’ye, Fatih’e. İstasyon insanlarına, deniz sevdalılarına...

Birazdan sayfalarını çevireceğiniz kitap Küçükçekmece’nin can damarı Fatih Mahallesi ve Menekşe’nin yukarıda bahsettiğim o uzun tarihini siz okuyuculara aktarmaya çalışacak. Geçmişten günümüze mahallenin değişen yüzüne sizi ortak edecek. Bunu yaparken de mahallede bir geçmişin izini birlikte süreceğiz. Küçükçekmece’nin köy olduğu zamanlardan yola çıkarak mahallenin kuruluşuna ve gelişimine tanıklık edeceğiz. Semte izini bırakmış insanlarını, esnaflarını, kültür mekânlarını, ünlü isimlerini ve hatta tarihi eserlerini birlikte keşfedeceğiz.

Tüm bu doğrultuda yaptığım çalışmada bize her imkânı sağlayan Küçükçekmece Belediyesi’ne, katkılarından dolayı Küçükçekmece Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürü Güney Özkılınç’a, her aşamada bize eşlik eden Küçükçekmece Belediyesi Muhtarlık İşleri Koordinatörü ve Saha Çözüm Ekibi Sorumlusu Adem Zeki Taşdemir’e, Basın Yayın Şefi İlker Çetinkaya’ya, röportaj deşifrelerinde bize katkı sunan Damla Şencanlı ve çalışma arkadaşlarına, kitabın güncel fotoğraflarının hem çekilmesi hem de belediye arşivinden yararlanılması konusunda Aziz Kaya’ya, Mesut Işık’a, Göksel Özbilek’e, Saha Çözüm Ekibi (özellikle yol kahrımı çeken Cem, Ferhat ve Uğur’a) ve Küçükçekmece Belediyesi emekçilerine, Yaşar Kemal Sanatevi’nde çalıştığım süre boyunca her olanağı sağlayan Mehmet Özkan’a, kitapta yer alan fotoğrafların tarafıma ulaşmasında büyük çaba harcayan, kendi kişisel arşivini bize açan İbrahim Şeber ile dostlarına ve tabii ki mahalleyi ayakta tutan, geleneğini yaşatıp geleceğini inşa etmeye devam eden, kitapta adı geçen geçmeyen Menekşe’nin, Fatih Mahallesi’nin güzel insanlarına teşekkür eder, kişisel arşivini çalışmamız doğrultusunda bizimle paylaşan ve hafızasını esirgemeyen sevgili Ahsen Yakup Aksu’ya şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmada semtin hikâyesi elbette eksik kalacak fakat bizler biliyoruz ki dünya döndükçe semtimiz tarihini yazmaya, hikâyesini aktarmaya devam edecek. ■

مَرْمَرِ كُنِي

Menekşe lagününden bir görünüm.
Fotoğraf: Aziz Kaya

I. BÖLÜM

Semte Bakış

Yeni bir yere “merhaba” dedikten sonra aklımıza ilk gelen sorular nelerdir? Tarihi?.. İnsanları?.. Oraya has ve orasıyla özdeşleşen özellikleri?.. Ya da hepsi, her şeyi... Bu bölümde

semtimizin tarihine, nostalji portresine, biraz gölüne, belki biraz göl sakinlerine ve o semti semt yapan insanlarına ve insanların geçmişi-ne, bugününe bakmaya çalışacağız.

İstanbul’un Hikâyesinin Başladığı Semt: Küçükçekmece

Küçükçekmece, İstanbul’un Batısında yer alan, Batıdan Avcılar’a, Kuzeyden Başakşehir’e, Doğudan Bahçelievler, Güney’den Bakırköy ve Marmara Denizi’ne komşu bir ilçemiz. İçeri-

sinde bulunan Küçükçekmece Gölü’yle adaş. Göl mü adını semttten alır semt mi adını gölden bilinmez ama İstanbul’un kadim hikâyesi Küçükçekmece’de başlar. Oldukça eskidir bu-

■ ■ ■

ranın hikâyesi. Yarımburgaz Mağarası'nda yapılan kazı çalışmaları sonucu Küçükçekmece tarihinin Paleolitik döneme kadar dayandığını söylemek mümkün. Prof. Kılıç Kökten'in 1963 yılında yaptığı çalışmalardan da göreceğimiz üzere mağaralarda o döneme ait birçok alete ve yaşam izine rastlanmış. Fosil hayvan kalıntıları, çakmaktaşıdan kazıyıcı, kırık çekiç, çakmaktaşıdan baltacık ve büyük mağaralardan birinin oyularak mezar ve kilise formu verilmesi gibi çeşitli bulgular, tarihi Küçükçekmece'den başlatır.¹

Yarımburgaz Mağarası'nda bulunan bu yaşam izlerinden beri tarihin birçok dönemine taniktir ve tanıklık etmeye de devam eder Küçükçekmece. İnsanlar burada gölün de etkisiyle tarımla ve balıkçılıkla uğraşır. Akabinde Roma Çağı'nda görürüz bu semti. O zamanki adı Rhegion olarak karşımıza çıkar. Rhegion, döneminin önemli bir köyüdür. Bu bölgeye ait en eski bilgilere MÖ. 2. yüzyıla ait kaynaklarda rastlandığını öğreniriz. Roma İmparatorluğu'nun en önemli yollarından biri olan ve Byzantion'un yüzünü Batı'ya, Avrupa'ya bağlayan Via Egnatia'nın bu bölgeden geçtiği bilgisini de yine aynı tarih kaynaklarından ediniriz.² İçerisinde köyün eski

bir tahta köprüsü ve iki kilisesi vardır. Ahşap köprüsü İmparator I. İusthianos tarafından taş olarak yeniden yaptırılır. Fakat köprünün kâgir yapıya kavuşması I. Basileios (hd 867-886) sayesinde olur.³ Buraya ait, bilinen en önemli yapısı ise Bizans sarayıdır. İnsanlar tarımla ve balıkçılıkla uğraşır. Büyük iki deprem yaşar: biri 557 biri 558 yılında. 6. yüzyılda yaşanan bu depremlerde köy büyük yara alır ve kiliseleri yıkılır. Diğer yıkımı ise 9. yüzyılda Bulgarların saldırısıyla yaşar. Köy o dönem yakılıp yıkılmıştır. Bir şekilde yaralarını sararak yaşamını sürdürür Rhegion köyü.

1453'e baktığımızda İstanbul'da olduğu gibi Küçükçekmece'de de yeni bir dönem başlar. Burası İstanbul'un Rumeli'ye açılan yeni yüzü olur. Fatih Sultan Mehmet'in özellikle önem verdiği bir yere dönüşür. Köprüsü onarılır, yolları temizlenir ve içerisine yeni kervansaraylar yaptırılır. Hem geçiş güzergâhı hem de dinlenme alanı olur. Ve artık adı Çekmece-i Sağır olarak Osmanlı kaynaklarında karşımıza çıkar. Ön karakol göreviyle Bizans'ta önem kazanan bu bölge Osmanlı'yla beraber civarın en güvenli yaşam alanına dönüşür. Artık burası geçiş güzergâhı olmuştur. Orduları zaferlere uğurlayan bir yoldur. Müttelik-

¹ Prof. Dr. İ. Kılıç KÖKTEN, İSTANBUL BATISINDA ESKİTAŞ (PALEOLİTİK) DEVRİN E AIT YENİ BULUNTULAR, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2152735>

² *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 5. cilt, sf. 156

³ *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 5. cilt, sf. 156

■ ■ ■

lerini ağırladığı kadar düşman ordularının da yolu buradan geçmiştir. Birçok savaş görmüştür. 1853-56 Kırım Savaşı, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı bunlardan en önemlileri.

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Rum nüfusun Yunanistan'a göç etmesiyle beraber Çekmece Türk köyü olarak sahnede yerini alır. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde Küçükçekmece'yi idari bakımdan Bakırköy'e bağlı olduğunu görürüz.

Cumhuriyet'le birlikte nüfus, sürekli değişkenlik göstermiştir. Önce 1923 yılında mübadeleyle gelen göçmenler ve Kazakların bölgeye yerleştiğini öğreniriz. 1953 yılından sonra Yunanistan'dan gelenler, '55 yılından sonra da Yugoslavya ile Bulgaristan'dan göçen insanların yerleşim alanı olur. Bu çalışma boyunca yaptığımız görüşmeler neticesinde de ağırlıkla Kazakların, Bulgar göçmenlerinin, Trakya'dan gelenlerin ve Arnavutların yaşadığı bilgisini ediniriz. 1950'li yıllardan sonra Çekmece nüfusunun giderek arttığını

görürüz. Bunun en büyük etkisi göç almasından kaynaklı olsa da diğer bir etken demiryolunun ve 1955 yılında tamamlanan Londra Asfaltı'nın bu bölgeden geçmesidir. Bu dönemden sonra Çekmece

artık İstanbulluların hafta sonları uğradığı, mesire alanı olarak kullandığı ve et ihtiyaçlarını karşıladığı bir yer olarak karşımıza çıkar.

Küçükçekmece'nin, tarihi kaynaklarda yer alan bu bilgilerin yanı sıra başkaca da bir yüzü vardır. Küçükçekmece hepsinden öte şehrin kültürünü besler. Meşhur kasapları, restoranları, sınırları içerisinde bulunan plajları birçok bildik ismi buraya çeker. Çokça yazar, sanatçı bu bölgeden çıkar veya yazlık olarak bölgeyi kullanır. Tarih ilerledikçe Çekmece, insanların zihninde unutulmaz izler bırakmıştır ve günümüzde hâlâ yaşamaya devam eder. İlçemize dair ulaştığımız bu bilgilerin ışığında ilerleyen bölümlerde Küçükçekmece'nin ilk mahallesi olan Fatih Mahallesi'ni ve içinde yaşattığı "Menekşe"sinin izlerini ve gizlerini süreceğiz. ■

■ ■ ■

Fatih'in, Menekşe'nin Nostalji Portresi

Küçükçekmece, 4 Temmuz 1987'ye kadar Bakırköy kazasının Yeşilköy nahiyesine bağlıydı.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir köy olarak buluyorduk Küçükçekmece'yi. 1935 yılında köyün nüfusu 301 kadın 405 erkekten oluşuyordu. Köy, 1957 yılına gelindiğinde ise nahiye merkezi halini almıştı. O dönemlerde köyün içinden İstanbul-Edirne asfaltı geçerd. Bu yüzden Küçükçekmece yollarının ve şoförlerin bir dönem durak yeri idi. Köyün merkezini bugün Fatih Mahallesi adıyla andığımız bölge oluşturmaktaydı.

Köy 1950'lilere kadar tarım, hayvancılık, ticaret ve turizm gibi alanlardan kendine geçim koşulları

sağlamıştı. İlerleyen yıllarda tarım ve hayvancılık, yerini yavaş yavaş daha başka işkollarına

bırakarak bölgede azaldı. Köye hafta sonları gelen giden de çok olurdu. Çünkü hem mesire yeri olması hem en meşhur kasapların ve et lokantalarının bölgede olması burayı cazip

bir yer haline getirmişti. Özellikle 1938 yılında kurulan Florya Plajı ve Menekşe bölgesi yazları insanların en çok tercih ettiği yerlerin başında geliyordu. Köyde diğer yazılarda da belirttiğim üzere tek tük evler ve birçok gündöndü tarlaları bulunurdu. Köy merkezine dair en iyi bilgileri Selâhaddin Demirkan'ın kaleme

1930'lar, mahalle evlerinden bir kesit. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

Fatih Mahallesi meydana bulunan tarihi çeşme. Türk bayrağının olduğu bina eski muhtarlık binası. 29 Nisan 1932. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

1939, mahalleden bir kesit. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

aldığı *Küçükçekmece Köyü* kitabında bu-
labiliriz. Demirkan şöyle anlatır: “*Köye girer-
ken asfalt yol yerini parke kaldırımına bırakır.
Demir yoluyla parke burada birbirini kucak-
ladıktan sonra biri şimali garbiye öteki garbe
doğru gider ve köyün içinde keskin bir kıvrıntı
yaptıktan sonra göl üstündeki dar köprüden
geçer ve biraz ilerde tekrar asfalt halini alır,
gölle denizi ayıran ve üç kilometre kadar de-
vam eden düz ve kumlu taşlı bir sahayı takip
ederek Avcılar sırtlarına tırmanır.*”⁴

⁴ Selâhaddin Demirkan, *Küçükçekmece Köyü*, Kültür-Basımevi, 1941 İstanbul, sf. 8-9

1941’in mahallesinde, günümüzde köprüde yer
alan karakol, jandarma karakolu olarak karşı-
za çıkar ve hemen yanında bir gazino yer alır.
Köprü özellikle balık avı için insanların çok sık
ziyaret ettiği, ağ attığı, dalyan kurduğu bir yer-
di. Ve o dönemlerde göl sahilinde ahşap, yalıy-
la benzer yapılara sahip evler bulunurdu. Çarşı
içerisinde ise özellikle Fatih Camii civarında ge-
niş bir meydan ve etrafında sıra sıra dizili kâgir
evler yer almaktaydı. Yine *Küçükçekmece Köyü*
kitabında köye ve meydana dair şu bilgileri

okuruz: “Denizle göl arasındaki kara parçası,
bir elin parmakları şeklinde açılmış ve araları su
dolmuştur. Demir yolunun iki tarafında yeni ya-
pılmağa başlayan bahçeli evler ve sahile muvazi
giden soğuk su çiftliği arazisi, bostanlar büyük
çiftlik binaları vardır. Bütün bu dekoru tamam-
layan bol ziya, tatlı sıcaklık, temiz rüzgâr orta-
sında iken içinizde bir takım duygular uyanır. Bu
Türk köyünün sevimliliğini arttıran ve onun için-
de yaşayan insanlara karşı daha yakın ve daha

dost olmayı istersiniz ve asırlık çınarın dibindeki
köy odasında kibar halile, güngörmüş tavurla-
rile Muhtarın sunduğu köylü sigarasını içerken,
köyle kendi aranızdaki mesafenin şah damarı
kadar ince ve nazik olduğunu anlarsınız.”⁵

Sonrasında birçok fabrikaya, dükkâna ev sahip-
liği yapacak mahallede ’40’lı yıllarda 7 kasap, 3
demirci, 2 nalbant, 4 arabacı, 3 bakkal, 2 berber, 1
fırın, 2 kahve, 1 otel bulunuyordu. ’60’lı yıllara ge-

Tarihi köprünün eski görünümünden bir kesit, 1936. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

⁵ A.g.e., sf. 11

■ ■ ■

1939'a ait bir görüntü. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

lindiğinde bu rakamlarda ve meslek gruplarında değişimler de oldu. Bu yıllarda merkezde Kızılay dispanseri de hizmet veriyordu. İki eczanesi vardı: Küçükçekmece Eczanesi ve Yeni Eczane. Yine

meydanda 1961 yılında açılmış bir halk kütüphanesi de bulunuyordu. Bir de göle yakınlığından olsa gerek köye “karasinek ve sivrisinekle mücadele memurluğu” dahi kurulmuştu.

Mahalleye giriş, 1940. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

■ ■ ■

1955 yıllarına kadar Fatih Mahallesi'nde gecekondular yoktu. Gecekondular evleri o dönemlerde ağırlıklı olarak Yeni Mahalle ile Cumhuriyet Mahallesi'nin yamaç kısımlarında yer alıyordu. Fatih Mahallesi'nde

Fatih Mahallesi'nde karlı bir gün, 1947. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

1955'ten sonra daha modern evler yapıldı. Eski köy evleri yerini bu modern yapılara bıraktı. Sonrasında mahallede işçi-memur ve gazetecilere ait blok evlerin sayısı arttı. Köşkler ise daha çok Dış Kumsal ve Fatih Mahallesi merkezinde yer alıyordu.

Küçükçekmece'nin tamamında yine '40'lı yıllarda halkın tarımcılıkla uğraştığını görmekteyiz. Köyde yer alan boş arsalara özellikle buğday, arpa, mısır, gündöndü, fasulye, patlıcan, enginar,

soğan, kavun karpuz gibi sebze ve meyve ekilirdi. Köylü tohumu ya dışarıdan satın alır ya da kendi tohumunu bir sonraki ekime kadar saklardı. Tarımın yanı sıra buralarda hayvancılık da yapılmıştı. Özellikle büyükbaş hayvanlar beside tercih edilirdi. Bunda Trakya'dan gelip

Mahallenin 1949 yılına ait görüntüsü. Kaynak: Ahsen Yakup Arşivi

■ ■ ■

mahalleye yerleşen insanların katkısı fazlaydı. Geldikleri yerde hayvancılıkla uğraşan birçok insan bu uğraşlarını o dönemlerde bölgede sürdürmeye devam etmişti. Ve tabii balıkçılık köyün olmazsa olmazındandı. Çarşıda bir balıkçı dükkânı bulunurdu. Yine Küçükçekme Köyü kitabında buna dair şunları okuruz: “Çarşıda bir de balıkçı dükkânı vardır. Burası Çekmece Gölü’nün mültezimine aittir. Kefal

*balıklarından çıkarılan nefis sarı havyar burada imal ve İstanbul’a sevkolunur. Sarı havyarın kilosu 12 liradır.”*⁶

O dönemler mahalle kadınları da ticaret hayatının içerisinde yer alırdı. Hatta ’40’lı yıllarda mahallede dokumacılık kursu açılmış. 25 kadın dokumacılık öğrenmiş ve hemen hepsi evlerine tezgâh kurarak piyasaya bez dokumuştur.

Küçükçekmece Gölü, 1971. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

⁶ A.g.e., sf. 45

■ ■ ■

Çarşıda ara sokakta yer alan bir manav, 15.07.1959. Kaynak: Sevilay Özgündüz Arşivi.

1955’ten sonra nüfus gittikçe artmaya başlamış ve iş kolları da artık değişir olmuştu. Mahalleyi daha çok işçi, memur ve esnaflar oluşturuyordu. Okuma yazma oranı hiç de küçümsenmeyecek derecedeydi. 1960’lar ise mahallede fabrikaların arttığı yıllardı. Buna dair en net bilgiyi Ergün Öztürk’ün kaleme aldığı Küçükçekmece ve Çevresi kitabında buluruz. Öztürk’e göre şöyledir:

“Küçükçekmece’de sanayi tam gelişmemiştir. ...

Fakat yakın bir gelecekte sanayi bölgesi olması kuvvetle muhtemeldir.

Çevredeki başlıca fabrikalar:

- 1- Ayçiçeği yağı fabrikası
- 2- Un fabrikaları (iki tane)
- 3- Mensucat fabrikası
- 4- Nişasta fabrikası
- 5- Kobalt lastik fabrikası
- 6- Deri lastik DİNMOND kunduraları fabrikası
- 7- İki gazoz imalat (Hayat ve Yayla Gazozları)”⁷

⁷ Ergün Öztürk, *Küçükçekmece ve Çevresi*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1966, sf. 36-37

Fatih Mahallesi, İstanbul Caddesi, 1964. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

1960-1970’li yıllar hem Fatih Mahallesi’nin hem de Menekşe’nin en cafcacılı zamanlarıydı. Bölge gün geçtikçe kalkınıyor, İstanbulluların tercih ettiği semtlerin başında geliyordu. ’70’lerin mahallesini kültür sanatın merkezi, yeme içme kültürünün gitgide arttığı bir yer olarak buluruz. Beyti Et Lokantası’nın mahallenin ününe katkısını burada es geçemeyiz. İlerleyen sayfalarda anlatmaya çalışacağım lokanta sayesinde

bölgeye birçok büyük siyasetçiler ve sanatçılar gelmişti. Semtın adı da böylece ünlenir oldu. 1940’larda Florya Plajı’na komşu Haylayf Plajı’nın aktif hale gelmesi de özellikle yaz aylarında nüfusu artırmıştı. Menekşe sahilinde birçok kamp yeri vardı. Çadırlar sıra sıra dizilirdi. İstanbul’dan, şehir dışından birçok insanı ağırlamıştır bu yerler. Sinema oyuncularından, tiyatroculara, müzisyenlerden gazetecilere, yazarlara kadar

birçok ismin gözde mekânıydı semt. Ve bu kalabalık yazlık sinemaları, çay bahçelerini, kamp yerlerini ve hatta civardaki evleri doldurup taşıyordu. Gazinolarında yer bulmak güçleşirdi. Nezih insanların, ailelerin tercih ettiği bu gazinolar genellikle ya göl tarafında ya da İç Kumsal’ın Florya sınırına yakın olurdu. Her şeyin bu kadar

büyülü olduğu bir yerde mahalleliye göre bu imajı bozan yerler de yok değildi. Özellikle Menekşe’de işletildiğini bildiğimiz “Melahat’in Yeri” mahalleli için pek de güzel anılmıyor. Fakat bu genelevin ve Ece Ayhan’ın şiirlerine ilham olmuş nam-ı diğer Çanakkaleli Melahat’in adını semtten ayrı düşürmek mümkün değil.

23 Temmuz 1961, Küçükçekmece. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

■ ■ ■

23 Ocak 1969, Fatih Mahallesi meydanı. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

Semt, 1980'e geldiğinde darbeyle beraber oraya mal olmuş birçok şeyi yitirdi. Gazinolar kapatıldı, kamp yerlerinden tek tük işleyen olsa da çoğu kaldırıldı, kültür sanata sınırlamalar getirildi, meyhanelere engeller geldi. 12 Eylül 1980 sabahı asker

Cennet Plajı, Küçükçekmece Gölü, 1966-67. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi.

sokakta gezerken ve en ufak bir ihbarda evleri ararken mahalle, sonrasında kendilerini ne bekliyordu, bilmiyordu. Belki olaylı geçen diğer yerler kadar bir gürültü kopmamış da olsa buralarda, o eski tadı darbeyle birlikte kaçırmaya ve eksilmeye başladı.

■ ■ ■

Altın Manav, rahmetli Kenan Türer ve sinema oyuncusu Göksel Arsoy. Kaynak: Sevilay Özgündüz Arşivi.

Şimdilerde mahalle eskiye oranla biraz daha sessiz fakat o güzelliğini korumaya devam ediyor. Gölüyle, kumsalıyla, tarihi eserleriyle, hafızalarda bıraktığı izleriyle, geçmişinin şanıyla nefes alış verişini

Cennet Plajı, Küçükçekmece Gölü, 1966-67. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi.

sürdürüyor. Özellikle Küçükçekmece Belediyesi'nin özeniyle, mahalle yeniden eski hareketli zamanlarına yapılan kültür sanat etkinlikleri, kütüphaneleri, kültür merkezleriyle geri dönüyor. ■

■ ■ ■

Bir zamanlar Küçükçekmece Gölü, 1970'ler. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

Küçükçekmece'nin En Eskisi: Fatih Mahallesi

Küçükçekmece'nin 21 mahallesinden biri Fatih Mahallesi. Kanarya sınırından Florya sınırına kadar uzanan, ilçenin en eski ve ilk yerleşim yeri. Tarihiyle ve büyüğü geçmişiyile hâlâ ayakta. Küçükçekmece istasyonundan inip çıkışa doğru geldiğinizde alabildiğince uzanan gölüyle karşılar sizi mahalle. Bir de serin bir rüzgâr esiyorsa üstünüze doğru, mahallenin “hoş

geldin” sesini duymaya başlamışsınız demektir. Çıkış merdivenlerinden yavaş yavaş inmeye başladığınızda yol sizi caddeye götürür. Biraz karmaşık gelecektir bu ilk an. Hızla geçen arabalar ve minibüs kornaları... Yönünüzü çarşıya doğru çevirdiğinizde hareket de başlayacaktır. Solunuzda sıra sıra dükkânlar, lokantalar. Bir ciğerci dükkânı, bir esnaf lokantası, belki bir

■ ■ ■

kunduracı, belki bir eczane, belki de bir kasap. Gündelik koşuşturma heyecanında mahallenin sakinleri... Meydana vardığınızda, geniş bir alan bulursunuz ve mahallenin asırlık çınar ağacı, hemen altında eski bir çeşme. İşte o zaman anlarsınız burada bir tarih gizli. Çeşmeyi arkanıza alıp dükkânların önünden birkaç adım geçtiğinizde tarihi köprü oradadır. Ve köprüye girmeden sağa doğru kıvrılan yolu takip ettiğinizde göl orada tüm ahengiyle sizi beklemektedir. Uzun yürüyüş yolu çimeniyle, ağaçlarıyla buyur eder sizi. Mahalle tüm giziyle misafirini ruhuna çekmektedir.

Fatih Mahallesi, yukarıda da belirttiğim gibi Küçükçekmece'nin en eski mahallesi. Hayat burada başlamış seneler seneler öncesinde. Şimdi gördüğünüz o koca binaların yerinde müstakil, tek tük evler; kaldırım yok, yolu yok... Bozuk taşlar, çamurlu yollar eşlik edermiş gelen geçene. Mahalleyi mahalle yapan içinde yaşayanlardır, derler ya hani, o zamanlar birkaç ev varmış merkezde. Sıra sıra ahşap evler... Toplasanız 30-35 hane. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden gelip yerleşenler ağırlıktaymış, yerlisi bir zaman sonra göçüp gitmiş. Başlarda 300 olan nüfus zamanla olmuş 4 bin... Ulaşım araçları geliştikçe mahalle de hareketlenmiş ve zamanla göç almaya başlamış. Özellikle 1954'ten sonra nüfus hızla artmış. Arsalar satılmış, yeni

yaşam alanları telaşı sarmış. Yapılan yeni modern binalar da mahallenin çehresini yavaştan değiştirmeye başlamış. Cumhuriyet'i küçük bir Türk köyü olarak karşılayan bu yer zaman içerisinde yüzlerce insanın gelip geçtiği, modern yaşamın izlerini bulabildiği turistik bir sayfiye merkezi haline gelmiş. Eskinin bataklık, sazlık bölgeleri yerini plajlara, kamp yerlerine bırakmış. Şimdi artık buralar 11.859 nüfusa sahip koca bir mahalle. İçerisinde de ağırlıkla Çekmece'nin yerlileri... Doğma büyüme burada olanlar, mübadeleyle gelenler, gölün suyunun içme suyu olarak kullanıldığı zamanları bilenler ve niceleri...

Mahalle, köklü bir yaşam yeri olmasından dolayı geçmişten de birçok iz taşıyor. Hanları, çeşmeleri, camisi ve köprüsüyle... Neler yoktur ki burada. Taş köprüsü vardır, Fatih Camisi, Osmanlı'dan kalma çeşmeleri... Göle ve kumsala dair efsanesi de çoktur. En bilineni Garip Dede'dir ve hemen bu türbeye komşu Fransızlar tarafından inşa edilmiş bir Kibrit Fabrikası da mahallenin içerisinde.

Bir de Menekşesi vardı mahallenin. Küçükçekmece Gölü'yle Marmara Denizi'nin kavuşmalarına her gün tanıklık eden, sessiz, sanki İstanbul'da değil de başka bir yerdeymişsiniz hissi veren büyüğü bir yerdir burası. İç Kumsal-Dış

Kumsal diye bölünmüştür. Kıyılarında renk renk balıkçı kayıkları nefes alıp verir. Her mevsim başka güzeldir, gölün rengi her mevsim başka renge çalar burada. Kimi zaman cam gibi berak kimi zaman mora çalan bir tonda.

Mahallenin iklimi çok sert değildir. Karasal bir iklim hâkimiyetini kurmuştur. Yazlar İstanbul gibi sıcaktır. Kışları soğuk ve yağmurlu. Kar şimdilerde bırakın mahalleye şehre bile uğramıyor ama önceleri en çok ocak-şubat aylarında yağarmış ve mahalle zamanında -11 dereceleri bile görmüş. Hatta 29 Ocak 1969 tarihli Son Havadis gazetesinde şöyle bir manşet görürsünüz: “Çekmece Gölü Dondu” O yıl sıcaklık -8 dereceyi görmüş, o koca göl tıpkı filmlerdeki gibi bir manzaraya bırakmış kendini.

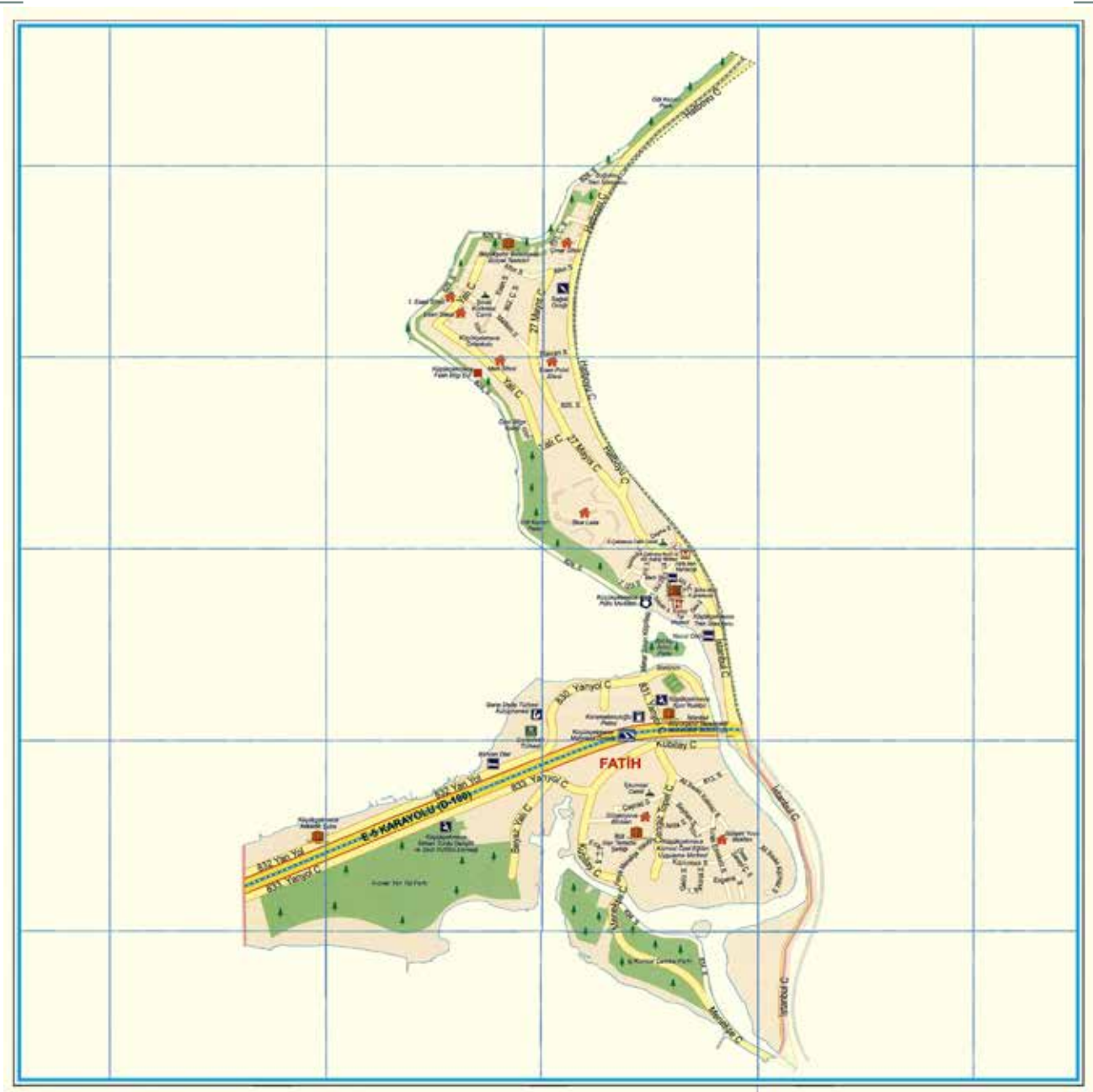
Bir dönemin av yeri olan bu mahalle zamanla çehresini modern yaşamın gerekliliklerine göre dönüştürmüştü. Kasapları ve meşhur et lokantalarıyla sosyetenin ilgisini çeken bir mekâna evrilmişti. Hele bir de gölün ayağı üzerinde yer alan tamamı bahçeli, manzaralı gazinoları yok mu... Kaç türkü söylenip kaç kadeh kaldırılmış gökyüzüne. Sinemaları kültürü beslemiş, insanlar sosyalleşmek için türlü etkinlikler inşa etmişler mahallede. Şimdilerde daha mütevazı olan bu sokaklar döneminin en şenlikli günlerini ağırlamış ve hızlı zamanlarını geçirmiş.

Mahalleden söz etmişken insanların anmadan geçmek olur mu? Kitap çalışması boyunca duyduklarımdan çıkardığım tek bir sonuç vardı: mahalleyi, yüreği herkese yetecek kadar geniş ve uyumlu insanlar oluştuyordu. Hâlâ da öyle. Bugün mahallede hangi kapıyı çalsanız kocaman bir gülümsemeyle buyur ederler sizi. “Şimdi çağ ilerledi, mahallede okuma yazma oranı arttı” diye düşünürseniz yanılırsınız. Mahalle eskiden beri okuma yazmaya meraklı, çağını anlamaya anlamlandırmaya çalışan insanlardan oluştu. İşçi emekçi semtiydi, memur semtiydi. Herkes birbirini saygıyla kucaklar, kapılarına kilit vurmaktan rahatsızlıkla alışverişe giderlerdi. Bir özelliği de vardı ki mahalle insanların... Hemen hepsi giyim kuşamına dikkat ederdi. Yokluk zamanlarında bile. En temiz ve şık kıyafetleriyle sokaklarında gezerlerdi. Erkekler kravatsız ve takımsız çıkmaz, kadınlar moda-ya uygun elbiseleriyle arz-ı endam ederlerdi. Kötüsü yok muydu, buraların. Vardı elbet. Mafyası da kabadayısı da vardı, “uygunsuz” evleri de. Ama bir arada yaşamayı ve yaşamlarını saygıyla sürdürmeyi başarabilmişlerdi. Şimdi mahallede geçmişten çok az izler kalsa da insanları aynı kadirşinaslığını taşıyor. Aynı yaşam heyecanı günümüzde de var. Eğlenmeyi bilen, sohbeti seven bir mahalle sizi Fatih'te bekliyor. ■

29 Ocak 1969 tarihli Son Havadis gazetesine yeniden canlandırma tekniğiyle yer verilmiştir.

Fatih Mahallesi, Fotoğraf: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Fatih Mahallesi Muhtarı Ramazan Çarkçı

Prof. Dr. Aziz Sancar Caddesi üzerinde yürüdüğünüzde küçük, etrafı çitlerle çevrili bir bahçenin içindeki bina çarpır gözünüze. Burası Fatih Mahallesi muhtarlık binasıdır. Muhtarlık binalarının soğukluğunun aksine bahçesinde ekili çiçekleri, sebzeleri ve küçük alçı heykelleri güldürür yüzünüzü. Kapıdan içeri girdiğinizde tüm içtenliğiyle mahalle muhtarı karşılar sizi. Kapısı yıllardır herkese açık. Ramazan Çarkçı, Fatih Mahallesi'nin iki dönemdir muhtarı. Mahallede kime sorsanız özverisinden ve çalışkanlığından söz eder. Mahalleyi seven, derdini dert bilen ve belediyeye vatandaş arasında sıkı bir köprü kuran biridir.

Ramazan Çarkçı, aslen

Malatya Yeşilyurt doğumlu. İlkokuldan sonra İstanbul'a geldi. Yaklaşık 45-50 yıldır Küçükçekmece'de ikamet ediyor. Küçükçekmece'ye geldiği ilk zamanlarda müstakil, tek katlı ve bahçeli evler varmış burada. İnsanlar bahçelerine seb-

ze meyve ekerlermiş. Gölün suyu tertemizmiş o zamanlar. Hani cam gibi dibi gözükken cinsten derler ya, öyle. İnsanlar gölden sık sık balık avlar ve hatta yüzerlermiş. Sahil şeridi şimdi-

Fatih Mahallesi Muhtarı Ramazan Çarkçı
Fotoğraf: Küçükçekmece Belediyesi Arşivinden

lerde doldurma, muhtarın gençlik zamanında kumsalmış. Ramazan Bey de kayıklarla sık sık göle açılan Çekmece'nin gençlerinden biriymiş.

Gençlik çağıyla şimdiyi kıyasladığında çokça şey değişmiş mahallede. Bu hem iyi hem de üzücü bir değişim. O zaman mahallenin yeşillik alanları daha fazlaymış, şimdilerde o yeşilliği mahallede bulmak oldukça güç. Evler daha az katlıymış, şimdilerde ise yüksek binalar mahallede yükselmeye ve artmaya devam ediyor.

1970'li yıllarda gecekondular bölgesi oldukça fazlaymış, bu gecekondular zamanla dönüşüme girmiş, yerine daha modern binalar inşa edilmiş. Nüfus ise şimdiye oranla daha azmış. İnsanlar birbirini bilir tanırmış, günümüzde ise bölgenin

■ ■ ■

aldığı göçerle bu imkânsız hale gelmiş. Bir de mahallenin uzun yıllar su sorunu olmuş. Özel-likle 1969-70 yılları arasında bunun daha fazla olduğunu hatırlıyor muhtar. Çeşmelerden tuzlu su aktığı hafızasına işlemiş. Artık böyle bir sorunumuz yok, diyor, hem belediyenin hem de büyük şehirin katkılarıyla ne mahallenin ne de Küçükçekmece'nin su sıkıntısı kalmış. Eskiden sık sık kesintiye uğrayan suya dair şimdi mahallenin hatta ilçenin böyle bir derdi yok.

Muhtar Ramazan Çarkçı için mahallenin derdi her zaman ilk sırada. Öyle ki mahalleli de her fırsatta muhtarın azmine ve çalışkanlığına dair vurgu yapıyor. Mahallede oldukça sevilen biri Muhtar Ramazan Çarkçı. Çünkü her kimin bir derdi olursa elinden geldiğince çözüm üretiyor. Ramazan Bey'in en önemli rutini, sabah muhtarlık binasının kapısını açtıktan sonra yaptığı yürüyüşler. Günde 35-40 bine yakın adım atıyor. Mahalleyi her gün gezebildiği kadar geziyor. Esnafarla görüşüyor, vatandaşı dinliyor. Nerede bir eksik var ilk iş o tespit ediyor. Çözüm bulamadığı anlarda ise hemen belediyeden yardım istiyor. Muhtar belediyeyle vatandaş arasında iletişimi sağlama konusunda oldukça başarılı. Belediye, Muhtar Ramazan Çarkçı'yı çalışmaları-nda bir an olsun yalnız bırakmıyor. Bir yerde su mu patlamış, trafoda sorun mu var, iş hemen belediyeye haber verilip o gün içerisinde

çözüme kavuşturuluyor. Yaşlı, kadın, engelli vb. bireylerin ihtiyaçlarına yönelik konularda belediyeyle ortak akıl yürütüyor ve iş takibi yapıyor. Kimi zaman mahalleliye özel turlar da düzenliyor, araç desteği de yaratıyor. Cami gezileri, tarihi yerlere turlar vs. Bu koşturmacasının arasında komik hikâyeler de yok değil. Muhtar o kadar hızlı çözüm üreten bir isim haline gelmiş ki günlerden bir gün muhtarlık telefonu çalıyor, karşıdan gelen bir kadın sesi... Muhtardan kendi için taksi çağırmasını istiyor. Ramazan Bey tabii biraz şaşırıyor duruma, bir yanlışlık mı oldu diye düşünüyor fakat arayan gayet ciddi. Muhtardan taksi istiyor. Sonra tamam, ben bi' bakacağım dese de muhtarın şaşkınlığına kızan vatandaş, bir daha sizi seçmeyeceğiz deyip, telefonu kapatıyor. Ramazan Bey hâlâ biraz şaşkın ama biraz da gülerek anlatıyor bu durumu ve ekliyor: "Ben tabii gocunmuyorum taksi çağırmaktan vs. de o an başka işlerim var, taksiyi de ben mi çağırayım."

Sabahın erken saatlerinden akşamın alacakaranlığına muhtarlık binasında, esnafın ve mahalle halkının yanında, çocukların dahi sevip saydığı, mahalle eşrafının aileden biri olarak kabul ettiği bir muhtar Ramazan Çarkçı. Yetmenin ve yetişmenin her olanağını mahalle halkı için kullanmak üzere muhtarlık makamında halktan biri olarak görev yapıyor. Seçilmiş olması onu

■ ■ ■

güçlü kılmakla birlikte, ayrıcalık beklemeden, bunu aklından bile geçirmeden yerine getiriyor görevini.

Her sokakta, her caddede ondan bir iz bulmanız mümkün. Kurumlarla iletişimin canlı tutarak çözdüğü sorunları mahalle halkına çok da göstermeden yaşanır kılıyor her şeyi.

Bahçesindeki çiçekler de az ilerideki gölün hırçınlığı ve sakinliği de mahalleye dair. Kendinde olanı kendinden olanla paylaşmanın ve çoğalt-

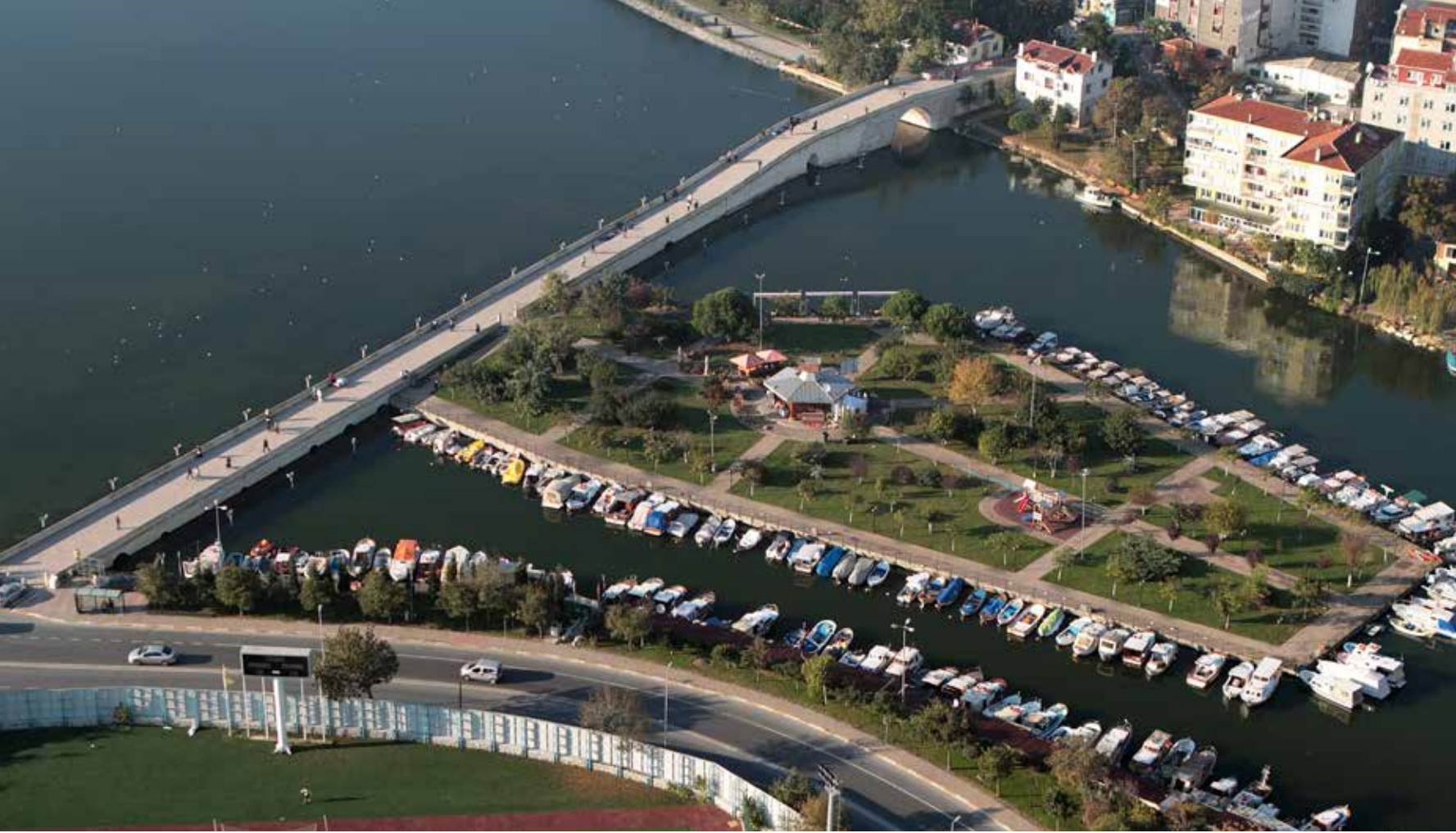
manın anahtarıyla açtığı muhtarlık ofisinin kapısını, bir sonraki günün telaşıyla kapatırken acelesi yok muhtarın. Mesai saatleri arasında sıkışıp kalmış biri gibi değil, bir hayat biçimi olarak kabul etmiş görevini.

Bazen telaşlı, bazen sakin, bazen dalgın, bazen kendi halinde. Tıpkı mahallenin geçmişten şimdiye süzülüp gelen hayat tarzı gibi değişen ve dönüşen ne varsa, anıları ve yaşadıklarıyla onları mahalle halkı için yeniden üretiyor muhtar Ramazan Çarkçı. ■

Fotoğraf: Fatih Şimşek

Küçükçekmece Gölü'nden bir kesit,
Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Küçükçekmece Gölü Salınıyor Hâlâ

*Susar meşâcir-i pür-şâm içinde bülbül-i âb,
Sular semâ-yı hayâlâtı eyler istîâb:
Döner bu sâhil-i nîliye gölgeden kuşlar
Ağızlarında güneşten birer kızıl dür-i nâb.*

Göl Saatleri **Ahmet Haşim**

Küçükçekmece, Avcılar, Bakırköy ve Başakşehir ilçeleri arasında yer alan bir göl Küçükçekmece Gölü. Sularını içinde barındırdığı sırlarla yaşatır. İstanbul'un 15 kilometre batısında olup yaklaşık 15 km² bir yüzölçümüne sahiptir. Gölün oluşumu oldukça eskiye dayandığından

ona dair birçok efsane günümüze kadar kulaaktan kulağa ulaşmıştır. Gölde yapılan birçok arkeolojik kazının neticesinde çeşitli buluntulara rastlanmıştır. Bunlar içerisinde en önemlisi gölün altında yer aldığı düşünülen “Bathenoa” adlı kente ait izlerdir. Bu kentin, MS 557 yılında meydana gelen büyük bir deprem sonucu yıkıldığı ve gölün altında yer aldığı düşünülmekte. Küçükçekmece Gölü'ne dair yaptığımız araştırmalarda İstanbul Ansiklopedisi'ndeki şu bilgilere rastlarız: “Marmara Denizi'nin bir kapalı havza olduğu dönemde Büyükçekmece ve Küçükçekmece göllerinin bulunduğu alanda oldukça derin kazılmış akarsu vadileri vardı. Son jeolojik dönemdeki buzullaşma sona erince denizlerin düzeyi yükseldi ve Çanakkale Boğazını yaran Akdeniz suları Marmara çukurluğunu doldurdu. Bu deniz istilası ya da basması

sonucunda eski vadi ağızları boğularak ‘ria’lar ortaya çıktı. Göl dibinde eski dere vadilerine ait olukların günümüzde bile izlenebilmesi, bu küçük girintilerin deniz basması sonucunda oluştuğunu gösterir. Küçükçekmece Gölü'nün kara içine doğru en çok sokulduğu yer, kuzeydeki Sazlıdere Vadisi'nin ağızıdır. Gölün Sazlıdere ağzına doğru sokulan kuzey kesiminde belirgin bir girinti dikkati çeker. Bir koy biçiminde kuzeye doğru uzanan bu girinti ağzının doğusunda Kurt Burnu, batısında da Köşk Burnu yer alır. Sazlıdere'nin eski vadisi daha sonra göl tabanında güneye doğru derinliği 14 m'ye ulaşan bir oluk biçiminde uzanır. Bu oluğun derinliği daha güneyde 20 m'yi bulur. İşte eski bir vadi kalıntısı olan bu çukurluk, gölün en derin yeridir. Koyun önü zaman içinde kıyı kordonuyla kapanarak lagüne dönüşmüştür.”⁸

Fotoğraf: Göksel Özbilek

⁸ Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, sf. 158

Koyun önü zamanla kapanarak lagüne dönüşmüştür. Marmara Denizi'nin sularıyla karışmış bu göl, önü akarsular ya da dalgalarla taşınmış kimi malzemeler sonucunda kapanarak denizle ilişkisi yer yer kesilen bir lagün halini almıştır. Lagünlerin taşıdığı her özellik Küçükçekmece Gölü'nde de görülmektedir. Lagünler biyolojik zenginlikleri fazla, balıkların beslenme ve barınma ortamını sağlayan, kuşların göç yollarının güzergâhını ve onların beslenme koşullarını yaratan oluşumlardır. Bunları düşündüğümüzde bu durum Küçükçekmece Gölü için de geçerlidir. Küçükçekmece Lagünü, dünyada çok nadir görülen lagünlerden biridir fakat lagün havzası, özellikle 1980'den sonra bu doğal halini dış çevresel faktörler sebebiyle kaybetmiş ve tabiatı fazlasıyla yara almıştır. "Sazlıdere Barajı'nın 1998'de tamamlanması ile tatlı su taşıyan akarsular buraya kanaliz edilmiş, böylece Küçükçekmece Gölü'ne tatlı su taşınmaz olmuş, deniz sularının etkisiyle gölün suları yeniden tuzlu özellik almıştır."⁹Aynı zamanda gölün şehrin merkezinde olması da nüfus artışına katkı sağlamış ve bu da tabiatının bozulmaya yüz tutmasına sebebiyet vermiştir. Göle dökülen kanalizasyon ve pis su

atıkları, kentleşme vb. kirlilikler gölün yapısını etkilemiştir. "Bölgenin 1984-1997 yılları arasında havza koruma alanı dışında tutulması, evsel ve endüstriyel atık sularının arıtılmadan göle boşaltılması, 1995 yılında kapatılan Halkalı çöplüğü sızıntı sularının yer altı sularıyla göle boşalması, göl kıyısının çeşitli nedenlerle doldurulması gibi olumsuzluklar da gölün kirlenmesinin nedenleri arasında sayılabilir."¹⁰ Dr. Mehmet Tunçer'in Küçükçekmece Gölü'ne dair hazırladığı bir raporda göldeki kirliliğe sebep olan faktörleri şöyle sıralamıştır:

- 1- Nüfus artışı, altyapı yetersizliği,
- 2- Havzanın koruma altına alınmamış olması,
- 3- Sanayi ve evsel atıklar,
- 4- Halkalı çöplüğünden sızan suların göle akması,
- 5- Sazlıdere üzerine baraj yapılması ve gölü beleyen derenin engellenmesi,
- 6- Göl kıyısına yapılan dolgu işlemleri,
- 7- Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi laboratuvarının atıklarının göle karışması vb."¹¹

Gölün diğer bir önemli noktası ise tektonik faaliyetlerin olduğu bir alan olması denilebilir. Çünkü Küçükçekmece Gölü, Alp-Himalaya Fay Kuşa-

⁹ Bulut, Mehmet Şirin (2019), *Küçükçekmece Lagün Havzasının Ekolojik Analizi*, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul, sf. 1-2

¹⁰ A.g.e.

¹¹ Tunçer, Mehmet (1999), *Doğal Çevre Koruma Öncelikli Bir Eylem Alanı: İstanbul Küçükçekmece Gölü*, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Türkiye'de Çevre Kirlenmesi Öncelikleri, 18-19 Kasım 1999, sf.6

Gölden bir kesit. Fotoğraf: Kübra Yeter

ğı'nın bir parçası olarak bilinen Kuzey Anadolu Fay Hattı'na yakındır. Bundan dolayı da bölge birinci dereceden deprem bölgesi sayılmaktadır.

Küçükçekmece Gölü'nün mahalleyle ilişkisi de çok elzemdir. Mahallenin içerisinde yer alan bu göl, mahalle halkının her ihtiyacını geçmişten günümüze karşılamıştır. Mahalleli dinlenmek, yüzmek ve hatta balık tutmak için her zaman

göle gelmiştir. Suyunu "içme" dahil olmak üzere tüm ihtiyaçlarında değerlendirmiştir. Bazen yalnızca gölün yamacına sularının sesini dinlemeye, şiir gibi esen rüzgârını hissetmeye gelmiştir. Hüznünü, şenliklerini daima göle karşı yapmış, çay bahçelerini göle nazır konumlandırmıştır. Yerini yönünü, gölün konumundan bulmuş ve belirlemiştir. Göl, mahallenin ev sahibi, mahallelinin de komşusu olmuştur.

■ ■ ■

Şimdilerde gölün civarında birçok yapının yükseldiğini ve hatta zaman zaman sırtlarda göl manzarasını kapatan binaların olduğunu biliyoruz. Oysa 1940'lı hatta '60-70'lere kadar gölün çevresi ağaçsız, boş bir alandı. Etrafında dereler akar ve suyunu beslerdi. Kıyıları girintili çıkıntılı, üzerinde henüz dolgu yapılmamış zamanlardı. Derelerin göle kavuştuğu kimi yerlerde sazlıklar ve bataklıklar bulunurdu. Şimdilerde gölde sazlık bulmak öncekine kıyasla zor. Yer yer gözlenirse de bu sazlıklar zamanla geçmişteki kalabalıklarının yitirdiler. En önemlisi zaman içerisinde

göl, suyunun özelliğini yitirdi. Geçmişte denize komşu kısımlarında tuzlu olan suyu içerilere girdikçe tatlılaşır ve içerisinde tuzlu su balıklarına olduğu gibi tatlı su balıklarına ev sahipliği yapardı. Günümüzde ise gölde artık tatlı su balığı bulunmuyor. Çünkü bu sular zaman içerisinde çok kirlendi ve göl artık denizin tuzunu, çevrenin pisini taşıyor sırtında. Gölü bu geldiği noktadan hayata döndürmek elbette ki elimizde. Bilim insanlarıyla ve çevre bilinciyle atılacak her adım tatlı su balıklarının yuvasına, gölün eski canlılığına kavuşmasına vesile olacaktır. ■

Küçükçekmece Gölü'ne yukarıdan bakış, Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

■

■ ■ ■

İç Kumsal'a doğru... Fotoğraf: İbrahim Aysil.

■

Fotoğraf: Yılmaz Topçu

Bir El Tutar Ağı, Bir Ağ Düşer Suya: Semtin Balıkları ve Balıkçıları

Geçmişten günümüze, benzersiz tabii güzelliği dillerde dolaşan Küçükçekmece Gölü deyince akla ilk iş gölün balıkları ve kıyısına bağlanmış balıkçı kayıkları gelir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında balıkçı köyü olarak bilinen semtte bu eski gelenek hâlâ sürmekte, balıkçılar ağlarını gölün sularında salındırmaya devam etmekte. Göl şimdilerde eski zenginliğini kaybetmiş olsa da güneş burada en güzel yüzüyle batmakta, ka-

yık sefaları mazinin güzel anılarıyla gölün sularında sürdürülmekte.

Küçükçekmece Gölü, geçmişte balık bakımından zengin bir göl olsa da göl balıkçılığı ekonomik bir gelir kaynağı olmadı semtte. Cumhuriyet'in ilk yıllarında köylü daha çok bu işle uğraşsa da yıllar içerisinde balıkçılığa ilgi azaldı, bu uğraş daha çok av sevdası ve hobi olarak

sürdürüldü. 1960'lı yıllardan sonra balıkçılıkla uğraşan insanların sayısı azaldı. Yalnızca belli başlı ailelerin geçim kaynağı olarak varlığını korudu. Günümüzde ise gölde sıra sıra dizili birçok tekne ve kayık görürsünüz ama bunların çoğu denize, göle, balığa sevdalı insanların kayıklarıdır. İçlerinden balıkçılıkla geçinen birini bulmak şimdilerde bir hayli zor.

Balıkçılık zamanla nasıl azaldıysa gölün balıkları da aynı zaman içerisinde yok olup gitti bu sular-
dan. Fakat mahalleliyle oturup sohbet ettiğinizde geçmişte gölün ne kadar canlı ve bereketli olduğunu anlayabilirsiniz. Her milletten balıkçıların bir arada olduğunu, birlikte denize açıldıklarını, ağlarını hep beraber hazırladıklarını dinlersiniz. Ve hatta Yaşar Kemal'in Menekşeli balıkçıları anlattığı *Denizler Kurudu*'da bu gerçekliği görebilirsiniz. Şöyle anlatır Yaşar Kemal: *“Ermeni balıkçılar, Rum balıkçılar kardeş gibiydik.*

Pepeldek Halil ve çirozları, 1970'ler. Kaynak: Ahsen Yakup Arşivi.

Ermeni, Rum yemekleriyle denizin ortasında kayıkları halka yaparak, rakı şişelerini patlatırdık

ve şişe, halka olmuş kayıklara elden ele, elden ele dolaşırdı. Ve gören, ve gelen halkaya girerdi. Şişeler biter, şişeler biter, şişeler açılırdı.”¹²

Yine aynı kitapta *Menekşenin Balıkçıları* adlı öyküsünde tek tek tanırız bu insanları. Yaşar Kemal'den dinleyelim: *“Menekşeye geldim geleli, herkes gibi ben de olmadık düşler kurarım Menekşe üstüne, Menekşe balıkçıları üstüne. Menekşeden bir ada yaparım kendime, bir dünya kurarım. Kimin böyle bir yeri olsa, kim böyle bir yerde yaşasa mümkünü yok düşler, dünyalar kurmadan edemez. Benim Menekşenin insanları, yani balıkçıları ermiş insanlardır. Tansıklar yaratmazlar biliyorum, denizi, gökyüzünü her*

sabah doğayla birlikte yeniden canları istediği renge boyarlar. Orhan Veli gökyüzünü canının istediği renge boyamayı, Menekşe balıkçılarından öğrenmiştir. Orhan, Menekşeyi bilir miydi, bilmesin ne çıkar, o denizi boyamayı, lapinaların

haresini onlardan öğrenmiştir. Görmemiştir, bilmemiştir ama öğrenmiştir.”¹³

¹² Yaşar Kemal, *Bir Bulut Kaynıyor, Bu Diyar Baştanbaşa 4*, Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, Ocak 2021, sf. 102

¹³ A.g.e., sf. 184-185

■ ■ ■

Avram Usta'dan, İlyâ Usta'dan, Tatar Ali'den, Nuri Koçer'den, Kazım Ağa'dan, Taner Reis'ten ve birçok isimden bahseder Yaşar Kemal. Yazdıklarıyla onları ölümsüzleştirir. Bugün Menekşe'ye vardığınızda bu balıkçıları görmesiniz de bilirsiniz bu insanlar orada sizi karşılar ve sıcak gülümsemeleriyle Menekşe'ye buyur ederler. Mesela Nuri

Koçer'den bahseder Yaşar Kemal. Menekşe'nin başbalıkçısıdır, Yaşar Kemal'in dostudur. Şöyle tanırsınız onu: *"Nuri Koçer gibi öfkeli liler de var. Denizi kurutanlara savaş açmış... Öfkeden dört dönerek, bütün yıl denizi kurutanlarla dövüşen. Eğer Nurinin öfkesi olmasaydı, ve beni etkisi altına almamış olsaydı bunca yıl, belki de ben bu yazı dizisine başlamazdım. Burada yaşayıp da, balıkçılardan arkadaşı, dostu olup*

Fotoğraf: Aziz Kaya

da Nurinin sonsuz öfkesine yürekten katılmamanın mümkünü yok. Nurinin kutsal öfkesine katılıp, tekmi denizi kurutanlara savaş..."¹⁴

¹⁴ A.g.e, sf. 106

Bu çalışma süresince beni en çok etkileyen, Menekşe'de dolaşırken Yaşar Kemal'in dostlarının izini bulmak, yazdığı isimlerden biriyle dahi olsa tanışmak olmuştu. Nuri Koçer, hafızama kazınmış isimlerden biriydi. Onu bulacağıma dair inancım yoktu ama bir iz yakalayabilirdim. En nihayetinde Menekşe bana o güzel

hediyesini güneşli bir günde bahsetti. Haylayf Plajı'nın meşhur tahta köprüsünün orada, Menekşe deresinin Marmara'ya açıldığı son hatta bir tekne vardı. Üstünde "Tamer" yazıyordu. Nereden bilirdim ki Tamer Reis'in Nuri Koçer'in yeğeni çıkacağını. Oturduk saatlerce sohbet ettik. Nuri Koçer'den bahsettik. Şöyle anlatıyordu Tamer Koçer amcasını: *"Amcam balıkçılık yapıyordu. Bütün haya-*

tını buna adamıştı. Menekşe'nin en büyük balıkçısıydı. Denize açılıyordu, göle açıyordu. Ben de onunla birlikte balığa çıkardım. Mevsimine göre

■ ■ ■

Fotoğraf: Özlem Havva Şengerze

Menekşe'deki
balıkçı teknelerine bakış.
Fotoğraf: Kübra Yeter

■ ■ ■

değişirdi. Eylül-ekim-kasım dedik mi palamudun peşine düşerdik. Kışın mezgiti için dip ağı atardık. Önceleri amcamlar kılıç balığına çıkar-mış, ben görmedim pek. Yaz aylarında biz tekir için çalışırdık.”

Tamer Koçer’in bizim ilk aklımıza geldiği gibi bir evi yok. Onun evi de barkı da teknesi. Sabahları gözünü o teknede açıyor, gecesini bu tekneden karşılıyor. Görüşmemiz sırasında kendini çok-ça anlatmayı tercih etmedi ama biz onu Yaşar

Kemal’den dinledik ve öğrendik. Tamer Koçer’i şöyle anlattı Yaşar Kemal: “O yerine Taner¹⁵ bırakmış,¹⁶ gülüşünü de vermiş onun dudaklarına öyle gitmiş. Bizim Taner otuz iki yaşındadır. O da gülüşüyle ısıtır Menekşeyi, karanlığı... Kazım Ağa ona el vermiştir. Menekşe ıssız, insanın içini umutların en ölmeyeniyle doldurtan gülüşüyle, gülüşsüz kalmasın, diye. Kazım Ağa ona el vermiştir, denizi sahipsiz komasın, denizi canı gibi sevsin, denize çıktığı zaman ağız dolusu sevinçle gülebilsin, diye. Kazım Ağa ona el vermiştir, de-

Menekşe'nin başbalıkçısı Nuri Koçer'e ait bir tekne: Kaynak: Tamer Koçer Arşivi

¹⁵ Yaşar Kemal'in anlatısında Tamer Reis'ten “Taner” ismiyle bahsetmiştir. İsimde yanlışlık mı oldu kurguda mı değişti bilemiyoruz ancak Taner Reis diye bahsettiği kişi Tamer Koçer'dir.

¹⁶ Yaşar Kemal'in “O yerine Taneri bırakmış” dediği kişi Kazım Ağa'dır. Tamer Reis, Kazım Ağa'nın son zamanlarına eşlik etmiştir.

■ ■ ■

Menekşe'deki teknesinde Tamer Koçer. Fotoğraf: Aziz Kaya

niz karşısında, bir damla ıssız su karşısında, yol kıyısında açmış küçücük mineciçeği karşısında, bir yaprak, bir yeşil ot, bir çocuk, küçücük bir balık yavrusu, bir yengeç, bir salyangoz karşısında sevgi dolu, alçakgönüllü olsun, diye. Ben Taneri iyi tanırım. O benim Reisimdir, ben onun teknesinde nice tayfalık yapmışımdır, bununla da övünürüm. Hiç kimsenin yeryüzünde böyle bir ustası arkadaşı yok, diye de düşünürüm... Vardır bilirim, yeryüzü insanla, hem de güzel, iyi, yüreği sevgi dolu insanla doludur. ...Kazım Ağa gelme-

yecektir, o Tanere el vermiştir. Taner onun yerini sevgiyle, aşkla, insanlıkla, güzellikle doldurmuştur. Kazım Ağa ağlarının arasında, arkadaşlarının sevgisinin sıcaklığında, arkasında Taner gibi bir insan, gözü arkada kalmadan, dünyaya dost birisini bıraktı.”¹⁷

Tamer Koçer, şimdilerde o 32 yaşındaki genç delikanlı olmasa da yüreği hâlâ genç ve sıcaktır. Oldukça mütevazı, oldukça alçakgönüllü. Yaşar Abisiyle dosttu, yoldaştı. Şöyle anlattı Ta-

¹⁷ Yaşar Kemal, *Bir Bulut Kaynıyor, Bu Diyar Baştanbaşa 4*, Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, Ocak 2021, sf. 186-187

■ ■ ■

Kübra Yeter ve Tamer Koçer, Menekşe'yi konuşurken.

mer Koçer bu dostluğu: “Yaşar Kemal haftanın üç dört günü buralarda olurdu. Beraber balığa çıkardık. Plajda yürüyüş yapardık, sohbet ederdik. Amcamla arası çok iyiydi. Çok iyi bir adamdı, sohbeti iyiydi. Ona balığa çıkıp döndükten sonra balık bıraktım. Çay içerdik. Beraber denize açıldığımız zamanlar da olurdu. Bir gün Zülfü Livaneli, Fransa'dan gelen misafiriyle Yaşar Kemal'i ziyarette gelmişti. Yarımburgaz Mağaralarına gittik beraber. Bir anda tekneye kefal atlamıştı. Hepsi çok şaşırmıştı. Kahkaha-

larla gülmüştük. Böyle de güzel birçok anımız vardı.” Tamer Koçer, hâlâ Menekşe'de ve teknesinde yaşamaya devam ediyor, o eski dostları yok. Yaşar Kemal'e de günün birinde bozuk balık vermiş balıkçılar, Menekşe'ye küstürmüşler. Sonrasında ara ara görüşmüşler ama onu hep gülümseyerek ve büyük bir saygıyla anıyor.

Günümüzde de devam ediyor balıkçılık yaşamı mahallede. Yıllara nazaran azalsa da o deniz ve o göl oradayken aksini düşünmek mümkün

■ ■ ■

mü? Şimdilerde gölün biraz daha dışında, Metin Oktay Stadi'na komşu bir kooperatif var: Küçükçekmece Su Ürünleri Kooperatifi. Başkanı Gürsel Sezen. Bu vesileyle kendisiyle de tanıştık. Gürsel Sezen, doğma büyüme Küçükçekmeceli. Babasının kurduğu kooperatife 21 yıldan beri başkanlık yapıyor. Türk Hava Yolları'ndan emekli olduktan sonra yaşamını bu kooperatifle birleştirmiş. Babasının mesleğini sürdürmenin mutluluğuyla geçiriyor günlerini. Tarihi köprüye kadar olan teknelerin çoğu koo-

peratife bağlı, Menekşe civarındaki tekneler ise kooperatif dışında kalıyor. O bölgeden sadece bir tekne kooperatife bağlı, o kadar. Kooperatife üye yaklaşık 250-260 tekne var. Biz oradayken de balıkçılar teknelerini kontrole geliyor, kimisi ağlarını tamir ediyordu. Gürsel Bey'le sohbet ederken bize birçok balıkçı dost eşlik etti. Hepsi mahallenin yerlisi. Çocuklukları da gençlikleri de burada geçti. Ünal Bey'den Coşkun Kaptan'a hepsi kalender insanlardı ve bir zamanların balıklarını andık beraberce. Hangi-

Kübra Yeter ve Tamer Koçer, Koçer'in teknesinde.

■ ■ ■

leri yoktu ki: Kalkan, kefal, pisi, levrek, yılan balığı... Ergün Öztürk'ün Küçükçekmece ve Çevresi kitabında da rastlarız bu balıklara: Levrek, turna, kızılkanat, tirsi, tatlı su kefalı... 1971 yılında ise Ali Osman isimli bir balıkçı tarafından büyük bir mersin balığı yakalanmıştı gölde ve mahallede günlerce konuşulmuştu. Şimdilerde ise denizden giren hamsileri meşhur gölün.

Mavran Adası diye geçen kısım eskiden balıkçı adasıydı. Balıkçıların minimini kulübeleri bulunurdu burada. Göle yakın, köprüye yakın... En çok da tarihi köprünün üzerinde kurulan dal-

yan meşhurdu. Seyircisi de boldu. İki türde bir şenlik olurdu köprü üstünde, biri dalyan kurulduğunda, biri de çökertme zamanı. Dalyanda çitler göle konulurdu, mürekkep okkasını ters çevirirsiniz de dökülmez ya işte öyle yakalanırdı balıklar, içeri girerler ama dışarı çıkamazlardı. Sazlıklarda toplanan kamışlardan çitler kurulur balıklar bu tuzağa düşerdi. Gölde bir de çökertme yapıldı. Dört tane makara yerli yerine konur, ucuna da büyük bir ağ bağlanır. Ağ yavaş yavaş dibe çökertilir. Aşağıda da bir gözcü bırakılır. Balık ağa girdiğinde de bir ses yükselir yukarıdakilere doğru: “Baaaaaaas,

Tamer Koçer, Yaşar Kemal'le birlikte Menekşe'de. Kaynak: Tamer Koçer Arşivi

■

■ ■ ■

Fotoğraf: Sebahattin Özvereni

■

baaaaaas” Bu ses geldi mi ağ hemen kapatılır, balıklar içeride kalırdı. Sonra bir ses daha: “Çeeeeeeeek!” Bir rivayet de odur ki çökertme türküsü bu yöntemden adını almıştır. Yine Ergün Öztürk'ün kitabında rastlarız 1966 yılının Küçükçekmece-si'ndeki dalyan merasimine. Öztürk şöyle anlatmıştır: “Yumurtlamak için göle gelen kefallar, yumurtasını yaptıktan sonra nisan, mayıs ve haziran

aylarında denize girmek ister. Her gün Mimar Sinan Köprüsü'nün ağız kısmında toplanan bu balıklar, tek geçiş yolu olan gölün ayağını geçmek isterlerken, daha başlangıçta köprünün alt tarafında kurulan dalyanda yakalanırlar. Bu durum, köprünün üstünde birçok yerli ve yabancı seyircilerin toplanmasına sebep olur.”¹⁸ İşte bu yüzden de bir dönem mahallenin havyarı meşhurdur.

Balıkçı Adası, 1960. Fotoğraf: Akın Pala Ahsen Yakup Arşivi

■

¹⁸ Ergün Öztürk, *Küçükçekmece ve Çevresi*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1966, sf. 22-23

Gölde Efe Kadri'nin öncülük ettiği dalyana ait bir kesit, 1945. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

Bu eski gelenekler genç kuşağa aktarılmış elbet ama devamlılığı tam olarak da sağlanamamış. Yine de balığa ilgi duyan, denize göle sevdalı gençler de yok değil. Uğur onlardan biri. Kooperatifte Gürsel Bey'le konuşurken yanımıza geldiğinde tanıştık. Gencecik bir çocuk Uğur. Yüzü ıslıl ıslıl. Hevesle ve neşeyle eşlik etti bize. Dedelerinden dinlediği denizcilik hikâyeleriyle büyümüş. Doğma büyüme mahalleli. Çökertme hikâyelerine de hâkim, kefal avının bir zamanlar nasıl yapıldığına da... Fırsat buldukça koope-

1971'de gölde yakalanan 5,5 metre boyundaki mersin balığı. Kaynak: Ahsen Yakup Arşivi

ratife geliyor. Buranın belki de en genç balıkçısı. İlk iş tekneye geldi mi ağlarını hazırlıyor. Balığın mevsimine göre hazırlıkları da şekilleniyor. Biz konuştuğumuz zaman 2022 Ekim ayı içindeydik. Lüfer, palamut başlamıştı. Uğur da gecesini lüfere, palamuda saklıyordu. Gündüz de teker balığının peşine takılıyordu. Kimi zaman balıktan on-on iki gün dönmediği bile oluyormuş. Güzel bir anın var mı, diye sorduğumda gülüyor bana. Balıkçı olup da anısı olmayan olur mu? Uğur'un aklına ilk gelen batırdığı tekne oluyor. Ucuz kurtul-

1958 yılına ait bir dalyan görüntüsü. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

muş tabii. Yanında bu işlerden anlamayan bir arkadaşıyla gece yola koyulunca durum karmaşıklaşmış. Rüzgâr esmeye başladığında balıkçıların o rüzgârı karşılama yöntemi varmış. Bu hamleyi yapabilmesi için de arkadaşının onu uyarması gerekiyormuş ki bu uyarı gelmemiş. Sonrası malum. Bir daha da işi bilmeyenle balığa çıkmamış, çıkmayacakmış da Uğur.

Şimdi göl orada duruyor, deniz heybetini koruyor. Her vakitte gölün denizle öpüşmesi devam ediyor. Ona sevdalı mahalleli hâlâ çok fazla, balığına hayran olanların çok oluşu gibi... Su sarmurları da yuvalanıyor gölde, karabatakları da... Semt bu meşhur sularıyla ölümsüzleşiyor. Bir mahalle bu doğal güzelliğiyle yaşıyor hâlâ Küçükçekmece dolaylarında... ■

■ ■ ■

Fotoğraf: Vehbi Koca

Semtin Ortak Heyecanı: Bayramlar

*“Âfâk bütün hande, cihan başka cihandır;
Bayram ne kadar hoş, ne şetâretli zamandır!
Bayramda güler çehre-i ma’sûm-i sabâvet ,
Ümmîd çocuk sûret-i sâfinda iyandır.”*

Mehmet Akif Ersoy

İnsanlar, yaşadıkları coğrafi koşulları ve kültürel dokularına uygun birçok merasim yaratmışlardır. Bu merasimler başlarda inanç merkezinde gelişse de sınırlar oluşmaya başladıkça etkinliklerde

zamanla milli duygular da etkisini gösterir. Bu kutlamaların kimi, zaman içerisinde eriyip kaybolurken kimi günümüze kadar gelmiştir. Düğünler, cenazeler, özel günler vs. Topraklarımıza dönüp baktığımızda da bu merasimler “bayram” başlığıyla karşımıza çıkar. Hasat zamanı şenlikleri, Cumhuriyet, Ramazan, Kurban, Hıdırellez gibi çeşitli bayramlar bilir, kutlarız. Ve muhakkak ki her birimiz büyüklerimizden “nerede şu eski bayramlar” diye hasretle andıkları günleri sık sık dinleriz.

■ ■ ■

Fatih Mahallesi’nde ve Menekşe dolaylarında gezinirken merak ettiğim şeylerin başında bayramlar geliyordu. Sahi burada bayramlar nasıl kutlanıyor, insanlar neler yapıyordu? Nasıl hazırlanıyorlardı, mahalleye has eğlenceleri oluyor muydu? Şenlikli miydi buralar? Mahallenin sokaklarına sofra kurulur muy-

Fatih Mahallesi, 23 Nisan Bayramı, 23.04.1972. Kaynak: Sibel Doğan Arşivi

du, saz söz eşlik eder miydi o sofralara? Tüm bunlar düşünüldüğünde Küçükçekmece’de de bayramlar kendine has dokusuyla karşımıza çıkar. Bu vesileyle mahallelinin kaynaştığı, birbirleriyle etkileşimde olduğu günler olarak Fatih Mahallesi’nde, Menekşe’de mahalleye has bayramlara şahitlik ederiz.

Tarihi Köprüde Et Bayramı

Yaptığımız çalışmalar neticesinde mahallede çeşitli kutlamaların yapıldığı bilgisine ulaştık. Küçükçekmece bilindiği üzere Trakya’dan, Gülmülcine ve Kayalar’dan¹⁹ çokça göç almış bir yer. Buraya göçmüş insanların en belirgin özelliği ise kasaplıkla uğraşıyor olmaları. Yani kasaplık bu göçmenlerin altın bileziği diyebiliriz. Çoğu çobanlık yapmış, hayvancılıkla uğraşmış insanlar. Bu yüzden geldikleri bölgeye de bu kültürü taşımışlar. Küçükçekmece’de bu kadar çok kasap dükkânının olmasını bu sebebe bağlayabiliriz. Bu saikler bir araya toplandığında Küçükçekmece İstanbul’un et merkezi olarak

öne çıkıyor. Tabii bu mesleğin burada çokça yapılması beraberinde oraya özgü bir bayramı da ortaya çıkarıyor: Et Bayramı.

Bu bayram ilk kez 1966 yılında gerçekleşmişti. Ömrü çok uzun olmadı. Fakat dört yıl boyunca her sene kutlandı. Peki nasıl bir bayramdı et bayramı ve nerede yapılırdı? Kasaplar genellikle Fatih Mahallesi’nin “çarşı” diye adlandırabileceğimiz kısmında toplanmışlardı. Aralarındaki birlik ve beraberlik onları bir süre sonra ortak bir fikirde buluşturmuş ve tüm mahallenin etten faydalanabileceği, herkesin et yiyebileceği

¹⁹ Kayalar, şu anda Yunanistan’da yer alan Kayılar adıyla da bilinen bir şehir.

■ ■ ■

bir gün tasarlamaya sevk etmişti. Bu vesileyle de en uygun yer olarak Küçükçekmece'nin tarihi köprüsü mekân olarak seçilmişti. Genellikle yaz aylarında gerçekleşen bu bayramda mahallenin kasapları mangallarıyla beraber taş köprü'nün üzerine sırayla dizilir köprüyü kaplardı. Köprü'nün bir ucundan bir ucuna mangal ateşi yanar, sabahın erken saatlerinden hava kararınca kadar da bu ateş hiç sönmezdi. Mahalleli çoluk çocuk toplaşır köprüye et yemeye giderdi. O dönem köprüden araçlar da geçebiliyor. Bu bayram yapıldığında yol trafiğe kapatılır ve sadece yayalara açılırdı. O gün geldiğinde tüm mahalleyi bir et kokusu sarardı ki buna şahit olan insanlar hâlâ o kokunun o dönem kendilerine nasıl da güzel geldiğini anlatırlar. O gün kimseden ücret de alınmazdı. İnsanlar diledi-

Cumhuriyet coşkusu

Zaferle taçlanan Milli Mücadele'nin ardından Mustafa Kemal Atatürk “Efendiler! Yarın Cumhuriyet’i ilan edeceğiz” demiş ve tarih 29 Ekim 1923’ü gösterdiğinde tüm ülke bu ilanı coşkuyla karşılamıştı. Büyük yaralar almış memleketin dört bir yanında insanlar ellerinde bay-

29 Ekim 1959 Cumhuriyet Bayramı kutlamaları. Kaynak: Murat Parlak Aile Arşivi

ğince yer, ete doyardı. Şenliğe özel bir müzik vs. olmazdı belki ama mahalle şenlikli, muhakkak bir klarnet, davul sesi duyulur, insanlar kasapları sıra sıra ziyaret ederken bir köşede de dans edebilirlerdi. Yukarıda da belirttiğim üzere çok uzun sürmedi bu bayram. İnsanların katılımı arttıkça önünü alamadıkları bazı olumsuz davranışlar da ortaya çıktı. Kasaplar, güvenliğin çokça karşılayamadıkları düşüncesiyle dört senenin sonunda bu bayramı sonlandırmaya karar verdiler. Her ne kadar bu güzel birliktelik kısa sürse de günümüzde hâlâ aynı heyecanla anlatılıp yâd ediliyor. Geçmişte yaşanan aksaklıkları unutmak kolay. Belki önümüzdeki günlerde Küçükçekme’ye has bu bayram yeniden canlandırılmak istenir ve tekrar kutlanmaya başlanır, kim bilir... Güzel olmaz mı..?

raklarıyla sokağa dökülmüş ve haberin kahramanlarını selamlamıştı. Bu kutlamalar o dönem kendiliğinden ortaya çıkmış ve plansız gerçekleşmişti. 1924’e gelindiğinde 26 Ekim günü 986 numaralı bir kararnameyle 29 Ekim bayram ilan edilmiş ve ilk bayramın 101 pare top atışı

■ ■ ■

ve çeşitli etkinliklerle kutlanması planlanmıştı. O günden bugüne geçen 100 sene boyunca takvimler 29 Ekim’e vurduğunda ülkenin her yanında bu gün coşkuyla karşılanıyor. Aynı coşku Küçükçekmece’nin güzel sokaklarında da kendini gösteriyor.

Menekşe ve Fatih civarında planlanan ilk Cumhuriyet Bayramı ne zaman gerçekleşti bilmiyoruz fakat bu geleneğin 1945’lerden sonra her yıl düzenli olarak hayata geçtiğini biliyoruz. Özellikle 1960’lı yıllara gelindiğinde mahalleli ortak bir çalışmayla mahalleyi bayram yerine çeviriyordu. Neler yapılmıyordu ki... 29 Ekim yaklaştığında mahal-

lede hazırlıklar da hız kazanıyordu. Köpüklerden ve türlü malzemelerden oluşturulan geçici taklar hazırlanıp üzerine günün anlamını vurgulayan levhalar asılıyordu. Kimi zamanlarda bayram takı taş köprüye konulurken kimi zamanda şimdiki tren istasyonunun olduğu veya meyda-

nın olduğu alana kuruluyordu. Mahallenin birçok noktasına Türk bayrakları asılıyor, sokaklar, meydanlar kırmızı beyaza bürünüyordu. Her yanda çiçekler, çeşitli süslemeler yerini alıyordu. Ve tüm bu hazırlıkları da mahallenin gönüllü vatandaşları elleriyle gerçekleştiriyor, 29 Ekim günü geldiğinde sabahın ilk ışıklarıyla beraber Menekşe’nin çocukları, Fatih’in gençleriyle buluşuyor, eş dost, konu komşu bayram alanında yerini alıyordu. Kendisi de doğma büyüme Küçükçekmeceli olan ve “mahallenin eskisi”, hafızası diye adlandırabileceğimiz Ahsen Yakup Aksu o günleri şöyle anlatıyor:

Küçükçekmecespor Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında, 1966. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

“Cumhuriyet Bayramı dendiğinde mahallede büyük bir coşku olurdu. Her yer süslenirdi. Defterleri keser biçer süsler yapardık. Her yana kâğıttan bayraklar asardık. Atatürk’ün resimlerini her köşeye yapıştırdık. Büyük küçük acaba ne olacak merakıyla bayram alanına akın ederdik.

■ ■ ■

Bayram geçit töreniyle başladı. Varşova kamyonetler o dönemler modaydı. Kamyonetler, minibüsler süslenir, korna çala çala mahalleyi turlardı. Çoluk çocuk kasalı arabaların üstünde bu coşkuya ortak olurdu. Marşlar söylenir, şiirler okunurdu. Bizler de hayranlıkla izlerdik. Sonra zamanla bu hava yok olup gitti.”

Bayram kutlamaları bu haliyle uzun süre gerçekleştirildi mahallede. Sonra bayram coşkusu-na fener alayı da eklendi. Hava kararır kararmaz insanlar meşalelerle, lambalarla sokakta yerini alıp marşlarla yürüdü. Menekşe'nin yolları eskiden çamurlu. O çamurlar engel olur mu bu

kutlamalara. İnsanlar önce çizmelerini ayağına geçirir kiri pası geçer, temiz caddeye kavuştuğunda ayağındaki çizmeleri çıkarıp temizleriyle değiştirir yürüyüşe katılırlardı.

Günümüze gelindiğinde ise Cumhuriyet kutlamaları Küçükçekmece Belediyesi önderliğinde güçlü bir şekilde gerçekleşiyor. Öncesinde mahallelerin kendi özelinde organize ettikleri bu etkinlikler belediyenin planlamasıyla ilçede tekleştirildi. Kemal Çebi başkanlığında her 29 Ekim'de “Özgürlük Yürüyüşü” ve “Fener Alayı” başlıklarında organize edilen etkinlikler en yakın örnek olarak hafızalarımızda yer alıyor. Halkalı'da bulu-

Küçükçekmece İlkokulu bahçesinde kutlanan Cumhuriyet Bayramından bir kare, 1964. Kaynak: Sevilay Özgündüz Arşivi.

■ ■ ■

Cumhuriyet Bayramı'ndan bir kare

nan belediye binasında yer alan Atatürk heykeli önüne çelenk bırakılmasıyla başlayan kutlamalar ilçenin dört bir yanına yayılıyor. Fener Alayı yürüyüşünün ardından verilen konserlerle de son buluyor. Her yıl olduğu gibi mahallenin bu kutlamalara katılımı oldukça güçlü ve coşkulu.

Günümüzde gerçekleşen, semtin bir diğer kutlaması da Menekşe'de yapılıyor. Bilindiği üzere Menekşe, Küçükçekmece'nin balıkçılarıyla, sandallarıyla ünlü bir yeri.

Cumhuriyet Bayramı kutlamaları.

Cumhuriyet sabahı yaklaşık otuz tekne İç Kumsal'dan Marmara Denizi'ne açılıyor ve Florya'da bulunan Atatürk Köşkü'nün önüne gidiyor. Menekşe'de yaşayan genci yaşlısı bayraklarıyla teknede yerini alıyor. Köşkün önüne gelindiğinde ise önce İstiklal Marşı okunuyor, sonra çeşitli

marşları söylüyorlar. Bu anlar mahallenin birlikteliği açısından oldukça önemli ve duygulu olduğu kadar günümüzde bu geleneğin sürmesi açısından da oldukça kıymetli anlar.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
Fotoğraf: Küçükçekmece
Belediyesi Arşivi

Mahallede Paskalya

Küçükçekmece'nin geçmişte bir Rum kasabası olduğunu tarihi kaynaklardan öğreniyoruz. 1912'de Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan'dan gelen Türklerin bölgeye yerleştiği, 1923 itibarıyla mübadeleyle giden Rumların yerine de Yunanistan'dan göçen Türklerin geldiğini yine aynı kaynaklardan görebiliyoruz.²⁰ Bu bilgi Küçükçekmece'nin farklı kültürlerle ev sahipliği yaptığını da bize gösteriyor. Gelenler, gidenler ve kök salanlar... Bu dönüşüm içerisinde yıllar geçse de Ermeni ve Rum nüfusu, Menekşe'yi de kapsayan Fatih Mahallesi civarında yaşamayı sürdürmüşlerdi. Bu farklılık mahallede farklı bayramların yaşanmasına ve bu bayramlarda ortaklaşılmasına olanak sağlamıştı. Hristiyan nüfusunun olduğu bölgede bu vesileyle paskalya bayramları da kutlanmış ve bu gelenek 1960'ların ortasına kadar sürmüştü.

Paskalya hepimizin malumu olduğu üzere Hristiyanlığın en eski ve en önemli yortusu. Yı-

lın üçüncü ayının sonundan dördüncü ayın bitimine kadar sürer. Büyük Perhiz denilen beş haftalık süreden hazırlıkların son aşamaya ulaştığı Kutsal Hafta'ya kadar devam eder ve Diriliş Günü yani Paskalya Günü'nde son bulur. Paskalya kutlamaları da genellikle pazar günü gerçekleşir. İnananlar bu dönemde o güne has çörekler hazırlar, haşlanmış yumurtalar boyar,

1948, Bir hatıra fotoğrafı. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi.

mumlar yakar ve dua eder. Böyle bir gelenek yıllar boyu sürer. Topraklarımızın çoksesliliği bize bu bayramları öğretmiştir. Bu vesileyle Paskalya, mahalleyi ortaklaştıran bir bayram olarak karşımıza çıkar. Bu yortu

geldiğinde mahallede de hazırlıklar başlar. Hristiyan vatandaşlar hazırladıkları paskalya çöreklerini mahalleliyle paylaşır. Din, dil, ırk ayrımı yoktur. Hatta Müslüman vatandaşlar komşularını mutlu etmek için o gün için hazırladıkları ikramları sunarlar. Mahallenin çocuklarına boyanmış yumurtalar ikram edilir. Ta ki Hristiyan nüfus Çekmece'de azalana dek...

²⁰ Prof. Dr. Semavi Eyice, Tarihte Küçükçekmece, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Edebiyat Fak. Basımevi, İstanbul Üni. Edebiyat Fak. 1978, sf. 85.

Hıdırellez Şenlikleri

Darda kalanların imdadına koşan Hızır ile denizlerin hâkimi İlyas'ın yeryüzünde buluştuğu gün olarak kutlanan Hıdırellez şenlikleri topraklarımızda en heyecanla karşılanan günlerden biridir. Orta Asya'da, Anadolu'da Balkanlar'da yaşamış insanların ilkbahar bayramıdır. Türkiye'de 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gece kutlanır. O gün insanlar, Hıdırellez geleneğine uygun ritüellerle dileklerini diler, adaklarını adarlar. Hıdırellez aynı zamanda yazın da habercisidir. O gün geldiğin-

de kırlar, su kenarları bu coşkuyla dolar taşar. Hıdırellez, Menekşe'de de mahalleliyi harekete geçirir ve o güne has eğlenceler düzenlenir.

Hıdırellez günümüzde ağırlıklı Ahırkapı'da kutlansa da geçmişte Küçükçekmece de bu şenliğe ev sahipliği yapardı. Özellikle Menekşe tarafında 1965-70 arasında mahallelinin aktif katılımıyla kutlanırdı. Peki neler yapılır, nasıl hazırlanırdı insanlar Hıdırelleze?

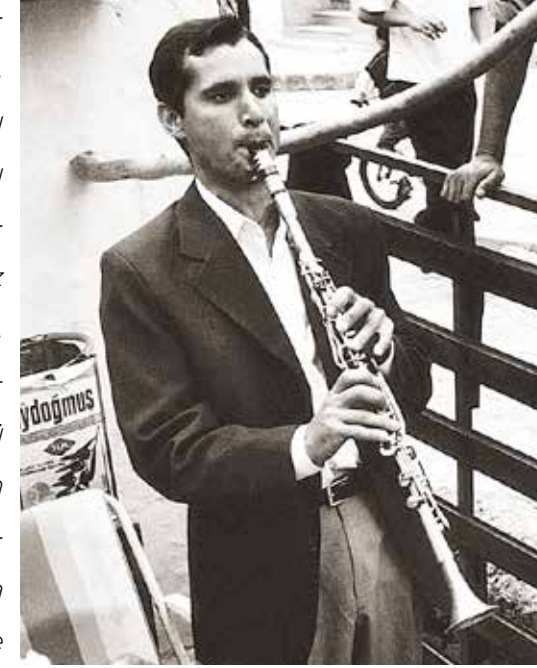
Fotoğraf: Vehbi Koca

Menekşe'de şenliğe bir hafta kala herkes hazırlık yapmaya başladılar. Etrafta ne kadar çalı çırpı varsa toplanır, evlerin kömürlüğünde istiflenirdi. 5 Mayıs olduğunda Menekşe'nin içerisinde yer alan top sahasında kocaman bir ateş yakılır, saha eğlence alanına dönüştürülürdü. Menekşe'de büyümüş Nilgün Demirağ o günleri şöyle anlatıyor: *"Mahallede kocaman bir top sahamız vardı. Menekşespor'un sahasıydı orası. Mor beyaz formaları vardı. Biz bazen maç izlemeye giderdik. İşte Hıdırellez günü o saha bizim olurdu. Günler öncesinden topladığımız oyunlari 5 Mayıs günü sahaya yığardık. Mahallenin abileri, genç erkekleri kocaman ateş yakardı. Sonra biz de yavaş yavaş sandalye taşımaya başladık. Masalar*

kurulurdu. Kadınlarımız evde kek, börek, poğaç, artık elde ne varsa yapıp getirirdi. Ayran, süt, yoğurt... Kazanlar kaynardı. Çoluk çocuk, genç yaşlı doluşurduk sahaya. Ateşe gecenin geç saatlerine kadar yanardı o gün. Yer içer eğlenirdik. Bir de salıncaklarımız meşhurdu. Hıdırellez için salıncak kurulurdu. Mahallenin genç kızları

o salıncaklarda sallanırdı. İçimizdeki kötülükler gitsin, kem gözler çıksın, bize uğramasın diye. Bütün mahalle bir arada olurduk."

O dönem mahallenin çoğu Trakya göçmeni. E, Trakyalının olduğu yer müziksiz olur mu..? Gırnatar, ²¹ davullar eğlencenin gözbebeği idi.

Fotoğraf: Vehbi Koca

Müzik susmaz, eğlence de kolay kolay bitmezdi. Saat gece on ikiye vurduğunda herkes dileğini yazar, bir gül ağacına ilıştırirdi. Kimi zengin olmak kimi iyi bir yerde yaşamak kimi de hasretine kavuşmak için... Sabahın ilk saatleri olduğunda, güneş doğmadan, çın sabah dediğimiz o vakitten biraz önce mahallenin kadınları koca kazanlarda sütü kaynatır, bardağını alıp gelene süt

²¹ Gırnata: Roman vatandaşların klarnet çalgısına verdiği isim.

■ ■ ■

Menekşe Tren İstasyonu'ndan bir görünüm. Kaynak: DDY Arşivi

Küçükçekmece'nin ve Mahallenin Demiryolu

*Bir tren yolculuğunda ve her yerde
Her şeyin ya da hiçbir şeyin hiç mi hiç çekilmezliğini
Bir hafta tatilini, bir öğle vaktini, belki bir pazartesiyi
Saatler iyi
Adamlar gülüyorlarsa iyi, gülmüyorlarsa gene iyi
Ve bütün yolcuların dalgın
Koparıp koparıp bir şeyler yediklerini
Görünüşte kararsız
Görünüşte üzgün, endişeli
Görsek mi acaba, görmesek mi"*

Ben Ruhi Bey Nasılım **Edip Cansever**

'90'lı yılların sonu. Henüz küçük bir çocuğum. Üsküdar'dan vapurla Eminönü'ye, oradan da Sirkeci Garı'na geçmiştik annemle. İlk kez bir tren garı görüyordum. Yüksek yüksek tavanlar gözüme ilişmişti. Sonra sıra sıra dizili banklar. Sanırım beni en korkutan şey bir yerden bir yere varmak isteyen o kalabalıktı. Kiminin elinde valizler kiminin elinde Eminönü'den aldığı malzemelerin yüklü olduğu çuvallar vardı. Herkes bir yere yetişmek ister gibiydi. Koşturanlar,

■ ■ ■

treni kaçırmak istemeyenler, peronda ayakta bekleyenler, banklarda soluk alanlar... Binbir çeşit insan silueti. Kimi İstanbul'a yeni gelmiş yol iz bilmiyor, kimi kaçınıcıya düşmüş buralara... Biz Küçükçekmece'ye gidecektik. Hızla garın içerisinden geçip bilet gişesine vardık. Boyum kısaydı, gişe memurunu görememiştim. Annem beni kaybetmemek için elimi sıkı sıkıya tutuyordu ve bir an olsun bırakmadan trene doğru yürümeye başlamıştık. Eski vagonları hatırlarsınız, işte öyle bir trene binmiştik biz de. Kapıları şimdiki gibi otomatik açılardan de-

ğil demir kapı kulplarını tutup çektiğiniz, bir iki basamak çıkıp bindiğiniz trenler... Hayal meyal hatırlıyorum. İçeride sıra sıra dizili, kadifemsi bir kumaşla kaplı koltuklar vardı. Önce bizi bilet kondüktörü karşılamıştı. Bir yere geçip oturduk. Ben özellikle cam kenarında olmak istemiştim, hem çok heyecanlıydım hem de meraklı. "Neler göreceğim, neler olacak" telaşı sarmıştı beni. Acı bi' düdüğü sesi duyduk önce. Sonra hareket amiri kapıları kontrol etti ve tren tola koyuldu. O ilerledikçe raylardan eşzamanlı ritmik sesler yükselmeye başlamıştı: "tıkır tıkır, takır tukur, tı-

Küçükçekmece Tren İstasyonu, 1972-73. Kaynak: Mehmet Yüzügüleç Arşivi

Fotoğraf: Ümit Varlı

■ ■ ■

kır tikir...” Tren yol aldıkça önümde akan manzara değişiyordu. Bazen tek katlı evler, bazen boş arsalar düşüyordu önüme, bazen de yüksek duvarlar. Farklı farklı duraklardan geçiyorduk. Kimi durakta duvardan atlayıp trenin kalkmasına yakın demir kapılara asılan küçük küçük çocuklar görüyordum, kimi duraklarda işportacılar biniyordu trene. Bir tanesi tükenmez kalem satıyordu, bir tanesi iplikmatik, kadınların ilgisi ni limon sıkacakları çekiyordu kuşkusuz ve biz yavaş yavaş ilerliyorduk. Yol bitmiyordu sanki. Tren, yolun bozukluğu oranında hoplatıyordu bizi, bir de sağa sola kıvrılıyordu. Hep bir sirkülasyon; binenler inenler. Anneme daha “gelmedik mi” diye sorup duruyordum ki bir süre sonra “geldik” sesiyle mutlu olmuştum. Trenden inip bi’ altgeçidin içerisinden Cennet Mahallesi’ne doğru çıkmaya hazırlanıyorduk. İstasyon büfesini ve yine telaşlı insanları hatırlıyorum, bir de köprüaltında yatan ve siyah torbaların üzerinde bir şeyler satmaya çalışan satıcıları...

Şimdilerde Küçükçekmece’ye varmak bu kadar zahmetli değil kuşkusuz ve bu kadar yorucu. Kulaklarınızda uğultu bırakan tıngırtılar da sizi sarsan sarsıntılar da ve bozuk raylı yollar da geçmişte kaldı. Peki önceden ulaşım nasıldı mahallede, insanlar trenle ne zaman tanıştı?

Küçükçekmece’nin trenle tanışması bi’ hayli eski. 1872’den itibaren Çekmece üzerinden trenler geçiyordu ama henüz bir durak olmadığı için burada durup yolcu almıyordu. 1931’e doğru yaz aylarında Florya’ya kadar gelen tren olduğunu biliyoruz. Küçükçekmece trene kavuşana kadar da faytonlar insanların ihtiyacını karşılıyordu. At arabalarını meydanda görmek imkânsızdı. 1940’lı yıllarda meydanda köy içlerine doğru yolcu taşıtan tek ve çift atlı arabalar bulunurdu. Selâhaddin Demirkan, Küçükçekmece *Köyü kitabında* şöyle bahseder bu araçlardan: “*Yolun sağındaki meydanlık istasyonla köy arasında yolcu taşıyan tek ve çift atlı ve birçoğu eski bırıçkalarla²² doludur.*” Bu bırıçkalar merkezden yükledikleri yükleri köylere doğru yola çıkartırdı. İlerleyen yıllarda insan taşımak için kullanılan faytonların sayısı artmıştı. 1970’li yıllara kadar da Florya-Küçükçekmece arası trene yetişmek isteyen insanlar için taksi görevi görürdü bu araçlar. Mahalleye dair bilgiler toplarken 12-13 yaşlarında faytonculuk yapmış Coşkun Kaptan’la karşılaştım. O da Küçükçekmeceliydi. Şöyle anlattı o dönemleri: “*Faytonlarımızın durağı çarşıdaydı. Bir sürü at arabası görürdünüz. Ben de çocuğum, faytona çıkıyorum, büyüklerime yardım ediyorum. O zamanlar taksi bulmak nerede,*

■ ■ ■

epey zordu. Biz faytonlarla yapıyorduk bu işi. Menekşe yazları çok kalabalık oluyordu. Oraya kadar giremiyorduk. Florya’ya bazen de Yeşilköy’e dolmuş yapıyorduk. Müşterilerimiz nezh insanlardı ama ben Menekşe’deki Çanakkaleli Melahat’a da servis çekiyordum. Çocuğum diye beni gönderiyorlardı. Çarşıya, eczaneye geldiklerinde onları çarşıdan alıp tekrar Menekşe’ye bırakıyordum. Bazen alışveriş malzemelerini taşıyordum. Benim de harçlığım çıkıyordu hani. Sonra faytonculuk bitince bir süre suculuk yaptık Küçükçekmece’de.”

Faytonculuk yerini zamanla taksiye, dolmuşa bıraktı. Sonra zaten köy halkı da trenle tanıştı 1955 yılında. Demiryolunun hikâyesine dair *Dünden Bugüne Küçükçekmece²³* kitabında Akın Kurtoğlu’nun “Demiryolu” başlığıyla kaleme aldığı yazıdan öğrenelim bu hikâyeyi: “Küçükçekmece’nin raylı sistemle tanışması 19. yüzyılın sonlarına tekabül eder. 1871’de Yenikapı-Florya, ertesine sene de Sirkeci-Yenikapı ve Florya-Hadımköy arasındaki tren yollarının inş edilmesiyle birlikte, 1872 yılından itibaren Küçükçekmece toprakları üzerinden tren geçme-

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi.

²² *Bırıçka*: Yük taşımada kullanılan, tahta tekerlekli at arabası.

²³ *Dünden Bugüne Küçükçekmece*, Küçükçekmece Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, İstanbul 2010, sf. 377-382

Fotoğraf: Şule Töre

ye başladı. Hattın doğu ucu olan Sirkeci Tren Garı'nın inşasına 11 Şubat 1888'de başlandı ve iki sene sonra 3 Kasım 1890'da hizmete girdi. 1896'da ise 'Yenikapı' ve 'Samatya' istasyonları hizmete açıldı. Böylece hat üzerindeki istasyon sayısı 8'e yükseldi. 20. yüzyıla girildiğinde Şark Demiryolları'na ait hattın istasyonları; Sirkeci, Kumkapı, Yenikapı, Samatya, Yedikule, Zeytinburnu, Bakırköy ve Yeşilköy şeklindeydi. Edirne'ye ve yurtdışına çalışan şimendiferler Küçükçekmece üzerinden çalışmaktaydı ama

semtin herhangi bir istasyonu olmadığı için trenler burayı pas geçmekteydi.

1931'de banliyö trenleri yaz ayları boyunca Florya'ya kadar çalışıyordu. Ancak halk trenlerin daha da ileriye, Küçükçekmece'ye kadar devam etmesini istiyordu. Derhal bu konuda imza toplanarak bir dilekçeyle birlikte Şark Demiryolları Kumpanyası'na müracaatta bulunuldu. Kumpanya ise bu talebi, Küçükçekmece'de yeterli yolcu potansiyeli bulunmadığını ileri sürerek reddetti.

Ancak ilerleyen senelerde de bu taleplerin artarak devam etmesi üzerine önce deneme amaçlı, ardından da sürekli olacak şekilde 'Küçükçekmece'ye tren seferleri başlatıldı. Böylece hat üzerindeki toplam istasyon sayısı 10'a yükseldi. 1934'te Şark Demiryolları'nın 21.935 kilometrelik "Sirkeci-Küçükçekmece" tren hattı ile 11 lokomotif ve 11 furgonu ile 156 vagonu bulunmaktaydı. Şirkete tren işletme imtiyazı 1860'da verilmiş olup, toplam 99 seneydi.²⁴ 1 Ocak 1937'de Sirkeci-Edirne (şark) Kumpanyası satın alındı ve trenler bundan böyle devlet eliyle işletilmeye başlandı.

Rumeli yakası banliyölerinin son istasyonu olan 'Küçükçekmece', o yıllarda daha çok 'Kilometre-24' (halk ağzında ise; 'Kilometro 24') olarak anılmaktaydı. Çünkü şu andaki Küçükçekmece ile Soğuksu istasyonları arasında '24+000' tabelası mevcuttu ve Sirkeci Garı'ndan itibaren parkurun 24. kilometresi olduğunu işaret etmekteydi. Küçükçekmece'ye kadar gelen trenler biraz daha ileri giderek bu tabelanın yanındaki makastan geri dönmekteydiler. Halk da son istasyonu artık aynı isimle anar olmuştur.

Küçükçekmece uzantısı şimdilik sadece yaz sezonu boyunca faaliyet göstermekte olup, son-

²⁴ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 8 Temmuz 1931, Vakıf, S: 4846.

²⁵ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 16 Ekim 1943, Cumhuriyet, S: 6885.

²⁶ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 3 Eylül 1954, Yeni İstanbul, S:1722.

²⁷ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 15 Eylül 1955, Milliyet, S: 1913.

bahar geldiğinde hizmet dışı bırakılıyor ve trenlerin son istasyonu yine eskisi gibi Yeşilköy'e geri çekiliyor. Yaz münasebeti ile Küçükçekmece'ye kadar uzatılmış olan banliyö tren hatları Yeşilköy'de nihayetlenmektedir. Kış tarifesinin başlaması ile birlikte; 'Sirkeci-Küçükçekmece' arasında yapılan 3 tren seferi kaldırıldı.²⁵

Banliyö hattı 1951-52 yılları arasında çift hatta çıkarıldı ve biraz daha uzatılarak; 'Sirkeci-Soğuksu' şeklinde hizmet vermeye başladı. Kömürlü trenlerle verilen bu hizmet, gelişen raylı sistem teknolojilerinin serpintisinin artık İstanbul'da da hayata geçirilmesi zamanının geldiğinin sinyallerini verdi ve Rumeli yakası banliyö tren hattının bundan böyle elektrikle işletilmesi kararı alınarak derhal gerekli çalışmalar başlatıldı. Hattın elektrifikasyon çalışmalarına Eylül 1954'ten itibaren başlandı:

'Sirkeci-Soğuksu' tren hattına Silahtarağa'dan elektrik getirecek olan kablonun döşenmesine başlandı.²⁶

14 Eylül 1955 günü 'Sirkeci-Küçükçekmece-Halkalı' arasında çalıştırılacak olan 18 elektrikli trenden ilk 15'i İstanbul'a geldi. Trenlerin her biri 3'er vagonluk setlerden oluşmaktaydı.²⁷

■ ■ ■

Basın o günlerde tren hattının elektrifikasyonu meselesine büyük bir ilgi gösterdi. Gazetelerin ilk sayfalarında bu konuyla alakalı olarak sık sık haberler çıkmaktaydı:

‘Sirkeci-Halkalı’ arasındaki elektrikli banliyö trenlerinin yakında işlemeye başlayacağı bildirildi. Halen 65 dakikada kat edilen bu mesafe, yeni trenlerin işlemeye başlamasıyla birlikte 32 dakikaya inmiş bulunacaktır. Bazı tesislerin ikmalinden sonra bu müddet daha da kısalcaktır. Elektrikli trenlerin, gerek süratlerinin fazlalığı, gerekse elektrik tesisatının arz ettiği tehlike bakımından, halkın müessif kazalara maruz kalmaması için son derece dikkatli olması icabetmektedir.

Elektrikli trenler saatte 90 kilometre süratle işleyeceklerdir. Trenlerin kapıları otomatik olarak açılıp kapanacaktır. Vagonların içindeki her çeşit tesisata el sürülmemesi ve kapı kenarlarında durulmaması ehemmiyetle bildirildi. Trenlerin hareket ve duruşlarında, yalnız peron taraflarına rastlayan kapıları açılacak ve ancak bu kapılardan binilip inilebilecektir.

Bu trenler istasyonlarda sadece yarım dakika gibi kısa bir müddet duracaklarından, gecikmelere sebep olmamak için, yolcuların bu müddet içinde binip inecek tarzda hazırlanıp sıralanmaları lazımdır.²⁸

²⁸ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 22 Ekim 1955, Hürriyet, S: 2683.

²⁹ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 25 Ekim 1955, Hürriyet, S: 2686.

³⁰ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 8 Kasım 1955, Hürriyet, S: 2700.

Hat artık tamamıyla hizmet vermeye hazır hale gelmişti. Ancak 29 Ekim 1955’te açılması planlanan hattın hizmete alınışı, elde olmayan sebeplerden ötürü bir süre ertelenmek zorunda kalındı.

‘Sirkeci-Soğuksu’ arasında elektrikli trenin işletmeye açılmayışı, makasların memleketimize getirilmesinin gecikmesi yüzünden Cumhuriyet Bayramı’nda yapılamayacak olup, muhtemelen 2 ay sonra Aralık ayı ortalarında işletmeye açılacaktır. Sirkeci Garı’nda hummalı bir şekilde peronların üzerinin kapatılma işlemleri ve elektrifikasyonla ilgili diğer çalışmalar devam etmektedir. Demiryolları İşletmesi’nin Fransa’ya ısmarladığı makaslardan bir kısmının henüz gelmeyişi, çalışmaları aksatmaktadır.²⁹

Elektrikli trenlerin işletmeye açılmasının gecikmesi karşısında, ‘Sirkeci-Soğuksu’ arasındaki semtlerde bulunan bir kısım halk, Ulaştırma Vekâletine müracaat ederek, trenlerdeki tarifelerin bire bir tatbik edilmesini istediler. 2 seneden fazla bir zamandan beri elektrikli hat inşası dolayısıyla, bu hatta saat 9:00’dan 15:00’a kadar olan 6 saatlik zaman dilimi içindeki bütün seferler kaldırılmıştı. Bu itibarla, gerek sabahları gerek saat 15.00’dan sonra trenlerde izdiham son haddini bulmaktadır.³⁰

■ ■ ■

Ancak aksilikler birbiri ardınca geliyordu. Kasım 1955’te yeni trenlerden bazılarının elektrik tesisatında arızalar çıktığı farkedildi. Sirkeci banliyösünde çalışacak olan banliyö trenlerinden bir kısmının elektrik tesisatı arızalı olduğu için, tamir için Adapazarı Demiryolları Tamir Atölyesi’ne gönderildiler.³¹

Ardından yeni bir mâni daha... Bu kez de yağan aşırı yağmurlar toprağın taşıma kabiliyetini etkilemişti. 25 Kasım’da tamamlandığı bildirilen elektrikli trenin elektrifikasyon çalışmaları, son günlerde vuku bulan yoğun yağışlar nedeniyle ertelenmek zorunda kalındı. Yumuşak toprağa oturtulan bazı demir

köprülerin yerlerinden oynadıkları belirlendi ve derhal bunların tamirine başlandı. Halkalı’yı istila eden sular yüzünden, elektrikli trenin seferlere başlama tarihi geri kaldı. Normalde bu sabahtan itibaren çalışmaya başlaması gereken ‘Sirkeci-Halkalı’ elektrikli tren seferlerinin, 1 hafta sonra başlayacağı bildirildi. Elektrikli trenler mevzuunda R. Sarp, basın mensuplarını Halkalı’ya kadar götürdüler.

Küçükçekmece’den 6-7 kilometre mesafede bulunan Halkalı’ya yeni bir banliyö istasyonu kurulduğu belirtildi. Böylece ‘Sirkeci-Çekmece’ banliyösü, bundan sonra ‘Sirkeci-Halkalı’ arasında daimi şekilde faaliyette bulunacaktır.³²

Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

■

³¹ Aktaran: Akin Kurtoğlu, 15 Eylül 1955, Milliyet, S: 1913.

³² Aktaran: Akin Kurtoğlu, 15 Eylül 1955, Milliyet, S: 1913.

■ ■ ■

Kasım ayı sonunda elektrikle çalışan 18 adet 3'er vagondan müteşekkil katarlar getirilmiş bulunmaktaydı (54 vagon). Bu katarlar, icabında 9'ar vagonluk üniteler halinde de çalışabilecek ve her biri ayakta seyahat edecekler dâhil 1500 yolcu nakledebileceklerdi.

Demiryolu işletmesi, elektrikli trenlerin çalışmaya başlamasından sonra, adetleri 140 vagon ve 12 lokomotif olan eski buharlı trenleri kendi fabrikalarında tamir ettikten sonra bunları Anadolu'ya, diğer hatlara göndermeye karar verdi. Şehir cereyanı ile çalışacak olan yeni banliyö trenleri, tesis masraflarıyla birlikte 35 milyon liraya mal olduğu açıklandı.

1980'lerin ortasında Küçükçekmece Tren İstasyonu'ndan bir görünüm.

Yeni şebekenin özelliklerinden birisi de, trenlerin otomatik sinyallerle makas değiştirmesi keyfiyeti ve bu hususta trenlerin kendi kendilerine seyir durumlarını idare etmeleri idi.

Yaz mevsimi için hazırlanan programa göre, Sirkeci'den Florya'ya deniz mevsiminde direkt seferler de konulacak ve plajlara 14 dakika gibi gayet kısa bir zamanda gitmek kabil olacaktı. Normal sefer aralıkları ihtiyaca göre ayarlandı ve 15-20 dakikada bir tren kaldırılması planlandı. Ayrıca, geceleri de saat 12'den sonra seferler yapılması muvafık görülerek, saat başlı veya 2 saatte bir sabaha kadar süren devamlı seferler düşünüldü.

■ ■ ■

Yıkırılmış bulunan Florya Gar Binası'nın yerine gayet modern tipte ve içinde mağazaları bulunan büyük bir bina inşası da takarrür etti. Ayrıca Küçükçekmece'de de turistik bir otel inşası uygun görüldü.

Ortalama olarak saatte 70-90 kilometre süratle seyredecek olan yeni banliyö trenlerinin, halen her yıl bütçesini 1 milyon liraya yakın zararla kapatmakta olan DDY İşletmesi'ni bu zarardan kurtaracağı

gibi, yapılan tahmini hesaplara göre (bilet ücretlerine zam yapılması dahil), 1-1.5 milyon liralık bir kazanca kavuşturacağı da beyan edilmiş bulunmaktadır.³³

Neyse ki en sonunda bütün aksaklıklar birer birer giderildi ve açılış tarihi olarak 2 Aralık 1955 günü verildi.”³⁴

Bu yıldan sonra yavaş yavaş yeni duraklar da kazandırıldı semte. İlk olarak 1957 yılın-

Küçükçekmece Tren İstasyonu, 1973-74.
Kaynak: Hasan Serdar Çalığ Arşivi

Florya-Menekşe tren hattında dört arkadaş.
(Kemal Uzun, Ahmet Tekoluk, Mehmet Peker)
Kaynak: Mehmet Peker Arşivi

da Küçükçekmece İstasyonu inşa edildi. Semtin merkezindeydi. Küçük ve dar bir alana yerleştirilmişti. İstasyon şefliği, gişesi, lojmanı, bekleme yeri ve bir de barakası bulunurdu. Daha sonra 1958 yılında Menekşe İstasyonu inşa edildi. Bu istasyon da yol kotu seviyesinden üstteydi. İçerisinde bir gişesi ve bekleme yerleri vardı. Merkezin biraz dışında kalıyordu ama mahalleli için çok önemliydi.

İstanbul'la en önemli bağlantıları bu istasyondur. Hatta öyle ki zeminin yumuşaklığından zaman içerisinde raylarda kaymalar da oluyordu. Ne olursa olsun bu hat-

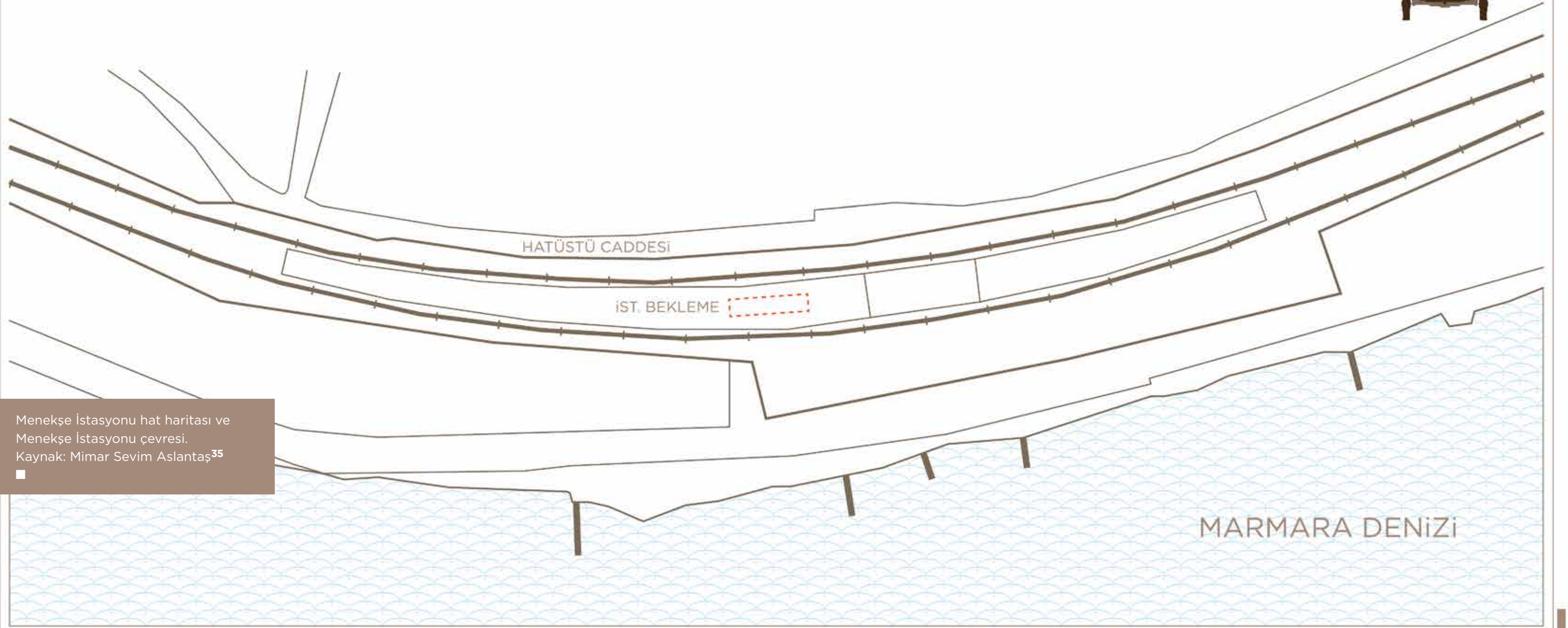
tın en güzel manzarası bu durağa aitti. Güneşin batışı en güzel oradan gözlenirdi. Her mahallelinin bu istasyonlarda bir anısı vardı kuşkusuz. Sırf eğlence olsun diye kaç defa kaçak binmişlerdi trene kim bilir... Tren onları muhakkak bir yerden bir yere götürüyor, bir anıya uğurluyordu.

³³ Aktaran: Akın Kurtoğlu, 25 Ekim 1955, Hürriyet, S: 2686.

³⁴ *Dünden Bugüne Küçükçekmece*, Küçükçekmece Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, İstanbul 2010, sf. 377-382

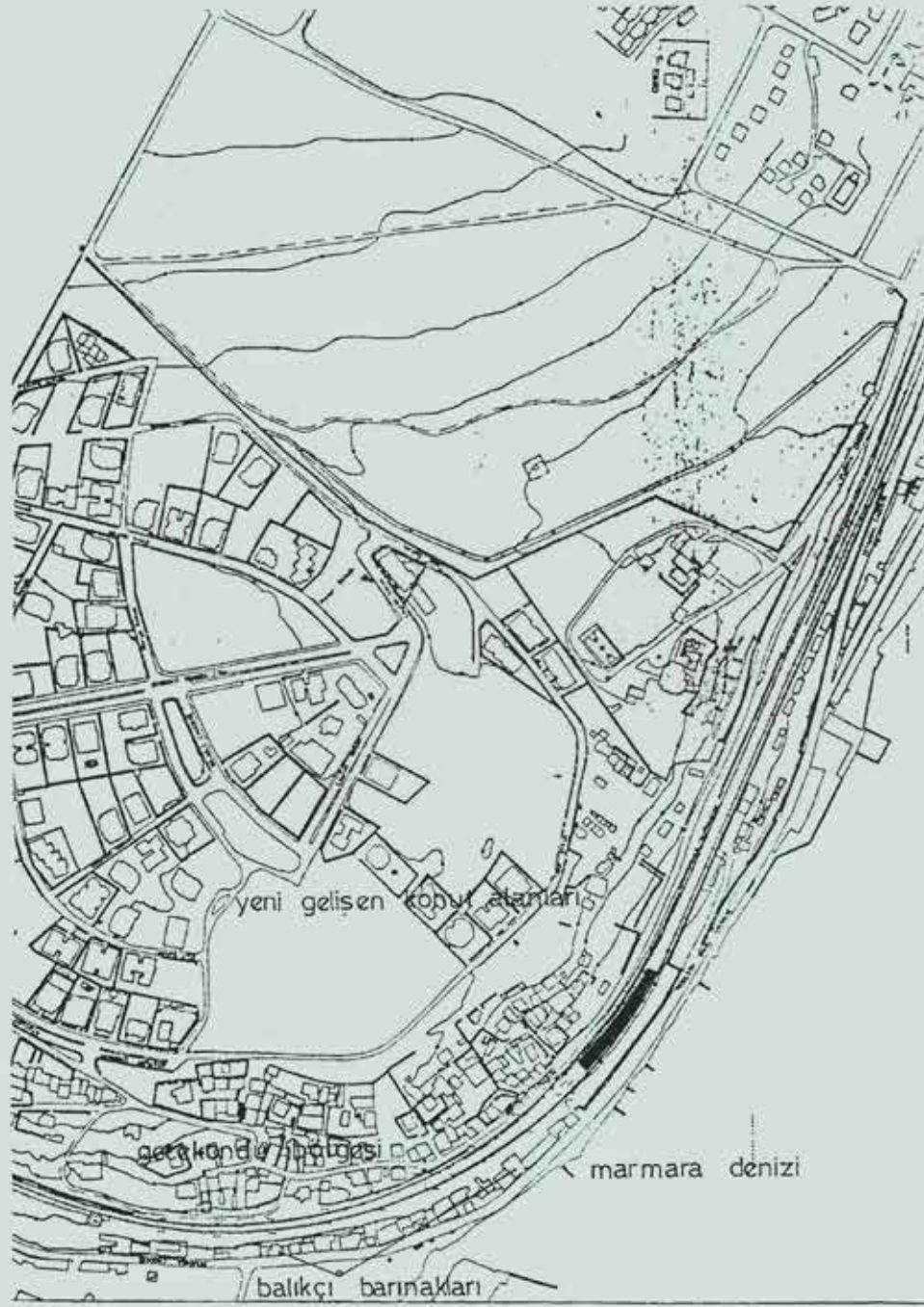

'M 48' MENEKŞE TREN İSTASYONU

Menekşe İstasyonu hat haritası ve
Menekşe İstasyonu çevresi.
Kaynak: Mimar Sevim Aslantaş³⁵

Harita 3.28 Menekşe İstasyonu ve çevresi – 1/5000 [G21-B-01-B]

³⁵ Harita görselleri Mimar Sevim Aslantaş'ın yüksek lisans tezinden alınmıştır. Sevim Aslantaş, T.C.D.D., Sirkeci-Halkalı Banliyö Hattı Tarihi Lojman Yapıları ve Koruma Önerileri, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1998, yayımlanmış tez, sf. 86-87

Edebiyat dünyasında da karşımıza çıkar bu istasyonlar. Menekşe durağına, Ömer Açık'ın kaleme aldığı *Menekşe İstasyonu* adlı kitapta rastlarız. 1980 yılında Adana'da doğan Ömer

Açık, üniversiteyi bitirip İstanbul'a öğretmen olarak atandığında tanışır Küçükçekmece'yle. Memleketin her köşesinden insanları bu semtte tanır. Herkesin olduğu gibi onun da dikkatini göl ve istasyon çeker. Gülsüm Cengiz'e verdiği röportajda şöyle anlatır *Menekşe İstasyonu* kitabının hikâyesini: “Öğretmenlik yaşamım boyunca bende birikenleri paylaşma ihtiyacıyla, çocuk edebiyatı üzerine karalamalar yaptığım

2013-2014 yıllarının ürünlerinden biri *Menekşe İstasyonu*. İstanbul'u boydan boya geçen tren hattının çevresinde konumlanan emekçi insanların yaşamları, panoramik ve tarihsel bir çocuk anlatısına pek elverişli gelmişti bana. İstanbul'un ilk mahallelerinin kuruluşundan başlayarak bugünün beton ormanlarına varan

*süreci öykülemek üzere masanın başına geçip *Menekşe İstasyonu*'nu yazarak kalktığımı hatırlıyorum.”³⁶ Bu merakla kaleme almıştır kitabını Ömer Açık ve yine aynı kitapta mahallenin*

fotoğrafını okuru için çeker: “*Menekşe Mahallesi hepsi hepsi yirmi evden oluşan küçümen bir mahalledir. Hatta mahallecik. Bir yanı Küçükçekmece Gölü'ne, öbür yanı tren istasyonuna bakar. Küçükçekmece Gölü uzaktan mor görünür. Yaklaştıkça kızarır bozarır. Biraz daha yanaşınca hafiften sararır, az biraz yeşerir. Ancak kıyısına indiğinizde mavileşir. Böyle oyunbaz bir sudur. Denemesi bedava. Tren istasyonu ise uzaktan*

görünmez. Yakından bile güçbelâ seçilebilir. Bu mikroskobik istasyon daha çok içinden görünür. Göz açıp kapayana kadar geçilir. Başlar ve biter. Belki de dünyanın en küçük tren istasyonudur. Varla yok arası bir şey. Menekşe Tren İstasyonu'nu sadece Menekşe Mahallesi'nde yaşayanlar önemser. Çoğu yolcu için, olmasa da olur bir

³⁶ Gülsüm Cengiz, *Bir Edebiyat Durağı Küçükçekmece*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, 2021 İstanbul, sf. 384-385

■ ■ ■

duraktır. (...) Göl, insanlarla bunca içli dışlyken, tren istasyonu belli belirsizliğiyle ünlüdür. Var mıdır yok mudur? Dedik ya, varla yok arası. Biraz vardır, çokça yoktur. Bu istasyon öyle miniktir ki, çoğu tren onun yanında büyük kalır. Bazı trenler bir ucundan öbür ucuna kadar sığmaz istasyona. Tren, Menekşe İstasyonu'nu ardında bırakır bırakmaz yolcular onu unutuverir. Hatta kimi zaman makinistlerin bile aklından çıkar da

istasyonda durmayı unuturlar. Bütün tren istasyonlarının içinde en umursanmazı odur. Bir tren istasyonu için ne kötü ne üzücü bir kader.

Yine de istasyonların en mutsuzu Menekşe İstasyonu değildir. Çünkü yanı başında Menekşe Mahallesi vardır. Bu şirin istasyon ile Küçükçekmece Gölü, mahalle halkının her şeyidir, desek yeridir.”³⁷

Yazar Ömer Açık

³⁷ A.g.e., sf. 385-386

■ ■ ■

Mizah yazarı Atilla Atalay'ın da kaleminden okuruz bu istasyonları. Atalay'ın hem kitabına hem de öyküsüne ismini vermiştir *Menekşe İstasyonu*. Atalay şöyle anar Menekşe İstasyonu'nu öyküsünde: “Hakkı hariç, ben trenin herşeyisini severdim ama. Hele Menekşe İstasyonu’nu. Gün doğmadan, manyak kahkahalar atan martıların eşliğinde, gölle denizin birleştiği, ‘kartposta! gibi’ manzaranın kenarından Menekşe İstasyonu’na inmek... Sen bunun klibini çekebilir misin Apo? Neyse, boşver şimdi... Evlerde uyku mahmurı sarı ışıklar, camlarda çaydanlık buharı, radyoda bağlama takımından oyunhavaları, yosun kokusu sinmiş rüyalara karışan anne sesleri, ‘beş dakka’cık daha’lar, gidip, birlikte uyuyan treni uyandırırız.”³⁸ Ve öyküye şöyle son verir: “Trenin kalkmasına yakın Eminönü’ndeki çiçek mezarından dönen bir kaç roman, ellerinde karanfiller, yasemin sümbül ve gül demetleriyle binip, trenin akşamdan kalma kokusunu tazelerlerdi. Sonra, üç otuz paramızı çalsalar noolur, Menekşe kaçıp gitse, Halkalı’da sabah güneşi gözümüzü pis

Atilla Atalay'ın kaleme aldığı *Menekşe İstasyonu* kitabı.

pis kamaştırsa kaç yazar? Yasemin kokulu bir beşikte kim uyuyakalmaz ki.

Kimisi vapurları daha çok sever. Deniz otobüsüne şiiir yazanına, hafif metro görünce içlenenine henüz rastlamadım. Ama ben, belki de asla bir daha aynı vagona binemeyeceğini bildiğimden, cama burnunu yapıştırmış çocukluğumla hiçbir imdat frenine

aldırış etmeden akıp giden trenlere, öküzlerinki gibi karşılıksız bir aşkla bağlıyım...”³⁹

Küçükçekmece banliyö hattı hizmet vermeye başladığı yıldan itibaren 53 yıl boyunca kesintisiz işlemeye devam etti. Bu yıllar içerisinde birçok vagon eklendi çıkarıldı, duraklar kazandırıldı ve bir şekilde 2009 yılına kadar varlığını korudu. Bu yıldan sonra hızla Marmaray çalışması başladı. Şimdi Gebze’den Halkalı’ya kadar Marmaray’la ulaşmak mümkün. Bu hat Küçükçekmece’den geçiyor fakat Menekşe İstasyonu artık tarihte kaldı. Marmaray’ın gelişile istasyon insanları da anıları da hatıralarda kaldı... ■

³⁸ Atilla Atalay, *Menekşe İstasyonu*, İletişim Yayınları, 1. Baskı, 1996 İstanbul, sf. 230-231

³⁹ A.g.e., sf. 232

Fotoğraf: Özer Kanburoğlu

Küçükçekmece’de Halkevi Deneyimi

Halkevleri, Cumhuriyet tarihimizin hem siyasi hem kültürel faaliyetler yürüten en önemli kurum ve deneyiminden biriydi. 19 Şubat 1932 yılında Atatürk’ün talimatı üzerine kurulan halkevleri kısa sürede yayıldı ve Türkiye’nin dört bir yanında büroları açıldı. 1932’den 1951 yılına

kadar devlet tarafından desteklenen, çeşitli faaliyetlerin yürütüldüğü önemli bir merkezdi. Halkevlerinin kuruluşundaki en büyük amaç halkın çağdaş medeniyet anlayışıyla eğitim görmesi ve bu doğrultuda çeşitli çalışmaların gerçekleştirilmesiydi. Nitekim öyle de oldu.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında devrimler toplumun geniş bir kesiminde tam manasıyla içselleştirilmemişti. Hem halkı bilinçlendirmek hem de devrimleri halka anlatabilmek amacıyla bu

kurum inşa edildi. Halkevleri, halkın tamamına kucak açmak ve onların gelişimine katkı sunmak için faaliyetlerini sürdürdü. Tarih, sanat, siyaset, spor vb. alanlarda çeşitli projeler geliştirdi ve bu projeleri halkla birlikte örgütledi. Halkevleri, kurulduğu ilk yıllarda belli başlı kurallar etrafında şekillenmekte ve teşkilatların yönetimi sağlanmaktaydı. Bunlardan bazıları şöyleydi: “Halkevlerinin

kapısı CHF’ye kayıtlı olan veya olmayan herkese açıktır. Fakat halkevi idare heyeti ve şube idare komitelerine aza olabilmek için Halk Fırkası mensubu olmak gerekir. Memurların idare heyetlerine girmesinde bir sakınca yoktur. Halkevlerinin açılma kararı Fırka Umumi İdare Heyetine, evlerin tesis, teşkil ve düzenlenmesi vilâyet idare heyetlerine aittir. Ankara Halke-

vi’nin reisi Parti Umumi İdare Heyeti tarafından doğrudan seçilir; Parti genel sekreteri ile doğrudan haberleşir ve raporlarını buraya gönderir. Bir yerde halkevi kurmak için şube faaliyetlerini

temin edecek unsurlar ve bunların çalışmasına elverişli bina, para ve diğer maddî araçlar aranır. Bir halkevi en az üç şubenin çalışması sağlanmak şartıyla açılabilir. Halkevi binaları CHP idare heyetleri tarafından temin, tanzim ve tefriş edilir; masrafları vilâyet parti idare heyetlerince karşılanır. Fakat şube çalışmalarının gelişmesi için yapılacak bağışlar halkevi idare heyetince kabul edilir. Vilâyet

idare heyetleri, halkevince her yıl başında hazırlanan bütçeyi tasdik eder ve denetler. Halkevi salonları CHP prensiplerine muhalif olmayan ya da başka bir partiyle ilgili olmayan bütün toplantılara açıktır. Halkevinde bilardo, salon tenisi ve diğer salon jimnastikleri için yer ayrılır, içki ve oyuna izin verilmez; en az ayda bir defa genel temsil verilir.”⁴⁰

Vakit Gazetesi, 19 Şubat 1932, Kaynak: İstanbul Üniversitesi Arşivi

⁴⁰ <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozari/Halkevleri.htm#:~:text=19%20Şubat%201932'deresmen,parti%20programıdaki%20ilkeler%20Doğrultusunda%20yürütülmüştür>

Halkevlerinin önemseydiği diğer bir çalışma dil üzerine gerçekleştirilen çalışmalardı. Bu doğrultuda Türkiye genelinde Dil ve Edebiyat şubeleri açıldı. Dil komiteleri kuruldu. Bu komitelerde “araştırma, derleme, yazı dilinde kullanılan yabancı kökten sözlerin ifade ettiği kavramları anlatabilecek Türkçe kökten türeyen sözler bulup teklif mahiyetinde olarak yayınlama, dile ait yazılar yazma ve Türkçe sevgisini yayma alanlarında yoğunlaştırmıştır. Başlangıçta iki yılda bir toplanan dil kongrelerine halkevleri tarafından birer temsilci gönderilmiş, alınan kararlar takip edilmiştir. Kongreye katılan

halkevi delegesi dönüşünü takip eden günlerde kongreye dair izlenimlerini halkevlerinde verdiği konferanslarla halka ve halkevliyle anlatmıştır. Ayrıca, halkevleri radyolar vasıtasıyla, dil kongrelerindeki tartışmaları canlı olarak halka dinlettirmiş, halkın dil bilincini geliştirmeye çalışmıştır.”⁴¹

Halkevlerinin diğer faaliyet alanlarını ise sırasıyla şu şubeler oluştuyordu: 1- Güzel Sanatlar Şubesi, 2- Temsil Şubesi, 3- Spor Şubesi, 4- Sosyal Yardım Şubesi, 5- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, 6- Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, 7- Köycülük Şubesi, 8- Müze ve Sergi Şubesi...

Milliyet Gazetesi, 19 Şubat 1932. Kaynak: İstanbul Üniversitesi Arşivi

⁴¹ <http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm#:~:text=19%20Şubat%201932'deresmen,parti%20programıdaki%20ilkeler%20Doğrultusunda%20yürütülmüştür>

Halkevleri’nden Türk Kültür Derneği’ne

Halkevleri, tek partili dönemde inşa edilmiş bir kurumdur. II. Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte kurum, güç dengesinin sarsıldığı döneme girmiş oldu. 1946 yılında Demokrat Parti’nin faaliyete geçmesi de Halkevleri çalışmalarını sekteye uğratmaya başladı demek yanlış olmayacaktır. Bir süre sonra Halkevleri için “CHP’nin yan kuruluşu” şeklinde bir algı yaratıldı ve halk yavaş yavaş bu kurumlardan uzaklaştı. Demokrat Parti’nin 1950 yılında iktidara gelmesiyle Halkevlerinin üzerindeki baskılar da arttı ve 1951 yılında bu kurum resmî bir kararla kapatılarak tüm malları hazineye devredildi.

1960 yılına gelindiğinde Halkevlerini yeniden hayata geçirmek üzere çeşitli adımlar atıldı. 27 Mayıs 1960’ta gerçekleşen askerî darbe sonrasında Halkevleri, Türk Kültür Derneği adıyla yeniden faaliyete sokuldu, 1963 yılında da derneğin adı ilk ismine, Halkevlerine dönüştürüldü.

Küçükçekmece’nin Halkevi deneyimi

Türkiye’nin dört bir yanına yayılan bu rüzgâr, Küçükçekmece’de de esmişti kuşkusuz. Özellikle ’68 kuşağının yansımaları mahallede de görülüyordu. Gençler arasında bir heyecan yükseliyordu. Gençler farklı bir dünya görüşüne meyletmeye başlıyordu. Mahalle ’80 ön-

dü. Halkevleri, artık ilk kurulduğu gibi devletin desteğiyle faaliyetlerini yürüten bir kurum değildi. Tam tersine halk tarafından örgütlenen, içerisinde aydınından işçisine birçok insanı barındıran demokratik bir kitle örgütüne dönüşmüştü. Üniversiteli-işçi gençlik hareketlerinin çoğalmaya başladığı ve seslerinin gürleştigi dönemde halk muhalefetini de örgütleyen bir yapı halini almıştı. “Kent merkezlerinden, mahallelere taşınan Halkevi şubeleri emekçi halkın özgücünden beslenen ve toplumun derinliklerine kök salan merkezlere dönüşmüştür. Bütün döneme damgasını vuran bağımsızlık, demokrasi ve özgürlük mücadelesinde, Halkevleri devrimci hareketlerin, emekçi yığınların ve halk kitlelerinin ortak bir zeminde hareket etmesini sağlayan bir kuruluş olmuştur.”⁴² Şube sayısı 1980 yılına kadar Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde yüksek rakamlara ulaşmış ve aktif olarak işletilmiştir.

cesinde ağırlıkta sol görüşlü insanlardan oluşmaktaydı ama ülkücü gençlik de yok değildi. Bir kısım gençler ülkücü gençlik saflarında örgütlenmekteydi. Küçükçekmece’de de bir takım örgütlenme çalışmaları yapıyordu ama insanların nereye, hangi kuruma ve nasıl örgüt-

⁴² <https://tr.wikipedia.org/wiki/Halkevleri>

■ ■ ■

leneceği belirsizdi. Üniversiteli ve işçi gençlik kendi aralarında tartışmalar yürütse de yetersiz kalıyordu. Tayfun Sağlık ve Mehmet Akif Okumuş, Küçükçekmece’de yaşayan, kendi yolla-

Arayışın gençleri

Bu gençler günün herhangi saatlerinde bir araya geliyor, büyüklerinden çeşitli aktarımlar dinliyorlardı. Aralarında sol-sosyalist fikirler gelişmeye başlıyordu. Bu fikir tartışmalarının yürütücü isimleri arasında Merdan Aslan ve Aziz Aslan ön plana çıkıyordu. Aziz Aslan, mücadele tarihinde öne çıkmış bir isimdi. Karadenizli bir

rını bulmaya çalışan o gençlerden biriydi. Biz de bu vesileyle onlarla bir araya gelerek Küçükçekmece’nin Halkevi deneyimini kendilerinden dinledik.

ailenin çocuğuydu. Çekmece’nin o güzel gençlerinden biriydi. 12 Mart askerî darbesiyle diğer birçok genç gibi farklı bir dünya görüşü üzerinde fikir yürütmeye ve mücadele etmeye karar vermişti. Hayatını da buna göre şekillendirdi. Önce Türkiye Sosyalist İşçi Partisi’nde çalışmaya başladı. Ardından Genç Sosyalistler Bir-

Küçükçekmece Halkevi kurucu ve üyelerinden Tayfun Sağlık ve Mehmet Akif Okumuş’la birlikte. Fotoğraflar: Sol baştan, C. Hakkı Zariç, Kübra Yeter, Adem Zeki Taşdemir, Tayfun Sağlık, Mehmet Akif Okumuş.

■

■ ■ ■

liği’nde ve ardından TKP’de örgütlendi. Yaşamı boyunca inandığı çizgiden ayrılmadı. Mehmet Akif Bey ve Tayfun Bey’in de arkadaşıydı. 1974 yılı geldiğinde işte bu Küçükçekmeceli gençler Kumburgaz’da bir çadır kampı düzenlediler. Küçükçekmece, o dönem kamplarıyla meşhurdur fakat bu gençler orada olmak istememişlerdi. Cihan Alptekin’in göle yakın kamp yerlerinde konakladığını ve hatta onun yakalatılmaya çalışıldığı hikâyesini de öğrenmişlerdi. Aynı zamanda hemen hemen hepsi muhafazakâr ailelerden yetişmeydi, onları denetleyen bir mahalle

Yeni dönem, yeni sorunlar

1974’te ülkenin gündemine Kıbrıs Harekâtı girdi. Londra Asfaltı üzerinde hareket arttı, insanlar askerî araçların geçişine tanıklık ediyorlardı. Bir süre sonra seferberlik ilan edildi ve askerliğini yapmış gençler yeniden askere çağırıldı. Ülke gündemi bu kadar hareketliken Kumburgaz’daki çadır da haliyle dağıldı. Gençler kendilerini boşlukta kalmış gibi hissediyordu. İçlerinde durmadan “bir şey yapmalıyız” ateşi yükseliyordu. Yine aynı yıl içerisinde Türkiye Sosyalist İşçi Partisi kurulmuştu. Ahmet Kaçmaz genel başkandı. Bakırköy ilçesinin bürosu Küçükçekmece’de açıldı. Mehmet Akif ve arkadaşları kafalarındaki soru işaretlerine rağmen burada örgütlendiler. Sonrasında yine aynı partinin gençlik yapılanmalarında faaliyet yürüttüler. Fabrika gençliğiyle, mahalleliyle daha organik ilişkiler kurdular.

kültürü içinde yaşıyorlardı. Bu yüzden mahalleyle göre daha sakin ve boş sayfiye yeri olan Kumburgaz’ı tercih ettiler. Sahilde oturuyorlar, akşam oldu mu gitarlarında marş ezgileri yükseliyor ve her fırsatta politik tartışmalar yürütüyorlardı. Aralarında ilk kez böyle bir etkinlikte yer alan gençler vardı. Birbirlerinden öğreniyor, başka bir dünya hayallerini ortaklaştırıyorlardı. Bu ekibin başında büyükleri Vedat Münevveroğlu da vardı. Politik tartışmaların odağını o yönlendiriyordu. Gençler bu büyükler sayesinde yeni öğretilerle tanışıyorlardı.

1975 yılına geldiklerinde kafalarında kendilerine daha uygun olacağını düşündükleri Halkevleri bürosu açma fikri gelişmeye başlamıştı. Halktan kopuk siyaset yapmak istemiyordu bu gençler. Mahallede her kesimin katılabileceği ortak işler yapmak ve beraber gelişmek istiyorlardı. Küçükçekmece siyasetten kopuk bir yer olmadı hiçbir zaman. 1959’da belediye seçimlerini Demokrat Parti kazanmıştı ama sonrasında Hüdaî Bukağılı’yla başlayan CHP dönemi geliyordu. Küçükçekmece’de CHP birinci parti olarak öne çıkıyordu.

Gençlerin gözünde Hüdaî Bukağılı halk insanıydı. Ona ilgi büyüktü. Dolayısıyla siyaset mahalleden dışarıda olmadı hiçbir zaman.

Küçükçekmece Halkevi'nin bulunduğu bina.

“Hasan Amca’nın Kahvesi”nde Halkevi adımı

Bu gençler Halkevini kurmaya karar vermişti bir kere. 1975 yılında bunun için girişimlerde bulundular. İlk iş mahalle toplantıları örgütlemek oldu. Bu örgütlenme üç isimle başlamıştı, Ersin, Atilla ve Mehmet Akif. Mahallenin gençleri kendi aralarında organize olarak iki kahve toplantısı düzenlediler. Birincisi “Hasan Amca’nın Kahvesi” dedikleri yerde, Tepeüstü’de gerçekleşti, ikincisi Yeni Mahalle’de “İbrahim Aga’nın Kahvesi” dedikleri yerde... Mahalleli toplantılara ilgi göstermişti. Uzun bir tartışma süreci yaşandı. Gündemleri netti: “Bu işi yapabilir miyiz, maddi zorlukları nedir, başvurular nasıl yapılır, Halkevi nedir, biz neyi amaçlarız..?” gibi tartışmalar sürdü. Büyüklere danışıldı, araştırmalar yapıldı. Tartışmalar kalabalık gruplarla sürdürüldü. Karşı çıkan da oldu, yapamazsınız diyen de. 1975’de başlayan bu tartışmalar beş altı ay sürdü.

Küçükçekmece Halkevi 1976 Mart ayında kuruldu. İçerisinde birçok farklı görüşten insanlar vardı. Kuruluşun resmîleşebilmesi için birçok prosedürü yerine getirmek gerekiyordu. Önce CHP’yle irtibata geçildi. Bu süreçte Hasan Hilmi Özgün, Halkevi kuruluşuna birçok katkı sundu ve olanaklar sağladı. Diğer Halkevlerinden referanslar alındı. Dilekçeler hazırlandı. Fatih Mika

bu dilekçeleri de alarak Ankara’ya genel merkeze sundu. Geriye onay kaldı ki mart ayında, bekledikleri onay geldi. Hızla bina arayışı ve büroyu açma hazırlıkları başladı. Meydanda, lokantaların yanı başında altı katlı bir bina vardı. Eski belediyenin de olduğu bir binaydı burası: Hacı Abdülmüttalip İş Hanı. Hasan Hilmi Özgün,⁴³ kurucular arasındaydı. Onun aracılığıyla binanın üst katı o dönemin Demirbank Müdürü Özdemir Bey’den ucuz bir miktara kiralandı. Halkevinin kuruluşunda 25-30 kişi bulunuyordu. Bunlardan biri Zafer Yavuzok’tu. Bakırköy Halkevinin folklor hocasıydı. Çekmece’deki bu faaliyetlerde de aktif olarak rol üstlendi. Fakat eşyaları vs. yoktu. Gençler eski usul eş, dosta Halkevini anlatıyor ve bir yandan bağış topluyordu. İlk destek yine Demirbank’ın müdürü Özdemir Bey’den geldi. Demirbank tadilata girmişti. Oradan çıkan masaları Halkevine bağışladı. Mahalleli de buraya ilgi göstermeye başlamıştı. Evden eşya getiren de oldu, maddi katkı sunan da. Gençler biriken paralarla Cağaloğlu’ndan büyük büyük masalar, kırtasiye malzemeleri vs. alarak kamyonetlerle Fatih Mahallesi’ndeki bürolarına getirdiler. Esnaftan ummadıkları katkıları gördüler. Artık her şeyleri tamamdı. Geriye çeşitli faaliyetler yürütmek kalıyordu.

⁴³ Eski Küçükçekmece Belediye Başkanı

Küçükçekmece Halkevi gençleri.

Halkla beraber, halkla birlikte Halkevi

Gençler Halkevinin siyasi görüşlerin ön plana çıktığı, halkın geri durduğu bir yere dönüşmesini engellemek istiyorlardı. Mahalleliyle hareket etmek istiyor, mahalleye dair sorunları tartışmak ve onların ihtiyaçlarını karşılamak istiyordu. Nitekim böyle de davrandılar. İlk iş kendi bünyelerinde bir kütüphane kurdular. Çeşitli yayınevlerinden destek aldılar. Mahalleden kitaplarını bağışlayan insanlar çıktı. Kütüphane

yavaş yavaş doluyordu. Samed Behrengi'den Hasan Ali Yücel çevirilerine kadar birçok kitap raflarda yerini almaya başlamıştı. İlkokul, lise gençleri Halkevine geliyor, bu kitaplardan faydalanıyorlardı. Sadece gençler değil, Halkevini açmak için uğraşan gençlerin de anne babaları geliyor, hatta “burası komünist yuvası” diye eleştiri getirenlere karşı Halkevini “Burası Atatürk'ün kurduğu bir yer” diyerek savunuyor-

lardı. Bir süre sonra kadınlar kendi sorunlarını konuşmak için toplantılar düzenlemeye başlamıştı. Okuma yazma bilmeyenler için okur-yazarlık kursları verilmeye başlandı. Birçok kadın Halkevinde okuma yazmayı söktü. Kütüphane-deki kitaplarla tanıştı.

Halkevinde çeşitli dallarda dersler veriliyordu. Matematikten felsefesine, kimyadan

Kültür sanat, etkinlikler ve spor

Kültür sanat faaliyetlerine ayrı bir önem veriliyordu Halkevinde. Tiyatro etkinlikleri düzenleniyor, sinemaya gidiliyordu. AST (Ankata Sanat Topluluğu), dört gözle bekleniyordu. Ekip İstanbul'a geldiğinde Halkevi sakinleri koşa koşa oyun izlemeye gidiyor, mahalleyi örgütlüyorlardı. Sadece dışarı gitmiyorlardı bu kültür sanat faaliyetleri için. Mahallede halka açık etkinlikler de düzenliyorlardı. '76-77 yılları. Kardeşler Sineması'nda büyük bir konser düzenlemişlerdi. Tüm mahalleli davetliydi. Timur Selçuk, Sadık Gürbüz ve Veli Öztürk gibi dönemin önemli sanatçıları sahne almıştı. Sinemaya ait 1200'e yakın koltuk vardı. Belki de Kardeşler Sineması tarihinde en kalabalık gününü konser günü geçirmiştir. Tüm Küçükçekmece konsere akın etmiş, salonu hınca hınç doldurmuştu. Bu etkinlikten sonra Timur Selçuk iki defa daha gelmişti mahalleye. Halkevlerinin etkinlikleri bitmiyordu

Fransızca derslerine kadar. Bir ara halk sağlığı seminerleri de düzenlenmişti. Bunların haricinde folklor kursları da Halkevinin olmazsa olmazıydı. Küçükçekmece Lisesi'nin toplantı salonu Halkevlerinin folklor çalışmasına tahsis edilmişti. Gençler bu toplantı salonunda ülkenin farklı yörelerinin dansını öğreniyor ve yarışmalara hazırlanıyorlardı.

tabii. Salimbey Sineması'nda tiyatro etkinlikleri, dinletiler, Yılmaz Güney film günleri devam ediyordu fakat polisin baskısını da bir yandan üstlerinde hissediyor, halkı korkutmadan onları güvenlik altında tutmak istiyorlardı.

Diğer yandan spor faaliyetlerine de önem veriyordu Küçükçekmece Halkevi. Bu doğrultuda 1977-78 yılları arasında bir futbol turnuvası düzenlemişlerdi. Düzenleyiciler arasında şu anda Küçükçekmece Belediyesi Spordan Sorumlu Başkan Danışmanı Abdullah Kaya da vardı. Bu turnuvaya 15 takım katılmıştı. Maçlar hafta sonu Küçükçekmece Metin Oktay Stadi'nda oynanmıştı. Mahalleden turnuvaya ilgi de büyük oldu. İkinci bir turnuva da İstanbul genelinde, Halkevleri ortaklığıyla düzenlenmiş, Metin Kurt bu turnuvanın yürütücülüğünü üstlenmiş, 100'e yakın takım turnuvada yer almıştı.

Şiir yarışmasında “barış”

Küçükçekmece Halkevinin göze çarpan ve içeri-
sinde bizlerin de yakından tanıdığı isimlerin yer
aldığı bir etkinliği daha vardı. UNESCO 1979 yılını
Dünya Çocuk Yılı olarak ilan etmişti. Milli Kom-
ite’nin başkanlığını Emel Doğramacı yürütüyor-
du. İstanbul koordinasyonu da Reha İsvan’daydı.
Küçükçekmece Halkevi kurucularından Mehmet
Akif Okumuş da bu komiteydi ve onun da öncü-
lüğünde Küçükçekmece Halkevinde, 1979 yılında
bir şiir yarışması düzenlenmişti. Sonuçları da 23

Nisan’da açıklanmış ve öğrencilere tören sonra-
sı ödülleri verilmişti. Yarışmanın teması “Barış”tı.
Bu şiir yarışmasına Küçükçekmece’den beş bin
şiir gönderilmişti. Beş bin şiir beş bin öğrenci
demekti. Ve jüride edebiyatımızın ünlü iki kale-
mi yer alıyordu: Hasan İzzet Dinamo ve Sennur
Sezer. Bu iki isim de Küçükçekmece’ye yabancı
değildi. Menekşe Dinamo’dan sorulurdu, Halkalı
Sennur’dan... Hasan Hilmi Özgün de bu törende
yerini almıştı. Birinciye ödülünü o verdi.

Küçükçekmece Halkevinin düzenlediği şiir yarışması ödülllerinden bir kare. Halkevinin kurucularından Mehmet Akif Okumuş ödül alan öğrenciye ödülünü takdim ederken.

Halkevinde sonun başlangıcı

Küçükçekmece Halkevleri, kısa sürede çok iş
başarır olmuştü. Etkinlikler düzenliyor, milli
bayramları mahalleliyle kutluyordu. Bu hareket-
lilik bir süre sonra bazı odakları rahatsız etmiş,
Halkevinin üzerindeki baskı artmıştı. Etkinlik-
leri, sabote ediliyor, binaları tehdit ediliyordu.
Ortam fazlasıyla gerilmişti. Bir gün Halkevi bi-
nasına bombalı bir saldırı düzenlendi. Kimsenin
binada olmadığı bir zaman diliminde bu saldırı-
nın olması tek dayanak noktasıydı. Herhangi bir
cana zarar gelmemişti ama bina zarar gör-
müştü. Tavandan yere
kadar kullanılmaz hale
gelmişti Halkevinin bu-
lunduğu kat. Mahallenin
ve Halkevinin üyelerinin
çabasıyla yeniden aya-
ğa kaldırıldı büro ama
hiçbir şey eskisi gibi ol-
madı.

Küçükçekmece’de 1978
yılında Halkevinin dışın-
da bir kooperatif daha

vardı: Halk Tüketim Kooperatifi. Yerel üretici-
den temin ettikleri malzemeleri daha ucuz bir
şekilde halka ulaştırıyorlardı. Köylüyü, yerli üre-
ticiyi destekleyen ve onların ürettikleri malları
mahalleliye kavuşturan bir kooperatifti Halk

Tüketim Kooperatifi. Küçük bir dükkânları var-
dı. İçerisinde Çanakkale Biga Ayakkabı Fabrika-
sı’ndan getirilen ayakkabılar, et, pirinç, yağ gibi
çeşitli mallar bulunuyordu. Halk, ihtiyacını bu
kooperatiften uygun bir fiyat karşılığında temin
edebiliyordu. Zamanla üye sayısı 500’e kadar
ulaşmıştı. Fakat bu kooperatif de tıpkı Halkev-
leri gibi dikkat çekmiş ve bazı odakların hedefi
haline gelmişti. Halk “oradan mal almayın” diye
uyarılıyordu. ’80 öncesi vatandaş arasına ni-
fak tohumları atılıyordu. Kooperatif de darbe-
ye gelmeden faaliyetini
sürdüremez hale gele-
rek kapandı.

İnsanlar artık korkar ol-
muştu. Bir tedirginlik
hâkimdi. Halkevinin fa-
aliyet çalışmaları zayıf-
ladı ve ’80 darbesinden
önce Küçükçekmece
Halkevi faaliyetini son-
landırdı. Her ne kadar

faaliyeti bitse de o zaman yol arkadaşlığı yap-
mış gençler Küçükçekmece’de buluşmaya, anı-
larını yâd etmeye devam ediyor. Aralarından
yitip gidenleri anarak ve deneyimlerini kendile-
rinden sonra gelen gençlere aktararak... ■

Küçükçekmece Halkevi’nde yapılan Yılmaz Güney Sinema Haftası

Karşılaşmalar, Tanışıklıklar ve Hatıralar: Semt Sakinleri

*“Bir bahara açık duran penceresinde
Belki bir gün gelir geçmiş zamanı arar
Diyerek bu portreyi çizdi sanatkâr,
Bir oda içinin ışık ve gölgesinde.”*

Ahmet Muhip Dıranas

Mahallenin çocukları, 1965. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

Menekşe'nin bir tarihi yoktur, der Yaşar Kemal. Bir tarihi, geçmişi, kurtuluş günü, kurucusu, onu özel kılan özel bir zamanı... Menekşe'nin tarihi insanların saklıdır. Onu o yapan Ermenisinde, Yahudisinde, Kürdünde, Türkünde, Arabında, Lazında, Çerkesinde, Bulgarında ve diğer birçok milletten insanında... Buraya izler saçarak gitmiş ama en güzel yürüyüşleriyle veda etmiş o

insanlarında gizlidir. Tarih onlarla başlamamıştır belki bu semtin topraklarında ama onlarla beraber yazılmıştır. Hepsi sıcak, hepsi sevecen, hepsi koca bir yüreğe sahiptir. Sementin suyuna karışmış, rüzgârıyla arkadaş olmuş, balığına selam durmuş bu insanlarla bağ kurmak için onlara bir merhaba demeniz yetecektir. Sizi tüm misafirperverlikleriyle masalarına davet edeceklerdir.

Bu çalışmaya başlamadan önce Küçükçekmece'ye dair bildiklerimin yeterli olduğunu düşünüyordum. Sokaklarını arşınlamaya başladığımda nelerle karşılaşacağıma dair fikrim vardı var olmasına ama beni dinlerler miydi, bana anlatırlar mıydı, anılarını paylaşmak, saklı anılarını dökmek isterler miydi... Tüm bunlar birer soruydu. İnsan bilmediği şeylerden korkar, derler. Bildiğimden de korkuyordum. Yanlış bir söz söylemekten, birini incitmekten yahut kapı dışarı edilmekten... Fakat öyle olmadı. Çağımız insanları artık eskide olduğu gibi samimi ve içten değil. Ben de bu ön kabulde geldim semte. Beni öyle bir karşıladılar

ki hayran olmamak işten bile değildi. Hemen hepsi anlatmak için çok hevesliydi. Yaşadıkları semte kendilerinden bir iz bırakmak, hikâyelerini ortaya dökmek ve geçirdikleri o günlerin belgesini oluşturmak için çok isteklilerdi. Ben ne kadar heyecanlıysam onlar da en az benim kadar heyecanlı ve ellerinden geleni yapmaya hazırlardı. Öyle de oldu. Onlar anlattı ben öğrendim, onlar hatırladı ben o günlerde yaşadım. Ve hemen hemen hepsinin tek bir ortak noktası vardı: Mahallelerini çok seviyorlardı. Çocukluk yıllarını, gençlik yıllarını... Yaşamlarının en afili zamanlarını burada geçirmişlerdi. Ve tüm bunlarla gurur duyuyorlardı.

Menekşe'de denize girenler. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

Mahallede çalışmaya başladığım ilk gün çarşıda yer alan tarihi çınar ağacının hemen dibinde belediyenin yerleştirdiği kamelyaya oturdum. Biraz soluklanmak ve gelip geçeni gözlemek istiyordum. Karşımdaki bankta üç yaşlı amca oturmuş sohbet ediyorlardı. Gözlerimizle selamlaştık. Buraya yabancı olduğumu anlamışlardı. Yerimden kalkarak yanlarına gidip sohbet etmeye başladık. Üçü de emekliye ayrılmış, ömrünün izinli günlerini mahallede geçiriyorlardı. İki mahallenin yerlisi, biri mahalleye çocuk yaşlarında gelmişti. Ayakkabıcılıkla geçimini sağlamış, sonra da dükkânı devrederek inziva ya çekilmişti. Gençliklerinin mahallesini dün gibi hatırlıyorlardı. Meşhur lokantalarını, kasaplarını, eğlencelerini. Artık o şenliği görmeseler de o bankta oturdukları her dakika bu semti eski resimlerle seyrettiklerini söylemişlerdi bana. Kısa bir sohbetin ardından yanlarından ayrılıp Menekşe'ye doğru dere boyundan yürümeye başladım. Köprüaltını geçtim. Menekşe'nin girişine geldim. Girişte, kaldırımda yine yaşlı bir amca oturuyordu. Eli yüzünde, dereyi seyrediyordu yanında küçük bir çantasıyla. Selam verdim. Halini hatırını, bi' yardıma ihtiyacı olup olmadığını sordum. "Yok kızım" dedi. "Ben burada mutlu olmak için oturuyorum." Ne demek istediğini anlayamadım. "Buralı mısınız." diye sordum. Buralı değildi. Bakırköy'de yaşıyordu

⁴⁴ Tarık Dursun K., *Kurşun Ata Ata Biter*, İthaki Yayınları, Eylül 2022, İstanbul, sf. 27-28

ama her gün Menekşe'ye gelip dereyi izliyordu. Bu dere, bu derenin kayıkları, Menekşe'nin, Basıncöy'ün sırtları, esen rüzgârı onu mutlu ediyor, yaşadığını, her şeye rağmen hayatta olduğunu hatırlatıyordu. *"Buranın havasına karıştın mı kızım, bir daha kopamazsın. Ben yolumu buraya düşürdüm düşürelili her gün gelir, birkaç saat geçirir giderim. Oğlum gelir beni alır. Bu da benim tutkum. Oturuyorum ve yalnızca seyrederiyorum."* diye de eklemişti. O zaman "mutlu olmak için oturuyorum" sözünü anladım. Tarık Dursun K.'nin *Kurşun Ata Ata Biter*⁴⁴ romanındaki Üzeyir karakterinin hayali geldi aklıma. *"Gideceğim! Bankadaki paramla doğru varacağım Küçükçekmece'ye. Paramla değil mi? Bulacağım simsarın birini,* 'Hem göle hem denize bakan bir ev sat bana' *diyeceğim."* diyordu ve ekliyordu: *"Sen ne bileceksin. Bu Allah'ın belası çölden hiç çıkmadın ki. Deniz nedir, görmedin ki. Göl neye derler, diye sorsalar, şaşıp kalırsın."* Burası Üzeyir'in hayalini kurduğu gibiydi işte. Menekşe'ye karışmak için yalnızca oralı olmaya gerek yoktu. Bunun lüzumsuzluğunu amcanın bana sarf ettiği o tek cümleyle anladım.

Kayıkları soluma alıp dere boyundan denize vardığınızı bildiğiniz o uzun ince yoldan yürümeye devam ettim. Kimi kayıklar, tekneler orada unutulmuştu, çok belli. Kimi de tüm süsü püsüyle

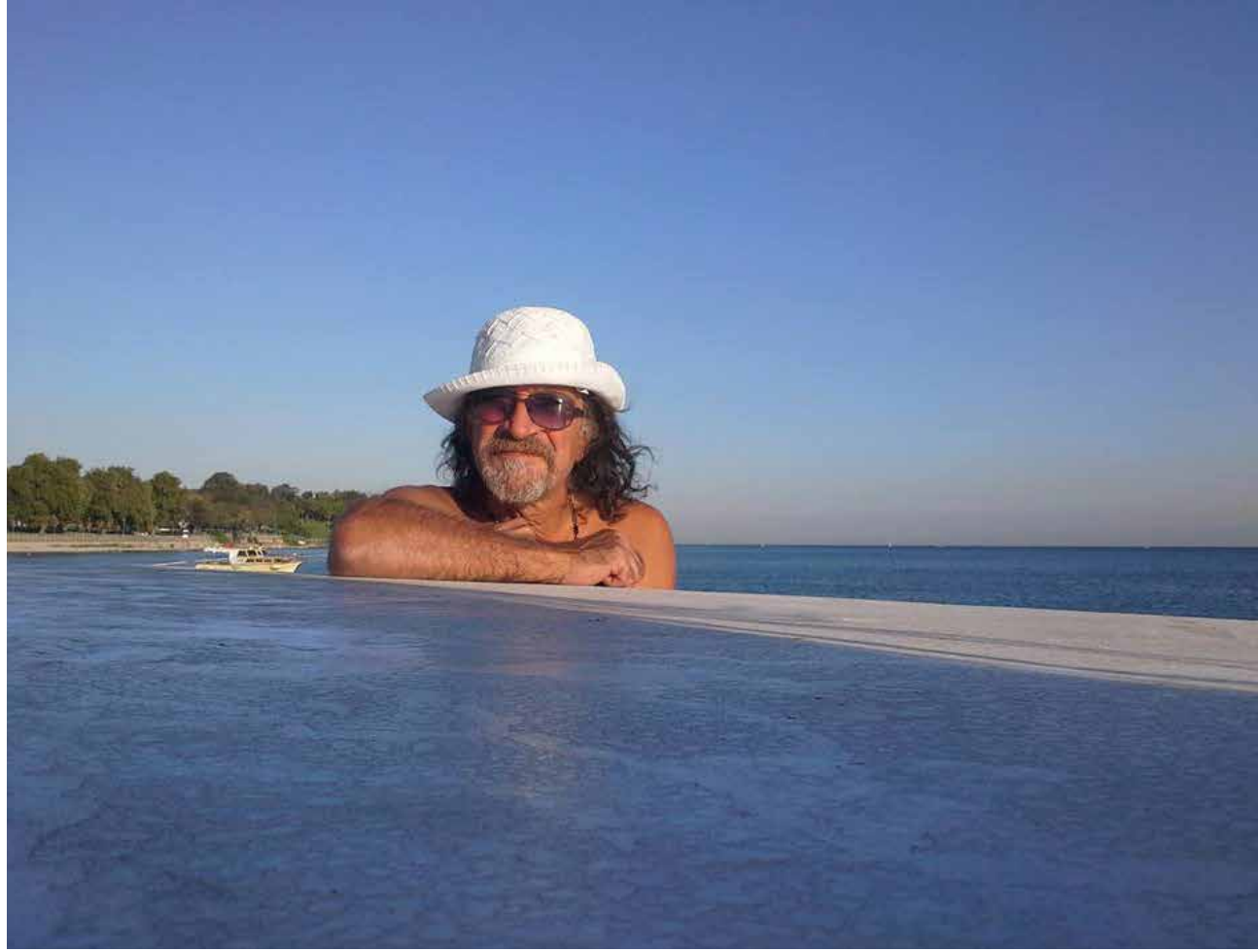
Menekşe, İç Kumsal. Fotoğraf: Kübra Yeter

bir sağa bir sola salınıp duruyordu. Sahiplerini bekliyorlardı, denize açılmayı, derenin yosunuyla öpüşmeyi. Biraz daha ileride bir teknede güne merhaba diyordu bir kaptan, az daha ötede ağlarını örüyordu başka bir balıkçı. Yol size yarım daireler çizdiriyordu. Solunuzdaki dereye ağaçlar ve çimenler eşlik etmeye başlıyordu. Çimlere sandalye atmış abiler yavaştan demlenmeye başlamıştı. Bir ağacın altında sevgililer sözleştikleri üzere buluşmuşlardı. Menekşe sessizdi. Buraya gelen her yorgun insanı dinlendirmeye ant içmişçesine sessiz. Kalbim bir başkaydı sanki. İnsan bir semte âşık olabilir miydi? O küçücük

kendi halinde yaşayıp giden, abartılı bir çekiciliği de olmayan semte ne hikmetse başka gözle bakar oldum. Duyumsadığım his beni gülümsetmişti. Bu yürüyüşler çalışmam boyunca sıklıkla gerçekleşti. Bir yere ait hissetmeniz için orada doğup büyümenize gerek var mıdır, bilinmez ama ben buraya her geldikçe biraz daha mahalleden hissettim kendimi. Biraz daha buralı, biraz daha Menekşeli, biraz daha Fatihli. Esnaf dostlarım oldu, mahalleli komşularım. Ne önemi var nereli olduğumun, nerede doğduğumun, nerede yaşadığının?.. Buranın bir ruhu vardı ve artık ben bu ruhu daha aydınlık bir gözle görebiliyordum.

■ ■ ■

Veysel Ünsal

Yine yolumun Menekşe'yle kesiştiği bir gün Veysel Kaptan'ı ziyaret ettim. Veysel Ünsal, 1959 doğumlu bir abimiz. Doğduğundan beri Menekşe'de. 63 yıllık bir ömrü bilfiil burada geçti. Ne yaptığımı anlamaya çalışırken teknesine buyur etti beni. Önce çay kahve sordu, sonra rakım da var, merak etme dedi. E, Menekşe'de bir teknenin içindeyseniz rakı olmazsa olur mu? Biz kahve içtik tabii. Muhabbet muhabbeti doğurdu. Anılar başka anıların

kapısını araladı. Okul yıllarıyla başladık. Hangi şartlar altında eğitim almışlar burada, tek tek dinledim. Kumsal'da o dönemlerde okul yokmuş. Kumsal'ın çocukları hep civar semtlere okumaya gidermiş. İç Kumsal, merkezi bir konumda değil, buradan bir yere gitmek araba yoksa hâlâ biraz zorlu. Hele o zamanlar çocuksanız, çamurlu yollarda okula gitmek hayli sıkıntılı. Sonra Kumsal'ın halkı bir araya gelip bir okul yapmaya karar vermiş.

■ ■ ■

İnsanlar birleşip 1968'de barakadan bir okul yapmış. Fakat gelin görün ki hiçbir öğretmen dayanamamış bu barakaya. Toplamda 27 öğretmen değişmiş. Barakayı yapan aileler yine bir araya gelmiş ve böyle olmaz demişler. Bu sefer taş mektebin inşası için kolları sıvamışlar. Şimdilerde özel çocuklar için faaliyet veren İç Kumsal'ın okulu bir dönemin taş mektebi, ilkokuluymuş. Bu okulun yapımında kadını da er-

Kumsalda yapılan baraka inşaatında çalışan mahalle sakinleri. İç Kumsal. Kaynak: Coşkun Çalışbektas Arşivi

keği de çalışmış. Kimi gün içinde, kimi işten gelip akşam saatlerinde okula tuğla taşımış. 1971-72 senesinde okul faaliyete geçmiş. Veliler yine durmamış, çocuklar sıcacık bir sınıfta okusun diye evden aldıkları odunları okula getirmiş. En güzel zamanlardı diye anlatmıştı Veysel Ünsal bu günleri. Çayda çıra oynadıkları 23 Nisan Bayramı'nı ve birçok okul etkinliklerini. Okulda olduğu anların dışında zamanını da

İç Kumsal'daki barakadan bir görünüm. Kaynak: Hüseyin İşingör

■ ■ ■

İç Kumsal, baraka, 1969. Kaynak: Mine Tekin Arşivi

ağaç tepelerinde gezerek geçirmişti. Sapanlarla oynar, sazlardan kendine oyuncaklar yapardı. 1962'den 1975'e kadar mahalleye hizmet sunan Cici Bakkal'a giderdi kimi zaman. Bir şey almasalar bile onunla sohbeti severlerdi. Çünkü gençlere yardım etmeyi seven biri karşılarıydı onları o küçük bakkalda. Yaşı büyüyüp gençlik çağı geldiğini haber verdikçe semtteki etkinlikleri de değişti Veysel Ünsal'ın. Ada Sineması'na film izlemeye gitti. Yahut deni-

ze veya göle girdi. Balık yakaladı. Yaz aşkları oldu. Hafta sonları dans yarışmalarına da katıldı. Bu yarışmalarda hep ikinci olurdu ama yine de en güzel o dans ederdi. Sohbetimiz sırasında Veysel Bey'in telefonu çaldı. Filiz Aydoğan ile Nilgün Çınar ocaktaki yemeklerini kapatıp sohbetimize ortak olmaya geldiklerini haber veriyordu. Bizi İç-Dış Kumsal'da Yaşam ve Barınma Derneği'nde bekliyorlardı. Kahvelerimizi aldık, oraya geçtik.

■ ■ ■

İç-Dış Kumsal'da Yaşam ve Barındırma Derneği, Kumsal'da yaşayan insanlar tarafından kurulmuş bir dernekti. Semtlerini korumak isteyen insanların bir araya geldiği, çevre sorunlarını konuştuğu bir dernekti. Filiz Hanım ve Nilgün Hanım bu dernekte gönüllülük temelinde çeşitli görevlerde bulunuyorlardı. Bu vesileyle tanıştık. Onlar da Menekşe'nin buyurganlığıyla kabul ettiler beni. İçlerini açtılar, içlerine aldılar. Yabancılık çekmiyordum bu insanların yanında. Yıllardır tanışıyor gibiydik. Gençliklerinin en hızlı zamanlarını geçirdikleri bu yeri anlatıyorlardı. Hepsinin ortak anısıydı deniz, balık tutmak ve akşam serinliğinde sokaklarda oynamak. Sen kız çocuğusun, otur oturduğun yerde lafları yoktu. Aileler çocuklarına güvenirdi. Burada komşunun kızına yan gözle bakmak yoktu. Abiler, ablalar birbirini kollardı. Onlara göre 'erkek gibi' büyümüşlerdi. Aslında 'erkek gibi' değil "özgür"lerdi. Her şey olması gerektiği gibiydi.

Filiz Aydoğan, Menekşe İç Kumsal'da eski tahta köprünün üzerinde.

Aşkları da güzeldi. Filiz Hanım hem utanarak hem de özlemle anlattı eşiyle nasıl tanıştığını. Yazlığa gelen eşiyle burada tanışmış, beraber ip atlamışlardı. Gönül bu ya, âşık olmuştu bir kere.

18 yaşında evlendi. 47 yıldır hayatı paylaştığı eşiyle hâlâ Menekşe'de yaşıyorlar. Nasıl gitsinler ya da niye gitsinler? Hayatlarının en güzel izleri kumların tanesine karışmışken hele...

Bir başka gün belediyenin saha çalışanlarından arkadaşlar, Sibel Doğan'la tanıştıklarını ve uzun yıllardır mahallede yaşadıklarını söylediler. Telefonlaştık. Evlerine gidecektim. Hiç beklemiyordum birçok kadının beni beklediğini. Sıcacık bir mahalle dostluğunun ortasında buldum kendimi.

Gül Hanım, Ayten Hanım genç kızlıklarının yaramazlıklarını, o eski insanların hatırasını anlattı. Bu kadınlardan anladığım tek şey vardı: Mahallenin kadınları geri planda gözükseler de hep baskın, kendilerine güvenen karakterlerdi.

■ ■ ■

Filiz Aydoğan, Menekşe sahilinde, Haylayf'ta, 9 Mayıs 1976. Kaynak: Gülfeda Günel Arşivi.

Hayatın tam da merkezindelerdi. Mahallenin ilk benzincisi Meryem Hanım da onlardan biriydi misal. 1972'nin mahallesinde bir benzinlik açmış ve işletmeye başlamıştı. Şimdilerde 94 yaşında olan Meryem Teyze, o zamanlarda kasada durmanın yanı sıra arabalara benzin de koymuş, yağına da bakmıştı. Bu güzel çay sohbetinden mahalleye dair, diğer yazılarda araya serpiştirdi-

ğim birçok hikâyeyi öğrendim. Mahallenin beni buluşturduğu bir diğer isim Nilgün Demirağ oldu. Hayatı Menekşe'de geçmişti. Menekşe'nin o harbi, delikanlı kadınlarından biriydi. Nilgün Hanım'la geçirdiğim dakikalar boyunca mahalle kültürünün nasıl da hâlâ ayakta olduğuna şahit olmuştum. İsterim ki siz de bu ismi hafızanıza alın, bilin, tanıyın.

■ ■ ■

Nilgün Demirağ, 8 Kasım 1961 yılında dünyaya geldi. Doğduğundan beri de Küçükçekmece'de yaşıyor. Şimdi Cennet Mahallesi'nde otursa da uzun yıllar Menekşe'de yaşamıştı. Menekşe'nin fırlama çocuklarından biriydi Nilgün Demirağ. Mahallenin meraklı bir kız çocuğuydu. Evleri sahile yakındı. Bu yüzden denizle münasebeti çoktu. Mahalle o dönemler Aşağı Mahalle/Yukarı Mahalle diye ikiye ayrılırdı. Yukarı Mahalle dedikleri yer tren istasyonunun üst tarafının olduğu kısımdı. Aşağı Mahalle ise Haylayf Plajı'nın olduğu yerdi. Nilgün Hanım, Aşağı Mahalle'dendi. Hayata bakışı, içinde

büyüyen yaşam sevinci mahalleden öğrendikleri sayesindeydi. Mutaassıp büyümemişlerdi, kız erkek ayrımı yoktu ama mütevazı yaşamışlardı. Yaşamları tutumluydu belki ama hayatın zenginliğini mahalle, önlerine sunmuştu. Babası 17 yıl yurt dışında çalışmıştı. İsviçre'deydi. Annesi çocuklarını bırakıp gidemediği için Türkiye'de kalmıştı. Babası yıllarca çalışmış ama mal mülk sahibi olamamıştı. Aklına da gelmemişti bir projeye girismek. Menekşe'de hava bedavaydı, su bedavaydı, kumsal bedavaydı. Ne olursa olsun güzel büyümüştü Nilgün Hanım. Sosyal büyümüştü. Zenginlik işte

Balıkçılar adası, kayıkhaneler, 1967. Kaynak: Ahsen Yakup Arşivi

■ ■ ■

böyle gelmişti. Gece konduda yaşıyorlardı belki ama mahalle onu ve ailesini bir gün bile yormadı. Menekşe'ye yazlığa gelen isim çoktu. Birçok usta sanatçıyla bu vesileyle tanıştı, onlarla büyüdü. Ufkunun bu denli açılmış olmasının müsebbibi o insanlardı. İstanbul'un sosyeteleri, Türk sinemasının devleri, tiyatrocuları... Mesela Ahmet Tarık Tekçe, yan komşularıydı. Ona göre İstanbul'un en güzel mahallesiydi orası. Hiçbir büyüğe de saygısızlık etmezdi. Hadi Nilgün Hanım'ın ağzıyla söyleyelim, onda hatalı geçiş olmazdı. Selamsızlık onun

lügatinde yoktu. Mahalle herkese birbirine saygı duyarak yaşamayı öğretmiş ve örgütlemişti bir kere. Sofralar ortaktı. Kimsenin çocuğu aç yatmazdı. Komşular dayanışma içerisindeydi.

Nilgün Demirağ'ın mahalle deyince aklına gelen diğer şey de müzikti. Menekşe müziksiz olur mu? Yaşayanların çoğu zaten Trakyalı insanlardı. Klarnetini neşeyle çalan, darbukasını konuşturan mı, dersiniz. Her an bir yerden ritim duyabilirdiniz. Çocukların müziğe ve dansa merakı bura-

1967 yılı, İç Kumsal. Arkada Basinköy Blokları ve T.C.D.D. banliyö trenine ait katener direkleri göze çarpıyor.
Kaynak: Gülfeda Günel Arşivi.

■

■ ■ ■

dan gelirdi muhtemelen. Ve Nilgün Demirağ'ı da etkileyen oydu. Küçükken dansöz olma hayalleri kurardı. Nesrin Topkapı, Nilgün Hanım'ın halasının bahçesinde çadıra gelirdi. Nilgün Hanım, çocuk haliyle onun provalarını gizli gizli izler, kıvraklığına öykünürdü. Nesrin Topkapı'yı izleyerek büyüdü Nilgün Demirağ. Güzel oynamasını bir yerde ona borçluydu. Oryantalı severdi ama ona dans yarışmalarında birinciliği *rock'n roll* getirmişti. Hâlâ en büyük iddiasıdır: “*rock'n roll*’ü benden iyi oynayan bulamazsınız.”

Menekşe güzel ve gözde olduğu kadar tekinsizdi de o dönemler. Gazinoları fazlaydı, meyhaneleri çoktu, meşhur genelevi bile vardı. Yine de mahalle kendini bu kötülüklerden korumasını öğrenmişti. Bir kız çocuğu

olarak burada yetişmenin muhakkak bir zorluğu vardı. Gece mermi yağardı, diye anlatmıştı Nilgün Demirağ. Sabah herkesin camında bir delik açılmış olurdu ya da yataklardan mermi toplanırdı. Bir kabadayısı bile varmış mahalle-

nin: Arap Yusuf. Kaçakçılık yaparmış. Altın dışından tanırlarmış onu.

Nilgün Demirağ kitap okumaya meraklı biri. Bu heves Menekşe'ye gelip giden yazlıkçılar sayesinde yer etmiş onda. Liseye başladığında ağır-

İç Kumsal'da yer alan bir evin balkonundan, arkadan Basinköy sırtları.
Kaynak: Gülfeda Günel Arşivi.

dönem mücadelede yer açmış kendine. Yanında arkadaşlarının vurulduğuna bile şahitlik etmiş. Karşıt görüşlüler ihbar edince evi basılmış, aranmış ama hiçbir suç unsuru bulunamamış, askerler geldikleri gibi eli boş dönmüş karakollarına.

Balıkçı Adasından bir kare. Karede Deniz Restoran, Efe Kadri Köşkü ve Salimbey Sineması yazlık kısmı, 1980'ler.
Kaynak: Ünal Çakırcalı Arşivi.

1984 yılında evlendi Nilgün Demirağ. Evliliği uzun sürmedi ama o evlilik ona dünyanın en kıymetli varlığı kızını bahşetti. Sonra hayat mücadelesi kızının geleceği üzerine kuruldu. Çalıştı didindi ama en çok da üniversite okumak istedi. Bu hayali hiç gerçekleşmedi. Nilgün Demirağ, Menekşe gibi, aklına koyduğunu yapar. Şimdilerde oldukça kararlı, üniversiteye yazılacak muhakkak. Üniversite okuyamamış olsa da matematiğe ilgisi kuvvetliydi. Muhasebe öğrenmeyi tercih etti. Bir markette kasiyerlikle başladı sonra muhasebe üzerine eğitim gördü. Şişli'de bir sigorta fir-

masında çalışırken yayıncılık dünyasına transfer oldu. Bir dönem Görsel Yayınları'nda muhasebe bölümünde çalıştı. Erdal Öz'le beraber yedi sene aynı yerde çalışmışlardı. Hatta Ülkü Tamer, at yarışı arkadaşıydı. Kapısını çalar: *"Nilgün, koşturulum mı eşekleri?"* diye sorardı.

Böyle dolu dolu geçmişti Nilgün Demirağ'ın günleri. Hem mücadeleyle hem neşeyle, dolu dolu. Tek bir pişmanlığı yok içinde. Şimdilerde Cennet Mahallesi'ndeki evinde, hasta annesiyle beraber yaşıyor ve annesinin tüm bakımıyla

ilgileniyor. Görüştüğümüz süre boyunca ona sıklıkla mahalle kültürünün yaşamına neler kattığını sormuştum. Bu soruya cevap vermesine gerek yoktu Nilgün Hanım'ın. Ben bu kültüre gözlerimle şahitlik ettim. Sadece annesine bakmıyordu Nilgün Hanım. Üst katında yaşlı Alzheimer ve Demans hastası komşularıyla da ilgileniyordu. Kızları çalışmak zorunda olduğu için günün belli saatlerinde yemeklerini hazırlıyor ve onları kontrol etmeye gidiyordu. Ve bunu sadece onları çok sevdiği için ve zamanın-

İç Kumsal gençleri, 70'ler...

da onların kendisine gösterdiği ablalık ve abiliğe karşı beslediği vefa için yapıyordu. Ve sohbetimiz sonunda şu cümleleri eklemişti: *"Görüyorsun ya, bunu bu devirde yapan çıkar mı? Biz Menekşe'de vefayı, dostluğu öğren-*

dik. O mahallenin kültürünü içimden söküp atabilirler mi?"

Hikâyelerimi yavaş yavaş eteklerimde biriktirip yazmaya başlamaya karar verdiğim ilk anlarda Menekşe'de olmak istedim. Günümüzde gördü-

İç Kumsal'da yer alan Ali Bakkalın önünde dört arkadaş, 1973. Fotoğraflar: İsmail Keskin, Coşkun Çalışbektaş, Necati Kılıç, Çetin Sungu.
Kaynak: Coşkun Çalışbektaş Arşivi.

Fotoğraf: Eren Özkapıcı

ğüm o mahalle manzara-sında geçmişin izleri açıl-sın ve ben bu hikâyeleri dökerken bana tüm bun-lar eşlik etsin istedim. Mahalleye ait ilk satırlar yine mahallenin kuca-ğındayken etrafa saçıl-sın, dedim. Yaşar Kemal Sanatevi sanırım bunun için en uygun yerd. Mehmet Özkan'ın kıymetli ev sahipliğiyle sanatevinde çalışmaya başladım. Bir yanım denizi görüyor, bir yanım göle bakıyordu.

Buranın, insanı sakinleş-tiren bir havası vardı. Yine öyle bir günde sa-natevinin hemen yanı başındaki komşusu Sayha Hanım'la tanıştık. Menekşe'nin Menekşe olduğu zamanları bilen, buradan kopamayanlardan bi-riydi o da. Sözünün eri, kimseye eyvallahı ol-mayan, İstanbul'un o kıymetli kadınlarındandı... Sayha Hanım da beni, diğer her mahalleli gibi büyük bir istek ve neşeyle karşıladı. Hafızasını en derinlere kadar yoklayarak Sayha'daki ma-halleyi, mahalledeki Sayha'yı anlattı.

Sayha Öyer, 1956 yılında, İstanbul'da doğdu. Çocukluğu, gençliği Beyoğlu'da geçti. Babası

Sayha Hanım'ın küçüklüğünden bir kare, İç Kumsal'da yaptıkları evin bahçesinde. Kaynak: Sayha Öyer

Adanalıydı. Adana'dan tarihi eserler müzesine müdür olarak atanınca İstanbul'a yerleşti. Say-ha Hanım ve ailesinin Küçükçekmece'yle ta-nışıklığı annesinin kuze-ni sayesinde oldu. Ku-zen, o dönem Tepeüstü mevkiinde oturuyordu. Sayhan Hanım ve aile-si yaz oldu mu bu aile-ye ziyarete geliyordu. Bahçeli bir evdi geldik-leri bu yer. Mahallede henüz koca koca bina-lar yükselmiyordu. Gül

bahçeleri olan tek katlı, iki katlı bahçeli evler mevcuttu. Yine bu gidiş gelişlerinde buraya özenen Sayha Hanım'ın babası, bir yer almak ve yazlarını çocuklarıyla beraber burada ge-çirmek istemişti. Kuzenleri onlara Kumsal'da yer gösterdi. Bu yer satılıktı. Satılan yer de Atatürk'ün göçmenlere hibe olarak verdiği ar-salardan biriydi. Bu arsanın ikinci sahibi Sayha Hanım'ın ailesi oldu. Günümüzdeki mevkide aldıkları bu yer o zaman bataklıktı ama babası burayı çok sevmişti. Yazları çocukların burada güzel vakit geçirebileceğini düşündü ve ger-çekten öyle de oldu.

Sayha Öyer, (önde yer alan küçük kız çocuğu) İç Kumsal'da kamp yerlerinin hemen önünde ailesiyle birlikte.
Kaynak: Sayha Öyer

1959 yılında başlanan inşaat iki yılın sonunda tamamlandı. Aile başlarda yazdan yaza buraya gelmeyi tercih ediyordu. Zaman içerisinde daha sık burada vakit geçirir oldular. Sayha Hanım'ın o döneme dair hatırladıkları oldukça kıymetli. Bulundukları mevkîe geçebilmek için ince bir tahta köprü kullanırlarmış misal. Her şey en ilkel haliyle önlerindeymiş ama mutlularmış. Eve ait bütün eşyalar o köprü'nün üzerinden taşınmış. Menekşe'ye gelip giden küçük at arabaları

olurmuş. Kimi zaman küçük teknelerle Kumsal'a kum çekmeye gelen giden insanlar olduğu gibi... Kamp yerlerini özlemle anıyor Sayha Hanım. Kumsal'ın oraya güzellik katan bu kamp yerlerini hatırlarken başından geçip gidenler güldürüyor yüzünü. Kamp sakinlerini anıyor. Hatta kampa gelen öğrenciler sonrasında iyi de meslek sahibi olmuşlar, öyle diyor Sayha Hanım. Çapa'da profesör olandan, avukat olana kadar... Birçok ismin hayatına iz bırakmış bu semt. Tarık

Akan'ın bir dönem yine bu kumsalda cankurta-
ranlık yaptığına dahi şahit Sayha Hanım. Onun
gibi birçok isim gelip
geçmiş bu topraktan.
Sayha Hanım için Me-
nekşe demek deniz
demek. En çok yüz-
meyi sevmiş burada,
kayıkla açılmayı, gemi
boyunda kendini sula-
ra bırakmayı. Kanalda
da yüzmüş denizin
açığında da... Hatırala-
rının en güzelleri hep burada olmuş. Diğer genç-
ler gibi yazlık sinemalarda film de izlemiş, dans

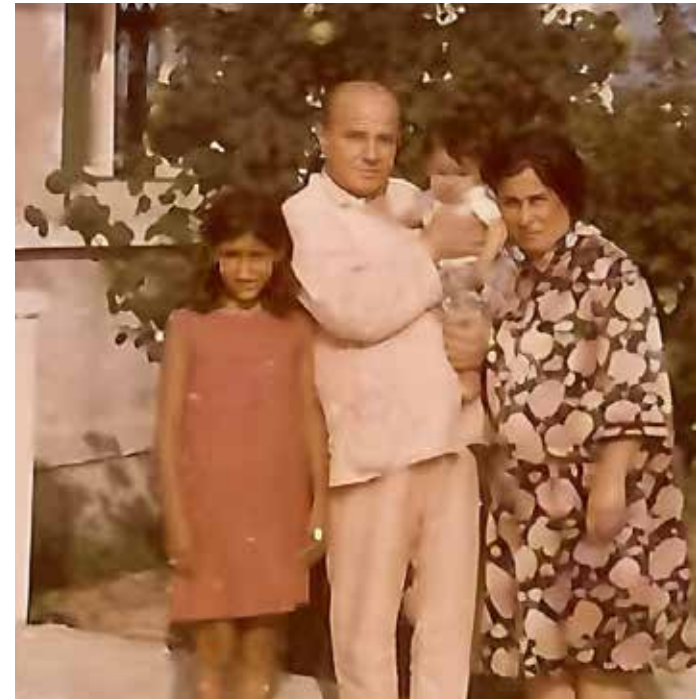

İç Kumsal'da bir balıkçı kayığı. Fotoğraftaki kişi rahmetli
İhsan Çalışbektaş Kaynak: Coşkun Çalışbektaş Arşivi

yarışmalarına da katıl-
mış. Gençliğinin getir-
diği ne varsa yaşamış
Menekşe'de. Ama bu-
rada yaşarken ilk öğ-
rendiği şey insanlara
saygı duymak olmuş.
Herkes ne yaşanırsa
yaşansın birbirine
hürmetle yaklaşmış
mahallede. Hürmetle,
hoşgörüyü. Semtte
bir arada yaşamının
en önemli anahtarı
bulunmuş ve kolay

kolay da kaybedilmemiş. Sayha Hanım yine aynı
hoşgörüyü karşıladı beni, derdimi dert, işimi iş
edindi. Mahalleye dair
çözemediğim ilmekle-
ri açtı eliyle, beni yine
kitapta ara ara yer
verdiğim insanların
hikâyesiyle buluştur-
du. Dedim ya buranın
insanı ayrı sıcak, hava-
sı ayrı. Sayha Hanım
da işte öyle biriydi.

Mahallede rastlaştığım bu portreler tanıştığım
o güzel insanlardan sadece birkaçı. Mahallenin
tarihini yazan, yaz-
maya devam eden ve
devam edecek olan...
Bir isim daha var ki
içlerinden en gen-
ci o. Onun hikâyesini
ayrı bir başlıkla bu
yazıdan kopararak
anlatmak benim için
önemli. Bu kişi Mus-
tafa Mert Peker. Ma-
hallenin sonsuzluğa
uğurladığı, sonsuz-
lukta yaşattığı pek
kıymetli genci... ■

Sayha Hanım ailesiyle İç Kumsal'daki evlerinde. Bu ev günümüzde Yaşar
Kemal Sanatevi'nin komşusu. Kaynak: Sayha Öyer

Bir Parkın Adında Yaşıyor ve Büyüyor O Güzel Çocuk: Mustafa Mert Peker

Mustafa Mert Peker, Fatih Mahallesi'nin o kıymetli gençlerinden biriydi. 17 yıllık kısa yaşamına ne hikâyeler sığdırmıştı kim bilir. Nice insanla tanışmış, nice arkadaşlar edinmiş, nice anlar yaşamıştı. Kâh üzülmüş kâh sevinmişti. Çokça hayal

kurmuştu elbet. Belki bir sporcu olacaktı, belki felsefenin arka sokaklarında dolaşacaktı. Resim yapacaktı belki, dünyanın şehirlerine önce ismi gidecekti. Âşık olacaktı, sevdasında cenneti bulacaktı. Veyahut ailesiyle beraber büyüttüğü ha-

yalleri bir bir hayata geçirecekti, olmadı. 2017'nin Nisan ayında kopardılar yaşamdan Mustafa Mert'i. Sigara içmek öldürür derler ya hani, Mert sigara içmeyişinin kurbanı oldu.

Mustafa Mert'in Küçükçekmece hikâyesi henüz o dünyada yokken annesi Hatice Hanım'ın Bursa'dan Fatih Mahallesi'ne taşınmasıyla yazılmaya başlandı. Hatice Hanım 1981 yılının Şubat ayında geldi Küçükçekmece'ye. Henüz ilkokul üçüncü sınıf öğrencisiydi. Mahallenin sokaklarında büyümüş çocuklarından biriydi o da. Yıllar sonra, '89-90 yılları arasında baba Önder Bey mahalleye geldi. Tesadüf o ki Hatice Hanım'ın yaşadığı apartmana yerleşti. Bu vesileyle tanıştılar. Gel zaman git zaman sevdiler birbirlerini, hayatlarını birleştirdiler. Ve mahalle-

den kopmak, başka bir yerde yaşamak akıllarına dahi gelmedi. İkisi de seviyordu burayı, ayrı ayrı sahipleniyorlardı. 2000 yılına geldiklerinde yaşamlarının en kıymetli tanışıklıklarını yaşadılar. Mayıs'ın 25'inde yumru yumru elleri ve şaşkın bakışlarıyla gülümseyen, güvenli bir kucak arayan ve hatta sıcacık bir şefkat yayan bebekleri Mustafa Mert'i aldılar kucaklarına. İki kişilik yaşamları bir günde büyüdü. Bundan sonrası sevgi ekmekti ve ektikleri bu sevginin serpilip büyümesini görmekti. Hastaneden çıkıp Esen Sitesi E Blok'taki evlerine döndü Hatice ve Önder çifti. Şimdi tümüyle yabancı oldukları bir duyguyla tanışma ve alışma zamanıydı. Aylar ayları kovaladı, ilmek ilmek örüldü emek ve aralarında kimsenin kolay kolay koparamayacağı bir bağ kuruldu. Yavruları ellerinde büyüyordu.

Bir çocuk büyüyor

Uyumlu, sevecen ve güleç bir çocuktur Mustafa Mert. Ailesinin sevgisiyle büyüyordu ve bu sevgiden olsa gerek özgüvenli bir edası vardı. Kendinden emindi. Oyun kurmayı da oynamayı da severdi. Aklına bir şey takıldı mı ya babasına ya annesine danışır, onlarla saatler süren bir sohbetin ortasında bulurdu kendini. Dünyaya merakı vardı. Her şeyi öğrenmek istiyordu. Sosyal bir çocuktur Mustafa Mert. Mahalleyi de mahalleliyi de avucunun içi gibi bilirdi. Kimin bir yardıma ihtiyacı varsa koşardı. Hatice ve Önder'in

çocuğu demezlerdi onun için, önce Mert'i bilirlerdi. Hatice ve Önder çifti Mert'in anne ve babası olarak anılırdı. Anne Hatice Hanım anlatıyor: *"17 yaşına kadar, bizi zora sokacak hiçbir hareketi olmadı Mert'in. Şöyle de bir problem yaşadık diyebileceğimiz bir şey olmadı. İnsanız, elbet sürtüşmeler olur ama biz daima iletişimden yanaydık. Bir sorun varsa üzerinde durup konuşurduk. Müthiş spor tutkunu bir çocuktur, hatta biz tek kavgamızı, en büyük diyebileceğim tek kavgamızı spor yüzünden yaşamıştık."*

■ ■ ■

Mustafa Mert ilkokulunu Yeşilköy’de, Halil Vedat Fıratlı İlkokulu’nda okudu. Altıncı yedinci sınıfa kadar da bu okuldaydı. Okul kentsel dönüşüme girince Bilge Koleji’ne kaydoldu. Lise zamanı gelince anadolu lisesini kazandı fakat orada akran zorbalığına maruz kalınca okula gitmek istemedi, sonrasında Sınav Koleji’nde eğitim hayatına devam etti. Öğretmenlerinin gözbebeği olduğu gibi arkadaşlarının da kıymetlisiydi. Arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi, onlarla paylaşımında bulunmayı severdi. Bir de kitap tutkunuydu Mustafa Mert.

Mustafa Mert

Okumayı çok sevdi. Okudukça kitapların dünyası önünde yepyeni ufuklar açardı. Türkçe kitaplara olan ilgisinin yerini zamanla İngilizce kitaplar aldı. Artık çokdilli metinler okuyabiliyordu. Liseye başladığı yıllarda edebiyat okumalarının yanına felsefe de eklendi. Felsefeyi çekici buluyordu. Tabii bunda babası Önder Bey’in büyük

bir etkisi vardı. Kendisi de felsefe okumuş Önder Bey, bildiklerini Mustafa Mert’le paylaşıyor, öğrendikleri üzerine sohbetler ediyordu. Baba Önder Bey anlatıyor: *“Felsefeye çok ilgisi vardı, evet. Hatta bir gün hocasıyla felsefe üzerine sohbet etmiş, birkaç konu tartışmış. Mert’in kendinden emin söyledikleri karşısında şaşırın hocası ‘sen nereden biliyorsun bunları?’ diye sormuş. Ben Mert’le kitaplar paylaşıyordum. Hediye ettiğim kitaplardan biri de Decartes’ındı yanlış hatırlamıyorsam. O kitaplardan okuyup öğrenmiş. Bu merakı sayesinde kendi yaşıtlarından hatta kendi yaşının üstündeki kişilerle de kolay diyalog kurabilip konuşabiliyordu. Benim Mert’i evlat olarak yetiştirmemdeki gayretim, ülkeye bir şeyler katabilmesi içindi. Kaldı ki zaten Mert, Allah’ın bahsettiği bir vergiyle dünyaya gelmiş bir çocuktuk. Ufku da akıllı da açıktı.”*

fe üzerine sohbet etmiş, birkaç konu tartışmış. Mert’in kendinden emin söyledikleri karşısında şaşırın hocası ‘sen nereden biliyorsun bunları?’ diye sormuş. Ben Mert’le kitaplar paylaşıyordum. Hediye ettiğim kitaplardan biri de Decartes’ındı yanlış hatırlamıyorsam. O kitaplardan okuyup öğrenmiş. Bu merakı saye-

sinde kendi yaşıtlarından hatta kendi yaşının üstündeki kişilerle de kolay diyalog kurabilip konuşabiliyordu. Benim Mert’i evlat olarak yetiştirmemdeki gayretim, ülkeye bir şeyler katabilmesi içindi. Kaldı ki zaten Mert, Allah’ın bahsettiği bir vergiyle dünyaya gelmiş bir çocuktuk. Ufku da akıllı da açıktı.”

■ ■ ■

Spora tutkun bir genç

Resim yapmayı severdi. Kara kalem yaptığı çizimler vardı, renkleri kullanarak tasarladıkları, bilgisayar üzerinden çizdikleri. Sanatın, hayatın her alanına ilgi duyuyordu. Ailesi zaman zaman “ayran gönüllü galiba bu çocuk” diye düşünse de sürekli bir arayış içindeydi Mert. Yolunu bulmak içindi tüm çabası.

Hatice Hanım demişti ya “en büyük kavgamızı spor yüzünden ettik” diye, öylesine düşküncü spora Mert. Üç farklı sporu aynı anda yapardı. Atatürk’ün sağlam kafa sağlam vücutta bulunur

sözünün cisimleşmiş haliydi. Yediğine içtiğine, günlük hayatına dikkat etmesi bu yüzdendi. Futbol oynar, fitness’a gider, taekwondo yapardı. Siyah kuşaktı aslında ama 18 yaşın altında olduğu için siyah kuşağa geçemiyordu. Kendini savunmayı çok iyi bilirdi ama karşısındakine zarar vermekten oldukça çekinirdi. Sporu spor için yapardı, kavgalarda silah olarak kullanmak için değil. Babası Fenerbahçeliydi. Kendi de bu yüzden seçmişti bu takımı ama 2013 Gezi olayları yaşandığı zamanda her genç gibi o da etkilenmişti bu rüzgârdan. O güne kadar tuttuğu

Mustafa Mert Peker’in çizdiği bir resim.

■ ■ ■

takımı bıraktı. Gurur-
la söylüyordu, o artık
Beşiktaşlıydı. Anne
Hatice Hanım anla-
tıyor: “Devrimci ruh-
lu bir çocuktu Mert.
Adaletsizliğe geleme-
yen, kötülüğe başkal-
dıran bir yapısı vardı.
Gezi olaylarında taraf-
tar grupları da yer al-
mıştı. Çarşı’nın bir kepçeyi alıp insanları koruma
çabasına şahit olmuş ve etkilenmişti. Onların

Mustafa Mert Peker, halı sahada arkadaşlarıyla.

gösterdiği cesaret il-
gisini çekmişti. O gün-
den sonra bize gelip
‘ben Beşiktaşlı olmak
istiyorum’ dedi. Baba-
sı demokrat biri, hiç
itiraz etmedi, biraz iç
burukluğuyla da olsa
‘sen nasıl istersen’
dedi. Sonra Beşiktaşlı
oldu işte hatta o ka-
dar Beşiktaşlı oldu ki evimizin arabamızın her
yerinde takımın amblemi vardı.”

■ ■ ■

Mahallenin evladı

Doğup büyüdüğü mahallesini de çok severdi. Orada olmaktan, sokaklarında sahilinde vakit geçirmekten keyif alırdı. Bazen arkadaşlarıyla toplaşır mahallenin banklarında çekirdek çitler, meyve suyu içerdi. Anne babasının dahi tanımadıkları komşuları Mert'i bilirdi. Hatta mahallede oturan yaşlı bir teyze onu “beni her gördüğünde selam verip halimi hatırımı soran çocuk” diye anlatırdı. Girişkendi vesselam. Hatta bu girişkenliği henüz küçük yaşlarında bir klipte oynamasına da vesile olmuştu. Müzisyen Bedirhan Gökçe bir gün video klip çekmek için Küçükçekmece'yi tercih etmiş. Mahallede bulunan küçük bir tostçunun mekânını kiralamış. Mert de okul çıkışı acıkıp tostçuya uğramış. Bedirhan Gökçe'yle tanışıp sohbet etmiş. Sonra Gökçe “gel bakalım sen, klipte oyna” demiş. Mert de bu klipte yer almış. Çekim uzun sürünce ailesini arayıp haber vermiş. Biraz da yorulmuş tabii, ailesi onu almaya gittiklerinde çok şaşırılmış. Fakat ondan geriye güzel bir anı olarak kalmış bu klip.⁴⁵

Kim nereden bilebilirdi...

Mustafa Mert, arkadaşlarıyla sözleştiği üzere hazırlanıp evden ayrıldı. Evlerinin üç yüz metre ilerisinde, Küçükçekmece sahilinde arkadaşla-

Böylesi güzel bir çocukla 17 yıl geçirdi Peker Ailesi. Akıllarına tek bir gün bile kötü düşünceler gelmedi. Nereden bilebilirlerdi ki gözü gibi baktıkları çocuklarının bir an gelince aralarında olmayacağını. Kim bilebilir, evladına kim yakıştırabilirdi ki toprağın soğuşunu... Tarih 17 Nisan 2017'ydi. 16 Nisan referandumu gerçekleşmişti. Okullar tatildi. Her zamanki gibi günlük işleriyle meşguldü Peker Ailesi. Anne Hatice Hanım işe gidecekti, baba Önder Bey evdeydi, Mert ise arkadaşlarıyla buluşmak için dışarı çıkacaktı. Anne Hatice Hanım anlatıyor o günü: *“Tatil olduğu için okullar yoktu, ben sabah 08.30 suları evden çıkarken uyandığımda Mert'in de uyanmış olduğunu fark ettim. Yatağında gülüyordu, muhtemelen telefonundan bir şeyler izliyordu. Ben de ‘telefonu bırak, okula geç kalacaksın’ diye seslendim. O da bana gülererek ‘bugün tatil’ dedi. Benim jeton o zaman düştü tabii. Bir kedimiz vardı, gündüz dışarıda akşamları canı isterse eve gelen bir canlıydı, Mert'in kedisiydi. Ben de kediyi dışarı çıkarıp eve döndüm. Mert'i öpüp vedalaştım ve işe gittim. Nereden bilirdim ki onu son kez göreceğimi...”*

rıyla buluştu. Göl kenarındaki banklardan birine oturdular. Telefonda şarkılar dinliyor, sohbet ediyor, kahkahayla gülerek eğleniyorlardı. Bela

bu ya, yanlarına üç kişi yaklaştı. Önce laf atarak sataştılar, çocuklar orali olmadı. Sonra masadaki telefona uzanmaya çalıştılar, Mert ve arkadaşları engel oldu. Yetmedi bu sefer sigara istediler fakat Mert sigara içmiyordu. Kız arkadaşına ait boş bir paket masada duruyordu. Yanlarına gelen bu üçlü bu sefer paketi alıp ortamı kızıştırmak istedi ve tartışma başladı. Mustafa Mert hem kendine hem de arkadaşlarını korumak ve onlara saldırırları uzaklaştırmak istiyordu. Saldırganlardan biri bir yumruk savurdu, Mert yere düşünce vurmaya devam etti. Arkadaşları bu kişilere engel olmaya çalıştı fakat başarı olamadılar. Arkadaşlarından biri az ilerideki karakola koştu ama dakikaların bile çok kıymetli olduğu sürede olaya müdahale eden çıkmadı. Burayı ailenin hassasiyetini de düşünerek fazlaca detaylandırmak istemiyorum. Birkaç cümleyle söylemek gerekirse saldırganlardan biri üzerinde taşıdığı bir bıçağı boğuşma esnasında Mert'e isabet ettiriyor ve yetmiyor darbelerini sürdürmeye devam ediyor. Arkadaşları Mert'in göğsüne tampon yapıyor ve sağlık ekiplerini bekliyorlar. Kırk dakika sonra olay yerine gelen sağlık ekiplerinin uğraşına rağmen Mustafa Mert tutunamıyor yaşama ve hayatını kaybediyor. Baba Önder o anları şöyle anlatıyor: *“Ben evdeydim o sırada, daha doğrusu Mert'i bekliyordum. 15.00 gibi haberleşmiştik. Saat 17.00-18.00 arasında Mert'in arkadaşı aradı beni. Telaşlı bir ses tonu vardı. Mert'i bıçak-*

ladılar, dedi. Ben tabii ilk duyduğum an bir şey yapamadım. Anlayamadım önce. Söylediklerini tekrar etti. Sahildeyiz, dedi. Ben çok hızlı bir şekilde fırladım evden. Koşa koşa gittim. Hatice de ofiste. Telaşlandırmak, panikletmek de istemiyorum ama dedim yok, bunu söyleyeceğim, bu çok önemli bir olay, bıraksın işini gücünü gelsin. Hatice'ye telefon açtım, olayı anlattım. Ben şimdi Mert'in yanına gidiyorum, ne olduğunu da bilmiyorum, dedim. Biz geldik ama Mert tabii yaralıydı. Ambulans da geçemedi sahil tarafına, yolu bulamadı. Biraz da gecikti tabii, neyse ambulansa bindirip Mert'i hastaneye yetiştirdik ama vefat etti.”

Mustafa Mert'i özenle yetiştirmişti ailesi. Her ne olursa olsun bir gün bile kalp kırmamasını öğütlemişti. Kavgaya karışmamasını, kimseyle tartışmamasını salık vermişti. Annesinin en büyük korkusuydu yanlışlıkla da olsa birine zarar vermesi. Bunları bilerek büyümüşü Mert. Taekwondo yapıyordu ama birisine zarar vermek aklına dahi gelmiyordu. Annesi Hatice Hanım bu olayı da tüm bunlara bağlıyordu: *“Benim oğlum kendini korumayı bilirdi. O olayda da karşısındakini etkisiz hale getirebilirdi ama tahminim o ki öğütlerimizi aklının bir köşesine kazımış ve bildiklerini uygulamamıştı. Oğlum kimseye zarar vermek istememişti ama bu tüm hayatına mal oldu.”*

⁴⁵ Bedirhan Gökçe, “Hatırlar mısın?” <https://www.youtube.com/watch?v=OwhnRy-XebE>

Dava süreci

Mustafa Mert'in acı haberi herkesi derinden sarstı. Ailesini ve onu sevenleri zor bir süreç bekliyordu. Herkes olaya bir anlam vermeye çalışıyor ama bir cevap bulamıyordu. Neden böyle bir şey oldu, Mert'in başına neden bu geldi? Akılları kurcalayan sorulardan birkaçı bu. Cevabı ise yalnızca yerel yönetimlerde değil tüm devlet mekanizmalarında aramak ve belki bir çözüm yaratmak gerek. Bu doğrultuda Mert'in yitirdiğimiz son genç olması en büyük temennimiz olacaktır. Mustafa Mert'in başına gelenler yalnızca Küçükçekmece'de ses getirmede. Ülkenin dört bir yanında büyük bir üzüntü ve öfkeyle karşılandı. Mahalleli imzalar topladı ve suçluların gereken cezayı alması için uğraştı. Cenazesinden sonra Küçükçekmece'de şiddete dikkat çekmek için 23 Nisan tarihinde iki bin kişilik uzun bir yürüyüş gerçekleşti. Mahalleli kendi organize olmuştu ve bu kadar geniş katılımlı bir yürüyüş olması aileye olduğu kadar onlara da umut aşılamıştı. Baba Önder anlatıyor: “23 Nisan'da insanlar niye kalsınlar gelsinler ki diye düşündüm. Hava soğuktu o gün, hafif kırıktı. Ama insanlar pazar gününü Mert'e ayırmışlardı. Yürüyüş dediysek de kısa bir şey değil, 4-5 saat sürdü. Genci yaşlısı gelmişti. Biz de oradaydık. Acımız çok tazeydi. Nasıl söyleyeyim, kafanız suda boğulmak üzereyken biri gelip sizi çıkardı.

rır ya öyle düşünün. O yürüyüşteki insanların varlığı bizim işte o nefes alma mücadelemizde ölmememizi sağlayan bir şeydi. Mesela mahallede kızacağınız bir şey oluyor diyelim, bir şey söyleyemiyorum çünkü diyoruz ki ya oğlumuzun yürüyüşüne geldiyse? Bana destek oluyorsa. Böyle bir vefa borcu.” Anne Hatice anlatıyor: “Derler ya, gerçekten insan insanın zehrini alıyormuş. Mert'ten sonra bizim evimize hiç gelmediyse 5 bin kişi gelmiştir. Abartmıyorum, yaklaşık 3-4 ay evimiz kapanmadı. Allah razı olsun. İnsanların gelip gitmesi benim acımı tabii ki ortadan kaldıramaz ama hafifletti. Bizim mahallemiz gerçekten iyi ve güzel insanlardan oluşuyor. Ne zaman dua etsem mahalleme de katıyorum. Çünkü ben artık ailemde kötünün olmasını istemiyorum. Kötünün mahallemden dahi geçmesini istemiyorum. Sadece kendim için değil, çünkü artık kendim için isteyecek bir şeyim kalmadı ki. Güvenlik sorunu burada var, İstanbul'un genelinde var o ayrı ama kader denen bir şey de var, engel olamıyoruz.”

Olayın ardından saldırganlar iki gün içerisinde yakalandı ve 2017'nin Eylül ayında mahkeme başladı. Mahkeme salonları soğuk olur elbet, Peker ailesi için bu soğuk daha da fazlaydı. Oraya gitmek, suçlularla yüzleşmek çok zordu. Yüreklere yaşananları tekrar tekrar dinlemeye

elvermedi. Anne Hatice Hanım ilk duruşmaya katılamadı ama mahalleli bu davayı yalnız bırakmadı. Herkes işini gücünü bir yana koyup davayı yakından takip ettiler. Dava dört oturumda gerçekleşti. Aslında daha kısa sürerdi ama karşı taraf mahkemeyi oyalamak için ellerinden geleni yaptılar. Aile bu süreci de göğüslemesini bildi. Sanıkların 38 yıllıa yargılandığı davadan Aralık ayında karar çıktı ve 18 yaşından küçük olan sanıkların cezaları belli oldu. Bu doğrultu-

da mahkeme Ö.O. ve S.G'ye 11 yıl 8 ay, T.A'ya 16 yıl 8 ay hapis cezası verdi. Baba Önder anlatıyor: “*Mahkemeden çıktık, yurtdışından gelip toprağa öpen insanlar var ya toprağı öpesim geldi, düşünün. Neye seviniyorum? En azından adaletin çarpık işlediği bir sistemde adaletten bir lokma alabilmişiz, ona seviniyorum. Yoksa verilen cezalar bizi hiçbir zaman tatmin etmeyecek. İstirabımız çok fazla ve her gün katlanarak sürüyor.*”

Adıyla yaşıyor

Kalabalık dağıldı, “*bir acı yel kaldı bahçede yalnız.*” Peker Ailesinin yaşadıklarını, hislerini anlatmak tarifsiz. Onlar her gün Mert'i anıyor, Mert'i yaşıyorlar. Cenaze merasiminin ardından o dönemki belediye başkanı Temel Karadeniz ziyarete gelmişti. Ailenin bir ricası vardı. Çocuklarının ismini yaşatmak istiyorlardı. Karadeniz'e bu ricayı ilettiler. Mahalleli de çalıştı, imzalar topladı, belediyeye sundu. Bugün muhtarlık binasının yanında yer alan ve henüz ismi olmayan parka Mustafa Mert'in adını verdiler. Ailesi için tutunacak bir daldı bu park. Çünkü Mert'in vefatıyla yönlerini kaybettiklerini

söylemişlerdi ama bu parkın varlığı o yönü bulmaları için en güzel adımdı. Mert'in yokluğunda banklarında oturup evlatlarının özlemini kucaklayabiliyorlardı. Bahçesinden çocuk seslerinin yükseldiği umut dolu bir park. Şimdi siz olur da bir gün yolunuzu Küçükçekmece'ye düşürürseniz, yönünüzü meydandan muhtarlık binasına doğru çevirdiğinizde genç bir çocuğun parkı karşılayacak sizi. Ve tabii parkın hemen ardında yer alan trafonun üzerine resmedilmiş ve altında kocaman “KALBİMİZDESİN” yazan Mustafa Mert'in “ben hâlâ burayım, sizleyim” diyen portresi. ■

Mustafa Mert ■

Fotoğraf: Ercan Aydeniz

II. BÖLÜM

Semtin Sabaha Açılan Kapıları

Her semtin olmazsa olmazıdır sabaha açılan kapıları. Gün ısıdı mı mahalleyle ilk onlar selamlaşır. O kapılar karşılar insanları ve gelip geçenleri. Akşam oldu mu da kapanır. Bir de geceye açılan kapılar vardır. Mahallenin sorumluluğunu gündüzün ardından onlar devralır ve yıllar yılı

bu düzen sürer gider. Bu bölümde sizlerle hem sabaha açılan hem de geceyi karşılayan o kapıları tanıyacağız. Mahallenin meşhur kasaplarını, çarşının lezzetli lokantalarını, herkesin buluşma mekânı olan çay bahçelerini, eczanesini, terzisini, tatlıcısını ve gecenin sahibi meyhanelerini...

Mahallenin
Kasapları

Eski İstanbul fotoğraflarını kurcalarken omuzlarında taşıdıkları sırtıklarda ciğer satan insanlara rast gelmişizdir elbet. Bu kişilerin etrafında çember oluşturan halk, evine götürecekleri

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

ciğerleri seçer, en iyisini almak isterdi. İstanbul'da kasaplık kültürü böyle böyle yayılmıştı. Esnafın henüz yerleşik yapıya geçmediği, Osmanlı zamanlarında kasaplar da tıpkı bu

ciğerciler gibi omuzlarında sırıkla gezerdi. “El-lerinde etleri kesecek büyük bir bıçak ve belle-rine bağlı bir peştamalla sokaklarda dolaşırlardı. Mallarını satabilmek için de ‘semiz’ ya da ‘semiz etlerim var’ diyerek bağırlar, müşteri et iste-diğinde uygun bir yerde keserek verirlerdi. Ka-sapların mallarını en çok sattıkları yerler, pazar yerleriydi. Her semtte muhtelif günlerde kurulan pazarlarda kasaplar, yine rahat hareket edebi-lecekleri bir yerde gelip geçenlere et satmaya çalışırlardı.”⁴⁶ Kasaplarla ilgili bilgilere Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sinde de rastlarız. Çe-lebi’ye göre İstanbul’un dört bir yanında faaliyet gösteren 1.700 kasap 999 dükkânda çalışırlar ve genellikle Yeniçeri Ocağı’ndan gelmedirler.

Trakya Kasabı, 1967. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi.

Küçükçekmece deyince de akla ilk iş kasaplar gelir. Cumhuriyet döneminde bölgede en re-vaçta olan mesleğidir kasaplık. Çekmece’ye kasapların ilk ne zaman geldiği ve bu mesleği başlattığı tarih net bir şekilde bilinmiyor. Fakat bölgedeki kasapların çoğunlukla Trakya’dan göçmüş kişilerden oluşması bize bu konu-da fikir verebilir. 1935 yılında Yunanistan’dan, 1954’te de Yugoslavya ve Bulgaristan’dan göç eden insanlar genellikle hayvancılıkla uğraşan kişilerden oluşuyordu. Haliyle mesleklerini de beraberinde taşıdılar ve bölgede bu mesleğin öne çıkmasında rol üstlendiler. Yaptığımız gö-rüşmelerde özellikle ’70’li yıllara dek Fatih Ma-hallesi’nde yaklaşık 25-30 kasabın varlığından

Semtin kasapları. Kaynak: Sabri Enez

söz ediliyor. Bu sayı kimi görüşmelerde artıyor da üstelik. Ve ’80’li yıllara kadar bölge İstanbul sosyetesinin et almak için rağbet gösterdiği bir semt olarak varlığını sürdürüyor. Bunda et kesim merkezlerinin şehirde olmamasının da etkisi var tabii. Küçükçekmece de o zamanlar geniş bir meraya sahip olduğu için kısa sürede et merkezi olarak anılmaya başlıyor. Bunda böl-gede bulunan mezbahanın da etkisi büyük.

Küçükçekmece Mezbahası’nın ’90’lı yıllarda ka-pandığını ve bölgeden tasfiye edildiğini biliyo-ruz. Fakat çalışmaya ne zaman başladığı meçhul.

Küçükçekmece’yle ilgili yazılmış kaynaklardan yola çıkarsak 1941 yılında bölgede hizmet ver-diğini söyleyebiliriz. Selâhaddin Demirkan’nın kaleme aldığı Küçükçekmece Köyü isimli kitapta mezbahanın fotoğrafına rastlarız. Yine 1966 yı-lında Ergün Öztürk tarafından yazılmış *Küçük-çekmece ve Çevresi* isimli kitapta “mezbaha” başlığıyla bir bölüm görürüz. Öztürk’ten alıntı-layalım: “Mezbaha, gölün ayağı üzerindedir. Hay-vanların kesim işi, bir veterinerin başkanlığında 16 işçi tarafından yapılmaktadır. Ayrıca mezbaha yakınında bir soğuk hava deposu yapılması için 1965 yılı bütçesine 45000 TL konmuştur.”

⁴⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 4. Cilt, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1993, sf. 478

■ ■ ■

Mahallenin kasaplarından bir kare. Kaynak: Murat Parlak Aile Arşivi

Bu kaynaklardan 1941 yılında mahallede 7 kasap bulunduğunu öğrenmekteyiz. Çarşının ticaret hayatını canlandıran en önemli dükkânlardan biridir kasaplar. Müşterileri de yukarıda belirttiğim üzere İstanbul'dan gelir. *Küçükçekmece Köyü* ki-

tabından devam edelim: *"1940 senesi başından ağustos sonuna kadar burada 18.000 koyun kesilip satılmıştır. İstanbul'a nisbetle etin İstanbul'da fiyatı 45-55 iken burada 30-35 arasındadır. Bunun sebebi burada zebhiye⁴⁷ resminin azlığıdır."*

⁴⁷ Zebhiye: Osmanlı Devleti'nde kesilen kasaplık hayvanlardan hayvan başına alınan vergi, mürde bacı.

■ ■ ■

Küçükçekmece Belediye Mezbahası'ndan bir kare. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi.

Kasapların isimlerini tek tek anmak ve yâd etmek kuşkusuz ki çok zor fakat birkaçını sıralayabiliriz: Trakya Kasabı, İrfan Et Pazarı, Şakir Et Pazarı, Kivircik Et, Halil Et bunlardan bazıları. İsimlerini bilmediğimiz ama sahiplerinin adıyla hatırlanan kasaplar da var

elbet; İsmet Parlak'ın kasabı, İmren Ciğercisi'nin sırasında Müslüm Amcanın kasabı, Ziya kasap... Bu liste uzar gider. Şimdi çoğu yok. Küçükçekmece artık et merkezi değil fakat semtin adı geçince akıllara hâlâ bu ünlü ustalar gelir.

Trakya Kasabı ve Şöhretler Manavı. Kaynak: Murat Parlak Aile Arşivi.

...

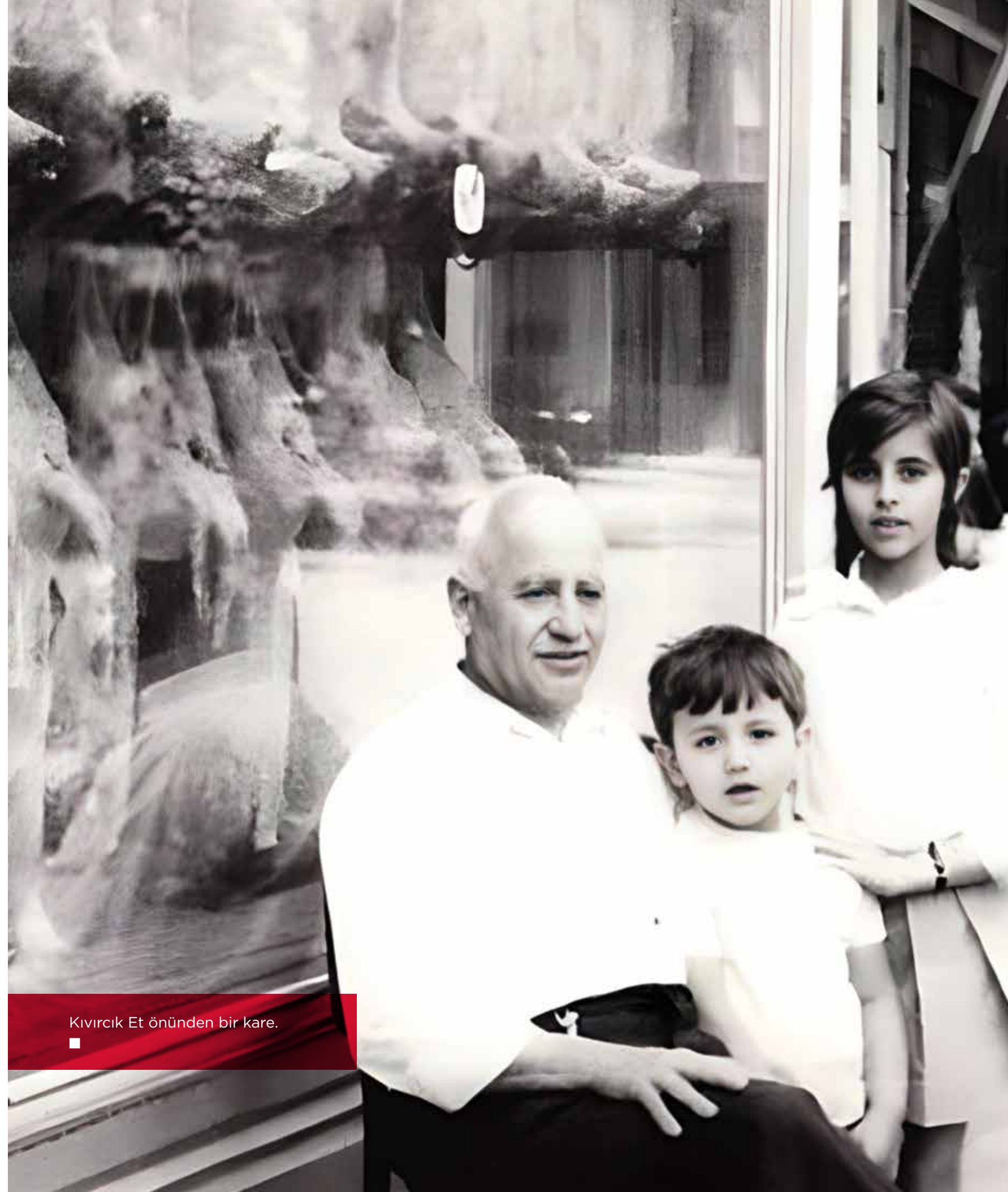

1948 yılından bu zamana, Kivircik Et.

1948 Yılından Beri... Kivircik Et

Kivircik Et, 1948 yılından beri Küçükçekmece'de varlığını sürdürüyor. Şimdilerde kasabı Hüseyin Derici işletiyor. Babadan devralıyor mesleği. Derici ailesi 1946 yılında Gümülcine'den Küçükçekmece'ye mübadeleyle gelmiş ailelerden biri. Baba Ali Derici 1948 yılında kardeşiyle beraber ortaklaşa Kivircik Et'i kuruyor. Sonrasında iki kardeş ayrı ayrı yoluna devam etme kararı alıyor ve Ali Demirci, tek başına büyütüyor kasabını. Çocukları da yardım ediyor Ali Derici'ye, dükkân işlerine abisinden sonra Hüseyin Derici

de dahil oluyor. Uzun yıllardır da Fatih Mahallesi'ndeler. Baba Ali Derici vefat edince mesleği Hüseyin Derici üstleniyor ve kaliteli hizmetiyle günümüze kadar sürdürüyor mesleğini. Kivircik Et, yıllardır Trakya cinsi et satıyor. Onları öne çıkaran da bu. Etlerini genellikle Keşan, Malkara ve Lüleburgaz bölgelerinden tercih ediyorlar. Aynı zamanda dönemin en meşhur lokantası Beyti de etlerini buradan alıyor. Bu yüzden de o zamandan yaptığı isimle bölgenin güvenilir kasaplarının en başında geliyor.

Kivircik Et önünden bir kare.

Kivircik Et, güler yüzlü kasaplarıyla vatandaşa hizmet vermeye devam ediyor. Fotoğraf: Kübra Yeter

Kasap dükkânı hâlâ çarşıda varlığını sürdürmekte. Kitap vesilesiyle biz de kendilerini yerlerinde ziyaret ettik. Gelen müşterilerle sıcak ve özenli ilişkilerine şahit olduk. Mahalleye büyük bir saygı duyuyorlar, tabii mahalleli de onlara. Hüseyin Bey, altı yaşından beri Fatih Mahallesi'nde, eskiyi de yeniye de çok iyi biliyor. Bu vesileyle mahallenin do-

Hüseyin Derici, kasap tezgâhında. Fotoğraf: Kübra Yeter

kusunu da kendisinden dinlemiş olduk. Hüseyin Derici anlatıyor: *“Altı yaşındaydım buraya geldim. Küçük çocuktum. Şimdiki gibi bir mahalle yoktu burada. Tren yolunun üzerinde hiç bina yoktu. Köydü burası, her yer mesire alanı. Demiryolunun üzeri hep tarlaydı. Biz tren yolunun üstünde otururduk. Bahçeli bir evimiz vardı. Çamur yollarda*

oyunlar oynardık. Misket atar, topaç çevirir, tekerlek döndürürdük. Çoluk çocuk toplaşır saklambaç oynardık. Ben büyüdükçe babama yardımcı giderdim. Mesleği de ondan öğrendim. Tarihi köprüde kasaplar günü olurdu, et bayramı yapıldı. Sadece bir kasaptan 50-60 kilo et çıkardı o gün. Cumartesi-pazar günleri adım atılacak yer olmazdı burada. Biz en iyi işlerimizi o günlerde yapardık. Dükkân müşteriyile dolar taşardı.”

Florya'dan, Bakırköy'den gelen müşterileri olurdu Kivircik Et'in. Kadıköy'den, Beyoğlu'dan uğrarlardı. Kapalıçarşı'nın kuyumcularının et almak için tercih ettiği yer de yine Kivircik Et olurdu. Namı İstanbul'a yayılmıştı. Her zanaat gibi kasaplık da zamanla değerini yitirdi. Bunda büyük market zincirlerinin payı büyük kuşkusuz ve gün geçtikçe düşen alım gücü. Geçmişle günümüzü

kıyasladığımızda kasaplık mesleği kan kaybetmiş desek haksızlık etmeyiz. Bu farkı Hüseyin Bey şöyle anlatıyor: *“Eski işlerimiz kalmadı tabii ki. Önceden bolluk vardı. Et yetiştiremezdik. Eski işler kalmadı hiç, ne tadı kaldı ne tuzu kaldı. Önceden mahallede herkes birbirini tanır bilirdi. Şimdi maalesef bu mümkün değil. Her gün büyüyor burası. Her gün birileri gelip gidiyor. Tabii et fiyatları da maalesef çok yükseldi. Hayvancılık azaldıkça et fiyatları da aynı oranda arttı. İnsanların koşulları zorlaştı, alım gücü düştü. Haliyle devamlı et alamaz hale geldiler. Bu pahalılıktan olsa gerek insanlar artık tercih etmiyor.”*

Yaşam şartları değişse de Kivircik Et, 75 yıldır mahallenin kalbinde etin sağlıklı, temiz ve güvenilir bir şekilde halka ulaşmasında aracı olma görevini hâlâ sürdürüyor.

Hüseyin Derici, çalışma arkadaşlarıyla birlikte kasap tezgâhında. Fotoğraf: Kübra Yeter

Küçükçekmece'nin Tek Kadın Kasabı: Seçkin Kasap

Hatırlar mısınız bilmem? 1999-2001 yılları arasında mahalle kültürünü ve sıcaklığını en güzel örnekleriyle anlatan bir dizi vardı: İkinci Bahar. Dizinin başrollerini Türkan Şoray ile Şener Şen üstleniyordu. Birçok karakter vardı dizide, lokanta sahibinden diğer birçok esnafa kadar. İçlerinden en dikkat çekeni Meral Okay'ın canlandırdığı Kasap Melahat'tı kuşkusuz. Mahallenin yürekli kadın kasabıydı. Erkek mesleği diye

yaratılmış bir algıyı altüst ediyordu. Dizi biteli yirmi iki sene oldu ama kadın kasap karakteri yalnızca bir karakter olarak kalmanın da dışına çıkarak Küçükçekmece’de tüm gerçekliğiyle karşımıza çıktı.

Aysun Seçkin, Fatih Mahallesi'nin tek kadın kasabı. 1970 İstanbul doğumlu. 12 yaşına kadar Bakırköy'de yaşadı. Ailesi Bakırköy'den

Pandeminin yaşandığı dönemde herkes evine kapanmıştı. Aysun Seçkin ise artık kendi işini eline almak ve hayal ettiği dükkânı hayata geçirmek istiyordu. Pandemide hazırlıklara başladı. Bu hayali o zor süreci atlatmasında büyük bir katkı sağladı belki de... Dükkânını 2021 yılında Fatih Mahallesi, Prof. Dr. Aziz Sancar Caddesi üzerinde açtı. Çok merkezi bir yerde olmamasına rağmen mahallede Aysun Hanım'ın titizliği

ve işine olan aşkı dikkat çekti. Gelen müşteriler karşılarında Aysun Hanım'ı görünce başlarda çok şaşırdılar. Hatta kimi "kasap yok mu?" diye bile sordu. Aysun Hanım'ı dükkâna yardım eden biri sanıyorlardı. Kısa bir şaşkınlığın ardından çok sevdiler Aysun Hanım'ı, alıştılar ve onu yüreklendirdiler. Tepkiler gün geçtikçe olumlu yönde arttı ve artmaya devam ediyor. Aysun Hanım için en önemli olgu "samimiyet". Bu yüz-

Fotoğraf: Aziz Kaya

Fotoğraf: Aziz Kaya

den müşterileriyle bu ilişkiyi kurmaya çalışıyor. Mahalle ona güzel insanlar tanıma, güven ilişkisine dayalı bir müşteri profili oluşturma fırsatı sağlıyor. Aysun Seçkin anlatıyor: "Mahalle kültürü olduğumuz bölgede hâlâ çok yaygın. Herkes birbirini bilir. Kadın olarak bu mesleği sürdürdüğüm için etraftan çokça destekleyen insanlar hatta sırf bu yüzden müşterim olan insanlar var. Yerim kör bir noktada belki ama yarattığı-

mız sıcak karşılama ve titiz çalışmamız müşterilerimin bizi tercih etmesine sebebiyet veriyor. Mahallemde hatta semtimde bu işi yapan tek kadın benim. İkinci biri yok. Alışveriş yapmasa dahi kapım herkese açık. Civarda çayımı kahvemi içmeyen, sohbet etmeye gelmeyen kimse yoktur. Varsa da tek tük. Müşterilerim dükkâna uğrar, muhakkak halimi hatırlımı sorar. Tabii ben de kimseyi kırmamaya özen gösteririm."

Fotoğraf: Aziz Kaya

Henüz mahallenin en yeni kasabı olsa da Aysun Hanım civarda tercih edilen kasaplardan biri olmayı başardı. şimdilerde yanında abisinin kızı bulunuyor. Aysun Hanım'ın yardımına koşuyor. Yani tamamen kadınların elinde hazırlanıyor etler. Tabii her kasabın yaşadığı maddi zorlukları Seçkin Kasap da yaşıyor. Kıvrıcık Et'in sahibi Hüseyin Derici'nin bahsettiğı ekonomik alım gücünün d -

ş ş n  burası da hissediyor ve gözlemliyor. Geçmişle günümüz arasında büyük fark olduğunu belirten Aysun Hanım şöyle devam ediyor: "Benim en çok iş yaptığım zamanlar dükkân açmadan da önce özellikle yılbaşları olurdu. Fakat son üç yılda işler değişti. Pandemi haliyle çok etkiledi insanları, sonrasında da alım gücü azaldı. Eski işimizi yapamaz duruma geldik. Bir de önceden

insanlarda yaygın bir şekilde kasap kültürü vardı. Her evin bir kasabı olurdu. Artık büyük marketlerle de rekabet etmek durumundayız. şimdi en küçük market bile et satar hale geldi. Haliyle bizim fiyatlarımız bu gibi yerlerle yaşışamıyor."

2023'te artık kalmamıştır belki ama veresiye verdiğiniz oluyor mu diye soruyorum Aysun

Hanım'a, şöyle yanıtlıyor: "Veresiye veriyorum. Çünkü burası küçük bir mahalle ve herkesin hali vakti belli. Müşterilerimizle güven ilişkimiz var. Kimseye yok demek istemem."

Gidişat kasaplar açısından artık zor olsa da Aysun Hanım, mesleğinin tüm sorumluluğuyla müşterilere hizmet vermeye devam ediyor. ■

■ ■ ■

1964 yılından bir kare

Çarşının Lezzetleri

“Arkamızda bir düşman gözü gibi karanlığın yolu.

Önümüzde bakır taslar güneş dolu.

Dostların arasındayız!

Güneşin sofrasındayız!”

Nâzım Hikmet Ran

Küçükçekmece'nin henüz köy olduğu zamanlara gidelim. Çevrede tek tük evler, sonsuzluğa varacakmışçasına uzanan düzlükler, araziler... Gündöndü tarlaları, Soğuksu çiftlikleri ve henüz bozulmamış upuzun sahili... Cumhuriyet'i, ilan edildiğinde böyle bir manzarayla karşıyor

■ ■ ■

Küçükçekmece. Uzun bir süre de bu haliyle kalmaya devam ediyor: İstanbul'un o güzel balıkçı köyü... Yıllar geçmeye başladıkça köyün değişimi ve dönüşümü başlıyor. 30-35 hanelik evler zamanla sayısını katlıyor. 1938 yılında Florya dolayları İstanbulluların yazlık beldesine dönüşüyor ve bunun etkisi Küçükçekmece'de de hissedilir hale geliyor. Nüfus gelişimi yavaş seyretse de sahip olduğu o doğal güzellik zaman içerisinde İstanbulluların dikkatini çekiyor. Nüfusu artıyor, çevreden göç almaya başlıyor. Ve hatta mübadeleyle gelmiş insanların hayvancılıkla ilgili deneyimleri de Küçükçekmece'nin gelişimine çeşitli katkılar sunuyor. Bu vesileyle birçok kasap

1957 yılında bir restorandan kesit. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

dükkânı ve lokanta hizmet vermeye başlıyor insanlara. Küçükçekmece'ye ulaşım olanaklarının genişlemesi, İstanbul'la biraz daha yakınlaştırıyor bölgeyi ve nam salmış lokantaları, plajları ve doğal güzelliğiyle yüzlerce insanın gelip geçtiği, turistik bir sayfiye yerine dönüşüyor.

Günümüzün öne çıkan turistik beldeleri şimdilerde neyse Küçükçekmece de bir dönemin en

meşhur yerlerinden biri. Buna en önemli sebep sınırları içerisinde olan göl ve plajları kuşkusuz. Fakat diğer bir husus da yeme içme kültürü. O dönemlerde “et” denince akla ilk sırada gelen yer Küçükçekmece oluyor. Mahalleli olsun olmasın insanların ailesiyle beraber lezzetli bir yemek yiyebileceği, etin en tazesine ulaşabileceği döneminin meşhur lokantaları burada bulunuyor. Şimdilerde Fatih Mahallesi'nde bulunan meydana, eski dönemin de çarşısı konumunda ve burada ilk göze çarpan bahsettiğim lokantalar oluyor. Bu lokantaların en önemli ortak noktası hepsinin tertemiz ve bakımlı olması. Ergün Öztürk'ün 1966 yılında kaleme aldığı *Küçükçekmece ve Çevresi* isimli kitapta bu lokantalara dair şu bilgileri görürüz: “*Çarşıda ikinci göze çarpan husus lokantalar. Çoğunlukla çarşının orta kısmında ve gölün ayağı üzerindedir. Soğuksu'da birkaç tane lokanta vardır. Lokantalar temiz ve son derece bakımlıdır. Çoğu bahçelidir. Et üzerine iş yaparlar. Lokantaların özellikleri, dönerlerinin pek meşhur olmasıdır. Bu yüzden her gün dışarıdan gelip yemek yiyenlerin sayısı çok artmıştır.*”⁴⁸

⁴⁸ Ergün Öztürk, Küçükçekmece ve Çevresi, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1966, sf. 38

■ ■ ■

Çoğunlukla et üzerine kurulmuş bu lokantaların yanı sıra kuru fasulye (mahalleli sarı veya kanarya olarak anar), sulu yemek gibi farklı lezzetler sunan lokantalar da çarşı içerisinde mevcuttu.

Yine aynı kitapta mahalle sınırları içerisinde hizmet veren lokantaların listesi de yer alıyor:

- Soğuksu Lokanta ve Gazinosu (Soğuksu'da)
- Beyti Güler Et Lokantası (Çarşı içinde)
- Yeniorman Lokantası (Çarşı içinde)
- İstasyon Lokantası (Çarşı içinde)

- Hacı Baba Lokantası (Çarşı içinde)
- Necmi Et Lokantası (Çarşı içinde)
- Ferit Arıcan Lokantası (Çarşı içinde)
- Kanarya Restoran (Gölün ayağı üzerinde. Burası daha sonra Deniz Restoran ismiyle faaliyetine devam ediyor.)

- Kiral Restoran (Gölün ayağı üzerinde)⁴⁹

Mahalle eşrafiyla yaptığımız görüşmeler neticesinde biz de ağırlıklı bu isimleri duyduk ve hizmetlerini öğrendik. Bahsi geçen eserde yer

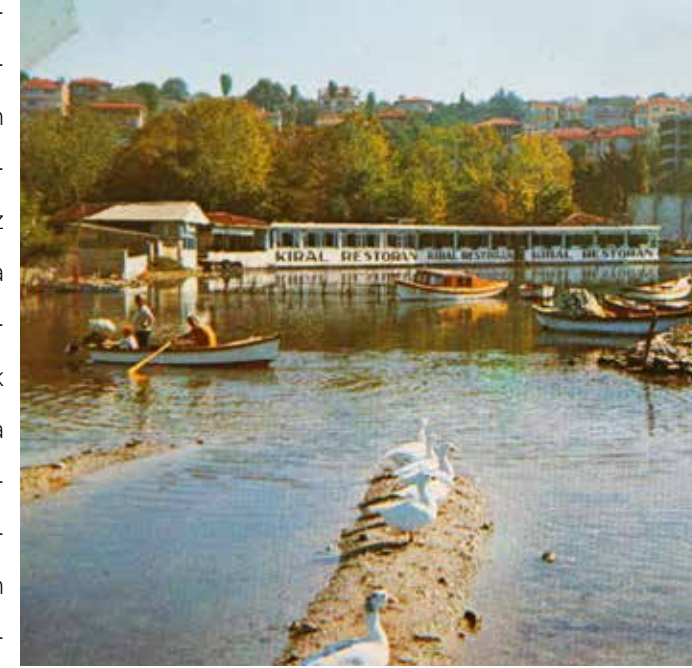

Deniz Restoran, 1969. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

⁴⁹ A.g.e, sf. 39

■ ■ ■

almayan ama sonrasında bölgede ünlenmiş diğer lokantaların isimleri ise şöyle: Mandacı Restoran, Yılmaz Et Lokantası, Kosova Et Lokantası... Bu liste arasında muhakkak eksikler vardır, affola ama Küçükçekmece'nin o dönemki ününü anlamak açısından söz konusu isimler oldukça kıymetli. Varlığını öğrendiğimiz bu lokantaların çoğunun hangi tarihler arasında faaliyet gösterdiğini ve işletmeciliğini kimlerin yaptığını ne yazık ki çalışmamız süresince öğrenemedik. Fakat mahallede dinlediğimiz tanıklıklar neticesinde bazılarına dair bilgiler bulabildik. Mesela Kanarya Restoran'ın şimdilerde köprüye komşu Efe Kadri Köşkü'ne adını veren Efe Kadri'nin torunu Ahsen Yakup Aksu'nun dayısı tarafından işletildiğini öğrendik. Dayısı balıkçıymış. Burada balık üzerine de hizmet sunmuş. Şimdilerde yerinde Avrasya Vakfı'nın binası bulunuyor. 1945'te salaş diyebileceğimiz bu

Kiral Restoran'dan bir kesit. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

Küçükçekmece'den adını tüm dünyaya duyurmuş diğer bir restoran Beyti Güler Et Lokantası.

Kiral Restoran önünden bir kare. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

1945'te salaş diyebileceğimiz bu

mekân önce çay bahçesi olarak işletmeye başlanıyor. Mahalleli orayı ilk olarak balıkçı kahvesi diye hatırlıyor. Hatta Türkan Şoray, 1968 yapımlı *Kahveci Güzeli* isimli film için burada çekimlere katılmış. Kanarya Restoran, en son 1970'e kadar da Deniz Restoran adıyla insanlara hizmet sunmuş.

Bu lokanta, Küçükçekmece tarihi içerisinde büyük bir öneme sahip. Mahalleliden her kime sorsanız büyük bir kıymetle bahseder bu mekândan. Öyle ki birçok devlet insanı gelip kuyrukta sıra beklemiş ve lokantanın lezzetli etlerinden yemiştir. Ve bizler biliyoruz ki bu lokanta Çekmece'nin kalkınip gelişmesinde büyük bir etkiye sahip. 1945 yılında açılışını yapan Beyti Güler Et Lokantası, günümüzde varlığını Florya'da sürdürüyor. ■

Küçükçekmece'den Dünyaya Açılan Bir Kapı: Beyti Güler Et Lokantası⁵⁰

Atatürk'ün talimatıyla, Silistre ve Köstence'deki Türkler Türkiye'ye çağırılıyor. Dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Tevfik Rüştü Aras ve dönemin Romanya Büyükelçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver aracılığıyla bölge insanları altı ay içerisinde Türkiye'ye getiriliyor. Güler Ailesi de Türkiye'ye dönüş yapan o ailelerden biri. Yıl 1933. Köstence'den bindikleri gemi Sepetçiler Kasrı'na yanaşınca vatan toprağına ayak basıyorlar. Oradan Yeşilköy'e. On altı odalı bir köşk karşılıyor Güler Ailesi'ni. Ailenin babası Abdulluttalip Güler, gittiğimiz yerde gezmemize yarar fikriyle yap-

tırdığı çift atlı bir faytonu da beraberinde getiriyor. Onlara, faytonun sürücüsü, başında kalpağı, sırtında kabanı Muhsecip Efendi de eşlik ediyor. Beyti Güler henüz küçük bir çocuk. O yıl itibarıyla Yeşilköy'de yaşamaya başlıyorlar. Baba Abdulluttalip Bey, ne yapalım, ne iş kuralım diye düşünürken çevrenin ısrarı fırın ve bakkaliye açması yönünde oluyor. Kış oldu mu 100 kişinin kaldığı Yeşilköy'de ekmeyi nereye satarım, bakkal dükkânını kime açarım diye düşünüyor. 1933'ün onuncu ayı gibi yolu Küçükçekmece'ye düşüyor. Eski lokantalarının olduğu yerin karşı-

⁵⁰ Bu yazı için Kısık Ateş'in Beyti Güler'le yaptığı röportajdan yararlanılmıştır.

sında küçük bir fırın görüyor. Ayaküstü yaptığı bir iki sohbetle fırını satın alıyor. Fırının tadilatı başlıyor. Beş altı ayın sonunda ekmek çıkarmaya başlıyor dükkân. Fakat gelin görün ki fırından bir türlü kâr etmiyorlar. Abdulluttalip Bey, dört sene işlettiği dükkânı 1937 yılında Ahmet Büyükdoğanlar'a devredip karşısına bir bakkal dükkânı açıyor. Bakkal dükkânı zamanlarında Florya'da da Atatürk Köşkü inşa ediliyor. Köşkün bakkaliye ihtiyaçları da Güler Ailesi'nin dükkânından karşılanıyor. Araştırmam sırasında Beyti Güler'in taşıdığı

Beyti Güler, et hazırlarken.

Atatürk rozetine dair bir tanıklıkla karşılaşyorum. Tanıklık şöyle: *“Rozetiniz çok güzel’ deyin-ce Beyti Bey bir sandalye çekti. Anladı ki bizim eklele ayaküstü muhabbet kesmez. Biz de çok memnun olduk. Hayat hikâyesini dinlememiz için birkaç ay orada kalmamız gerekir... (...) Biz sadece Atatürk’le ilgili anılarını dinledik o akşam. ‘Florya köşkü yapılırken bizim bakkaliyemiz vardı ve erzakları biz verirdik. Ata’nın semtte do-laşmasını, balkona çıkıp denizi seyretmesini*

⁵¹ Efsun Erkemen, *Atatürk Rozeti ve Beyti Güler*, Adana Fikir Platformu, 24.03.2012, <https://www.adanafikirplatformu.org/yazi.php?id=1559>

izlerdik’ dedi. Ben merak ettim ‘Bizim şu anda duyduğumuz hayranlık, o yaşarken nasıl gözlenirdi halk gözüyle?’ Bu soruya öyle güzel bir cevap verdi ki gözlerinde 1937’lerdeki Atatürk’ü gördük. ‘O yıllarda Atatürk geçerken kırlangıçlar bile daha farklı uçardı, süzülerek ona hayranlıkla bakarak kanat çırparlardı’ dedi.’⁵¹ Bu vesileyle Beyti Güler’in Atatürk’ü gördüğünü de öğrenmiş oluyoruz.

Abdulluttalip Bey’in bakkal dükkânında işler zamanla daha da artıyor ve ilerliyor. Öyle bir oluyor ki bu bakkaliye, sadece

Küçükçekmece'den gelip geçen at arabaları ve öküz arabalarına hayvan yemi olarak 100 ton kadar arpa satar hale geliyor. Beyti Güler bu sırada bir yandan da eğitim hayatını sürdürüyor. İlkokuldan sonra Sultanahmet Erkek Sanat Okulu'nu bitiriyor. Hem eğitime hem dükkâna koşturuyor. Bakkaliyeleriyle birlikte yaş almaya, yavaştan meslek öğrenmeye o dönemlerde başlıyor. Harp zamanı gelip kapıya dayanınca ülke genelinde yaşanan zorluklar Küçükçekmece'de

■ ■ ■

de hissediliyor. 1943'ün bu zorlu zamanlarında dükkânda satacak mal bulmak zorlaşıyor. Elle-
rinde satmak için yalnızca bir takunya, keçiboy-
nuzu, gündöndü küspesi, kepek, kırbaç, kazma
sapı, çarık ve yarısı lastikten yapılan ayakka-
bılar kalıyor. Ve 1945'e doğru giderken bakkal
dükkânını Beyti Güler'in dayısına devrediyorlar.
O zamanlar bakkal dükkânının yanı sıra küçük
de bir ahırları varmış Güler Ailesi'nin, içinde de
10-12 inek. Bir süre süt satarak hayatlarını idam
ettiriyorlar. Kışın 35 kuruşa sattıkları sütü yazın
havalar sıcak, süt de çabuk bozulur diye 25 ku-
ruşa satıyorlar. Elde kalan sütü de bozulmadan
mahallenin yoğurtçusuna veriyorlar.

Takvimler 2 Nisan 1945'i gösteriyor. Beyti Güler
tam bu tarihte kendi adıyla, Küçükçekmece'de
70 metrekarelik bir lokanta açıyor: Beyti Güler
Et Lokantası. Dört masa 20 iskemleden mürek-
kep lokantada değişmez ve tek menüydü kuru
fasulye pilav. Müşterileri ise at arabası sürücüleri,
Trakya'dan üzüm, kavun karpuz getiren insan-
lar. Menüye bazen bir tas çorba ekleniyor, kimi
zaman ise bardakta süt. İşler yavaşça oturma-
ya başlayınca ızgara köfte satmaya başlıyorlar,
bazen de kuzu pizola ve yavaşça et ürünleri-
ne geçiş yapıyorlar. Başlarda sadece günlük 2
kilo et işleniyor. Küçükçekmece'nin kasapların-
dan en taze ve kaliteli eti bulup temin ediyorlar.

■ ■ ■

Ette olduğu gibi lokantanın da hijyenine büyük
bir önem veriyorlar. Yıl 1945-46-47... Otomo-
biller piyasa çıkmaya başlayınca Küçükçekme-
ce'den gelip geçen taksiler, arabalar da artıyor.

1948'de ufacık olan bu
lokantanın iskemle sa-
yısı 100'e çıkıyor. Ar-
tık dükkân yavaştan
duyulmaya da başla-
yınca lokantada yer
bulmak da zorlaşıyor.
İnsanlar kapıda kuyruk
oluşturmaya başlıyor.
Dönemin ünlü yazar-
ları gazete köşelerinde
bu lokanta yer açıyor.
O isimlerden biri Bur-
han Felek ve Ahmet
Emin Yalman. Beyti
Güler'i yazan ilk isim
bu iki gazeteci oluyor.

Sonra bu isimler de lokantanın müdavimler ara-
sında yer alıyor.

Yıllar geçtikçe daha da ünleniyor Beyti Güler Et
Lokantası. Kurulduğu günden beri birçok insa-
na ekmek kapısı da oluyor. Nice garsonlar, et
ustaları bu dükkânda meslek öğreniyor. Hatta
Küçükçekmece'de varlığını öğrendiğimiz Koso-
va Et Lokantası'nın sahipleri Beyti Güler Lokan-

tası'ndan ayrılan işçiler tarafından kurulmuş. Ve
hatta bir dönem bu lokantada 2,5 yıl süren bir
grev yaşandığını da öğreniyoruz tanıklıklarla.

Dükkân genişliyor,
masa sayısı 500'e çı-
kıyor. İsmet İnönü de
lokantanın misafirle-
rinden biri. Yalnızca o
mu... Dönemin Cum-
hurbaşkanı Celal Ba-
yar dahi lokantanın
lezzetli etini tadabil-
mek için sırada bek-
liyor. Ünlü sanatçılar,
aktörler, aktristler...
Birçok ismin lokantası
oluyor mekân. Bey-
ti Güler Lokantası'nın
web sitesinde yer
alan "1949-50'li yıllar-

da Beyti Güler, dana ve sığır etinin de ızgara
yapılıp yenilebileceğini öğretiyor." bilgisinin
hızla artan bu ünü anlamak açısından önemli
olduğunu düşünüyorum. Beyti Güler '50'li yıl-
larda Celal Bayar cumhurbaşkanıyken Florya
Köşkü'ne de hizmet veriyor. Fatin Rüştü Zorlu
öncülüğünde birçok toplantıda servis sunuyor.
NATO toplantılarında bulunuyor, Dolmabahçe
Sarayı'nda ağırlanan devlet insanlarına altın ta-

■ ■ ■

kımlarda hizmet veriyor. Meslek hayatında bu örneklerle benzer birçok görevde görüyor Beyti Güler. Ve tabii bulunduğu bu görevler isminin duyulmasına da vesile oluyor. Türk Hava Yolları ve İran Havayollarına catering hizmeti vermesi bu sayede oluyor. Fakat asıl kırılmayı 1965 yılında New York Herald Tribune’de adına işletmesine dair yayımlanan bir yazıyla yaşıyor.

Beyti Güler, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’i ağırlıyor, 1962.

Beyti Güler’in hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri ise 1960 yılında Şale Köşk’ünde Cevdet Sunay’la bayramlaşma esnasında yaşanıyor. Cevdet Sunay, misafiri olan Beyti Güler’e Küçükçekmece’nin artık ona ufak geleceğini söyleyerek daha geniş bir yer inşa etmesini söylüyor. Beyti

Güler bu isteği görev addederek Sunay’a yirmi saniye içinde şöyle yanıt veriyor: “Huzurlarınızda söz veriyorum, buradan çıkınca işe başlayacağım.” Beyti Güler söz verdiği üzere köşkten ayrılır ayrılmaz yeni bir mekân için arayışa giriyor. Bir dostunun aracılığıyla Mimar Yılmaz Sanlı’ya ulaşıyor. Florya’daki yerin inşaatı da bu vesileyle başlıyor. Bu inşaat tam 13 yıl sürüyor. İki yıl ruhsatla, iki yıl da iskân işleriyle uğraşıyor. Dört seneyi de böyle geçiriyor Beyti Güler. Söz verdiği bu büyük mekânı açması 1983’ü buluyor. O günden bugüne Florya’da “Beyti 1945” adıyla hizmet veriyor.

Beyti, ünle dolu geçmişinde Süleyman Demirel ve Turgut

■ ■ ■

Özal gibi değerli Türk siyasileri, Çin Cumhurbaşkanı Li Xiannian, Fransız Jacque Chirac, Almanya’dan Ludwig Erhard, Avustralya’dan Sir Stephan Ninian, Amerika’dan Richard Nixon, Jimmy Carter, Arthur Miller, Afrika Cumhurbaşkanı

Beyti Güler, Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Antonín Josef Novotný’i ağırlarken, 1957.

DE Clark, William Saroyan, Leonard Bernstein, Sylvie Vartan, Johnny Hallyday, Danny Kaye gibi daha birçok önemli konuğu ağırlamanın gururunu yaşamıştır.

Bir röportajında şöyle diyor Beyti Güler: *“Ben karın doyuruyorum ama yaptığım iş beni tüm dünyaya duyurdu. Birçok dünya lideri geldi geçti. İşime olan saygım bunun sebebidir. Kapıma kim gelirse gelsin bana ekmek vermeye geliyor. Bu iş benim saltana-*

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

*tım. Bütün dünyada dostlarım var. Fazlasını insan ne bekler.”*⁵²

Beyti Güler, meslek hayatına başladığı günden itibaren her gün koşa koşa işinin başındaydı. İş dışında geçirdiği her saati ömründen çalınmış bir

zaman gibi düşünürdü. Kurduğu işletmeyle Küçükçekmece’den dünyaya bir kapı araladı Beyti Güler. Gerek hijyeni gerek ete gösterdiği özeni gerek meslek ahlakıyla ondan sonra geleceklere bir miras bıraktı. Artık kimse sorsanız “ete adını veren adam”

olarak büyük bir saygıyla anılır Beyti Güler. Şimdilerde âşık olduğu mesleğinin, tırnaklarıyla kazıyarak inşa ettiği lokantasının büyüme-ye nasıl da devam ettiğini evindeki istirahatinde göz-lüyor. Mirasını ise oğlu sürdürmeye devam ediyor. ■

⁵² <https://www.kisikates.com.tr/blog/beyti-gulerin-is-hayati-604>

Mahallenin Buluşma Noktası: Çay Bahçeleri

“(...) nasıl da akıyor zaman kurabiyelere, keklere, ayçöreklerine ve poğaçalara çarpa çarpa. hiç sevmiyorum bu poşet çayları, suyu bir hiç uğruna kaynatmayı. (...)”

yeşil çay saati **Derya Çolpan**

Dünyanın birçok ülkesinde çay önemli bir role sahiptir. Bu bitkinin tüketimi için çeşitli seremoniler yapıldığını görürüz. Bunlardan belki de en bilineni ve köklü bir geleneğe sahip olanı İngilizlerin çay saatidir. Günün belli bir saatinde tüm iş durdurulup özel takımlarla bu seremoni tamamlanır. İngilizlerin yanı sıra Japonlar, Hintler, Koreliler de bu bitkiye ayrı bir özen gösterirler. Çayın bizim toprakla-

rimıza girişi 1917'lere dayanır. O yıllarda Batum ve çevresinde yapılan araştırmalar neticesinde Doğu Karadeniz bölgesinde çay tarımının yapılabilceği elverişli toprakların varlığı ispatlanır. Pilot uygulamalar sonucunda 1940'lara geldiğimizde ülkemizde artık bu bitkinin tarımı da yapılmaya başlanmış olur. Çayın ülkemize giriş yapmasıyla birlikte yeni bir kültür de kendi hazırlıklarını yapmaya başlamıştır. Çay yavaş yavaş evlere girer, insanlar arasında yaygınlaşır, daha rahat ulaşılabilir bir hale varır. Sonrasında dükkânlarda, lokantalarda da yerini bulur. Çay bahçeleri de bu yıllardan sonra yavaşça kendini göstermeye başlar.

Çay bahçesi açmak ilk kimin fikriydi bunu bilmek elbette ki çok zor fakat eldeki verilerden yola çıkarak çok da yeni olmadığını anlayabiliriz. Peki, çay bahçesi dendiğinde aklımızda neler canlanır? Ufak tahta masalar, minik tabureler, kimilerinin içinde yer alan ağaçlar ve birçok nostaljik göstergelerle dolu türlü manzaralar. Eğlence mekânlarının geçmişteki azlığını düşünürsek insanların biraz hava almak, eş dostla sohbet etmek, belki yalnız kalıp kendini dinlemek, bunu yaparken de boğazından bir iki lokma sıcak bir şeyler geçirmek için tercih ettikleri bu yerlerin kıymeti oldukça fazlaydı. Her yerde olduğu gibi Küçükçekmece'de de çay bahçeleri mahallenin biraz dinlenmek ve havasını değiştirmek için gittiği yerlerin başında geliyordu.

Küçükçekmece'de en eski çay bahçesi hangi yılda kuruldu bilinmiyor ama yapılan görüşmeler neticesinde 1960'lı yıllarda burada çeşitli mekânların olduğunu öğreniyoruz. Şimdiden bakarak bu mekânlara sadece “çay bahçesi” deyip geçmek biraz haksızlık olur. Bu mekânlar mahallelinin toplanma yeri olduğu kadar aynı zamanda bir eğlence merkezidir de. Düşünlerini, nişanlarını bu mekânlarda yaparlar, dönemin ünlü sanatçılarını buralarda dinlemeye giderler. Günümüz kafelelerinin canlı müzik kültürü o zamanın çay bahçesi konserlerine dayanır belki de, kim bilir. Fatih Mahallesi'nde, Menekşe'de kime dokunsanız, kime sorsanız muhakkak bir çay bahçesi anısı çıkar. Kimler kimler geçmiştir o bahçelerden, kimler kimler çay içmiştir. Yeri gelir müsait olan mekânlarda film gösterilir, yeri gelir kadınlar matinesi düzenlenir. Öyle alelade bir mekân gözüyle de bakılmaz bu yerlere. Kadınlar en güzel yazmalarını takip en afili elbiselerini giyer, çocuklarına en güzel kumaşlardan diktileri elbiseleri giydiren konu komşu giderler bu bahçelere. Erkekler her zaman en şık takımlarını seçer, kravatsız görünmek istemezler. Mahallenin birbiriyle yüzleştiği, en çok da sosyalleştiği mekânlardır bu çay bahçeleri.

Fatih Mahallesi'nde yaptığım görüşmeler neticesinde geçmişte varlığını sürdürmüş üç adet çay bahçesi olduğu bilgisine ulaştım. Mekânların isimleri şöyle:

■ ■ ■

Cennet Bahçe: Bu çay bahçesinin bugün Fatih Mahallesi'nde bulunan 27 Mayıs Caddesi'ne yakın bir konumda yer aldığını biliyoruz. Aynı zamanda Cennet Plajı da burada yer alıyor.

Meyvalı Çay Bahçesi:

Küçükçekmece Fatih Mahallesi'nde yer alan '80'den sonra yıkıldığını bildiğimiz Küçükçekmece Mezbahası'nın hemen bitişiğinde yer alan bir mekân. Meyvalı Çay Bahçesi'nin ilk sahipleri kimdi, ne kadar süre ayakta kaldı buna dair kesin bir bilgi yok. '60'lı yıllarda var olduğunu sözlü çalışmamız da öğrenebildik ama orayı görmüş birçok mahalleli, içerisinde yer

Meyvalı Bahçe

de dans yarışmaları olurmuş buralarda. Özellikle 1970'in gençleri dans etkinlikleri düzenleyerek sosyalleşirlermiş. Meyvalı bahçe günümüzde olmasa da o dönemin küçük şimdinin büyük çocuklarının hafızalarında yaşamaya, ağaçlarında meyve büyütmeye devam ediyor.

Sohbet Aile Çay Bahçesi

Sohbet Aile Çay Bahçesi: Burası Fatih Mahallesi'nin Menekşe tarafında bulunuyor. Bilinen adresiyle İç Kumsal'da. Hâlâ Kızılırmak Sokak'ta varlığını sürdürüyor. Bu çay bahçeleri içerisinde hikâyesini öğrenebildiğimiz tek mekân Sohbet Çay Bahçesi. 1973 yılında kurulmuş. Gelin birlikte bu hikâyeye eşlik edelim:

■ ■ ■

1973'ten 2023'e: Sohbet Aile Çay Bahçesi

Hayat tesadüflerle doludur, derler. Bu cümle Menekşe tesadüflerle doludur, diye süslense yeridir. Menekşe'ye kitaba konu olabilecek bir isimle röportaja gittiğim bir gündü. İşimi bitirdikten sonra İç Kumsal'da balıkçı teknelerini de yanıma alarak dere boyu yürümeye karar vermiştim. Solumda deniz sağımda Basıncık sırtları... Yol boyu gördüğüm her taşa, her ağaçta bir anı yakalamaya çalışıyordum. Derken bir ara sokak gördüm. Biraz da sokak içlerine karışıp yürümek istedim. Belki karşıma biri çıkar buraya dair yeni hikâyeler keşfederim diye umuyordum fakat beklentimi çok da yükseğe çekmemeye özen gösteri-

yordum. Bir sokak başında durdum. Sokağın adı beni şaşırttı. 1960 yılında, Demokrat Parti döneminde Tahkikat Komisyonunun kurulmasına dair bir kanun kabul edilmişti. Bunu protesto etmek üzere İstanbul Üniversitesi öğrencileri bir hareket başlatmıştı. Tam da bu protestolar sebebiyle üniversiteye kaos hâkimdi. Bu kaos sırasında bir genç öldürüldü: Turan Emeksiz. İşte karşılaştığım bu sokağa Turan Emeksiz'in adı verilmişti. Hüzünlü bir tesadüftü benim için. Sokak bu ismi neden aldı bilinmez ama sıcak bir dost gibi karışmıştı beni. Tabela'nın fotoğrafını çektikten sonra yavaşça ilerlemeye başladım.

İç Kumsal'da bir sokağa Turan Emeksiz'in adı verilmişti. Fotoğraf: Kübra Yeter

Uzun bir duvar vardı önümde. Üzerine çalılar dolanmış, arkasına sıra sıra ağaçlar dizilmiş. Dikenli sarmaşıklar sarmış. Arkasında bir bahçe var gibi ama tam seçilmiyor. Derken gözüme mavi bir tabela

Fotoğraf: Kübra Yeter

ilişti. Ağaç yapraklarından çok da seçilmiyordu. Sağa eğildim, sola eğildim derken tabelayı okumayı başardım. Sarmaşıkların arasından bana bir tarih gülümsüyordu: Sohbet Aile Çay Bahçesi. Acaba geçmişe dair bir iz bulabilir miyim,

diye düşündüm. Hemen bahçeye girmek istedim. Acaba kapısı açık mıydı, içeri girecek bir yer bulabilir miydim, diyerek yürümeye devam ettim. Soluma aldığım duvarı takip ettim. Yönümü Kızılırmak Sokak'a doğru çevirdim ki kapıda bir tabela daha gördüm: Sohbet Garden, 1973'ten beri. Geçmişten bir dost gülümsüyordu sanki. O güne kadar mahallenin en güzel anılarında yer bulmuş bu mekân karşımda kanlı canlı duruyordu.

Kübra Yeter, Emel Akiner. Fotoğraf: Aziz Kaya

Fotoğraf: Kübra Yeter

Eski kemerli bir kapıdan içeri doğru ilerledim. Önümde kocaman bir bahçe açıldı. Sağımda solumda koca koca ağaçlar. Eski tahta sandalyeler, etrafa serpiştirilmiş masalar. Artık çay bahçesi gibi bir havası yoktu. Burası bir düğün mekânıydı. Ağaçların üzerindeki tüllerden bu anlaşılıyordu fakat bir ağaca yaslanmış beyaza boyanmış bir bisiklet, dallardan sarkıtılmış kafesler, eski evlerden çıkma bir tahta kapı gibi bir-

çok ayrıntı '70'lerin ruhunu barındırıyordu. Biraz daha ilerleyip o ağaçlara temas ettikçe zaman makinesinde bir yolculuğa çıkmış gibi hissetmeye başladım. Bir anda tahta sandalyelerde Me-

Fotoğraf: Kübra Yeter

nekşe'nin, Fatih Mahallesi'nin insanları belirdi. Gençler arkadaş gruplarıyla eğleniyor, mahallenin büyükleri çaylarını yudumluyordu. Az ileride Toto Amca, onun karşısında genç Veysel. Çocuklar da bahçenin içerisinde kovalamaca

■ ■ ■

oynuyorlardı. Gülümseyerek bahçenin içindeki kapalı alana ulaştım ve buranın şimdiki sahibi Emel Akiner'le buluşmak ve Sohbet'in hikâyesini öğrenmek üzere sözleştik.

Sohbet Çay Bahçesi 1973 yılında Hayri Akiner tarafından kuruluyor. Hayri Akiner, göçmen bir ailenin çocuğu. Menekşe'ye yerleşiyorlar

ve yaşamlarını burada sürdürüyorlar. Çay bahçesi-nin olduğu arazi öncesinde bomboş. Zamanla bu arazi kabak tarlası oluyor. Ekinler ekiliyor biçiliyor. Hayri Akiner de o dönemler havaala-nında çalışıyor. Derken erkek kardeşiyle kafa kafaya verip bu araziye değerlendirmek istiyorlar ve bir çay bahçesi açma fikri onlarda beliriyor. İki kardeş kolları sıvayarak bu tarlayı bir çay bahçesi-ne dönüştürüyorlar. Bura-nın inşaatında gece gündüz çalışıyorlar. Şimdinin o koca ağaçlarını o zaman minik bi-rer fideyken kendi elleriyle

buraya ekiyorlar. 1973 yılına geldiklerinde iş ruh-satlarını da alarak mekânı Menekşe'ye ve tabii Küçükçekmece sakinlerine kazandırıyorlar. Soh-

bet Aile Çay Bahçesi'ne mahalleli de bir hayli ilgi gösteriyor. Aileler çoluk çocuk buraya gelmeye başlıyor. Öyle ki kadınlar önden çocuklarını bah-çeye gönderip yer kapmalarını tembihliyor. Aksi durumda ayakta kalacaklarını biliyorlar. Konser-ler düzenleniyor, etkinlikler, şenlikler yapılıyor. Müslüm Gürses, Hakkı Bulut gibi isimler şarkı-larını bu bahçede mahalle sakinine ulaştırıyor.

En az on altı-on yedi çalışan olduğu söyleniyor. Defalarca kaynıyor kazan, bazı günler fırından sıcak börekler çıkı-yor. Gün geliyor Türk filmleri-ne mekân olup çekimlere ev sahipliği yapıyor.

Sohbet Aile Çay Bahçesi en popüler dönemini '80'li yıllar-da yaşamaya başlıyor. Mekân her zamanki gibi dolup taşı-yor. Bu popülerliğin bir ne-deni de İç Kumsal'ın tek çay bahçesi olması diyebiliriz. Hal böyle olunca mahalleli de yalnız bırakmıyor burayı. İnsanlar özenle giyinip ma-salarda yerlerini alıyor. Hayri

Akiner, durumu iyileştikçe mekânın üstü kapalı kısmına kapalı kasalar yaptırıyor. Buraya bir dos-tunun yardımıyla Almanya'dan televizyon getir-

İlker Akiner, Sohbet Çay Bahçesi'nin çimlerinde.
Kaynak: Akiner Ailesi Arşivi

■

■ ■ ■

Sohbet'teki dondurma tezgâhından bir kare. Kaynak: Akiner Aile Arşivi.

■

tiyor. Böylece çay bahçesinde film gösterimleri de yapılmaya başlıyor. Çay bahçesinin diğer bir eğlencesi ise dans yarışmaları. Özellikle Menek-şe'nin heyecanlı ve eğlenmeyi çok seven gençle-ri bu yarışmalara büyük bir özenle hazırlanıyor ve derece almayı iple çekiyor.

Nasıl mı oluyor yarış-malar? Önce mahalle eşrafından veya yazın Menekşe sahilde kuru-lan kamplara, yazlık ev-

lere konaklamaya gelen sanatçılardan jüri belir-leniyor. Sonra dans türleri belirleniyor: Chacha, bachata, rock'n roll... Sonra gençler kendi ara-larında eşleşiyor. Özenle seçtikleri dans kıya-

fetleriyle birlikte mü-zik başlıyor. Ve sonrası dans. Saatlerce sürüyor bu eğlence. Dansı bi-ten çiftler jüriye ve çay bahçesi sakinlerine se-lam veriyorlar. Sonra-sında üzerinde puanlar yazılı kartonlar havaya kalkıyor. Gün sonunda

Sohbet Çay Bahçesi'nde bilardo oynandığı yıllardan bir kare.
Kaynak: Akiner Ailesi Arşivi

■

■ ■ ■

birinci, ikinci ve üçüncü seçiliyor. Kazanmış olmanın da ayrı bir havası var elbet ama maksat bu eğlenceyi ruha işletmek. Yaptığımız görüşme sırasında Emel Hanım'dan öğreniyoruz ki o dönemde bu mekânda dans etmiş zamanın gençleri burada bir düğün olduğunda sırf anılarını yâd etmek için yeniden buraya gelip piste atıyorlarmış kendilerini... Ne şans.

Sohbet Aile Çay Bahçesi, Hayri Bey'in öncülüğünde uzun yıllar çay bahçesi olarak varlığını sürdürüyor. Ailece emek veriyorlar bu işletmeye. Çocukları yaz aylarında mekânın içerisinde sattıkları dondurmaların kazancından kendi harçlıklarını çıkarıyor. Bazen bir bisiklet bazen

başka ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Zaman geçtikçe çocuklar büyüyor, üniversiteye gidiyor, kendi hayatlarını kuruyorlar. Hal böyle olunca bahçenin tüm yükü Hayri Bey'in omuzlarına yerleşiyor. Kendi çabasıyla uzun bir süre ayakta tutmayı başarıyor burayı. Sonrasında bakıyor ki çok yorulmuş en iyisi ben burayı kahveye çevireyim, diyor. Mekân '90'lardan 2000'e kadar kahvehane olarak ayakta duruyor. İçerisinde yer alan küçük bir alan da bilardo salonu oluyor. Tabii her dönüşüm gibi bu dönüşüm de hüznü oluyor. İnsanlar yavaş yavaş çekilmeye başlıyor. Eğlence bitiyor. Kadınlar kahvehaneye gelmeyi pek de tercih etmiyor. 2000'e gelindiğinde mekân ömrünü dolduruyor. Ta ki 2016 yılına kadar.

Fotoğraf: Aziz Kaya

■ ■ ■

Emel Hanım'ın yolu eşi İlker Akiner'le kesişince Sohbet Aile Çay Bahçesi'nin de kaderi yeniden yazılıyor. Eşi İlker Bey'le yaptıkları bir gezi sırasında İlker Bey, çocukluğunun geçtiği ve anılar biriktirdiği yerleri anlattığı sırada Emel Hanım'a bu bahçeyi gösteriyor. Ve Emel Hanım bahçeyi ilk gördüğü anda vuruluyor. Bahçenin o doğal görüntüsü onu oldukça etkiliyor ve bu yeri yeniden yaşatma fikri aklının bir köşesine yerleşiyor. Eşiyle de bu fikrini paylaştıktan sonra mekânı dönüştürmek için kolları sıvıyorlar.

Fotoğraf: Aziz Kaya

Emel Hanım bu fikri şöyle aktarıyor: *"Bahçeyi görünce çok etkilenmiştim. Burayı yeniden hayata kazandırmak için bir şeyler yapmalıyız diye düşündüm. Buranın hikâyesini dinlemiştim. Onu yeniden yaşatmak istedim. Fakat bunu yaparken var olan mekânlardan farklı olmasını diledim. İşe koyulduğumuzda kafamızda bir konsept yoktu. Bahçeyi restore ederken içerisinde geçmişe dair birçok malzeme buldum. Eski alet edevatlar... Kevgirler, tencereler, kazanlar... Hepsi burada duruyordu. Hiçbirini atmadım. Hepsini bahçe süsünde değerlendirdim. Eşimin kardeşiyle beraber kullandığı çocukluk bisikle-*

ti de buradaydı. Onu beyaza boyayıp bahçeye yerleştirdim. Eski kuş kafesleri vardı, kimisini boyadım kimisini o nostaljik halleriyle bırakıp mekâna astım. Sohbet Aile Çay Bahçesi'nin bıraktığı mirası bozmadan, her şeyi koruyarak günümüz koşullarına uyarladım. Geçmiş yaşatma fikri en başından beri benimleydi ve öyle oldu. Ne yapacağımı bilmiyordum. En kötü gözleme yapar satarız, diyordum. Zamanla bi' düğün mekânına dönüştük."

Emel Hanım mekân hazırlıklarını bitirip

burayı 2016 yılında açtığında, kendisi her gün işin başında duruyordu. Çünkü geçmişte buranın kahve olması kadınların mekâna uzak durmalarına neden olmuştu. Emel Hanım bu algıyı yıkmak ve mekânın kadınların da geldiği hatta daha çok kadınların elinin değdiği bir yer olmasını istiyordu. Bahçenin kapısında durup insanları içeri buyur ettiği çok olmuş. Fakat mekân en güzel dönüşümü organize ettiği kadınlar matinesiyle yaşamış. Vur patlasın çal oynasın bir eğlence olmuş. Sonrasında spontane gerçekleşen bir düğün organize etmişler. Mekân süslenmiş, çiftlere açılmış. Akabinde Mahsun

■ ■ ■

Kırmızıgül çektiği bir filme mekân olması için bahçeyi kullanınca Sohbet Aile Çay Bahçesi'nin Sohbet Garden'a dönüşüm hikâyesi de tamamlanmış ve burası yeni nesil bir düğün mekânı olmuş.

Sohbet Garden açıldığı günden beri güzel tesadüflere de ev sahipliği yapmış. Kimi çift mekânı düğün için kiraladığında aile büyüklerinin de düğününün burada yapıldığını öğrenmiş. Ve o dönemde çekilmiş fotoğraları mekân süsünde kullanmış. Fakat bir anı var ki Emel Hanım bu

anıyı duygulanarak şöyle aktarıyor: “Bir gün yine bir düğün için mekânı hazırlıyorduk. Tarih 7 Eylül 2019'du. İçeri yaşlıca bir amca girdi. Yanında eşi ve kızı da vardı. İçeride dolaşp fotoğraf çekiyorlardı. Buyur ede-

Fotoğraf: Aziz Kaya

rek, içeride fotoğraf çekebileceklerini söyledim. Beyefendinin adı Şahap, eşinin ise Hayriye'ydi. Hayriye Hanım'la sohbet etmeye başladık ve çok önemli bir şey öğrendim. Yıl 1979'da Şahap Bey, Hayriye Hanım'a tam da bu bahçede ev-

lenme teklifi etmişti. Oturdıkları masanın olduğu kısma geçtiler. Bu gezilerinin sebebi tam da o yılları yâd etmek ve hatırlamaktı. Şahap Bey artık alzheimer hastasıydı. Eşi ve kızı belki bir şeyler hatırlar düşüncesiyle bu geziyi düşünmüşlerdi. Tesadüfen yolları bahçeye düşmüştü. Mekânın açık olduğuna inanamamışlardı. Bol bol fotoğraflarını çektim. Bu hikâye beni bugün olduğu gibi o gün de çok etkilemişti.”

Menekşe'de insanlar Sohbet Garden'da anılarını bulmaya devam ediyor. Düğünlerin yanı-

sıra canlı müzik yapılırken, latin dansları dersi de veriliyor. Yakında tango dersleri de hayata geçecek. Ve hatta mekânda açık hava milongası çalışmaları da başlayacak. Bahçe bu doğrultuda dokusunu koruyarak düzen-

lenecek. 1973'ün gecelerinden bu yana Sohbet Garden'da bülbüller ötmeyi, sığırcıklar yuvalarını kurmayı sürdürüyor. Bahçe doğayla uyumunu ahenkle sürdürürken, Menekşe'nin hafızası dirençle ayakta duruyor. ■

■ ■ ■

Küçükçekmece Gölü'nün Cennet Bahçesi

Girişte de okuduğumuz üzere Cennet Bahçesi, Fatih Mahallesi'nin bir diğer çay bahçelerinden biri. Küçükçekmece Gölü'yle komşu. Bugün 27 Mayıs Caddesi olarak bildiğimiz o cadde-nin üzerinde bir konumda yer alıyordu. Cennet Bahçesi'ni diğer çay bahçelerinden ayıran bir özelliği ise içerisinde Cennet Plajı'nı barındırması. Buranın ne zaman işletilmeye başlandığına dair kesin bir bilgi olmamakla birlikte Fatih Mahallesi'nin köklü ailelerinden Korkmaz Ailesi'ne ait olduğu bilgisi de rivayetler arasında.

Bu bilgiler ışığında da mekânın 1960'lı yıllardan '80'li yıllara kadar varlığını sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Hatta görüşmeler neticesinde 1963 yılında müzik hayatına başlayan ünlü pop müzik grubu Beyaz Kelebekler'in 1966 yılında Cennet Bahçesi'nde bir sünnet düğününde sahne aldığı bilgisine sahibiz. Fakat teknolojinin günümüz kadar ileri olmaması o zamanlardan şimdiye bir kare fotoğrafın bile kalmamasına neden olmuş. Hal böyle olunca ne yazık ki anılar yalnızca mahallelinin hafızasında albümlenmiş.

Cennet Bahçesi'nden bir kare. Kaynak: Sibel Doğan Arşivi.

■ ■ ■

Orhan Sakıp Doğan ve Ayten Doğan, Fotoğraf: Kübra Yeter

Nasıl bir mekândı bu çay bahçesi? Bunu günümüzden tarif etmek çok zor fakat Küçükçekmece'de doğmuş büyümüş, yaşamı bu mahallede geçmiş kişilerle bir araya geldiğimizde buraya ait temel bilgileri bulmak mümkün. Cennet Bahçesi de diğer yerler gibi mahallelinin çokça tercih ettiği bir yer. Fakat mahallenin merkezinde yaşayan kadınların en rahat ulaşabildiği

yer burası. Bu yüzden ilk dönemlerinde ağırlıkla kadın müşterisi var. Kadınlar özellikle evde çay börek yapıp eş dost sözlenip buraya geliyorlar. Yazları ise cıvıl cıvıl. Yakında plaj olduğu için de mekân dinlenmek için sıkça kullanılıyor. Plaja yakınlığından dolayı diğer bahçelerde olmayan bir kuralı da var ki mekâna kadın olsun erkek olsun plaj kıyafetleriyle girmek, kumla kirliletmek

■ ■ ■

yasak. Gelen müşterilerin bu yasağa saygı göstermeleri bekleniyor ve uzun yıllar da bu kural korunabiliyor. Cennet Bahçesi yalnızca bir kafe yeri olarak iş görmüyor. Kimi zaman mahallenin düğün yeri oluyor kimi zaman konser yeri... Her ne işlevselliğe bürünürse bürünsün o dönemin gençlerinin gözdesi olmaya devam ediyor.

Yıl '80'lere geldiğinde Küçükçekmece'nin değişen nüfusu bu küçük mekânlara da yansıyor. Eskinin yerli insanların yanına diğer illerden gelip buraya yerleşen insanlar katılıyor. Kültür mozaiği sürüyor fakat Küçükçekmece'nin daha kolay ulaşılabilir bir alan olması güvenliğin sağlanmasında zorluklar da çıkarıyor. Özellikle plaj ve çay bahçesinin olduğu mekânlara gelen gününbirlikçiler geçmişten gelen düzeni biraz da olsun sarsıyor. Her yerde olduğu gibi '80'den sonra bu mekânda da bazı dönüşümler vuku buluyor.

Cennet Bahçesi zamanla birkaç defa el değiştiriyor. Bu çalışma doğrultusunda sahiplerinden yalnızca bir isme ulaşabildik: 1972 yılından 1981 yılına kadar mekânı yalnızca dokuz yıl işletebilmiş Orhan Sakıp Doğan'a.

Orhan Bey, 1931 doğumlu asker emeklisi. Eşi Ayten Doğan'la birlikte Küçükçekmece Fatih Mahallesi'nde yaşıyor. Hayatı devlete hizmet et-

mekle geçmiş biri. Eşi Ayten Hanım ise Gaziantep doğumlu. Eşiyle yolu ise Antep'te kesişiyor. Yıl 1959. Orhan Bey'in tayini Antep'e çıkmış ve orada annesiyle beraber yaşamaya başlamış. Ayten Hanım da yirmi yaşında genç bir kız, evde dikiş işleriyle uğraşıyor. Orhan Bey'in yakın komşuları annesine Ayten Hanım'dan bahsediyor. Anne de Ayten Hanım'ı görmek için elbise bahanesiyle Ayten Hanım'ın yanına gidiyor. Elbise için ölçüler alınıyor, Ayten Hanım sessiz sedasız, karşısında duran kadını incitmeden işini bitiriyor. Orhan Bey'in annesi huyunu iyice anlamak için ikinci defa elbise diktirmeye gidiyor ve Ayten Hanım'ın gelini olmasında ısrarcı oluyor. O dönemde yaygın olduğu üzere Orhan ve Ayten çifti görücü usulüyle tanışıp 31 Temmuz 1959 yılında da evleniyorlar. Evliliklerinden bir çocukları oluyor. Türkiye'nin türlü şehrine yapılan atamalarla yaşamları farklı bölgelerde sürüyor. Yıl 1963 yılına geldiğinde hayat onların yolunu Küçükçekmece'ye düşürüyor. Sonra tayinleri yine Edirne'ye çıkıyor fakat 1972 yılı gelince kesin olarak Küçükçekmece'ye dönüş yapıyorlar. Bu tarihten itibaren tüm günlük yaşamları Küçükçekmece'de geçiyor Orhan ve Ayten Doğan'ın. Mahalleliyle ahbap, dost oluyorlar. Orhan Bey, bu esnada Resmi Korkmaz'la tanışıyor. Cennet Bahçesi'nin sahibi. Kurdukları arkadaşlığa da güvenerek ve mahallede bir iş yapma isteğiyle Cennet Bahçesi'ni Korkmaz'dan kir alıyor.

■ ■ ■

Orhan Bey, “güzel ve yazlık bir yerd Cennet Bahçesi” diye tanımlıyor burayı. İçerisinde plajı varmış. Plaja kum taşıyıp sahilin düzenlemesini ihmal etmezlermiş. Çay bahçesinin içinde lunapark da varmış. Çoluk çocuk gelir, insanlar piknik yapmak, göle girmek için burayı tercih ederlermiş. Cennet Plajı’na ait kamp yerlerini de Orhan Bey organize eder, 53 adet çadır kurarmış yazları. Hepsiyle tek tek ilgilenirmiş. Çay bahçesine gelirsek de kışları çay, oralet ve sıcak içecekler tüketilirken yaz aylarında daha çok soğuk meşrubatlar içilirmiş bu yerde. Ara sıra da mahalleliye konser verilirmiş. Orhan Bey’in hafızasında bilindik bir isim yok. Hatırladığı kadarıyla mahallede müzikle uğraşan birkaç genç zaman zaman saz çalıp söyler, çay bahçesine gelen insanlara dinletiler yaparmış. Orhan Bey, Cennet Bahçesi’ni işlettiği yılların ilk dönemlerini güzel anımsıyor fakat ilerleyen yıllarda onun için işler iyiye gitmiyor. Bir kere müşteri profili değişmeye başlıyor ve ağaçlıklı bir alan olduğu için de kötü madde kullanan kişilerin de buraya gelip yer tuttuğunu söylüyor. Kendince bu tür olaylarla baş etmeye çalışmış hatta karakol da o dönem kendisine bu konuda çok yardımcı olmuş fakat bir türlü baş edememiş Orhan Bey. Buranın güzelliği bir kere bozulmuş, sonrasında da eskiye döndürülememiş ve el etek çekilmiş. Böyle olunca Orhan Bey de Cennet Bahçesi’ni dokuz sene işletip devretmiş ve bu çay bahçesi

birkaç yıl daha ayakta kalarak eski popülaritesini kaybedip kapanmış.

Orhan Bey şimdilerde 92 yaşında. 1937 yılında babasının omuzlarında Atatürk’ü gördüğü anı hâlâ o ilk günkü aşkla anlatıyor. Eşi Ayten Hanım’la Fatih Mahallesi’nde yaşamını sürdürmeye devam ediyor. Oğlu ve benim de tanıştığım gelini Sibel Doğan da kendilerine komşu. Hatta Sibel Hanım da doğma büyüme Küçükçekmece’li. Fatih Mahallesi’nin her bir sokağını ezber biliyor. Eşiyle de burada tanışarak evleniyor. Çocukluğu gençliği bu mahallede geçiyor. Sek sek, körebe oynadığı, 23 Nisan’da en güzel elbiselerle gezdiği bu sokaklarda o da evladını yetiştiriyor. Yani lafın özü bir mahalle küçük bir çekirdek aileyi burada, elinde büyütüyor.

Orhan Bey’e mahallenize dair neler söylemek istersiniz diye sorduğumda şöyle yanıtlıyor: *“Burası şimdi de güzel ama eskiden bambaşkaydı. Havası suyu tertemizdi. Dışarı çıkardık. Dolaşırdık. Ünlü bir yerd. Gelen gideni çok olurdu. Komşuluk ilişkilerimiz çok güzeldi. İnsanlar birbirine saygılıydı. Herkes kendine, sevdiklerine özenle yaklaşırdı. Biz burada yaşamış ve yaşıyor olmaktan çok mutluyuz. Ben bugün dışarı tek başıma çıktığımda hâlâ insanlar yardıma gelir, bana destek olurlar. Geçenlerde belediye bir için gitmiştim. Orada bir kızcağz*

■ ■ ■

koşa koşa yardımına koştu, beni arabaya eve gönderdi. Burası artık bizim evimiz oldu. Çekmece’ye nasıl kötü derim.”

Ayten Hanım da Orhan Bey’in söylediklerini tekrar ederek ekliyor: *“Günlerimiz olurdu. Komşulardan biri darda kaldı mı yardıma koşulurdu. Şimdi dışarıdan çok göç aldı, komşuluk eskisi*

gibi değil ama yine de dışarı çıktığımızda dostlarımızın güzel selamını bulabiliyoruz.”

Orhan Bey ve Ayten Hanım, Fatih Mahallesi’nin büyüttüğü gençlerden biri desek yanlış olmaz. El ele tutuşarak, birbirlerinden aldıkları sevgi ve güçle yaşamlarını mahallede sürdürmeye devam ediyorlar. Var olsunlar... ■

Orhan Sakıp Doğan, Kübra Yeter ve Ayten Doğan söyleşi esnasında.

Köroğlu Restoran. Kaynak: Birkan Duran paylaşımı.

Bir Göl Havası ve Bir Deniz Dalgasında Dolar Meyler: Semtın Meyhaneleri

“Muska böreği sardım kaldırdım

Bira kasalarını, boş şişeleri

Dükkânın önüne çıkardım

Camları sildim, ortalığı süpürdüm

Sonra bir iskemleye oturdum

Orda yüz binlerce cinayeti ben

Ve intiharı

Bir mutluluk gibi dışımda duydum.”

Bir Meyhane Garsonu **Edip Cansever**

Gün biter. Birikmiş yorgunlukları atmak, iki çift lafın belini kırmak ve dirsekleri masaya dayayıp dostun gözlerine bakarak konuşmak için dem tutma saatleri başlar ufaktan. Herkes kendi anısı, acısı ve sevinçleriyle oradadır. Anlatmak ve dinlemek üzere sır kapısı çalınır. Dem uzadıkça sözcüklerin perçemi daha bir aralanır. Utanmak erteler kendini, kahkaha, sevinç ve zekâ ortaya çıkar. Bir anılar sağanağı, kırgın aşklar, eremeyenler, vuslatı gözleyenler, yıkık aşklar-

dan hüznün biriktirenler, çocuğun okul masrafları, geçim sıkıntısı ve işsizlik, her şey orada günyüzünde ve görünür haldedir. Her meyhanenin ayrı bir kokusu, her kokunun ayrı bir sınıfsal arka planı vardır. O yanık yağ kokusu içinde bazen kelle kıymasından köfteler, bazen bir Arnavut ciğeri, bazen lakerda, bazen bir lüfer, bazen yalnızca peynir ya da yumruk mezesi konuk olur masaya. Maksat kendinden olanı anlatma çabasıdır. Her şey yine orada dökülüp saçılırken kendini faş etmenin tedirginliği de yoktur. Olan olduğu yerde kalır, her şey orada biçim bulur ve biçim bulduğu yerde saklı tutar kendini. Çünkü herkes herkesle aynı masaya oturmaz, çünkü kimse tanımadığı kişiyle kadeh kaldırıp acısını ve sevincini paylaşmaz. Bir yarenlik vardır, bir arkadaşlık, dostluk, güven ve paylaşma isteği. Eskiden Karaköy İskeleyi'nde ayaklı meyhanecilerin bağırsaktan akıttığı rakılardan bugüne, meyhane ve meyhanecilik kültürü kendini beslemiş ve hayata dair kılmıştır. Şüphesiz kötülüğün buradan yayıldığını düşünen de vardır. Oysa içmeyi zararlı bulanlara saygısızlık etmez meyhane müdavimi, aklından bile geçirmez. Ama işte o bazıları, dünden beri, bir düğün alayından sonra, bir sünnet töreni sevincinde, yıkımda ve yasta meyhaneye konuk olur. Konuşmanın anahtarı masada saklıdır ve her şey kendi sırrını biriktirir salaş bir dört duvar arasında. Bazen Haliç'te, bazen bir de-

niz kıyısında, bazen köprü altı, bazen de göl manzarasında. Bardaklar dolar, bardaklar taşar. Vakit demdir.

Göl manzarası demişken Fatih'in manzarasını, Menekşe'nin sahilini görüp de aşka gelmemek mümkün mü? Bir meyhaneye girip dertlenmemek ya da sevinci mahallenin rüzgârına kavuşturmamak... İşte bu yüzden bir dönem mahallenin meyhaneleri meşhurdu. Müşterisi oranın yerlisi, İstanbul'un kalabalığından sıkılıp yolunu buraya düşüreniydi. Onlara kimi zaman göl manzarası eşlik ederdı, kimi zaman Marmara'nın kıyıları, kimi zaman da çarşının ruhu. Zararsız ve kendi halinde olan bu meyhanelerde vakitlerini geçirirlerdi. Şimdilerde meyhanelerden eser kalmasa da o zamanlar akla ilk elden onlar gelirdi. Ailelerin gelip vakit geçirebildiği yerler de vardı aralarında, kadınların kapı önünden geçmediği yerler de. Her ikisi de mahalleye özgüydü, her ikisi de buralı. Yaptığımız görüşmelerde birçok meyhane ismine ulaştık. Sahipleri kimdir, şimdi ne yaparlar bilinmez fakat kitabın sayfalarına mahalleye dair notlar düşerken isim isim de olsa bu yerleri analım istedik.

Mesela Köroğlu Şeref'in yeri vardı Fatih Mahallesi'nde. 1945 yılında işletme hayatına başlamıştı, 1970'li yıllara kadar da müdavimlerine hizmet

■ ■ ■

sunmuştu. Burası öyle lüks, cafcacflı yerlerden değil. Hayli salaş bir mekândı. Köftesi meşhurdy. Tahta masa ve sandalyeleri, kâğıttan örtüleri, birkaç da mezesi olurdu. Gelen giden kimseyi rahatsız etmezdi. Sonrasında ortam bozulup rivayete göre sahibi Şeref'in de başı derde girince kapanıp gitmiş, tarihte kalmış burası.

Bir diğer meyhaneyse mez-baha yakınlarında yer alan Bay Bay'ın Yeri'ydi. Ne za-

man işletilmeye başlandı meçhul ama 1979-80 yıllarına kadar mahallede varlığı biliniyor. Bu meyhane de salaş bir balıkçı meyhanesiydi. Kulübeden hallice. İçerisi meyhane deyince akla gelen balıkçı ağılarıyla kaplıydı, üzerlerinde envaiçeşit deniz kabukları...

Adını nereden aldığını bilmediğim İkizler Meyhanesi var bir de, mahallenin en meşhur ve bilinen, her gencin içeri muhakkak buyur edildiği

mekân. Bir diğer meyhane ise Çeker Meyhanesi. Şimdilerde köprüden çarşıya doğru çıktığınızda solunuzda kalan Çeker Birahanesi'nin eski hali bu meyhane. Burhan Çeker tarafından

işletilmiş. Burhan Çeker aramızda yok ama işletmesi birahane olarak hayatına mahallenin en merkezi yerinde devam etmekte. Göl Gazinosu, Martı Gazinosu derken ve tabii belki de Menekşe'nin hatta tüm bir ilçenin en meşhur, en olaylı,

en sevilmeyen ama herkesin bildiği, tanıdığı ve şahit olduğu mekân Melahat'ın Yeri. Burası bir meyhane ama en kaba tabiriyle Menekşe'nin "genelevi". Kimse buradan söz etmek istemese de bir semtin gerçeği bu yer. Melahatıyla, kızlarıyla, gelip geçen "ünlü" isimleriyle semtin karanlık mazisinin en şöhretli yeri. Bu vesileyle şair Ece Ayhan'ın da sık sık adını andığı ve "öz annem" dediği nam-ı diğer Çanakkaleli Melahat'ı tanıyalım.

Kaynak: Mehmet Topalak paylaşımı.

■ ■ ■

'Melahat Geçilmez'

Bizler Çanakkaleli Melahat'a Ece Ayhan'ın kaleme aldıklarından aşınayız. Melahat'ın hikâyesini ondan öğrendiğimiz kadarıyla biliriz. Melahat bir dönemin patroniçelerinden biriydi. Geçimini "umumhane"sinde çalışarak sağlıyordu ve bu işi patroniçeliğine kadar götürdü. Melahat, Çanakkale'nin (Eceabat) Anafarta Köyü'ndendi. Gerçek adı Emine'ydi. Ece Ayhan'ın hemşerisi ve yakın köylüsüydü.⁵³ Bu işe nerede başladığı bilinmiyordu, Çanakkale'de mi başladı yoksa başka bir yerde mi meçhuldü. Ta ki onu yakından bilen biriyle karşılaşana kadar. Menekşe, bizi Çanakkaleli Melahat'la tanıştırdığı gibi hikâyesini de önümüze serdi. Melahat, Çanakkale'de bir albayın kızıydı. Disiplinle büyütülmüş, kadın olarak baskılanmış bir isimdi. Çanakkale'deyken başından hiç de istemediği bir evlilik geçmişti. Bu evlilikten kaçmak ve geçmişini ardında bırakmak istedi. Yol onu İstanbul'a getirdi. Burada da bir evlilik gerçekleştirdi Melahat ve bu evlilikten de bir oğlu oldu. İsmi Hayri. Fakat kimse Melahat'ın bir oğlu olup olmadığını bilmiyordu, oysa gerçek buydu. Hatta oğlu Ayten isminde biriyle evlenmiş, Ülkü adında bir çocuğu olmuştu. Demem o ki bir torunu da vardı Melahat'ın. O, bu hayatını gizlemeyi ve belki de hayatta en çok sevdiklerini korumayı tercih

etmişti. Bu evlilikte de istediğini bulamamıştı Melahat. İçerisinde olduğu yola kocası yüzünden mi düştü bilinmez ama kader onu karanlık sokaklara götürmüştü bir kere, o kendi yazgısını iyi kötü en layığıyla sürdürmeyi tercih etti.

Sert bir kadındı Melahat. Boylu poslu, sarışın ve güzel bir kadındı. Neriman Köksal'ı hatırlar mısınız? İşte en çok ona benzetilirdi. Onun gibi dik duruşa sahipti ve en önemlisi harbiydi. Delikanlı pozları kesenlerden daha sahibiciydi. Kimse alınıp gücenmesin, tek kişi bile fren koyduğu yerden bir adım öne gelemezdi. İcabında postasını koyar, restini çeker ve hasmından gelecek hamleyi beklerdi. Fakir anasıydı Melahat. Kimseyi kimseye ezdirmez, ekmeğine leke sürdürmezdi. Hele konu kızları olunca... Yanlış bir şey yapmaya yeltenen biri bi' çıksın bakalım. Anasından emdiği sütü burnundan getirirdi. *"Her zaman nobran, lanet, çift enseli ve otoriterdi."*⁵⁴

Melahat'ın yolu önce Beyoğlu dolaylarına düşmüştü. Ece Ayhan şöyle anlatmıştı: "Beyoğlu'nda fuhuşla iç içe yaşadığımız için de (bizim ev, kerhane Abanoz'a çok yakındı -hatta geçen yıllar Zeyrek'ten bir arkadaş'a rastladığımda bana

⁵³ Hazırlayan Deniz Durukan, *Fahriye Aba'dan Çanakkaleli Melahat'a, Modern Türk Şiirinde Kadın İmgesi*, Hilal Karahan'ın kaleme aldığı "Çanakkaleli Melahat"ın içinde, Everest Yayınları, Ocak 2012, İstanbul, sf. 167

⁵⁴ A.g.e. , sf. 167-168

‘*Hâlâ Abanoz’da mı oturuyorsunuz?’* diye sormuştu-, küçüğü (yasal değildi) Ziba az aşağı-mızdaydı... Randevucu mamalar ‘çift kapılı Çanakkaleli Melahat, Batı Müziği konserine giden Madam Katina, kardeşi Madam Atina, mitoloji bilen orospular...”⁵⁵

Melahat’ın Abanoz zamanlarında başına gelen türlü olaylar olmuş elbet. Bunlardan birini Tevfik-bey Mahallesi’ne yıllarca muhtarlık yapan Yaşar İnan’dan öğrendik.⁵⁶ İnan’ın anlattığına göre Melahat Abanoz’da çalışırken onu, yeraltı dünyasının en bilinen ismi Kürt İdris bir açılışa davet ediyor. Melahat da parayı sever, para kazanmak mı açılışa gitmek mi arasında kalmaz, işine devam etmeyi tercih eder. Kürt İdris’e karşı gelmek, öyle mi... Açılıştan sonra alırlar Melahat’ı ve cezalandırırlar. İnan’ın anlattığına göre ayaklarına jilet atarlar. O kadar kötü haldeymiş ki... Bir buçuk yıl yatmış Melahat. O bir buçuk yıl boyunca da evi yattığı yerden idare etmiş.

Sonra sonra bakmış olacak ki gibi değil ayrılmış Beyoğlu’dan. Melahat’ı Menekşe’ye götürren şey bu ucuz korkutmalar da değildi, asıl sebep “devletin ucuz ama çıkmaz mor mürekkepli stampasının ve mührünün olabildiğince

dışında çalışma”⁵⁷ isteğiydi. Hiçbir kuruma güvenmez ve bu kurumlardan alabildiğince uzak durmak isterdi. Ece Ayhan’dan devamla: “Çanakkaleli Melahat’ın (hiç değilse benim belleğimde) tam arkasında hep keten astarlı büyük bir beşeri harita vardır. Vardır ama aynı zamanda kimseye ve hiçbir kuruma güven olmaz diye ‘çift kapılı’ evleri de vardır işleri için. O zamanlar Polis Vazife ve Salahiyet Kanununa göre, bir evin fuhuş yapıyor bahanesiyle mühürlenmesi kolaydı. (Siz ne diyorsunuz! Nitekim bizim Sakızağacı’ndaki kiralık üç odamız, annem takma adı Nezahat olarak Lala Birahanesi’ne çıkmışken, –bir kış akşamıydı ve hava da kararmıştı–, üç odamızın kapısı da ayrı ayrı mühürlenmişti!) Çanakkaleli Melahat korkunç nüfuzlu bir kadındı. Nüfuzluydu ama aynı zamanda kaçın kurasıydı da. Her türlü belaya karşı işte böyle ‘çift kapılı’ evler tutardı.”⁵⁸ Doğruydu Melahat’ın evlerinin muhakkak iki kapısı olurdu. Önde bir ana giriş, arkada ise kendilerinin bildiği bir çıkış kapısı olurdu. Melahat’ı çocukluğundan hatırlayan mahalle sakini sucu, faytoncu şimdilerde de kayıkçı Coşkun da anlatır bunu. O henüz küçük yaşlarda faytonculuk yaparken, Melahat çarşıya alışverişe geldiğinde peşlerinde Coşkun olurmuş. Onları mekâna götürürken arka

kapıdan yüklerlermiş malzemeleri. Melahat takırmış bu mavi gözlü bıçkın çocuğa. Bazen yemek yemeye yine oraya gider, arka kapıda yemeğini yer dönermiş.

Melahat, kışın Avcılar tarafındaki üç katlı mermerden evinde, yazın da Menekşe’de çalıştığı evde bulunurdu. Bir süre sonra tamamen Menekşe’de kaldı. Ece Ayhan onun için “nüfuzlu kadın” demiş ya, boşa değildi bu tanımlama. Çalıştığı evin adını anmak istemeseler de devlet erkânından isimler buraya gelip giderdi. Kimse inkâr etmesin, gören duyan şahit olan çok. İsimlerin önemi yok elbet ama Melahat’ın devlet tarafından da arkası kollanırdı. Başına bir olay geldi mi ya da mıntıkasında bir şeyler yaşandı mı soluğu karakolda alırdı. Sırf o günler için hazırda beklettiği “hanım” bir kıyafeti de vardı. Bu gibi durumlar haricinde ağzından sigarası sırtından hırkası eksik olmazdı. Yaz ayları “geniş ağılı, basma şalvarlar giyer; başköşede duran minderine bağdaş kurarak oturur. Minder onun cıva gibi, kurşun gibi ağırlığı altında ezilirdi.”⁵⁹

En nihayetinde her ne yapıyorsa yapsın bir girişimciydi Melahat. Mahallelinin anlattığına göre kızlarını bazı zamanlar demircilerin, nalbantların

ayağına götürürmüş, illa herkesin eve gelmesine gerek yok. Bu anlatıyı Hilal Karahan da destekler ve şöyle yazar: “Sivil girişimcidir; cumartesi günleri sermaye kızları gezici otobüslerle torna çıraklarının, bekâr soğuk demircilerin ayaklarına gider! Bu girişimcilik ruhu, tarihte ilk kez gerçekleşmiştir!”⁶⁰ Melahat çarşıda gezmeyi de severdi ama genelde mahallenin en sakin olduğu zamanları seçer, kızlarını önüne katar öyle merkeze gelirdi. Tanınmamak için de ayrı bir özen gösterirdi ama bu ne kadar mümkün bilinmez. Bir de hangi işi yaparsa yapsın insanların inancına da saygılı bir kadındı. Ramazanda, dini günlerde kepengi kapatırdı.

Melahat’ın ölümü de tuttuğu işle doğru orantılı. Onun ölümünün döşekte gerçekleşmesi beklenebilir mi? Beklenemezdi elbet. Ölümüne dair rivayetler çok. Bir gazete kupüründe Tombalacı Yılmaz Şener tarafından sabah 04.30 sularında Menekşe’deki evin önünde öldürüldüğü yazar. Başka kaynaklarda Urfalı bir delikanlı Tombalacı Ceylan tarafından iki el ateşle öldürüldüğü söylenir. Onun hikâyesine kıyıdan köşeden şahit olanlar ise Haramidere’de mermer köşkünün önünde Küçükçekmeceli bir kabadayı tarafından vurulduğu iddia edilir. Kim

⁵⁵ Ece Ayhan, *Çanakkaleli Melahat’a İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi*, Piya Kitaplığı, Eylül 1997, İstanbul, sf. 15

⁵⁶ Yaşar İnanla bahsi geçen görüşme 30.11.2022 tarihinde şair, yazar C. Hakkı Zariç tarafından gerçekleştirilmiştir.

⁵⁷ A.g.e., sf. 9

⁵⁸ A.g.e., sf. 8

⁵⁹ Hazırlayan Deniz Durukan, *Fahriye Abladan Çanakkaleli Melahat’a, Modern Türk Şiirinde Kadın İmgesi*, Hilal Karahan’ın kaleme aldığı “Çanakkaleli Melahat”ın içinde, Everest Yayınları, Ocak 2012, İstanbul, sf. 168

⁶⁰ A.g.e., sf. 168

...

Kaynak: Tekin Deniz Arşivi

...

neden, nasıl ve niye öldürdü Melahat'ı bilinmez ama ardında kalan üç milyon lirasıyla iki el kurşuna gitmiştir ömrü, bu kesindir. İşin en ilginç iddiası da Ece Ayhan'dan gelir yine. Ona göre Çanakkaleli Melahat'ın cenazesi polis bandosu eşliğinde uğurlanır, polisler sivil kıyafetleriyle cenazede saf tutar. Ve Hilal Karahan'ın aktardığı üzere, Ece Ayhan bu merasimi şöyle anlatmıştır: “Melahat vurulunca, gözkapaklarının üzerine, Alman harbinden iki elli kurş koyduğunu, ağzından vurulduğu için çenesinden dağılmasın diye bağlanmış olduğunu ve cenaze levazimatçısının kurşun deliklerini balmumuyla örttüğünü sanki görmüş gibi anlatmıştır...”⁶¹

⁶¹ A.g.e., sf. 169

⁶² Ece Ayhan, *Çanakkaleli Melahat'a İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi*, Piya Kitaplığı, Eylül 1997, İstanbul, sf. 76

Melahat, heykeli dikecek bir kadınmış, Ece Ayhan da aynı hayali taşımış onunla ilgili fakat bu arzusu hiçbir zaman gerçekleşmemiş. Bu dünyadan bir Melahat geçmiş geçmiş olmasına ama kendisi geçilmemiş. Tıpkı Ece Ayhan'ın yazdığı dizelerdeki gibi:

1. Gazetelerde ak kara bir resmi otuz yıllık. Arkasında mülki taksimatlı bir harita. Komiserin odasında ağırlandırmış.
2. Ve imparatoriçeliğinde bir vesikalık. Tombalacı Ceylan renkli çekmiş. Delikleri balmumuyla örterler.
3. Gönderilen çelenklere 'Geçilmez' yazılmıştır soyağacı. Küçük harflerle de 'fuhşun anısına'.

4. Çanakkaleli Melahat'ın törenine polis bandosu da katılmıştır. ⁶² ■

Kulüp Sineması, *Bahçevan* filminin afişi. Kaynak: Zafer Şen Arşivi.

“Köprüden Geçiyor muyuz?”

Semtın Sinemaları

Küçükçekmece, şimdi olduğu gibi geçmiş dönemde de modern şehir hayatının yaşandığı İstanbul ilçelerinden biriydi. Mahalleli aydın bir topluluğu oluşturuyordu. Okuma yazma oranı ol-

dukça yüksekti. Mahallenin nüfusunda çalışanlar ve özellikle de devlet memurları ağırlıktaydı. Giyim kuşam, gündelik hayat, alışkanlıklar ve sosyal yaşam buna göre şekilleniyordu. Herkes moda-

ya dikkat ediyor, kötü giyinmeyi komşularına bir saygısızlık olarak düşünüyordu çünkü semt aynı zamanda bir dönemin kültür merkezi olma özelliğini de taşıyordu. İnsanlar konserlere gidiyor, eğlenceler düzenliyor, birçok kültür aktivitesinde bulunuyordu. Bu aktivitelerin başını ise sinemalar çekiyordu. Hayatın olmazsa olmazlarından biri mahallenin yazlık ve kışlık sinemalarıydı.

İstanbul'un ilk kez sinemayla tanışması 1896 yılında gerçekleşmişti. Lumière Kardeşler'in sinema tarihinin en önemli filmi *Bir Trenin La Ciotat Garı'na Varışı*, ilk kez bu yıl Galatasaray'da Sponeck Birahanesi'nde izlenmişti. Halka açık ilk sinema ise 19 Mart 1910'da Şehzadebaşı'da “Milli Sinema” ismiyle hayata geçti. Halk tarafından büyük bir ilgiyle karşılanan bu “yeni teknoloji” zamanla yaygınlaşarak kurumsallaştı. İstanbul'un ilk yazlık sinemayla tanışması ise 1914 yılına denk gelir. Bu yazlık sinema Kadıköy'de bulunan Erenköy Sineması'ydı. Ve o yıllardan sonra bu kültür İstanbul'un birçok ilçesine hızla yayıldı.

Küçükçekmece de sinema kültüründe kendini geliştirmiş semtlerin başında geliyordu. Özellikle Fatih Mahallesi'nde birçok yazlık-kışlık sinema bulunuyordu. Hafta sonlarının vazgeçilmeziydi bu sinemalar. Mahalleye bir film geldi mi hazırlıklar da ona göre şekillenirdi. Kadınlar kendi aralarında sözleşir, yemekler önceden pişirilir,

evin işleri erkenden bitirilir, çocuklar giydirilip filme koşulurdu. Bir film kaç defa izlenmiştir o salonlarda kim bilir. Kaç gözyaşı dökülmüş kaç kahkaha yükselmiştir... Hele bir de yaz mevsimi gelmeye görsün. Baharın gelişiyle birlikte tahta sandalyeler gün yüzüne çıkarılır, boyası cilası yapılır, perde bakımdan geçirilir açık hava sineması yaz aylarına hazırlanırdı. Her sinemanın bir makinisti olurdu elbet, bir biletçisi, bir yer göstereni. Kış filmlerinin arkadaşıydı patlamış mısır. Parasını yetiştiremeyenler evde yaptıkları mısırları kese kâğıtlarına doldurur öyle götürürlerdi. Yaz filmleri ise daha şenlikli ve daha çeşitli yemeklerle izlenirdi. Çekirdek çitlenmemiş bir yazlık sinema yoktur herhalde memlekette. Film biter, şenlik dağılır, elinde süpürge genç bir çocuk kalırdı kabuk yığınlarının ortasında. Çikolatacısı da meşhurdu sinemaların limonatacısı da. Hele sıcaklar iyice artmışsa seyircilerin arasında film araya girer girmez bir ses yükselirdi: *Frigooo! Frigo buuuz!* Çoluk çocuk sıraya girer, doluşurdu frigocu amcanın tahta tezgâhının etrafına. Yazlık sinema kışlıklar kadar sessiz de olmazdı elbet. Hep bir gürültü. Bir de filmin kötü karakterleriyle kavga eden o tatlı teyzeler... Kaçak seyircisi de çok olurdu bu salonların. Damlarda, ağaçlarda... Ne yapıp edip gizlice izleyen sinema meraklıları. Her mahallelinin çocukluğunun, gençliğinin en güzel yıllarıydı bu zamanlar. Hemen hepsi bu salonlardan bir anı koydular heybelerine.

Sinemaların çoğu Fatih Mahallesi ve Menekşe (İç Kumsal) dolaylarında kümelenmişti. Yaptığımız araştırmalar neticesinde bu sinemaların çoğunun isimlerine ulaştık fakat elbet arada atladığımız ve adını anmadıklarımız olacaktır. Bu sinemalardan bazıları şöyle:

• **Salim Bey Sineması:** Bu sinema mahallenin en meşhur ve ilk akla gelen sinemalarından biridir. Köprüye yakın bir konumda olan bu sinema günümüzde ne yazık ki bulunmuyor. Fakat mahalleli bir dönemin en meşhur filmlerini bu salonda izlemiştir. Salim Bey Sineması hem yazlık hem kışlık hizmet sunan bir sinemaydı. Sahiplerine ulaşamadık fakat mahalleli sinemanın 1963-64 yıllarında faaliyete geçtiğini düşünüyor.

Satıcının hemen arkasında Şafak Sineması, 1960'lar.
Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

• **Şafak Sineması:** Tarihi Cınaraltı Çeşmesi'nin sol tarafında yer alan bu sinema da birçok filme ev sahipliği yapmıştı. Şafak adını almadan önce **Çiğdem Sineması** olarak hizmet veriyordu. Sinemanın en ilgi çeken filmleri Orhan Gencebay'ın ve Ferdi Tayfur'un rol aldığı filmler olurdu. Şafak Sineması'nda yalnızca film gösterimi de olmazdı. Tiyatrolar ve çeşitli müzik grupları da gelirdi. Burada sahne alan oyuncular arasında karşımıza çıkan bir isim de

Kenan Büke oldu. Kenan Büke, Türk Tiyatrosu'nun önemli isimlerinden biridir. 1970 yılında kurduğu Kenan Büke Tiyatrosu'yla birçok şehri dolaşmış ve seyirciyle buluşmuştur. O turnelerinden birini Küçükçekmece'de Şafak Sineması'nda gerçekleştirmişti.

• **Kulüp Sineması:** Bu salon kapalı sinema salonuydu. Günümüzde Prof. Dr. Aziz Sancar Caddesi olarak bildiğimiz caddenin üzerinde yer alıyordu. Bu sinemanın da hangi tarihte faaliyete başladığını bilmiyoruz fakat mahalleli 1960'lı yıllarda hizmet sunmaya başladığını düşünüyor. Bu bilgi ulaştığımız fotoğraflardan da doğrulanmakta. 1963 yılında izleyiciyle buluşan, başrollerini Belgin Doruk ile Zeki Müren'in üstlendiği Bahçevan filminin Kulüp Sineması önündeki afişi sinemanın '60'lı yıllarda faal olduğunu göstermekte.

• **Güven Sineması:** Bu sinema salonu da kapalı bir sinema salonuydu. Gölbaşının hemen yanında yer aldığı biliniyor. Hangi yıllar arası faaliyet gösterdiği bilinmemekle birlikte, Güven Sineması olmadan önce **Ses Sineması** olarak faaliyet gösterdiğini biliyoruz.

• **Cennet Sineması:** Bu sinema da mahallenin meşhur film gösteren salonlarından biriydi. Şu anki yerinde Blue Lake sitesi yükselmektedir.

• **Kızılay Sineması:** Kızılay Sineması, Menekşe tarafında, İç Kumsal'da yer alıyordu. Yazlık bir sinemaydı. Kumsalda işletilen Kızılay Kamp'a ait bir sinemaydı. Menekşe halkı yaz akşamlarını burada izledikleri filmlerle güzelleştirmekteydi. Gençler kumların üzerine serilip filmleri böyle de izlerlerdi.

• **Ada Sineması:** Bu sinema yazlık bir sinemaydı. Ada Sineması, yine orada bulunan Ada Kamp'a ait bir sinemaydı. Menekşe'de, İç Kumsal'da yer alan bu sinemaya kayıklarla gidilirdi ve bir de parolası vardı gençlerin: "Köprüden geçiyor muyuz?" Gençlerin geç vakitte dışarıda olacakları fikri aileleri huzursuz ettiğinden olsa gerek böyle bir şifre geliştirmişlerdi kendi aralarında. Kimi akşam evin ışıkları söndüğünde camdan gizlice atlayıp film izlemeye koştururdu. Parola o yüzden mühimdi. Bu soru soruldu mu herkes bilirdi ki akşam sinemada buluşulacak

Mahallenin yazlık sinemasından bir kare. Kaynak: Ahsen Yakup Arşivi

ve film izlenecek. Herkes gündüzden planını o şekilde yapardı. Sadece film de gösterilmezdi burada. Tiyatrolara da ev sahipliği yapardı mekân. Hatta Nejat Uygur, buraya oyun oynamak için gelen isimler arasındadır.

• **Ali Baysal Sineması:** Bu sinema da Menekşe'de yer alan yazlık bir sinemaydı. Bugün Yaşar Kemal Sanatevi'nin olduğu konuma yakın bir bölgede yer almaktaydı. Yaz aylarında her gün bir film izlenirdi burada. Çekirdeğini kapan kendine bir yer ayırırdı. Gündüz olduğunda kumsal ve plaj gibi kullanılan bu yerde akşam olmaya yakın sandalyeler çıkarılır ve

sinema nizamında dizilir filme hazırlık yapılırdı. Yine sabah olduğunda sandalyeler toplanır temizlenir, kenara kaldırılır, sinema mekânı voleybol sahasına, plaja dönüştürülürdü.

Görüldüğü üzere birçok sinema evsahipliği yapmış mahalleliye, birçok film gösterilmiş. Bu filmler 1970 öncesinde ağırlıklı aşk ve kovboy

filmleri olmuş. Yeşilçam'ın yeri ise her dönem ayrı bir kıymetlemiş. Zamanla bu aşk filmleri yerini karate ve macera filmlerine bırakmış. Kemal Sunal'ın ün yaptığı dönemlerde ma-

halleli bu filmleri de ıskalamamış. Defalarca Kemal Sunal filmleri izlenmiş bu sinemalarda. Salonların yazlık da olsa kışlık da olsa ortak bir noktası daha vardı: Bu salonlarda film başlamadan önce muhakkak farklı disiplinlerden gelen sanatçılar bir gösteri yaparmış. Bu gösteriler kimi zaman bir saz dinletisi kimi zaman bir ortaoyunu olurmuş.

Günümüzde bu sinemaların hiçbirisi ne mahalle içinde ne de Menekşe'de yer alıyor. Hepsinin yerinde sızılı bir yel esiyor, güzel hatıralarla yâd edilen... ■

■ ■ ■

Semtin Eczaneleri

Ecza kültürü insanlık tarihiyle başlar. Hastalıklarla mücadele yöntemi olarak çeşitli arayışlarda görürüz bu kültürü. Bitkilerde, büyülerde, şifa araçları vb. şeylerde. Geçmişten günümüze insanlığın arayışının bir sembolüdür. Zamanla bu arayış bir bilgi birikimine dönüşmüş ve birçok keşfe neden olmuştur. Bu keşifler de ecza kültürünü besleyen ve geliştiren yenilikleri doğurarak “ilaç” dediğimiz kavramı ortaya çıkarmıştır. Günümüze kadar birçok topluluk, birçok devlet bu konuya ağırlık vermiş, kendi bilim insanlarını çıkarmıştır. Osmanlı’nın ecza anlayışı Selçuklu ve İslam hekimliğinin de devamıdır. Cumhuriyet’e kadar da bu mirastan beslenerek çoğalmıştır. Cumhuriyete gelindiğinde bizim topraklarımızda yetişmiş birçok hekim ve eczacı bulunuyordu. Ve hatta Cumhuriyet’le birlikte bu mesleğe bakış her zaman daha saygıdeğer ve kıymetli bir yerden olmuştur. Eskinin şartlarını düşündüğümüzde tıp ya da eczacılık fakültesinde okumak hep yüksek bir mertebe olarak algılanmıştır. Bu yüzden bir bölgede eczane varsa o yer, bulun-

Pelin Eczanesi

Pelin Eczanesi, Aysin Çeviker tarafından 6 Mart 1973 tarihinde açıldı. O tarihten günümüze kadar da Fatih Mahallesi’nde vatandaşa hizmet veriyor. Pelin Eczanesi, mahallenin en köklü

duğu semtin aynı zamanda hastanesi, eczacısı da doktoruydu. Bir dönem eczacıların ilaç hazırladığını da düşünürsek bunun sebebi daha anlaşılır olacaktır. Bu durum Küçükçekmece için de geçerliydi. Küçükçekmece’ye ilk eczane kaç yılında açıldı bilinmiyor fakat 1960’lı yıllarda merkezde iki eczane olduğunu biliyoruz. Bunlardan biri Küçükçekmece Eczanesi, diğer ise Yeni Eczane’ydi. Küçükçekmece Eczanesi, köyün ilk eczanesiydi. Sahibi Bedia Hanım.⁶³ Bedia Hanım ilaç yapan o kıymetli eczacılardan biriydi. Yanında Turan isminde bir de kalfası vardı. Dükkânı merkezdeydi, Beyti’ye komşuydu. Daha sonra yanında çalışan kalfası oradan ayrılarak “Yeni Eczane”yi açtı. Bu nasıl mümkün oldu meçhul ama Turan Bey bir dönem Yeni Eczane’yi işleterek kısa bir süre sonra yeni sahibine devretti. Resmî olarak Küçükçekmece’de açılan ikinci eczane Pelin Eczanesi oldu. Sahibi Aysin Çeviker. Bu yazıda hem Pelin Eczanesi ve Yeni Eczane’nin hem de Aysin Çeviker ile Ayla Balmumcu Palabıyık’ın hikâyesine misafir olacağız.

ve en gelişmiş eczanelerinden biri. İçeri girdiğinizde aradığınız bir ilacın veya ihtiyacın karşılığının olmamasının imkânı yok. Aysin Hanım dükkâna gelecek müşterileri için her şeyi dü-

■ ■ ■

şünmüş, onlarla da ayrı bir samimiyeti var. Dükkâna gelip giden herkesin hatırını sorup öyle uğurlar, derdini dinler ve elinden geldiğince yardımcı olur. Gerçek bir İstanbul hanımefendisi derler ya, Aysin Hanım tam da o kadınlardan. Gerçek bir cumhuriyet kadını. Dik duruşuyla, işine olan saygısı ve vatandaşa gösterdiği hoşgörüyle bunu sonuna kadar hissettirmekte.

Aysin Çeviker, 16 Aralık 1944 tarihinde Antalya’ya bağlı Gündoğmuş Köyü’nde dünyaya geldi. Babasının memuriyetinden dolayı Türkiye’nin birçok şehrini dolaştı. Önce Afyon’a gitti, sonra Konya’ya. Konya’nın ardından son durakları Ankara oldu. Ankara’ya geldiklerinde babası emekli olmuş, Aysin Hanım da liseyi bitirmiş, üniversite sınavlarına hazırlanıyordu. O dönem-

Aysin Çeviker ve çalışma arkadaşları, Fotoğraf: Kübra Yeter

⁶³ Bazı görüşmelerde Bedihe ismiyle anan da oldu. Ben Bedia adını kullanmayı tercih ettim, yanlış bir kullanım varsa özür dilerim.

de Aysin Hanım'ın babası mide kanserine yakalandı ve Ankara Üniversitesi Hastanesi'nde tedavi süreci başladı. Doktorlar durumun kritik olduğunu söylüyordu. Aysin Hanım'ın ablası da doktordu. Babasıyla bizzat ilgileniyor hat-ta ameliyatına da giriyordu. Babası Ankara'dan Hacettepe Hastanesi'ne götürüldü. Uzun bir tedavi süreci olduktan sonra iyileşti ve taburcu oldu. Aysin Hanım'ın ablası, ailesini İstanbul'a götürmeyi tercih edince Aysin Hanım, üniversitede okuduğu için Ankara'da kalmaya devam etti. 1968 yılında başladığı üniversite hayatından 1972 yılında mezun oldu.

Üniversite hayatı da farklı ilerlemişti Aysin Hanım'ın. Onun aklında aslında eczacılık okumak yoktu. Tıp okumak istiyordu. Hatta Ankara Üniversitesi Tıp Bölümü ilk tercihiydi ve bu bölümü ilk sıradan kazandı. O kadar çok sevinmişti ki Aysin Hanım, dünyalar onun olmuştu sanki. Ailesine bu müjdeyi vermiş ve kayıt işlemlerine başlamıştı. Haberi aldıktan on beş gün sonra kayıt için okula gittiğinde bir dilekçeyi eksik verdiği öğrendiğinde başından aşağı kaynar sular boşaldı ama ne yazık ki birincilikle kazandığı ve çok istediği bu bölüme kaydını yaptıramadı. Bunun üzerine ikinci tercihi “Siyasal Bilgiler”di. Abisi de aynı bölümden mezundu ve az çok bu bölüme hâkimdi. Zaten yapacak başka bir şeyi de yoktu. Okula kaydoldu kaydolmasına ama

siyasal ona göre değildi, hiç derslere girmede ama siyasalın kantinini çok sevmişti. Şöyle anlatıyor Aysin Hanım: *“Hiç derslere girmedim. Hep kantindeydim. Siyasal bilgilerde kantinde eğitilirsin. Siyasi tarih, yürüyüş hazırlıkları, her şey o kantinden geçerdi. Çok güzel hocalarımız vardı. Eczacılık fakültesinde kimseyi bulamazdın, bomboştu orası, bizim kantin çok hareketliydi. Yani nasıl diyeyim siyasal bilgiler başkaydı özetle. Ataol Behramoğlu gelir, İsmet Özel gelir. Onlarla sohbetler ederdik. Sonra ben baktım olmuyor, eczacılığa geçtim.”*

İstanbul'a gelişi ise ablası Leyla Hanım sayesinde mümkün kılınmış. Ablası doktorken, teyzesinin daveti üzere İstanbul'a gelmiş ve Küçükçekmece'de görev yapmaya başlamış. Zamanla düzenini kurmuş. Sonrasında ailesini de buraya çağırmış. Aysin Hanım da bu vesileyle mezun olduktan sonra İstanbul'a gelmiş oldu. Aysin Hanım okul bitmesine yakın kızı Pelin'den hamileydi. Okul mezuniyeti bu sebeple uzamıştı. Doğum yaptıktan sonra 1973'te Küçükçekmece'ye geldi ve “Pelin Eczanesi”ni açtı. Geldiği yıllarda buralarda kanalizasyon dahi yoktu, yollar çamurdu. Mahallenin o zamanlarını bizzat yaşamış ve sıkıntısını da her türüyle çekmiş biri Aysin Hanım. Eczaneyi açtığında eşi yedek subay olduğu için gece nöbetlerinde hep mahalleli destek olmuş ona.

1970'lerin mahallesi özgürlükçü ve oldukça demokratik bir mahalleydi. Aysin Hanım, mahallenin ilk halinden şimdiki haline, her türlü değişim ve dönüşümüne şahit. İnsanlar o dönemde yaz aylarında sahilde rahatlıkla mayolarıyla gezer, hafta sonu Cennet Bahçesi'ne dans etmeye giderdi. O günleri şöyle anlatıyor Aysin Hanım: *“Sıkıntılı olduğu kadar rahat zamanlardı o zamanlar. İnsanlar güzel güzel giyinir, herkes birbirini tanır, birbirine saygı duyardı. Bir kere kültürlü insanlardan oluşurdu burası. Sinemaya giderdik, göle girerdik. Her gece dans yarışmaları düzenlenirdi. Kadınlar hayatın içindeydi. Kimi çalışır kimi çalışmasa da çarşıda yer alırdı. Çay bahçelerine giderlerdi. Topluca sinema etkinlikleri düzenlenirdi. Göl kıyısı çok modern evlerden oluşurdu. Butik evler görmek mümkündü. Yazlık evler fazlaydı.”*

1980'e kadar keyifli bir yaşam hâkimdi mahallede. Önceleri daha solcu bir mahalle olsa da 12 Eylül darbesi yaklaştıkça sağcı gençlerin sayısı bir anda çoğalmaya başlamıştı buralarda. 12 Eylül darbesi tüm ülkeyi nasıl etkisi altına aldıysa mahalle de bu etkiden nasibini almıştı. Sağ-sol tartışmaları mahallede diğer yerlere nazaran seyrekse de 1980'e doğru mahallede garip bir hareketlenme söz konusuydu. Özellikle sağcı gençlerin birtakım eylemlerine

şahit oluyorlardı. 12 Eylül darbesiyle tüm ülke gibi mahalle de derin bir sessizliğe gömüldü. O dönemleri şöyle anlatıyor Aysin Hanım: *“İlginç zamanlardı tabii. Darbe yaklaşırken değişik olaylar oluyordu. Bir gün bir ceset bulundu teknede. Neydi anlayamadık. Sonra solcu bir gencin cenazesi geldi. 15-16 yaşlarında küçücük gençler gelmişti cenazeye. Böyle anlam veremediğimiz, bağlamını kuramadığımız olaylar yaşanıyordu. 1980 yılında 12 Eylül'de kapım çalındı. Sabah erkenden kapıma bir asker gelmişti. Ben nöbetçi de değildim o gün. Asker dedi ki: 'Biz karakoldan geliyoruz, bugün sokağa çıkma yasağı var ve siz de nöbetçisiniz.' Ben şaşırdım tabii, apar topar giyindim çıktım, evde de ne yemek var ne bir şey. 'Dükkânı akşam yediye kadar açık tutacaksınız,' dediler. Gittim dükkânın başına. Her yer kapalıydı. Belki bir fırın falan açıktı o kadar. 12 Eylül'den önce ülkücü gençler burada hareket halindelerdi. Gece gelirlerdi, o zaman eczaneden telefon açılıyor. Telefon açmaya, sevgilileriyle haberleşmeye gelen gençler. Bir tanesi de benim çırağımdı. Sonra ben bu gençleri gördükçe çok uyardım, yapmayın etmeyin dedim ama nafile. Böyle günler atlattık mahallede. Fakat çok büyük bir olay olmadı burada. Askerler sokağa indi, dükkânlar kapandı fakat kanlı diyebileceğimiz olaylar yaşanmadı neyse ki...”*

Aysin Hanım’a göre şimdiye oranla geçmişte eczacılık yapmak daha zordu. Koşullar bir kere günümüze nazaran daha farklı, imkânlar daha kısıtlıydı. Hele bir de küçük bir çocuğa annelik yapıp aynı zamanda eczane işleriyle uğraşmak yorucuydu. Fakat onun yardımına o sıklıkla dile getirdiğimiz “mahalle kültürü” dediğimiz birliktelik koşuyordu. Bazen eczanede olduğu zamanlarda kızıyla komşuları ilgileniyor, darda kaldığında yanına yine komşuları gidiyordu. Şimdilerde mahallenin yolları tertemiz, çevre düzenlemesi yapılmış. Eski zamanlarda öyle miydi?.. Kolera hastalığı çıkmamış belki şansa ama yollarında lağım akıyormuş, bataklık olan bölgelerde sivrisinekler kol geziyormuş hatta sinekle mücadele merkezi bile bulunuyormuş mahallede. Şöyle anlatıyor Aysin Hanım: *“O sinekler kocaman kocamandı. Pencereyi açamazdınız. En korkuncu kurbağalarımız vardı. Sekiz çeşit kurbağamız vardı, yağmur yağdı mı ortaya çıkarlardı. Arabalar ezerdi, yolda muhakkak bir kurbağaya denk gelirdiniz. Burası kirlendikçe göl de kirlendi. Gölün kirlenmesiyle kurbağalar da kalmadı. Çevrede inşaatlar başladı. 6 katlı evler yapılmaya başlandı. Şekilsiz, karakteri, ruhu olmayan evlerdi bunlar. On yıl içerisinde gölün nasıl kirlendiğine şahit olduk, bir daha da o tertemiz haline dönemedi bu sular. Oysa göl bu halde miydi, sanki bir denizin kı-*

yısında yürüdüğünüzü sanırdınız. Suyun dibi gözüktüdü.”

Mahallenin ünlü isimlerine de hâkimdi Aysin Hanım. Birçok ismin mahalleden gelip geçtiğini bilirdi. Rifat Ilgaz’ın eşi Afet Muhteremoğlu’nun Küçükçekmece’de evi olduğunu da bilirdi, burada yaşadığı zamanları da. Hatta Cevat Fehmi Başkut’un da burada yaşadığı bilgisini Aysin Hanım’dan öğrendik. Şöyle anlatıyor Aysin Hanım: *“Burada birçok ünlüyle, sanatçıyla, yazarla karşılaştınız. Bazen konser vermeye gelenler olurdu, bazen yazlığa gelenler hatta burada yaşayanlar. Cevat Fehmi Başkut’un da evi vardı burada. Göldeydi evi. Buzlar Çözülmeden adlı kitabını burada yaşarken yazdığı söylenir.”*

Yaklaşık 50 yıldır bu mahallede yaşıyor ve çalışıyor Aysin Hanım. Mahallenin yarım asırlık tarihini biliyor. Nerede ne var, hangi sokakta kimler yaşamış hepsini hatırlıyor. Hafızası da kendisi gibi dipdiri duruyor. Ve hâlâ Fatih Mahallesi’nde yer alan eczanesinde komşularını karşılıyor. Bazen hal hatır sormaya gelenler mi dersiniz, bazen de derdini paylaşmaya gelenler mi... Kimseyi kapı dışarı etmiyor. Yanında ona eşlik eden genç arkadaşlarıyla birlikte mesleğini sürdürmeye devam ediyor.

Yeni Eczane’nin eski halinden bir görünüm. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

Yeni Eczane

Yeni Eczane’nin hangi tarihte açıldığı bilinmiyor. Fakat kaynak taramalarında 1966 yılında mahallede hizmet verdiğini biliyoruz. İlk sahibi Turan Bey. Küçükçekmece’nin ilk eczanesinde kalfalık yaparken bu eczaneyi açıyor. Sekiz yıl işlettiği ama sonrasında eczaneyi devrettiği söyleniyor. Yeni Eczane’nin yeri uzun bir süre meydanın olduğu yerdeydi. Ahşap iki katlı bir yapıydı. Meydan 2008 yılında dönüşüme girince buradaki çoğu dükkân farklı bölgelere taşındı. Yeni Eczane de onlardan biri. Eczanenin

şimdiki yeri Prof. Dr. Aziz Sancar Caddesi’nde bulunuyor. Sahibi ise Ayla Balmumcu Palabıyık.

Ayla Hanım, aslında Küçükçekmece’de hiç yaşamadı. Babası askerdi. Bu yüzden ülkenin birçok şehrine gidip geldi. İlkokulu Erzurum’da okudu. Ortaokulu, liseyi ise farklı şehirlerde. Küçük yaşlardan beri eczacılık okuma gibi bir huyalı vardı. Fakat önce hukuk bölümüne kaydını yaptırdı. Pişman olunca çocukluk hayaline geri döndü ve eczacılık bölümüne kaydoldu. 1972 yı-

■ ■ ■

Yeni Eczane'nin sahibi Ayla Balmumcu Palabiyik.

linda kazandığı İstanbul Üniversitesi'nden 1976 yılında mezun oldu. Küçükçekmece'de yaşamıyordu. Bir eczane açmak istiyor ve bununla ilgili yer araştırıyordu. 1978 yılında Florya'dayken Yeni Eczane'nin devredileceği haberini aldı. Bu eczaneyi devraldığında, Küçükçekmece'de fazla kalmayacağını düşünüyordu ama yaklaşık 40 yıldan beri mahallede eczacılık yapmaya devam ediyor.

Ayla Hanım'ı kırk yıldır mahallede tutan oranın insanlarıydı. Geldiği zamanları düşündüğünde

hatırında güzel manzaralar açılması bu yüzden. Ona göre mahalle, zamanın en elit yerlerinden biriydi. İnsanlarıyla, yaşamıyla hep farklı bir yerdı burası. İnsanları sosyal, hali vakti yerinde kişilerdi. Sadece mahalleden değil Florya dolaylarından da eczaneye gelen müşterileri olurdu. O dönemleri şöyle anlatıyor Ayla Hanım: *"Eczaneye gelen müşterilerimiz hep saygı değer insanlardan oluşuyordu. Kaliteli bir ilişki kurabiliyorduk. Florya'dan veya civar bölgelerden gelirlerdi. Burada sosyal yaşam çok güzeldi. Ben de o tavsiyeyle buraya gelmiştim. Çok*

■ ■ ■

güzel bir Cennet Bahçesi vardı. Oraya giderdik. Benim geldiğim senelerde göl artık kirlenmeye başlamıştı, göle giremez olmuştu insanlar ama çevresi yine de çok güzeldi. Yürüyüşler yapardık. Yarışmalar izlerdik. Gazeteci müşterilerimiz olurdu. Ahmet Mekin yine bizden ilaç alan mahallenin ünlü isminden biriydi."

Meydanın dönüşüme girmeden daire şeklinde bir görünümü vardı. 90'a yakın esnaftan oluşuyordu. Herkes iç içeydi. Esnaf birbirini tanır, sayar, sever ve kollardı. Ayla Hanım da buna şahit olan isimlerden biri. Şöyle anlatıyor bu dönemleri Ayla Hanım: *"Meydanın yıkılmasına ve dönüşmesine üzülmедim desem yalan olur. O dükkânlar başka türlü yaşatılabilirdi. Mahalleye bir güzellik katıyorlardı. 90'a yakın esnaf vardı burada. İki ara sokağı vardı, yanlış hatırlamıyorsam. Orman Lokantası, Mandacı Restoran ve bir de Taka Tuka diye*

bir yer vardı. Bu yerlere ünlüler gelir giderdi. Beytimiz meşhurdu. Arnavut dondurmacımız vardı, sonra o dondurmacı pastaneye dönüştürüldü. Kızılay binamız vardı. Yine mahallede işinin ehli doktorlarımız bulunurdu. Enfeksiyon

hastalıkları, dahiliye bölümünde başarılı isimler vardı. Cahit Devrim adında bir doktorumuz vardı mahallede. Cennet Mahallesi'nde Trakya Kliniği vardı. Bu kliniğin sahibi, günümüzdeki Doğan Hastanesi'nin kurucularından."

Mahalle Ayla Hanım'a burada yaşadığı günler boyunca çok şey katmış kuşkusuz. Esnafın gösterdiği dayanışma, komşuluk ilişkileri her zaman iyi olmuş. Kapı önünde çay sohbetleri ise her zaman en keyifli olan saatlermiş. Mahallenin insanlarından her zaman destek görmüş. Günümüzde de bu dayanışma ve muhabbet devam ediyor mahallede. Ayla Hanım'a yalnızca ilaç almaya gelenler yok, onunla sohbet etmeye, dertleşmeye ve bazen de fikrini duymaya

gelen çok. Kırk yıl hatırlar için sadece kahve içmeye gelenler olduğu gibi. Güç bela bir çarşıya çıkayım, diyen teyzeler de eczanenin misafirlerinden. İşte bu yüzden bir türlü emekli olmaya cesaret edemiyor Ayla Hanım. Her yıl yaz geldiğinde artık emekli olması gerektiğini düşünüyor ama sonrasında ne yapacağını, buradan nasıl uzaklaşacağını kestiremiyor. Artık Yeni Eczane onun ikinci evi gibi. Buradan ayrı günlük bir yaşamı düşünemiyor. ■

Terzi Mine Tapanyığıt. Fotoğraf: Kübra Yeter

Mahallenin İğne İpliği Terzisinin Elllerinde: Mine Tapanyığıt

“Terziler geldiler.

Durgunluktan o dökük saçık giyindikleri

Yarım kalmışlardı. Tamamlanmadılar.”

Turgut Uyar

Fatih Mahallesi'nin zanaatkarlarından kaçmazıye uğurlandı kaçmaz kaldı kim bilir. Çarşının o eski ustaları bir bir gitti bu sokaklardan, sessizce. Marangozu, kunduracısı, demircisi, kalaycı-

sı... Dünya değiştikçe mahallenin ihtiyaçları da değişti tabii. Mine Tapanyığıt, yirmi yıldır mahallede terzilik mesleğini sürdürmeye çalışıyor. Onun için de koşullar değişti elbet, misal artık dikiş dikmiyor, yalnızca tamirat işleri. Ama her gün her şeye rağmen açıyor dükkânının kapılarını ve müşterilerini bekliyor.

1963 yılında Eyüp'te doğdu Mine Tapanyığıt. 1972'den beri Küçükçekmece'de yaşıyor. Buraya taşınmasına babasının deniz aşkı vesile oldu. Babası önce bir kayık aldı Küçükçekmece'den, sonra da evlerini taşıdılar. O yıldan bu zamana kadar da Küçükçekmece'de yaşıyorlar. Çocukluğu da gençliği de burada geçti Mine Tapanyığıt'ın. 1985 yılında evlendi ve iki kızı oldu. Çocukları da yine bu sokaklarda büyüdü. Onlar büyüüp okul çağına gelince eğitimlerine katkı sunmak için terzilik yapmaya başladı. Mine Hanım, 2003 yılında açtı dükkânını ama terziliği çok daha önce öğrenmişti. Mesleğe enstitü mezunu olan annesinden aşınaydı. Ne bildiyse ondan öğrendi. Önce tadilatla başladı; paça tamir etti, kol düzeltti. Sonra talep üzerine dikiş işleri almaya başladı; etek, pantolon, elbise dikti. Bir dönem Topbaş ailesinin terziliğini yaptı. Şimdi ise mesleğini Prof. Dr. Aziz Sancar Caddesi üzerinde 10 metrekarelik bir dükkânda sürdürüyor. 2023 yılının Ekim ayında doluyor emeklisi. Sonrasında bu işi sür-

dürür mü kendisi de bilmiyor. “Zaman,” diyor Mine Hanım, “her şeyi zaman gösterir.”

Yıllar çocukluğundan bu yana yaşadığı mahallesinden çok şey alıp götürdü. Geçmiş mutlulukla ama biraz da hüznle anıyor Mine Hanım. O günleri şöyle anlatıyor: *“Burası yıllar içerisinde çok değişti. Mahalle az katlı evlerden oluşan bir mahalleydi. Kanarya tarafına giden yol kapalıydı zaten. Burası cep gibiydi. Mesken olan bu tarafta işi olmayan kimse girmezdi. Meydanımız çok güzeldi. Sirkülasyon çok azdı. Tekirdağ'a yazlıklarına gidenler Küçükçekmece'den et alışverişi yapardı. İnsanlar kapılarını açık bırakıp giderdi konu komşuya. Salim Bey Sineması en meşhur sinemamızdı. Ben Kemal Sunal filmleri izlemeye giderdim oraya, hatırlıyorum. Sahil doğal halindeydi. 1980'den sonra dolduruldu. Doldurulmadan önce insanlar kayıklarını evlerinin bahçesine bağlayabilirdi. Cennet Çay Bahçesi vardı. Hatta İbrahim Tatlıses burada konser vermişti. Kanarya yolu açılınca burası da hareketlendi. '90'lardan sonra burası çok fazla göç aldı. Özellikle son yedi sekiz senede çok değişti. Kentsel dönüşümün de bunda etkisi büyük.”*

Mine Tapanyığıt'le görüşme yaptığımız sırada bize arkada inşaat makinalarının sesleri de eşlik ediyordu. Mine Hanım'ın söylemek istediklerini bu şekilde bir nebze olsun anlayabiliyo-

ruz. Fakat tüm bu gürültüye rağmen mahalle kendi öznelliğini ve birbiriyle olan iletişimini korumayı sürdürüyor. Bu doğrultuda birçok insanla ilişki halinde Mine Tapanyığıt. Özellikle mahallenin kadınları terzi ihtiyaçları dışında da onun kapısını çalıyor. Kimi dertleşmek için kimi derdine bir çare bulmak için. Şöyle anlatıyor Mine Hanım: “Dert anlatan çok insan var. Çünkü kimse kimseyi dinlemiyor artık. Alışveriş yerlerinde göz teması bile yok, kurumsalla döndü her şey. İnsanlar hoş sohbet arıyor. Temas ettikleri çok az sayıda esnaf kaldı. Ben de o esnaflardan biriyim.”

Esnaflığın gide-
rek zorlaştığı şu
günlerde bir kadın

Mine Tapanyığıt, dikiş makinasında çalışırken. Fotoğraf: Kübra Yeter

olarak da sorumluluk hissediyor Mine Tapanyığıt. İnsanlarla bu sorumluluk bilinciyle bağ kuruyor ve kurmaya devam ediyor. Her sınıftan müşterisi var dükkânının. Bir apartman görevlisi de geliyor, bir memur yahut bir belediye başkanının eşi de... Mahallede hemen hemen herkesi tanıyor. Hal böyle olunca veresiye tekliflerini de geri çeviremiyor çünkü çoğu insanın halini

çok içten anlayabiliyor. Mine Tapanyığıt anlatıyor: “Burada her gün aynı insanlar var. Esnaflık zor evet, kazanç açısından da zor. Kadın esnaf olmak daha da zor. Daha anlayışlı olmanızı bekliyorlar. Daha yumuşak olmanızı bekliyorlar. Biz de erkeklerin dünyasında bir şeyler yapmaya çalışıyoruz, zorlanıyoruz ama insanlarla kurduğum bu bağ bunun üstesinden gelmemde bana yardımcı oluyor. Esnaflar arasında bir birliktelik var ama zamanla bu birliktelik de azalabiliyor, ilişkiler bozulabiliyor. Biz yine de komşularımızla bu ilişkiyi korumaya çalışıyoruz.”

Terzi kültürü, mahalleleri yavaş yavaş terk ediyor, evet. Özel dikim talepleri azalıyor. Tekstil atölyeleri fabrika merkezlerine taşınıyor ve mahalle terzileri büyük şirketlerle yarışacak güce sahip değil. İşte tüm bu yüzden dikiş dikmeyi bıraktı Mine Tapanyığıt. Girişte de söylediğim gibi sadece tadilat işleriyle meşgul. Fakat her şeye rağmen işini seviyor, mahallesini seviyor ve mesleğini sürdürbildiği ana kadar da sürdürmeyi düşünüyor. ■

35 Yıllık Bir Miras: Tadın Profiterol ve Onun Güzel İnsanları

Tadın Profiterol, Fatih Mahallesi'nin 1987 yılından beri hizmet veren küçük ve köklü bir tatlıcısı. Hal böyle olunca birçok hikâyeyi de içinde barındırıyor. Bu yazıda size sadece bir mahal-

lenin profiterol dükkânının değil, ona temas etmiş ve bu dükkânı tutkuyla günümüze kadar ulaştırmış insanların da öyküsünü aktarmaya çalışacağım.

■ ■ ■

Hikâye Necmettin Kurt'un 1987 yılında, şimdi-lerde Blue Lake'in yerinde bulunan lunaparkın konumunda ufak bir dondurmacı dükkânı açmasıyla başlıyor. Dükkân başlarda sadece dondurma satarak geçimini sağlıyor. Zamanla yanına ekmek kadayıfı olsun, şerbetliler olsun çeşitli tatlılar ekleniyor. Derken Necmettin Kurt'un yanında meşhur İnci Pastanesi'nde çalışmış bir usta işe giriyor ve İnci'nin reçetesini burada

uygulamaya başlıyor. Dondurmayla çıkılan bu yolda Necmettin Kurt, bir anda kendini profiterol ve ekler hazırlarken buluyor. En kaliteli malzemelerle birçok reçete deneniyor ve Tadin Profiterol'ü markalaştıran o reçeteye ulaşıyor. Kalite her zaman bir adım önce çıkar derler. Mahalleli de bu kaliteyi keşfediyor ve gün geçtikçe dükkânın müdavimleri artıyor. Dükkânın işleri her gün biraz daha iyiye gidiyor. Bir süre

Seniha Kurt, Fotoğraf: Kübra Yeter

■

■ ■ ■

sonra mahalleli bu dükkândan kötü bir ürüne ayrılmayacağına kanaat getiriyor. Necmettin Kurt, bu tatlı dükkânını işletirken bir yandan da oğlu Serkan Kurt eğitim hayatını sürdürüyor. Üniversite kazanıyor, Ege'de tatlıcılıktan uzak apayrı bir bölüm okuyor. Okul bittikten sonra da farklı birçok işte çalışarak hayatını idame ettiriyor. Ta ki babasının yanında iş öğrenmeye başlayıp profiterol tariflerinin içinde kendine yer açmaya dek.

Tadin Profiterol'ün şimdiki işletmecisi bir kadın. Seniha Kurt. Hiç aklında yokken bu işin içerisinde buluyor kendini. Buna vesile olan ise bir aşk hikâyesi. Hem profiterole hem de sonsuza kadar ismini kalbinde taşıyacağı adama duyduğu bir aşkın hikâyesi...

Seniha Kurt, 1975 yılında, Bulgaristan'ın Şumnu kentinde dünyaya geliyor. 1978 yılında ise ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç ediyor. Daha doğrusu "evine dönüyor" ve Yenibosna'da yaşamaya başlıyor. Gençlik zamanları İstanbul'da geçiyor haliyle. Lisede okuduğu zamanlarda Ataköy'deki okulunu kırıp Beyoğlu taraflarına, en sevdiği tatlı profiterolü yemek için İnci Pastanesi'ne gidiyor. Okuldan sonra iş yaşamı başlıyor Seniha Hanım'ın. Aydın Üniversitesi civarında bulunan bir tekstil firmasında üst düzey yönetici asistanlığı yapıyor. Firmanın gelip gideni, misafiri

çok. İkramsız geçirilmiyor hiç kimse. Fakat gelin görün ki civarda doğru dürüst tatlıcı yok, hele profiterolü iyi olan tek bir yer yok. Seniha Hanım'ın profiterol aşkı onu keyifli bir araştırmaya sürüklüyor, derken Küçükçekmece'deki Tadin Profiterol'ü keşfediyor. Bir sipariş iki sipariş derken bu faslı bir rutine çeviriyor Seniha Hanım. Akşam beş çaylarını tatlısız geçirmiyorlar. Hemen her gün dükkânı arayarak siparişini veriyor ve her aradığında aynı ses ona karşılık veriyor. Hiç gitmediği ve uzaktan uzağa temas kurduğu bu dükkânın müdavimi oluyor. Zamanla yüzünü hiç görmediği telefondaki sesin sahibiyle kısa kısa hal hatır sohbeti de başlıyor. "Nasılsınız?" sorusuna, "iyiyim, kitap okuyorum" diye yanıt veren sesin sahibiyle yeni sohbet kapısı açılıyor. Kitaplardan konuşturlarken buluyorlar kendilerini. İskender Pala'nın *Katre-i Matem* kitabını okuyan bu kişi Seniha Hanım'a kitaptan bölümler aktarmaya başlıyor. Kitabın karakteri Nakşigül, âşık olduğu adamla evlendiği ilk gecenin sabahında elinde lale soğanıyla ölü olarak bulunuyordu ve eşi bu ölümün peşine düşüyordu. Telefondaki ses, Seniha Hanım'a hikâyenin tamamını anlatmayıp yarıda kesiyor ve Seniha Hanım'ın sipariş vermediği bir gün üzerinde "hikâyenin sonunu merak ediyorsanız pazar günü kahvaltıya bekliyorum" yazılı bir notla ona tatlı gönderiyor. Seniha Hanım şaşırıyor tabii ama bu şaşkınlığı ve merakına rağmen

■ ■ ■

Mine Tapanyığıt, dikiş makinasında çalışırken. Fotoğraf: Kübra Yeter

o görüşmeye gitmiyor. Sonraki günler o sesin kendisini arayıp “neden gelmediğini” sormasını bekliyor ama bu soru bir türlü gelmiyor. Bu tepkisizliğe dayanamayan Seniha Hanım, durumu anlamak üzere yeniden sipariş vermek için dükkânı arıyor ve karşısındaki ses “Hastalanmış

olabilirsiniz diye düşündüm, iyi misiniz? Gelmediğinize göre mutlaka bir şey olmuştur” diye karşılık vererek ekliyor, “Ben kitabı bitirdim, sonunu size mail attım.” Bu nezaketten etkilenen Seniha Hanım, iki ayın sonunda artık sesin sahibiyle tanışmak istiyor ve hiç ummadığı bir

■ ■ ■

anda ve yerde karşısına çıkıyor. Telefondaki sesin sahibi Serkan Kurt’la böyle tanışıyor Seniha Hanım ve 10 ay içerisinde de evleniyor. Bu çiftin güzeller güzeli iki evladı oluyor. 19 yıllık çalışma hayatını geride bırakıyor Seniha Hanım. Hem eviyle hem çocuklarıyla hem de dükkânla ilgileniyor ama işin mutfağına geçmek aklında bile yok. Sadece geçmişten beri içinde Paris’teki kafelere benzer bir yer açma hayali var o kadar. Eşiyle de bu hayali paylaşan Seniha Hanım, Serkan Bey’le birlikte dükkânı yeni bir yere yeni bir konseptle taşımaya karar veriyor. KOSGEB’e başvuruyor. Kadın girişimci eğitimleri ve sertifikaları alıyor. Yarın öbür gün lazım oluyor diye ne kadar eğitim, kurs varsa hepsinde kendine de bir yer açıyor. 2020 yılına geldiklerinde Fatih Mahallesi, Prof. Dr. Aziz Sancar Caddesi üzerinde yer alan yeni dükkânlarına geçiyorlar.

Serkan Bey’in okul bittikten sonra başka işlerde çalıştığını söylemiştim. Babasının yanına yardım gide gele o da bu işi öğreniyor ve birçok ustaya taş çıkartan tarifler yapmaya başlıyor. Dükkânın yürütücülüğünü zamanla Serkan Bey üstleniyor. Seniha Hanım’la da evlendikten sonra dükkânları artık gerçek manasıyla aile şirketine dönüşüyor. Seniha Hanım’ın heyecanına öncülük eden Serkan Bey, yeni dükkâna taşındıktan kısa bir süre sonra ne yazık ki Covid-19 virüsüne yakalanıyor ve uzun bir tedavi süreci

başlıyor. Bu süreç Kurt ailesinin verdiği en büyük sınav belki de. Serkan Bey, covid’e yakalandıktan sonra hastaneye kaldırılıyor. Seniha Hanım büyük bir korku ve endişe içerisinde. Eşiyle ilgilenmesi gerek, dükkânı açması gerek. İşlerin pişirilmesi, hazırlanması, eşle haberleşme... Koca iki duvarın arasında sıkışmamak için ne yapacağını düşünen bir kadın beliriyor. Eşiyle görüntülü konuşuyorlar güç bela. Serkan Bey, Seniha Hanım’ı dükkânı açması ve bu işin üstesinden gelebileceği konusunda yüreklendiriyor. Seniha Hanım ilk kez, Serkan Bey olmadan dükkânın kapısına geliyor ve derin bir bismillahla açıyor kilidi. Serkan Bey reçetesini mesajla iletiyor, yetmiyor telefonda anlatmaya çalışıyor. 100 kiloya yakın mal çıkarmaları, bu malları da 5-6 şubeye teslim etmeleri gerek. Sıvıyor kolları Seniha Hanım ve reçeteyi tıkr tıkr işletmeye başlıyor; bir bakıyor ki bütün mallar teslimata hazır. “Ben yapmadım,” diye anlatıyor o günü Seniha Hanım. “O tarifi o gün kesinlikle ben yapmadım. Bana Allah yardım etti.” Serkan Bey, covid’i atlattıktan sonra bu virüsün yarattığı tahribatla pankreas kanserine yakalanıyor ve ne yazık ki 1 yıl sonra, 17 Kasım’da hayata gözlerini kapıyor.

Sonrası Seniha Hanım için büyük bir acıya, hasrete gebe. Serkan Bey’in gidişiyle koca bir yılının ortasında buluyor kendini. İşinin, çocuk-

■ ■ ■

larının ve aşkının yokluğunun... Fakat düştüğü yerden kalkması gerek, hayata devam etmesi, tüm yükü var gücüyle sırtlanması gerek. Seniha Hanım da bunun farkında ve bir nefesle tam da bu hamleyi yapıyor. Acısını, hüznünü, hasretini ve eşini bağrına basıyor, evlatları için devam etmeye karar veriyor. O saatten sonra tüm işin başına Seniha Hanım geçiyor. Fatih Mahallesi'nin 1987 yılından bu yana gelmiş mirasını üstleniyor ve “Tadın Profiterol”ün adını yaşatmayı sürdürüyor.

Bir kadın olarak dükkânda en çok “kadın istihdamı”na önem veriyor Seniha Hanım. Eşinin reçetelerine sadık kalarak yeni tatlar da ekliyor dükkâna. Kadınların işletmesini yürüttüğü şubelerle çalışmak için özen gösteriyor. Eşi olmadan, çocuğunun geleceği için çalışanlarla yol yürümek istiyor ve öyle de yapıyor. Ona ablası Neziha Hanım ve 14 yıldır dükkâna yoldaşlık eden Arzu Hanım eşlik ediyor. Arı gibi işliyor bu kadınlar. Dükkâna gelip giden her yaştan müşteriyi gülümseyerek karşılıyor, gülümseyerek uğurluyorlar. Mahalleli de seviyor ve sahipleniyor bu dükkânı. Müşterilerini, Tadın Profiterol’ü geçmişten beri bilen duyan seven insanlar oluşturuyor. Eşinin yokluğunda esnaf da büyük bir dayanışma gösteriyor Seniha Hanım’la. Paket

siparişlerinde olsun, dükkânın kapanışına kadar geçen zamanda olsun kol kanat geriyorlar. Bu dükkânın her santimetrekaresinde dayanışma var, sevgi var, işe ve eşe duyulan bağlılık var. Belki de bu yüzden bu kadar lezzetli bu tatlar, belki de bu yüzden kıymetli.

Dükkâna girip çıkan herkesin bir hikâyesi var. Kimisi eski asker emeklisi, yıllarca mahalleli... kimi zaman muhtar uğruyor, kimi zaman bir terzi... Kimi zaman da mahallenin kendi halinde dolaşan Ahmet’i.⁶⁴ Tadın Profiterol’ün insanlarını tanıtırken Ahmet’i de anmadan geçmek olmaz. Ahmet, yıllardır sokaklarda kendi halinde yaşayan, kimseye zararı olmayan, kimseyle konuşmayan, kimseyi incitmeyen, mahallenin sevip saydığı ve kolladığı 40’lı yaşlarında bir isim. Ahmet, çok zeki, okumayı çok seven biriymiş zamanında. Günlerden bir gün gönlünü bir kıza kaptırıyor. Ahmet’in ailesi de saygıdeğer bir aile. Fakat aşkına ne yazık ki ailesinden izin çıkmıyor ve bu durum Ahmet’in dünyasında büyük bir düş kırıklığı yaratıyor. Hal böyle olunca Ahmet, herkese küsüyor. Kimseyle konuşmuyor, evine gitmiyor. Zamanla da kim olduğunu unutup yeni bir yaşama başlıyor. İşte o gün bugündür mahallenin kaldırımlarını ev bellemiş kendine Ahmet. Esnaf onu gördüğün-

⁶⁴ Andığım bu kişinin gerçek adı Ahmet değil, hem onu hem de ailesini incitmek üzere sizlere onun kısa öyküsünü bu takma isimle anlatmayı tercih ediyorum.

■ ■ ■

de muhakkak buyur edip ikramda bulunuyor. O esnaflardan biri de Seniha Hanım. Fakat Seniha Hanım’la Ahmet’in arasında zamanla dostça başka bir bağ geliyor ve bu zamana kadar hiç konuşmayan Ahmet, sadece Seniha Hanım’la iletişim kuruyor. Seniha Hanım bunu şöyle aktarıyor: *“Ahmet kimseyi rahatsız etmez. Sen vermesen gelip de senden bir şey istemez. Peçetesiz yemek yemez. Bazen yan tarafımızdan tostunu alır, gelir burada yer. Bazen sadece kapıda durur. O gün tatlımız, kahvemiz, artık neymiz varsa ikram ederiz. Bize eşlik eder. Ahmet için kimseyle konuşmuyor, hele kadınlarla hiç konuşmuyor diyorlar ama benimle konuşuyor. Ben Ahmet’in benim acımı hissettiğini, o acıda ortaklaştığımızı düşünüyorum.”*

Tadın Profiterol, 35 yıldır mahallede üretmeye devam ediyor. En iyi malzemelerle, üzerine emek akıtılmış reçetelerle yaratılmış ürünlerini insanlara ulaştırmayı sürdürüyor. Artık sadece mahallenin de tatlıcısı değil Tadın Profiterol, civar ilçelerde yaşayanlar da onların lezzetine aşina. Ve en önemlisi kapıdan içeri giren her müşterisini evlerinin bir insanı gibi tanıyor ve biliyor bu dükkânın insanları. Sütlaççı çocuklarından, eklerci emekli teyzelerine kadar... Burası bir aile dükkânı olmanın da ötesinde bir yer artık. Olur da yolunuz Küçükçekmece’ye, Fatih Mahallesi’ne düşerse kendi ufak ama kalbi kocaman bu dükkâna uğrayın derim. Tadın Profiterol’ün o güzel insanları sizi tüm sevgisiyle en iyi şekilde ağırlayacaktır kuşkusuz. ■

Basıncıköy'den İç Kumsal'a bakış.
Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

III. BÖLÜM

Semtın Kültür Mozaiği

Zümrütyuva'nın Basıncıköy'e Dönüşümü

“Menekşe yamaçları, eskiden bataklık olan dere kıyıları şimdi tepeden tırnağa gecekondularla sıvalıdır.” diye anlatır Yaşar Kemal. Yaşadığı, soluk aldığı yerdir buralar. Ve yanı başında, bu gecekondulara sınır, bir mahalle dönüşür Zümrütyuva'dan Basıncıköy'e doğru.

Küçükçekmece'nin 1989'da Bakırcıköy'den ayrılıp ilçe olmadığı zamanlardır bu zamanlar. Gazeteciler, basın yayın alanının emektarları kendilerine yurt olarak seçerler Basıncıköy'ü. Yıl 1959. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin üyeleri tarafından “Basıncıköy-S.S.Gazeteci Evleri Yapı

Kooperatifi” kurulur ve aynı yıl Emlak Kredi Bankası sosyal güvenlik kredileriyle binaların inşaatına başlanır. İnşaat 1964 yılına kadar sürer. Semt yine aynı tarihte kavuşur az katlı evlerine. Çünkü semt, şimdi Atatürk Havalimanı diye bildiğimiz Yeşilköy Havalimanı'nın komşusudur. Çok katlı binalar uymaz burala-

rın hamuruna. Şimdi Bakırcıköy ilçesine bağlı bir mahalledir Basıncıköy. Küçükçekmece'nin komşusudur ve Bakırcıköy'ün en تنها mahallesidir. Adını içinde yaşayanlardan almıştır. 10 bloklu evler olarak planlanan sitelerde, gazeteciliğin üstatları, emek işçileri, yazarları yaşırdı. Ve hepsi mahallenin adıyla anılırdı.

Basıncöy'ün Basıncöy oluşu o kadar da kolay olmuyor ne yazık ki. 194 gazeteci buraya bir yaşam yeri kurmayı planlıyor. İnşaat başlıyor ama yüklenici firma bu siteyi bitirmekte bir hayli zorlanıyor. Özellikle dönemin bürokrasisi türlü engeller çıkartıyor inşaatın önüne. Fakat bir şekilde tamamlanıyor. Kimi bekleyecek gücü kendinde bulamayınca 1963'te daha tamamlanamadan yerleşmeye başlıyor evlerine. 194 gazeteci aileye kurayla veriliyor evler. Artık kimin bahtında hangisi varsa... Bir de o zamanlar ormana yakın buralar. İn cin top oynuyor. E, kolay mı? Türlü zorluk çekiyorlar. Elektrik sıkıntısı, su sıkıntısı. Asfalt henüz uğramamış, yollar çamur. Hele bir de kış oldu mu... Hepsi kurtla, çakalla arayı hoş tutmak zorunda kalıyor. Fakat her biri ayrı seviyor mahalleyi. Manzarasına doyamıyorlar. Havasına, doğasına. Bir yanları deniz, bir yanları orman. Çektikleri çileye değiyor.

Kimler kimler yaşamıyor ki bu semtte. Kemal Ilıcak'tan Oğuz Akkan'a, Altan Erbulak'tan Çetin Altan'a, Yaşar Kemal'den Orhan Kemal'e. Nice isim geçiyor. Biri diğer sanatçı dostunu çağırıyor, nüfus böyle böyle artıyor buralarda. Yazları daha da şenlikli oluyor mahalle. 1972 yılında, Menekşe Koyu'nun hemen yakınında, Haylayf'a komşu bir plaj açılıyor: Basın Plajı. 12 Eylül 1980 darbesine kadar kaç dost meclisi kuruluyor, kaç kez denize açılıyorlar kıyıda kim bilir. Sonra

zamanla bir bir eksiliyor dostlar sofradan, Basıncöy artık biraz daha تنها kalıyor. O evler onları yaratan basın emekçileriyle anılıyor.

Adnan Özyalçiner de Basıncöy'e yolunu düşüren yazarlarımızdan biri. Şair Sennur Sezer'le sık sık uğruyorlar semte. Bazen Orhan Kemal bazen de Yaşar Kemal'le buluşuyorlar. Adnan Özyalçiner: *“Sennur, Halkalı'da yaşıyordu. O coğrafyayı çok iyi bilir. Hatta ‘Gecekonduların şiirlerini Menekşe'nin gecekondularından esinlenerek yazmıştır Sennur. Her gün trenle önünden geçtiği bu evler dikkatini çekmişti. İnsanlar bahçelerindeki dökme suyla ellerini yüzlerini yıkardı. Bu ayrıntılardır onun şiirine konu olan. Benim yolum çok düşmedi Küçükçekmece'ye. Yaz aylarında Orhan'ı, Yaşar'ı görmeye Basıncöy'e giderdik. Rifat Ilgaz, Menekşe'de yaşıyordu. Plajdan denize girerdik. Yaşar, Menekşe'ye yürüyüşe giderdi sık sık. Aklında daima yazacağı hikâyeler olurdu. Menekşe'nin bir kahvesi vardı. Yaşar, en sıkı müdavimiydi. Herkesle konuşur, ahbap olurdu. Yürüyüşleri bitti mi yanıma gelir, aklından geçenleri paylaşırdı bizimle. Bazen de onun kayıkçı dostlarıyla denize açıldık. Güzel zamanlardı o zamanlar.”*

Basıncöy, birçok ismin bu semtle tanışmasına vesile olmuştur. Vesile olmasa da Menekşe, içinden birçok aydın sanatçı çıkarmıştır zaten.

Nice sinemacı, nice yazar, nice oyuncu gelip geçmiştir. Biz bu çalışmayı hazırlarken birçok ismi duyduk öğrendik. Kimi Basıncöy'den kimi Menekşe'den, kimi de Fatih Mahallesi'nin göbeğinden. Kültür beşiğiymiş buralar. Doğasıyla, manzarasıyla, insanıyla sanatı beslermiş. Mürrüvet Sim, müdavimiymiş misal Menekşe'nin. Yaz oldu mu yazlığa gelir, oranın insanıyla dost

olmuş. Ölene kadar da kopmamış buradan, fırsat ve hal buldukça gelip geçmiş semtten. Nubar Terziyan da Menekşe'nin hayranlarından. Filmlerinden fırsat buldukça yolu buraya düşmüş. Mahalleye, denize karışmış. Şimdi her mahalleli bu değerli isimleri büyük bir saygı ve hasretle anıyor. Ahmet Tarık Tekçe'yi, Avni Dilligil'i, Yusuf Ahıskalı'yı ve Rifat Ilgaz'ı. ■

Menekşe'nin Sanat Emekçileri

Sinemanın Kötü Adamı: Ahmet Tarık Tekçe

Ahmet Tarık Tekçe, 15 Aralık 1920 yılında İstanbul'da doğdu. Büyükalıydı. Babası Ağız Ceza Reisi Hikmet Tekçe'ydi ve Tekçe ailesinin dört çocuğundan biriydi. Hayatı hep çalışarak geçti. Henüz küçük yaşlarda ölümle burun buruna geldi ama daha küçükken hayata tutunmasını bildi. Şöyle anlatır bu hikâyeyi Ahmet Tarık Tekçe: “Dört kardeşiz. 5 yaşında mahalle mektebine yazıldım. O yıl mahallede 40 çocuk koleraya yakalandı, 39'u öldü, biri kurtuldu. O ‘bir çocuk’ bendim.” Sonra Galatasaray Lisesi'ne girdi. 11 yıllık tahsil hayatını 18

yılda tamamladı. Eğitim hayatından sonra memuriyet süreci başladı. Önce tersanede çalıştı, sonrasında Fener Nüfus Müdürlüğü'nde memurluk yaptı. Memurluk zamanlarını “ölenleri doğanları kütükten siler kütüğe geçirirdim” diye anlatırdı. Aynı dönemde bir yandan da *Paravan* adlı mizah gazetesi çıkarıyordu. Sonrasında “Adalar Gazetesi” uğraşı başladı. Ağırlıkla mizah yazıları kaleme alırdı. İçinde dolduramadığı bir boşluk vardı. Karikatür çiziyor, dergiler çıkarıyor, yetmiyor şiir yazıyor ama tam olarak yolunu bulamıyordu.

Ahmet Tarık Tekçe

Fotoğraflar: Sadri Alışık, Filiz Akin, Ahmet Tarık Tekçe, Öztürk Serengil

Hayatını değiştirecek o fırsat yönetmen Faruk Kenç'le tanışmasıyla geldi ayağına. Faruk Kenç, sinemada rol almak ister misin, diye sorduğunda hiç düşünmeden “evet” cevabını verdi. 1948 yılı geldiğinde Oya Sensev, Halide Pişkin ve Aziz Basmacı'nın da içinde yer aldığı *Tuzak* filmiyle kamerayla tanıştı. Bu adım, Ahmet Tarık Tekçe olma yolunda atılmış ilk adımdı. Sinemanın “kötü adamı” efsanesi işte böyle başladı.

Ahmet Tarık Tekçe, başlarda ufak rollerde görülse de rolleri zamanla büyüdü. İzleyici bu

“kötü adam”ı çok sevmiştir. Öztürk Serengil, *Yeşilçam'ı Bana Sorun* isimli kitabında şöyle söylüyordu Tekçe için: “Oynadığı her film gişe rekorları kırıyor, geçtiği caddelerde halk birbirine giriyor, trafik felç oluyordu.”⁶⁵ Tekçe, artık hem sinemada hem de gazetesinde yazılarını yazmaya devam ediyordu ki bir dönem kaleme almış olduğu yazısı yüzünden 13 ay 20 gün Paşakapısı Cezaevi'nde yattı. Cezaevinden çıktığında artık ne istediğinden, neyi arzuladığından çok emindi. Bundan sonra sadece sinema yapacaktı.

⁶⁵ Öztürk Serengil, *Yeşilçam'ı Benden Sorun*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1985, sf. 93

Ahmet Tarık Tekçe, 1950'nin başlarında kurulan yeni Türk sinemasının büyük şirketinin ortaklarından biriydi. Aldığı roller henüz az ve daha geri planda olsa da o artık bir “star”dı. 1955-56 yılları ise onun parladığı en önemli yıllardı. Artık herkes onu tanıyor, hayranlıkla takip ediyordu. Yeşilçam'ın bu kötü adamından herkes biraz da çekiniyordu. Özellikle onunla ilk kez kameraya geçecek rol arkadaşları kafasında soru işaretleriyle geliyordu sete. Buna en güzel örneği 1960 yılında yayınlanan *Talihsiz Yavru* filminin küçük oyuncusu Rüya Gümüşata röportajında bulabiliriz. Talihsiz Yavru, Muharrem Gürses yönetmenliğinde çekilmişti. Başrollerinde Muhterem Nur yer alıyordu. Ona Ahmet Tarık Tekçe ve Kenan Pars eşlik ediyordu. Çocuk rolünde ise Rüya Gümüşata vardı. Şöyle anlatıyor Gümüşata: “Bir gün Ahmet Tarık Tekçe'yle platoda karşılaştım. Filmlerin kötü adamıydı. Ondan çok korkuyordum. Elini uzattı. Titreye titreye sıktım. Ama çok, pek çok korkuyordum. İri yarıydı. Filmlerinde çocuk kaçıyordu, çocukları dövüyordu. Ben onunla aynı filmde nasıl oynayabilirdim. O sırada filmin rejisörlüğünü yapacak olan Muharrem Gürses yanımıza geldi. ‘Korkma Rüya, o iyi bir insandır’ dedi. Ahmet Tarık'la öyle çabuk dost olduk ki.”

Filmlerin korkulan adamıydı Tekçe, evet ama gerçek yaşamın en mert insanlarından biriy-

di. Böyle anlatırdı dostları onu. Tok sözlü, açık yürekli, kimseden çekinmeyen biriydi. Sözünü sakınmazdı. Kimseye eyvallah etmezdi. Böyle sevilmişti Tekçe. Riyakârlığı sevmezdi. Dili tertemizdi ama yeri geldi mi de okkalı küfürler savururdu etrafa. Çatık kaşlarının altında alaycı bir ifade gizlenir, bulduğu her fırsatta şaka yapar, sevenlerini güldürmesini bilirdi.

Kısacık sinema hayatına sayısız film sığdırmıştı Tekçe. 300'e yakın filmde rol aldı. Küçükçekmece'ye yolu trenle mi düştü, arabasına atlayıp mı geldi bilinmez ama bir dönem Menekşe'de yaşadı Ahmet Tarık Tekçe. Eşi Hatice Tekçe'yle Menekşe'de bulundu. Kışları da orada mıydı bilinmez ama yazları Menekşe'nin sıcak kumları meskeniydi. Kibrit Fabrikası'na yakındı evleri. Sinema oyuncusu kardeşi Necip Tekçe de gelip giderdi. Kızı Özlen mahallenin sevilen çocuklarından biriydi, Menekşeli çocukların oyun arkadaşıydı. Ahmet Tarık Tekçe ünlü bir isim olmasına rağmen Menekşe'de ününü bırakır mahallelinin arasına karışır, dostluk ederdi. Bazen de komşularını yemeğe çağırır, eşinin hazırladığı ve tek eksiğin kuş sütü olduğu sofralarda ağırlardı onları. Çocukları sever, onlarla oyun oynamadan edemezdi. Fakat talihsiz bir kaza sonucu hayatını kaybetti. Onun kaybı Türk sinemasında büyük gedikler açtı.

Hürriyet Gazetesi 6 Ekim 1964 yılında Ahmet Tarık Tekçe'nin vefatını "A. T. Tekçe'nin ölümü büyük üzüntü yarattı" başlığıyla duyurmuştu.

1964 yılıydı. Ahmet Tarık Tekçe, Türker İnanoğlu'nun yönettiği Yankesici Kız filminde Filiz Akın, Orhan Günşiray ve Cüneyt Arkın'la birlikte oynuyordu. Filmin galası için eşi Hatice Tekçe'yle birlikte 27 Eylül'de Karabük'e doğru yola çıkmışlardı. Aynı arabada Filiz Akın ve Türker İnanoğlu da bulunuyordu. Araç kaza geçirdi. Ahmet Tarık Tekçe bu kaza sonucu komaya girdi. Eşi hafif yaralanmış, Türker İnanoğlu ve Filiz Akın bu kazadan ufak sıyrıklarla kurtulmuş, şoför ise olay yerinde ölmüştü. Kazayı duyan Öztürk Serengil hemen Karabük'e gitti ve onun çabasıyla olay yerine helikopter yönlendirildi. Tekçe, o

gün Ankara Hacettepe Hastanesi'ne kaldırıldı. Bir hafta boyunca yoğun bakımda kalan Tekçe 4 Ekim 1964'te vefat etti. Bu acı haberin üzerine ailesi dağıldı ve annesi yokluğuna dayanamayarak akabinde vefat etti. Hatice Tekçe ve kızına vaat edilen hiçbir yardım yapılmaz ve aile yokluğa terk edilir. Öztürk Serengil, Ahmet Tarık Tekçe'nin ardından şöyle yazmıştır: *“Yeşilçam'da ne kadar gariban varsa aç kaldı, babasız kaldı, korumasız kaldı. Türkçesi, Türk sineması onun kaybına uzun yıllar alışamadı. Zaten onun ölümü, Türk sinemasındaki yaprak dökümünün başlangıcı oldu.”*⁶⁶

⁶⁶ A.g.e., sf. 100

Serpil Örumcer

Bayan Bacak: Serpil Örumcer

Serpil Örumcer, 1952 yılında doğdu. Meslek yaşamına çok genç yaşlarda başladı. Milliyet Gazetesi 1967 yılında bir güzellik yarışması düzenliyordu. Serpil Örumcer henüz 14 yaşındaydı ve her genç kız gibi güzelliğinin farkındaydı. Işıltılı hayatının ilk adımını bu yarışmaya katılarak attı. Henüz 14 yaşında güzellik kraliçesi seçildi. 1 yıl boyunca mankenlik yaptı. Serpil Örumcer güzelliğiyle adını duyurmaya bu vesileyle başlamıştı. Yaş almaya başladığı ve henüz her şeyin

başında olduğu zamanlarda ünlü sanatçı Berkant'la tanıştı ve 1972 yılında hayatlarını birleştirdiler. Bu yıldan sonra Berkant'ın da sahneye çıktığı gece kulübünde sahne almaya başladı. Şöhreti günbegün artıyordu. İsmi Ajda Pekan'la, Selma Güneri'yle anılıyor, aralarında tatlı bir rekabet doğuyordu. Berkant'la aşklarının ünü tüm ülkeye yayılmış bu ikilinin ismi birbirinden ayrı anılmaz olmuştur. Aşkları için “Düğün Şarkısı” adıyla bir şarkı bile bestelenmişti.

Sonrasında bu çift Hollanda'ya gittiler fakat evlilikleri çok uzun sürmedi. Serpil Örumcer kızı Fulya'ya hamileyken eşi tarafından terk edildi.

Serpil Örumcer, sahne tozunu almıştı bir kere. Kulüplerde şarkı söylemeye devam etti. Müzik hayatına 5 albüm ve 7 tane 45'lik sığdıracı. Sinemayla tanışması 1968 yılında Benim de Kalbim Var isimli filmle gerçekleş-

mişti. Sonrasında hem sinemayı hem sahneyi beraber yürüttü Serpil Örumcer. O artık "Bayan Bacak"tı. Herkes onu güzel fiziği ve eşsiz güzelliğiyle anar olmuştu.

Fakat işler onun için çok da yolunda gitmedi. "Hayatımın en büyük hatası" dediği ikinci evliliğini gerçekleştirmiş ve 1989 yılında Cengiz

Bayan Bacak

Kartal'la evlenmişti. "Ben herkese çok çabuk inanır ve güvenirim" diyen Serpil Örumcer için işler bu evliliğinde de yolunda gitmedi. Eşi iş kurmak ve yeni bir hayata başlamak istiyordu. Serpil Örumcer'i de alıp Marmaris'e gitti. Eşi iş kurabilsin diye mal varlığını zamanla kaybetti. Evi, arabası böyle gitti elinden. Artık onu zorlu zamanlar bekliyordu. Bu evliliği de fazla sürmedi ve hayatına yalnız devam etmek istedi. Fakat bu birliktelik son bulduğunda kendi deyimiyle "sudan çıkmış balık" gibiydi. Nereden ve nasıl başlayacağını bilmiyordu. Hangi işi bulsa yapıyor, bir yandan da evini geçindirmek istiyordu. Son darbeyi de üçüncü evliliğinden aldı Serpil Örumcer. Artık onu mücadele dolu bir zaman bekliyordu.

Tüm varlığını kaybettikten sonra Küçükçekmece'ye yerleşti. Görenler onun "Bayan Bacak" olduğunu anlıyordu fakat o şöhreti artık kalmamıştı. Şimdilerde hâlâ bir kızı ve torunuyla Küçükçekmece'deki evinde yaşıyor Serpil Örumcer. Dostlarının yardımıyla ve Küçükçekmece pazarında açtığı tezgâhtan sattıklarıyla evine

bakıyor. Mahalleyi de mahalleliye de çok seviyor. Çünkü darda kaldığında ilk yardıma koşan komşuları oluyor. Etraftan bulup aldığı elbiseleri Terzi Mine'ye tamir ettirip bir lira gibi ucuz fiyatlara satıyor. Bazen de incik boncuk. O eski günlerini büyük özlemle ansa da yaşamını Küçükçekmece'de sürdürmeye devam ediyor. ■

Serpil Örumcer

Afet Muhteremoğlu, Defne Ilgaz ve Rifat Ilgaz. Kaynak: Defne Ilgaz Arşivi

Menekşe'den Bir Çınar Geçti: Rifat Ilgaz ve Afet Muhteremoğlu

Rifat Ilgaz, 7 Mayıs 1911 yılında Cide'de doğdu. Biraz şaibeli bir tarih bu tarih. Nüfus tezkeresinde 24 Nisan 1327 (7 Mayıs 1911) yazar yazmasına ama annesinin doğumunu anlattığı tasvir bu tarihle pek de uyuşmaz. Çünkü nüfusta yazana göre bahar aylarının çocuğu olması gerekir, oysa annesi Rifat Ilgaz'ın doğumunu “derin kar zamanı” diye hatırlamaktadır. Karadenizlilerin

derin kar dediği dönem ise 1910 kışına denk gelir. Annesine göre Şubat ayının Salı gününde doğmuştur Rifat Ilgaz. E, o zaman Karadeniz şivesiyle “Sali doğdu, adı Salih olsun” der. Babası Hüseyin Vehbi itiraz eder: “Sali ile Salih'in ne ilgisi var!” Bu karşı çıkış nüfus kaydında son bulur ve Mehmet Rifat olur ismi. Rifat Ilgaz'ın doğumuna dair en net bilgi dünyaya geldiği

mekâna aittir. Cide'nin duvarları deniz kokan ahşap bir evidir “merhaba dünya” dediği ilk yer. Ve bu merhabayla mücadele dolu yaşamının da ilk adımları atılır.

İlkokulu Cide'de okudu. Abisi Faruk ilkokulun sonundaydı ve ona güvenerek ailesi küçük yaşta okula yazdırdı Rifat Ilgaz'ı. Okudukları okul yüksekçe bir tepede yer alıyordu. Hava yağmura döndü mü abisinin sırtında okula giderdi. Ortaokula kadar Cide'de kaldı. Cide Karadeniz'in güzel kıyı ilçelerinden biriydi. Midyelerin, çakıl taşlarının ve sonsuz bir kumsalın olduğu bu ilçe Rifat Ilgaz'ın deniz tutkusunu da perçinlemişti. Belki bu tutku yüzünden gittiği her yerde Cide'yi aradı ve dönüşü yine bu topraklara oldu. Ortaokulu Kastamonu'da ablasının yanında okudu. Sınıfı bütünlemeye kalmadan geçerdi geçmesine ama ihtar almadığı bir gün dahi olmazdı Rifat Ilgaz'ın. Çocuktuk ve merakı fazlaydı. Okul sıralarında uslu durmak olur mu? Okumaya ortaokul sıralarında merak saldı. Ailesinde okuryazar yoktu ama okumaya meraklı olan çoktu. Bunlardan biri babasıydı. Şöyle anlatır Rifat Ilgaz: “*Sherlock Holmes'ün dedektiflik hikâyeleri, Kerem ile Aslı, Zeycan ile Asuman gibi halk masallarını her gece babam ya*

da ağabeyim yüksek sesle okur, bizler dinlerdik. ... Sadık bir dinleyici olarak çok küçük yaştan itibaren okunanları dinledim. Derken okula başladım. Enişter, ağabeyler de gidince okuma işi bana düştü. Babam işten yorgun geliyor, 'Haydi Rifat, oku!' diyor, okuma biçimimi düzeltiyor, diyaloglar nasıl okunur öğretiyordu. Daha ikinci sınıftayken Abdülhak Hâmit'in Tarık adlı kitabını eski harflerle okumuştum.”⁶⁷

Yazıya merakı orta üçe geldiğinde başladı. Çeşitli denemeler yapıyor, okuduğu romanlar gibi yazmaya gayret ediyordu. Arkadaşları artık ona “ormancı”⁶⁸ demeye başlamışlardı çoktan. 1926'lara geldiğinde şiir denemeleri başladı. 1927'de dergilerde şiirleri de yayınlanmaya başladı. Liseyi bitirdikten sonra edebiyat fakültesine gitmek hayaliydi fakat 1928'de babasının vefatıyla aile altüst oldu. Maddi durumları sarsıldı. Bu yüzden Kastamonu Muallim Mektebi'ne kaydoldu. Lise müdürü bu mektepte okumasını istemiyor, onun mayasında edebiyat olduğunu savunuyordu. Rifat Ilgaz söz vermişti öğretmene: “Muallim de olsam bu işi sürdüreceğim.” Mezun olduktan sonra 52 lira aylıkla Gerede ve Akçakoca'da öğretmenlik yaptı. 1932'de Gönül adında bir kızı doğdu Rifat Ilgaz'ın. Ardından

⁶⁷ Asım Bezirci, *Rifat Ilgaz -Yaşamı, kişiliği, şairliği, hikâyeciliği, romancılığı, oyunları, anıları ve köşe yazarlığı eserlerinden seçmeler-*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, Şubat 2013, sf. 25

⁶⁸ Romancı

Gümüşova'ya başöğretmen olarak atandı. 1936 yılına geldiğinde Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümüne kaydoldu ve 1938'de mezun oldu. Üniversite yıllarında artık bilinen bir isimdi. Dergilerle yakından ilişkisi vardı. Şiirleri Varlık dergisinde yer bulmaya başlamıştı. Mezuniyetinden sonra Adapazarı'na atanmıştı Ilgaz. Enstitüde tanıştığı Rikkat Hanım'la burada evlendi. Aydın ve Yıldız adında iki çocuğu oldu. Adapazarı hikâyesi çok uzun sürmedi ne yazık ki. Öğretmenlik yapamadan vereme yakalandığı için İstanbul Yakacık Sanatoryumu'na yattı. 1939 Ocak ayında ayrıldı buradan.

İstanbul'da olduğu zamanlarda hem Türkçe öğretmenliği yapıyor hem de felsefe okuyordu. “Il. Dünya Savaşı'na denk gelen bu dönemler daha sonra edebiyatında da oldukça etkili oldu. 1943 yılında Karagömrük Ortaokulunda bir öğretmenle kavga ettiği için Nişantaşı'na sürüldü.”⁶⁹

İlk şiir kitabı 1943 yılında Yarenlik adıyla çıktı. Şöyle anlatıyor Rıfat Ilgaz bu süreci: “*Bunu bir kitabevi bastırmadı. Ben bastırdım, matbaacı olan bir arkadaşımın yardımıyla. Sebat Matbaası'nda çalışan ve çıkardığımız Yürüyüş dergisini hazırlayan dizgici Avadis Aleksanyan... Yine*

ikinci kitabım olan ve bir sene sonra bastırdığım Sınıf da bu basımevinde yayımlandı. Fakat Devrim Kitabevi'nce basılmış göründü. Kitabın üzerine arkadaşımız İhsan Devrim'in amblemini koyduğumuz için...”⁷⁰

Sınıf kitabı 1944'te yayınlandığında adliye kapıları da açılmış oldu Rıfat Ilgaz'a. 5 ay saklanmayı başardı ama buna hali kalmamış olacak ki Mayıs ayında teslim oldu. 6 aylık bir hapis süreci geçirdi. Hapisten çıktığında hem okulunu hem de mesleğini kaybetmişti. Sağlığı da artık eskisi gibi değildi. Tekrar sanatoryum yolları karşıladı onu ve kendini Heybeliada Sanatoryumu'nda buldu. Sonrasında ise talihsiz günler bırakmadı peşini. O süreci şöyle özetliyor Ilgaz: “*1947 Haziranında öğretmenlikten ve sanatoryumdan çıkarıldım. Tedavim yarım kaldığı gibi, bir daha da çok sevdiğim öğretmenliğe dönemedim.*”

Öğretmenliğe dönemedi ama o çok sevdiği edebiyattan bir an olsun vazgeçmedi. Belki de tek kurtuluşu yazmaktan ve üretmekten geçiyordu. Hayatı şiirler kaleme alarak, dergiler çıkararak veya dergilere yazarak geçiyordu. 1943'te Sabahattin Ali'yle tanışıklıkları başlamıştı. Bu tanışıklık onu Marko Paşa serüvenine

kadar götürdü. 29 Ekim 1948-30 Ocak 1949 tarihleri arasında gazetenin sorumlu müdürlüğünü üstlendi. Sonra yazdıkları nedeniyle yine hapis yolları gözüktü Rıfat Ilgaz'a. “1953 yılında *Devam* kitabı da toplatıldı ve yazar hakkında soruşturma açıldı. 27 Mayıs'tan hemen önce gönderilmesi planlanan sürgünden 27 Mayıs 1960 askerî müdahalesiyle kurtuldu. 1966'da Ilgaz'ın oyunlaştırdığı Hababam Sınıfı romanı Ulvi Uraz Tiyatro Topluluğu tarafından sahnelendi. Aynı oyun 1969 yılında İstanbul Tiyatrosu'nda sahneye kondu.”⁷¹ Yıllar üretmekle ve ülkenin siyasi zorluklarıyla ilerlerken kendi gibi yazar olan Afet Muhteremoğlu'yla yolları kesişir Rıfat Ilgaz'ın. Ve bu kesişme onun Küçükçekmece'yle tanışmasına vesile olacak ilk adımdır.

Afet Muhteremoğlu, 2 Ocak 1937'de Çanakkale'de doğdu. 5 yaşındayken ailesiyle birlikte İstanbul'a taşındı. Bundan sonra İstanbul'da bir hayat bekliyordu onu. Çapa Öğretmen Lisesi'ni bitirdi. Sonrasında Çapa Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Akabinde İstanbul Üniversitesi'nde Felsefe ve Klasik Diller Bölümü'nü okudu. Afet Muhteremoğlu bir dönem de öğretmenlik yaptı. İlk evliliğinden iki çocuğu vardı Afet Hanım'ın: Haluk ve Uğur Çırakman. Bu evliliğinden sonra Rıfat Il-

gaz'la tanıştı. Hızla başlamıştı ilişkileri. Afet Hanım'ın ailesi başta karşı çıkmıştı bu birlikteliğe. Muhafazakâr olan ailesi ilk evliliğini bitirdiği için ona oldukça kızgındılar. Bir de kızları kendinden 26 yaş büyük birine âşık olmuştu. Başlarda bir türlü kabul edemediler ama sonra sonra geniş bir aile oldular ve bir de Defne adında bir kızları oldu Ilgaz çiftinin. Defne Ilgaz şöyle anlatıyor bu süreci: “*Dedem, Turancı bir başkomiser. Babam komünist sabıkalı bir yazar. Ve ailenin kıymetlisi gidiyor 'böyle bir adamla' evleniyor. Onlara göre gül gibi evliliğini de bitirmiş zaten, ona ayrıca bir kızılıyor. Babamla çılgın bir evlilik yapıyorlar, aşk evliliği ama bu arada babam ben doğunca annemin öğretmenlikten ayrılmasını istiyor. Bu istek ikisini de müthiş bir fakirliğe düşürüyor. O sırada Harbiye'deki evlerindeler. Annem de babam da parayı iyi idare edemeyen insanlardı. Bir türlü bu durumdan çıkamıyorlar. Sonra dedem haber gönderiyor ikisine, 'yanımıza çıkın gelin, buraya yerleşin' diyor.*” Rıfat Ilgaz'ın Küçükçekmece serüveni de böyle başlamış oluyor.

Afet Muhteremoğlu'nun ailesi Küçükçekmece'de. Zaten devamlı gittiği ve bildiği yerler. Babasının Dış Kumsal'da Londra Asfaltı üzerinde müstakil bir evi vardı, bir tarafı denize bir tarafı

⁶⁹ https://tr.wikipedia.org/wiki/R%C4%B1fat_Ilgaz

⁷⁰ Asım Bezirci, *Rıfat Ilgaz -Yaşamı, kişiliği, şairliği, hikâyeciliği, romancılığı, oyunları, anıları ve köşe yazarlığı eserlerinden seçmeler-*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, Şubat 2013, sf. 37

⁷¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/R%C4%B1fat_Ilgaz

göle bakan bir evdi. Evin ön tarafında bir iskele bulunuyordu. Bir yüzü de klor fabrikasına bakıyordu. Anne ve babası kışları zaman zaman Kocamustafapaşa'da yaşasa da ağırlıklı günleri burada geçiyordu, Afet Hanım da yaz aylarını sıklıkla burada doldururdu. Evlerinin bahçesinde gül ağaçları vardı o zaman, sebzeler ekilir, meyveler biçilirdi. Domatesler, biberler, karpuzlar eksik olmazdı. Tabii gelen giden, eş dost da... Rifat Ilgaz'la evliliğinden sonra ailesiyle arası açılsa da kızlarına düşkün olan bu ailenin gönlü el vermiyor evlatlarının darda kalmasına. Hele

Defne Ilgaz'a ait bir paso. Kartta Rifat Ilgaz'ın Küçükçekmece'de yaşadığı evin adresi yazmakta: Dış Kumsal, No:18 Küçükçekmece. Kaynak: Defne Ilgaz Arşivi

bir de torunları varken. Afet Hanım'ın annesi torunu Defne'yi kendi büyütmek istiyor ve zeytin dalı uzatıyorlar kızlarına. Afet ve Rifat Ilgaz çifti böylece gelip yerleşiyorlar Küçükçekmece Dış Kumsal'daki eve. Defne Ilgaz bu zamanları şöyle anlatıyor: “Dedem, anneannem, annem, babam, annemin ilk evliliğinden olan oğulları ve ben bebek olarak hep beraber orada yaşamaya başlıyoruz. Mutlu günlerdi gerçekten benim ilk yıllarım. Dedemle sandal sefalarımız çok mutluluk vericiydi. Dedem ve babam birbirine

çok zıt görüşlere sahipti ama birlikte oturup rakı içmeleri ve barış içinde hiç kavga gürültü olmadan yaşamaları çok güzel hatıralardı. Anneannem gerçekten çok samimi bir dindardır. Tam Anadolu kadını yani, çok içtenlikle inanan, namazını içtenlikle kılan falan hacı bir kadın. Dedemin anneanneme hacı diye takılması, seni seviyorum sözleri hep kulağımda. Anneannem hiç sevmese de bu rakı masalarını, annemle birlikte sofraya kurar hiç de ses etmezdi. Ben hatırlamıyorum tabii hep anlatırlardı, babam benim için ‘kızım büyüyecek ve mezelerimizi o hazırlayacak,’ der-

miş. Dedem bana kızdığında da yine babama laf çarparmış. ‘E n’olacak, komünistin kızı’ diye.”

Afet ve Rifat Ilgaz'ın evlilikleri resmî olarak 18 yıl sürdü ve Rifat Ilgaz'ın resmî olarak en uzun süren evliliği buydu. Fakat birlikteliklerinden bir süre sonra uzaklaşmayı tercih etti Rifat Ilgaz ve Cide'ye döndü. Kızı Defne Ilgaz uzun aralıklarla da olsa babasıyla görüşmeye devam etti. Afet Ilgaz da bir müddet sonra Kültür Koleji'nde Türkçe öğretmenliğine geri döndü.

Afet Muhteremoğlu annesi ve kızı Defne'yle Küçükçekmece'deki evlerinin terasında, 1972. Kaynak: Defne Ilgaz Arşivi

Fakat her ne yaşanırsa yaşansın Menekşe'de yaşadığı zamanlar çok şey kattı Rifat Ilgaz'a, Rifat Ilgaz da Menekşe'ye. Küçükçekmece Okyanusu ve Cankurtaran Yılmaz'ı armağan etti semte. Kültür Bakanlığınca 1979'da yayımlanan bu çocuk kitabı tam da adının geçtiği yerde Küçükçekmece'de kaleme alındı. Kitapta yer alan Selami Bey karakteri de Rifat Ilgaz'ın kayınpederi, Afet Hanım'ın babası. Şöyle anlatıyor bu anekdotu Defne Ilgaz: “Selami Bey diye anlatılan kişi dedem. Dedem dünyanın en

özel, en harika insanlarından biriydi. Gerçekten çok seviyordum onu ama çok tipik bir özelliği vardı. Anneannemle ikisi çok zengin olmalarına rağmen çok tutumluydular, bazen bu cimrilik derecesine varırdı. Babam da onların bu özelliğiyle sık sık benimle yaptığı özel konuşmalarda da gönderme yapar, dalgasını geçerd. Burada anneannem ve dedemle güzelce dalga geçermiş. Bu hikâyede anneannemin kullandığı kızartma yağlarını atmayıp kavanozda biriktirdiği detay bile var. Dedemin sandalı var.

Dedemin adı Zekeriya, Zekeriya kitapta olmuş Selami. Soyadı Muhteremoğlu, onu da Saygıner yapmış. Haluk Ağabeyimi Turgut yapmış. Haluk olmuş Turgut. Dedemin, sineğin yağını hesap eden haliyle çok güzel mavra yapmış babam. Hikâyenin arka planında da Küçükçekmece Gölü var. Karadeniz'i çok iyi tanıyan bir adam Rifat Ilgaz. Küçükçekmece Gölü'nü Karadeniz'e benzetiyor. Gerçekten Küçükçekmece Gölü, sağı solu hiç belli olmayan, çok riskli bir göldü ve burada bir kurtarma operasyonu anlatıyor, alabora olmuş bir sandaldan kurtarılan iki çocuğun kurtarıma operasyonu çok güzel anlatılıyor, tüyleriniz diken diken oluyor hikâyenin sonunda. Babam da bunu özellikle vurguluyor: Burada her kaptan dümene geçemez, teknesine kolay kolay hâkim olamaz. Bir Karadeniz bir Küçükçekmece demiş yani ve kitabın adını da Küçükçekmece Okyanusu koymuş.” Ve gölü şöyle anlatırdı Rifat Ilgaz bu hikâyesinde: *“Bu göl hiç belli olmazdı. Karadeniz’de fırtına, kendini altı saat önceden belli ederdi ama, göl hiç de böyle değildi. Bu yüzden Küçükçekmece gölüne, Okyanus adını takmıştı, Selami Saygıner. Okyanus, böyle mi değil mi bilmiyordu ama, bu göl ne Akdeniz’e benzerdi ne Karadeniz’e !.. Rüzgârın patlaması ile dalgaların, kıyıdaki sandalları parçalaması*

*bir olurdu. Bu yüzden sandal sahipleri uyanık olmak zorundaydı. Yoksa sandal heveslileri elbise ısmarlar gibi her mevsim, yeni bir sandal satın almaktan kurtulamazlardı.”*⁷²

Rifat Ilgaz, Londra Asfaltı’na bakan masasında üretti yazılarını. Ama yine de en çok yemek masasında yazmayı severdi. Eski Türkçeyle ve elyazısıyla yazardı. Afet Hanım da bu yazıları daktiloya dökerdi. Daktiloda oldukça hızlıydı Afet Muhteremoğlu. Bunu bilen Rifat Ilgaz da ölmeden 4-5 sene önce ona verdikleri bir daktiloyu Afet Hanım’a gönderdi ve ekledi: “Afet, bu daktiloyu bana verdiler hani kullanırım belki diye ama yazamadım, sen kullanıyorsun, al bunda sen yaz.” Afet Hanım da almış daktiloyu ve kendininkini bir yana bırakmış. Ölünceye kadar da Rifat Ilgaz’ın verdiği bu daktiloyu kullandı.

Afet ve Rifat çifti, Menekşe’deki evlerinde birçok edebiyatçıyı ve ünlü isimleri ağırladı. Onlardan biri Sennur Sezer ve Adnan Özyalçın’er’di. Terasta uzun sohbetlere gebe sofralar kurulurdu. Sabahlara kadar edebiyat konuşulur, yenir içilirdi ve manzara eşlik ederdi onlara. TRT Spikeri Gülseli Akoğlu gelir giderdi. Karavanla yaptığı yurtdışı gezilerinden sonra

Ilgaz çiftinin yanına uğrar, Avrupa’da gördüğü göllerle Küçükçekmece Gölü’nü mukayese ederdi. Galip gelen her zaman Küçükçekmece Gölü olurdu. Yayıncı Güngör Gençay, Yaşar Kemal, Hakkı Özkan ve Mübeccel İzmirli de gelen misafirler arasındaydı. Sonra zamanla sofralar dağıldı, dostlar bir bir eksildi. Rifat Ilgaz bir ara herkese küstü ve gitti İstiklal Caddesi’nde İmparator Otel’e yerleşti. Ara sıra Cide’ye gitti. Artık kızıyla zaman zaman görüşür oldu.

Defne Ilgaz, çocukluğunun yaz aylarını hep Menekşe’de geçirdi. Neler yaşanmışsa yaşansın hep gülümseyerek ve büyük bir hasretle yâd ediyor o günleri. Garip Dede’nin bir mezardan oluşan günlerini, bir takunya bir iplikle dileklediği o günleri... Gölün renginin boya fabrikası yüzünden bir gün sarıya bir gün maviye döndüğü o günleri anne ve babasının güzel anılarıyla hatırlamak istiyor.

Rifat Ilgaz, aileden ayrılıp gittiği dönemde Afet Ilgaz, büyük bir üzüntü yaşadı. *Aşamalar* kitabını da bu süreçte Küçükçekmece’de kaleme aldı. Şöyle de bir hikâyesi vardı bu kitabın: Rifat Ilgaz, *Sarı Yazma*’yı Cide’de kaleme alıyor. Onun küçük bir yerinde Afet Muhtere-

moğlu’ya isim vermeden bir gönderme yapıyor ve diyor ki *“Belki dinlenmek, son ayların yorgunluğunu çıkarmak da vardı düşündüklerimin içinde. Gerçekten çok yorulmuştum. Bir kargaşa, bir tedirginlik kaynağı olduğunu anladığım evimden kaçmıştım. Bütün bu kalabalığın benimle hiçbir yakınlığı kalmadığını, bu evim dediğim yerde öksürüklü, aksırıklı yaşlı bir sığıntıdan başka bir şey olmadığını anmıştım. Üst üste gelen hırlaşmaların uyandırdığı sinirlilikle kapıyı çekip çıkmıştım. Cebimde basın kartım olmasa, Küçükçekmece’den yirmi kilometre çeken Aksaray’a zor ulaşabilecektim.”*⁷³ Vay sen misin böyle yazan, sırf bu paragrafa cevap olarak yazıyor *Aşamalar*’ı Afet Hanım. Hem de tüm kızgınlığını tuşlardan çıkartırcasına.

Rifat Ilgaz, 7 Temmuz 1993’te, Afet Muhteremoğlu da 16 Ocak 2015’te vefat etti. Onlardan geriye bizlere, Menekşe rüzgârına karışmış hatıraları ve Menekşe’nin ruhu değmiş eserleri kaldı. Yazımızı Rifat Ilgaz’ın kaleme aldığı *Sularda Güneş Olmak* şiiriyle bitirelim. Ilgaz, bu şiiri, kızı Defne 2 yaşındayken Küçükçekmece Gölü’nün sularından etkilenerек, kızı için yazmıştır. Belki de kızına bir vasiyetidir bu şiir...

⁷² Rifat Ilgaz, *Küçükçekmece Okyanusu*, Çınar Yayınları, 5.Basım, İstanbul, Mart 1993, sf. 40, 41, 42.

⁷³ Rifat Ilgaz, *Sarı Yazma*, Çınar Yayınları, İstanbul 2002, sf. 3

Defne Ilgaz abisi Haluk Çırakman'la birlikte Londra Asfaltına bakan balkonlarında, 1976. Kaynak: Defne Ilgaz Arşivi.

I

Kıyıda kum çakıl yosun. Gidenlerden
Boşuna değil martıların hırçınlığı
Köprülerin altından geçen sular var ya
Kürsülerde lâfını ettiğimiz
Biraz da köprülerin üstünden akmalı

II

Yeşilin sarıya dönüşü korkutmasın seni
Morarıp silinmesi maviliklerin
Kırmızının akıp gitmesi damarlarından
İşimiz kolay değil o denli
Kargaların içgüdüsel ölmezliğine inat
İnsanca ölebilmeli

III

Ne ilkyaz bulutlarında yıkanan
Bir mezar taşısın uzun ömürlü
Ne kış güneşinde silkinen selvisin
Bir mezarlık değilsin anıların gömüldüğü
Yeşilin bitkiselliğini sürdürmeye gelmedin

IV

En güzel sarılarda düşsel
Bir ayçiçeği güneşte tek başına
Bir de karanlık sularda güneş olmak
Bu daha güzel

Yaşar Kemal Menekşe'de, Fotoğraf: Ara Güler

Yaşar Kemal Menekşe'ydi, Menekşe Yaşar Kemal

Yaşar Kemal 6 Ekim 1923 tarihinde, Adana'nın o dönem ilçesi olan Osmaniye'ye bağlı Hemite adlı köyde doğdu. Luvan aşiretinin mensuplarından olan babası, Birinci Dünya Savaşı başladığında ailesiyle birlikte önce Van'dan Diyarbakır'a, sonrasında da Çukurova'ya gelip yerleştiler. Bu göç Yaşar Kemal'in anlattığına göre tam bir buçuk yıl sürdü. Kürt kökenli bir

aileye mensuptu Yaşar Kemal. Evde Kürtçe, köyde ise Türkçe konuşurdu. Şöyle anlatıyordu Yaşar Kemal ailesinin bu hikâyesini: *“Sizin sandığınız gibi ben Kürt toprağında doğmadım. Babam, anam Doğu Anadoludan, 1915'te Rus ordusu Vanı işgal edince, oradan bir buçuk yılda Çukurova'ya gelerek bu köye yerleşmişler. Köyde bizimkilerden başka Kürtçe konuşan hiç*

kimse yoktu. Ben kendimi bildiğimde Kürtçe sadece bizim evin içinde konuşuluyordu. Ben doğduğumda babam çok yaşlı, belki elli yaşın üstündeydi, anam da çok gençti. On yedi yaşında. Evde babamın bir kardeşi, onun karısı, bir de akrabaları bir genç kız vardı. Amcamın karısının bir elini Vanda bir top gülle parçası almış götürmüştü. Aile bir bey ailesiydi. Ailenin mensup olduğu Luvan aşiretinin son beyi Gulihan Bey babamın amcasıydı. Ailenin soy kütüğü epeyce karışık.”⁷⁴

Yaşar Kemal, üç buçuk yaşındayken sağ gözünü kaybetti. Babası Yaşar Kemal için her yıl kurban kestirtirdi. Yine o dönemden biriydi. Halasının eşi avluda kestikleri koyunun derisini yüzerken Yaşar Kemal de o sırada oradaydı. Eniştesinin elinden kayan bıçak talihsizlik o ki gözüne isabet etti. Bu olayın üzerinden bir yıl sonra da babasının ölümüne şahit oldu Yaşar Kemal ve on iki yaşına kadar kekeme kaldı. Bu acı olayı şöyle anlatır Yaşar Kemal: *“Ben dört buçuk yaşındayken, babam camide namaz kılarlarken onu, Vandan gelirken ölümünden kurtarıp besleyip büyüttüğü Yusuf adındaki oğulluğu yüreğinden bıçakladı. Babam çok uzun boylu bir adamdı. Belki bir doksan boyunda. Geniş omuzlu... Onu böyle anımsıyorum. Çocukları da*

çok severdi. Bütün köyün çocuklarına şehirden, her birisine ayrı ayrı armağanlar getirirdi. Ben babamın camide, o, namaz kılarlarken yanındaydım, hançerlendiği akşamdan sonra, sabaha kadar yüreğim yanıyor, diye ağladım. Ardından da kekeme oldum ve on iki yaşına kadar zor konuştum. Yalnız türkü söylerken kekemeliğim geçiyordu. Hiç kekelemiyordum. Kitap okurken de, okur yazar olduktan sonra, hiç kekelemedim. On iki yaşımdan sonra kekemeliğim geçti. Nasıl, ne zaman geçti hiç anımsamıyorum. ... Babamın ölümü de beni çok üzdü. Babamın ölümüne uzun yıllar inanmadım ve onun mezarına hiç gitmedim. Uzun yıllar mezarlığın yanından bile geçmedim. Öldüğünden dolayı da ona derinden kırlıdım, küstüm. Herkesin babası yaşarken benim babam neden öldürülmüştü, bunu da bir türlü anlayamıyordum. Babamdan çok şey kalmıştı. Amcam Tahir çok iyi bir adamdı. Paraları dağıttı. O kadar zenginlik dört yılda nasıl bitti, kimse bunun farkında olmadı. Amcam bu sırada anamla evlendi ve iki karısı oldu. Evde de hır gür başladı. Evde ve köyde bir tek dokunulmazlığı olan kişi varsa o da bendim. Köyün çocuklarını türlü maceralara sürüklüyordum. Öteki köyden karpuz kavun hırsızlıkları, dağlarda kuş avlamalar, köyün bütün çocuklarını ardıma takarak, dağlardan mantar, böğürtlen

⁷⁴ Yaşar Kemal, *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor, Alain Bosquet ile Görüşmeler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1992, sf. 30

■ ■ ■

toplamlar, akla gelmeyecek türlü yaramazlıklar. Köyün çocukları büyülenmişçesine ardına takılmışlar, her istediğimi yapıyorlardı.”⁷⁵

Yaşar Kemal yazıyla henüz 8 yaşlarında köye gelen çerçi bir kadın sayesinde tanıştı. Köye gelen bu çerçi, köylülerin borçlarını tek tek defterine işler, notlar alırdı. Bu yazdıkları Yaşar Kemal’in dikkatini çekti ve kadına yaptığıının ne olduğunu sordu. Dokuz yaşlarında Adana’nın Burhanlı köyünde yer alan bir ilkokulla kaydoldu. Çok kısa zamanda söktü okuma yazmayı. İlkokulu bitirdiğinde önünde iki yol vardı, ya ortaokula devam edecek ya da dağların yolunu tutacaktı. O okumayı seçti. Fakat okuyacak ne para vardı ne de pul. Uykusuz geceler geçirdi, bir yol aradı. Öğretmeni bunu bildiği için köyün zenginlerinden para topladı Yaşar Kemal’e vermek üzere ama Yaşar Kemal köşe bucak kaçtı öğretmeninden. Bu parayı istemedi, bir yolunu ille de kendi bulacaktı. Öyle de yaptı. Amcasının ona verdiği koyunu sattı, Adana’nın yolunu tuttu ve ortaokula başladı. Yaz aylarında bir fabrikada çalışmaya başladı. Fabrika müdürü ona yatacak yer verdi. Gece-leri fabrikada çalışıyor, gündüzleri derslerine çalışıyordu. “Ortaokul ikinci sınıftayken Türk Maarif Cemiyeti’nde yatılı olarak okumaya baş-

ladı fakat üç ayı bulan devamsızlığından ötürü yatılı okuma hakkını kaybetti. Son sınıftayken okuldan tasdikname ile ayrılarak çeşitli işlerde çalıştı.”⁷⁶ Bu işlerin başında ırgat kâtipliği, ırgatbaşılık, kütüphane memurluğu geliyordu. Bunların yanı sıra traktör sürücülüğü, patozlarda ırgatlık ve çeltik tarlalarında da kontrolörlük yaptı.

Edebiyatla henüz okuma yazma bilmediği zamanlarda tanışmıştı Yaşar Kemal. Âşıklarla atışır, şiirler ezberlerdi annesi her ne kadar karşı çıksa da. Bu öyle bir histi ki henüz küçük yaşlarda işlemişti içine. Gördüğü insan hikâyeleri, yaşadığı, şahit olduğu her şey ilgisini çekermişti. 1940’lı yılların başında Adana’da çıkan Çığ dergisi çevresinden Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi yazarlarla bağ kurdu, tanıştı. Daha henüz 17 yaşındayken tutuklandı. 1943 yılına geldiğinde derleme bir kitap yayımladı: Ağıtlar. “Ben de varım” diyordu Yaşar Kemal bu eseriyle. 1946’da askerlikten sonra gaz kontrol memuru olarak çalıştı.

Kuzucuoğlu Pamuk Üretme Çiftliği’nde ırgat kâtipliği (1941), Adana Halkevi Ramazanoğlu kitaplığında memurluk (1942), Ziraî Mücadele’de ırgatbaşılığı, daha sonra Kadirli’nin Bahçe

⁷⁵ A.g.e., sf. 31-32

⁷⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Ya%C5%9Far_Kemal#cite_note-resmi2-3

■ ■ ■

Yaşar Kemal, mahalleli çocuklarla. Kaynak: Fotoğraf, gazeteci Cengizhan Çelik’in “Bir gazeteci nasıl ev alabilir? Basıncöy’ün filmlere konu olacak hikâyesi” başlıklı yazısından alınmıştır.

■

köyünde öğretmen vekilliği (1941-42), pamuk tarlalarında, patozlarda ırgatlık, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. 1948’de Kadirli’ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yaptı. “1950’de Komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklandı, Kozan cezaevinde yattı. 1951’de salıverildikten sonra İstanbul’a gitti, 1951-63 arasında Cumhuriyet gazetesinde Yaşar Kemal imzası ile fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı.”⁷⁷ Bu sırada üretmeye de de-

vam ediyordu. İlk öykü kitabı Sarı Sıcak 1952’de, dillere destan olan İnce Memed ise 1955’te yayımlandı. Politik bir yaşamı da sürdürüyordu bir yandan. 1962 yılında Türkiye İşçi Partisi’nde çeşitli görevler üstlendi.

Yaşar Kemal’in Menekşe’yle tanışması da yine bu yıllara denk gelmişti. 1959’da Menekşe’ye komşu Zümrütyuva’da bir yaşam alanı oluşturmak için 194 gazeteci bir kooperatif kurdu. Yaşar Kemal de o isimlerin içinde yer alıyordu.

⁷⁷ <https://web.archive.org/web/20160304212908/http://www.yasarkemal.net/biyog/index.html>

■ ■ ■

Yazar isimleri verilen bloklardaki evler kurayla dağıtıldı ve Yaşar Kemal'e Cemal Nadir Blok 4. Katta yer alan ev çıktı. 1952 yılında evlendiği eşi Thilda Hanım'la evlerin bitişini bekleyemeden 1963 yılında taşındı Menekşe'ye komşu olan Basıncıköy'e. Bir süre kuradan ilk çıkan evlerinde yaşadılar, sonda Ahmet Rasim Blok 1. Katta yer alan daireye geçtiler. Yaşar Kemal bu süre-

ci şöyle anlatıyor:

*“1952 yılında karım Thildayla evlenmişim. Karım İngilizceyi, Fransızca'yı iyi biliyordu. Bir de İspanyolcası vardı. Romanları-
mın gelirinin yetmediği zamanlar da karım çalışıyor, kıt kanaat geçiniyorduk. Bir de bakmak zorunda olduğumuz bir çocuğumuz vardı.*

Türkiyede ve dışarıda da gittikçe tanınıyordum. Bu da biraz para getiriyordu. 1963'ten 1965'e kadar ışıksız, susuz, yolsuz bir evde yaşamak zorunda kaldık. Bu ev bir gazeteciler kooperatif eviydi. Belediye elektrik ve su vermiyordu. Yol-

lar da yapılmamıştı o zamanlar. Bu koşullar içinde harıl harıl çalışıyor, romanlarımı yazıyordum. Cumhuriyette çalıştığım on iki yıl süresinde 4 roman yazabilmişim. Cumhuriyetten atıldıktan sonra on yıl içinde 10'dan fazla roman yazdım. Hiç engel tanımadan çizdiğim yol üstünde ilerliyordum.”⁷⁸

Gazeteci Cengizhan Çelik'in haber arşivinden alınmıştır: Yaşar Kemal ve Mehmet Altan

Menekşe'yi öğrendim. Neydi onu buraya çeken, neydi onu oralı kılan, hep bunu sordum. Ve ku-
lağımda Yaşar Kemal'in sesi: *“Menekşe'nin yü-
reğine girmeli ve bu her kahraman evin mace-
rasını söylemeli yazmalı...”*

⁷⁸ Yaşar Kemal, *Yaşar Kemal Kendini Anlatıyor, Alain Bosquet ile Görüşmeler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1992, sf. 97-98

■ ■ ■

Yaşar Kemal'in her yazdığı hikâyede bu semt gizliydi. Büyülenmiş ve hatta sevdalanmıştı bu topraklara. Günler buraya olan merakını kam-
çılıyor, merak onu yeni hikâyelerin içine içine çekiyordu. Bir tarihi yoktu Menekşe'nin. Kendi deyimiyle, buranın o güzel ve mert insanları ya-
zıyordu o tarihi. Yaşar Kemal, onun peşine düş-
müştü. *Denizler Kurudu* romanının “Şimdi Hangi Balıkçı ile Karşılaştık Boynu Bükük” öyküsünde Menekşe'yi anlatmaya başlamıştı. Şöyle yaz-
mıştı Yaşar Kemal: *“Bir yol Küçükçekmecedan gelir, bir yol Floryadan. İşte bu kavşakta Menek-
şe vardır. Küçükçekmeceyi Marmara denizine bağlayan derenin ağzına kurulmuştur Menek-
şe. Öyle önemli bir yer değildir. Şanı şöhreti yoktur. Tarihi de yoktur. Ya da bilinmez. Şimdi, şu anda yaşayanlar kurmuşlardır Menekşeyi. Vandan, Köstenceden, diyarı Rumdan, Karade-
nizden, Dobrucadan, Anadoludan ve biltekmi Rumelinden gelenler kurmuşlardır Menekşeyi. Ve burada bir tren istasyonu vardır. Görkemli çimento bütün ağırlığıyla yan yatmıştır Menek-
şe denizine doğru. Ha yıkıldı ha yıkılacak. Ama yıllardır yıkılmıyor.”⁷⁹* Ve sonra devam etmişti: *“Menekşe yamaçları, eskiden bataklık olan dere kıyıları şimdi tepeden tırnağa gecekondularla sıvalıdır. Küçücük, na bu kadar, bu kadar küçük*

*evler. Kontrplaktan, tahtalardan, briketlerden, ne bulmuşlarsa, Allah ne verdiyse onunla yap-
mışlardır evlerini, yapmışlar, başlarını sokuver-
mişlerdir. Şu Menekşe yamaçlarındaki, şu dere kıyısındaki her bir ev, hani üfürsen yıkılıverecek-
miş gibi duran her bir ev kahramandır. ...bu yiğit evlerin macerasını ulaştırmalı. Ve insan soyunun yiğitliğini, dayanma gücünü, var olma çabasını anlatmalı. Ve Menekşenin insanları o günlerden bu günlere nasıl gelmişler öğrenmeli.”⁸⁰*

Zamanla tanıdı Menekşe'nin insanlarını. İyisi-
ni de gördü, kötüsünü de. Hepsini anlatmayı tercih etti Yaşar Kemal ama en çok da iyilerini ve şöyle söyledi: *“Menekşenin bütün kusurla-
rı bana vız gelir. Menekşede kötüler yok mu? Kıskançlar, kıskançlıktan birbirlerinin gözleri-
ni oyanlar, tefeciler, en yakın arkadaşına kazık atanlar yok mu? Adam öldürmüşler, hapiste yatıp çıkmışlar, insanlığın yüzünü kızartıcı dav-
ranışlarda bulunmuşlar yok mu? Var, hem de ne kadar! Ama gene de Menekşe iyidir, hastır, dosttur. Kötülüklerinin yanında iyilikleri çoktur. İyilerini örnek gösteririm dünyaya.”⁸¹*

Menekşe sakinleriyle zamanla dost oldu, abi oldu, yoldaş oldu. Bir kahvesi de vardı burada.

⁷⁹ aşar Kemal, *Bir Bulut Kaynıyor, Bu Diyar Baştanbaşa 4*, Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, Ocak 2021, sf. 98

⁸⁰ A.g.e., sf. 99

⁸¹ A.g.e., sf. 101

Balıkçıların boş zamanlarını geçirdiği bir kahveydi. Kazım Ağa'yı, Nuri Koçer'i, Tatar Ali'yi, Avram Usta'yı, İlya Usta'yı burada tanıdı. Denizi, gölü, bu suların balıklarını onlardan öğrendi. Yalnızca buralı balıkçıların değil balıkların da yaşam kavgasını anlattı. Lüferi, uskumruyu... Safra Köy'den, Şenlikköy'den hatta Küçükçekmece'den balık yemeye gelen aç yoksulları da. O artık yalnız Yaşar Kemal değildi. Menekşe'nin Yaşar abisiydi de.

Menekşe'nin başbalıkçısı Nuri Koçer ve Kazım Ağa'yla ayrı bir dostluğu vardı. Nuri Koçer'in hikâyesini “Bir El Tutar Ağı, Bir Ağ Düşer Suya: Semtin Balıkları ve Balıkçıları” bölümümüzden hatırlarsınız. Burada biraz da Kazım Ağa'dan söz etmek isterim. Özellikle bu ismi tüm detaylarıyla anlatmıştır Yaşar Kemal ve zamanla aralarında öyle bir bağ kurulmuştur ki Kazım Ağa hayata veda edene kadar yalnız bırakmamıştır onu. Kazım Ağa Menekşe'nin ilk yerlilerinden biridir. Yetmişli yaşlarında bir balıkçıdır ve okura onu şöyle takdim eder Yaşar Kemal: “*Onu yıllardır tanırım. Yıllardır dostumdur. İnce adamdır Kazım Ağa, nazik, dost adamdır. Karıncayı incitmez. Şurada bunca yıldır yaşamıştır Kazım Ağa, kul olanın yüreğini incitmemiştir. Fötr, gümüşü şapkası eğri büğrü, kenarları çökmüş, başında her zaman uçacakmış gibi durur. Hep yalınayak*

*gezer. Bacakları da çemrektir. Ben onu bildim bileli, tanıdım tanıyalı derenin kıyısına çekilmiş bir eski motorda yatar. Motorun altını kale temeli gibi taşlarla örmüş, eski motoru onun üstüne oturtmuştur. Kamarası yatak odasıdır. Yatağı yorganı, battaniyeleri, büyük kayığın, daha doğrusu teknenin üstünü örten naylon örtüsü vardır. Karda kışta, yağmurda Kazım Ağa burada yatar. Kazım Ağayı hiç halinde şikâyet ederken görmedim. İnce, nazik hep güler. Dost. Gün görmüş adamdır, ömür geçirmiş. Ak saçları yer yer dökülmüştür. Çipil gözlerindeki kırtıllar, kirpiklerini döken o ağırlar da olmasa, Kazım Ağa bu haliyle delikanlı sayılır. Hele rakıyı da bıraktıktan sonra.”*⁸² Kazım Ağa'nın yaşı ilerledikçe belli başlı rahatsızlıkları da çıkmış ortaya. Birkaç gün kahveye gitmemiş, kimseye de haber vermemiş. Hava da o sıra güneşli mi güneşli. Balığa çıkmış olsa duyarlar. Birkaç gün bekleyip kaldıkları tekneye gitmiş arkadaşları. Bakmışlar ki Kazım Ağa teknede, duruyor. “Ağa” demişler, “sen neredesin günlerdir?” “Hava bulutlu çocuklar, o yüzden tekneden çıkasım gelmedi.” Bir havaya bakmışlar, bir Kazım Ağa'ya. “Ağa, hava güneşli, ne bulutu?” Sonra Yaşar Kemal'i aramışlar, gelip hastaneye götürmüş onu. Yaş ilerleyince katarakt da gözlerinde mesken tutmuş. Güneşli havayı bulutlu sanması bundan. Birkaç defa daha rahatsızlanınca yine

Yaşar Kemal yardımına koşmuş. Hastane süreci, bakım süreci. Hatta Yaşar Kemal kızmış, “Kazım Ağa inat etme. Gel seni bir yere yerleştirelim.” İstememiş Kazım Ağa, ben buraya vurgunum deyip teknesine dönmüş. Bir sabah teknede bulmuşlar onu, sonra hastane zamanları başlamış. Söyle anlatmış Yaşar Kemal bu süreci: “*...ben dışarıya gittikten bir hafta sonra ölmüş. Onu bizim Taner Reis götürmüş hastaneye. Bir hafta komada kalmış. Komada bile öyle hasta değilmiş gibi gülüyormuş, hastalığı, komayı, hastaneyi, Menekşenin kirini pasını aydınlattığı gibi aydınlatıyormuş. Sonra oluvermiş, bir incecik ışığın karanlıkta usulca sönüşü gibi, en son aydınlığı dünyamızda bırakarak sönüvermiş.”*⁸³ Ve yine Menekşe'nin kucağında, balıkçı dostları uğurlamış onu sonsuzluğa...

Yaşar Kemal yalnızca büyüklerin değil çocuk insanların da arkadaşıydı. Yaptığı yürüyüşlerden arta kalan zamanlarda çocuklarla vakit geçirir, onlarla oyunlar oynardı. Kimisine uçurtmalar yapıp uçurttukları da rivayetler arasında. Yaşar Kemal çok şey öğrendi bu çocuklardan, bir mahallede yaşamayı, bir mahalleyi yeniden keşfetmeyi onların gözlerinde yakaladı. Hatta bu çocuklar *Kuşlar da Gitti* romanına dahi ilham kaynağı oldu. Florya'nın, Menekşe'nin, Cennet Mahallesi'nin gençlerini, küçüklerini

anlattı bu romanda. Onların kapanla nasıl kuş yakaladıklarını ve İstanbul'un ibadet mekânlarının önünde bu kuşları nasıl sattıklarını döktü hikâyeye. Onlarla üzüldü Yaşar Kemal, onlarla güldü. Ekmek parasının derdinde olan o güzel çocukları ölümsüzleştirdi. Şahit olduklarını şöyle anlatıyor Yaşar Kemal romanında: “*Düzlükte, bir kuş yakalama yarışıdır başını almış gidiyordu. Her yıl ekim ayı gelince, hem de karayel, hem de poyraz, soğuk, ince, ustura ağzı gibi esmeye başlayınca, hem de lodos Florya denizini köpürtüp kudurtunca yağmurların, yellerin önünde sürüklenen küçücük küçücük kuş kümelerinin gökte zikzaklar çizerek, çavarak dikenlerin üstüne yağdıkları görülünce... Kuşların yağmurlarda, sert yellerde dikenlere konmalarıyla kalkmaları bir olur. Ormanın üstüne, denize, Çekmece gölüne çavarak, ağaçların tepelerini yalayarak, göğün mavisine serpilmiş alacalı lekeler gibi uçarak gözden yiterler. Ilık, güneşli günlerde, binlerce vıcırdışarak dikenlere sıvanıp, yazın sarı çiçek açmış, tüm düzlüğü safran sarısına boyamış, kurumuş dikenlerin tohumlarını dehşet bir oburlukla, sevinçle birbiri üstüne yığılışarak yerler. Florya düzlüğü Florya düzlüğü olduğundan beri, ta Bizans'tan, Osmanlı'dan bu yana bu küçücük kuşlar, nereden gelip nereye gidiyorlarsa, ekimden ta aralık sonuna kadar mekân tutarlar. Ve o günlerden*

⁸² A.g.e., sf. 99

⁸³ A.g.e., sf. 186

bu günlere kadar da İstanbul şehrinin insanları bu kuşları türlü tuzaklarla yakalarlar. Yakalayıp Hristiyanısa kiliselerin, Yahudiyse sinagogların, Müslümansa camilerin önünde azar buzat, beni cennet kapısında gözet, satarlar. İstanbul şehrinin göğünü çok ucuza cennet karşılığı alınıp bırakılmış kuşlar doldurur. Özellikle kuşları alıp bırakmaya çocuklar meraklıdılar. Haaa, bir de çok yaşlılar...”⁸⁴ Ve devamında şöyle anlattı bu çocukları: “Biliyorum, bir gün bir hoş, yüreği temiz, akıllı birisi çıkacak, Florya kuşlarının güzel, sevinçli, umutlu tarihini yazacak, işte o zaman işte, İstanbul biraz daha güzelleşecek, biraz daha büyüğü bir kent olacak. İstanbulun büyüğü denizinde, yapılarında, göğünde, akarsularında mı yalnız, insanların mı? Ya Floryanın kuşları?

Birkaç gün sonra Tuğrulun yanında Cemi gördüm. İkisi yan yana, çeneleri dizlerinde, öyle orada oturup kalmışlar. Aradan iki gün geçti geçmedi, orada tel örgünün tümseğinde Tuğrullar tam altı kişi olmuşlardı. Gene dizlerini kucaklamışlar, gene çeneleri dizlerinde, gene hiçbir yere bakmıyorlardı. Kıpırdamadan, belki öfkeli, belki deli, belki düşünen, yüzlerinden hiçbir şey belli olmadan tümseğin üstünde, yeşilliğin ucunda...

⁸⁴ Yaşar Kemal, *Kuşlar da Gitti*, Adam Yayınları, Yedinci Basım, Mart 2002, sf. 11

⁸⁵ A.g.e., sf. 12.

Çadırdakiler, gidip geliyorlar, çalışıyor, kuşları çağırıyor, petaniyaları kaldırıp indiriyorlar, çalılara konan kuşlara ağ kapatıyorlardı. Arada da, orada kıpırtısız oturmuş kalmış çocuklara göz atmadan da edemiyorlardı. Bayağı şaşkınlık içindeydiler. Ve kocaman kafesleri birken iki, ikiyken üç oluyordu. Şimdi çadırın içinde ağzına kadar kuş doldurulmuş, kıvıl kıvıl, sarı, som kırmızı, som mavi, ışıltılı saçma gibi fır dönen binlerce gözle, kanat çırpın, deliren, kurtulmak için kendilerini kafeslerin tellerine vuran, parlayan, korku içinde kuşlarla dolu, tam sekiz tane kafes vardı. Hani eni elli, boyu seksen, yüksekliği altmış santim kafeslerden olur ya, işte onlardan.”⁸⁵

Çocukları da kuşları da tüm çıplak gerçekliğiyle anlatan Yaşar Kemal’in Menekşe’ye olan tutkusu dostlarının da ilgisini çekti zamanla. Orayı görmek, ruhunu anlamak için sık sık Yaşar Kemal’i ziyarete gitmeleri bundandı. Gelen misafirlerini Basıncıköy’deki evinde ağırladı. Bazen Basın Plajı’nda, Haylayf’ta birlikte yüzerlerdi. Hatta günlerden bir gün Fransız bir dostuyla Zülfi Livanelli çıkageldi. Beraber kayıkla göle açıldılar. Yarımburgaz Mağarası’na kadar hoş sohbetle sefalandılar. Yine bir gün Adnan Özyalçiner ve Sennur Sezer’le keşişti Yaşar Kemal’in yolu. Çiftin çocuklarını omzunda taşıdı, beraber oyun

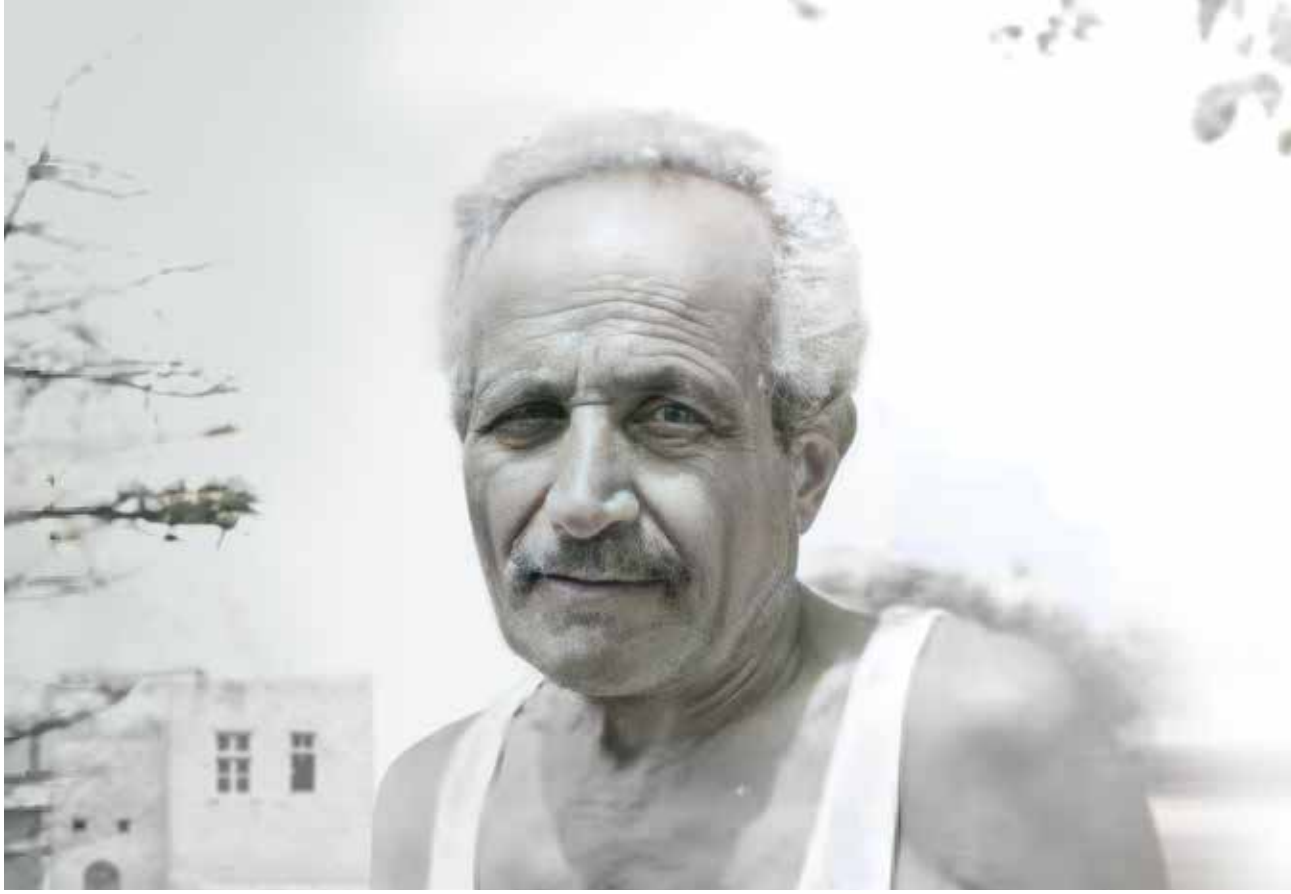
Yaşar Kemal, Menekşe sakinleriyle sohbet ederken. Kaynak: Tamer Koçer Arşivi

oynadılar. Sennur Sezer’i davet etmişti evine, davete icap etmemek olmaz. Ve günleri böyle geçti Basıncıköy’de Yaşar Kemal’in... Dostlarıyla ve heybesinde biriktirdiği hikâyeleriyle.

Şimdi Menekşe yaşanmışlıklarıyla ve tüm yalnızlığıyla duruyor orada. Semte yağmurlu bir İstanbul gününde vardığınızda yahut sıcak bir

haziran sıcaklığında... Yaşar Kemal’in bıraktığı izler karşılıyor sizi. Ve yeni döşenmiş kaldırım taşlarında yürürken altında yatan kum sesleniyor, kulağınızda çocukların sesleri, sanatçı dostların şen türküleri... Şimdi Menekşe, bir dönemin en şenlikli günlerine yurt olmuş ama tüm gerçek sahiplerini uğurlamış bir evsahibi hüznüyle bekliyor sizleri... ■

Yusuf Ahiskalı evinin bahçesinde

Menekşe'nin Yusuf Ahiskalı

Denize komşu olmak isteği bir yana, doğaya yakın olmanın, çiçeklere, kuşlara, sessizliğe huzurla dokunmanın yollarını ararken kendini Menekşe'de buldu Yusuf Ahiskalı. Can sıkıntısı ve bunalıyla Sirkeci'den bindiği tren onu Menekşe'ye getirdiğinde aslında gideceği yere dair planı da yoktu, sadece gitmek için çıktığı yolda karşısına neyin çıkacağından habersiz indi adı hoşuna giden

bu istayonda ve gördükleri karşısında büyülenerek, Menekşe'yi her gelişinde biraz daha yaşanır buldu. Belki dünyayı sevmekte başka davrandığı için, belki dünyayı başka sevenlerle yoldaşlık ettiğinden dört ay süren hapislik hayatından sonra kapalı alanda kalmak istemeyen Ahiskalı, çıkıp dolaşacak, açık havada, ağaçlara, kuşlara, tepele-re, denize ses edecek nedenler aradı.

Gide gele daha benimsedi Menekşe'yi, daha bir yaşanır buldu ve nihayet İngilizce dersi vermesi karşılığında bir gecekondu sahibi oldu. Gecekondunun önceki sahibi bir subaydı ve kışlada yaşadığı sorunlar nedeniyle gecekondusunu tanış olduğu Yusuf Ahiskalı'ya, İngilizce dersi karşılığında vermiş oldu. Zaten orada, tam da o gecekondunun yapıldığı yerde yaşamak isteyen ve üç dil bilen Yusuf Ahiskalı için bildiğini paylaşmaktan özge ne olabilirdi ki?

Babası Kurtuluş Savaşı'na takalarla silah taşıyan bir Karadeniz sakini aileden geliyordu Yusuf Ahiskalı. Yerleşik yabancı gibi memleketin Karadeniz kıyısında bir süre ailesiyle dolanıp duran genç Yusuf İstanbul'un geniş zamanlarına yelken açtığında SES dergisini de kurmuş ve yayıncılığa başlamıştı. Şairlik annesinin kulağına fısıldadıklarından kalmıştı ona belki ama dergicilik başka bir serüven. SES dergisinin farklı zamanlarda farklı nedenler ve memleket ahvalinden dolayı açılış kapanış hikâyeleri oldu hep. Nâzım Hikmet'in “Hoca Nasreddin gibi ağlayan/ Bayburtlu Zihni gibi gülendir” dediği “Köylü” şiiri Nurettin Eşfak imzasıyla bu dergi- de yayımlanmıştır. Yine aynı imzayla ve Erzin-can depremi için yazdığı “Kara Haber” şiiri derginin kapağında yer almıştır. Nâzım Hikmet gibi pekçok yazar ve şair SES dergisinde ürünlerini yayımlatan imzalar arasındadır.

Gidip gelmekle başlattığı ilişki gecekondusunda yerleşik hayata geçmesine fırsat tanıyınca Menekşe daha bir yaşanır ve vazgeçilmez oldu Yusuf Ahiskalı için. Yaşadığı yerin suyu, çiçeği, denizi, balıkları ve balıkçıları, insanları ve doğası onu daha bir bağladı Menekşe'ye. Bununla da kalmadı. Kendisiyle benzer nedenlerden dolayı yoksulluk çeken insanları, benzer nedenlerden dolayı hapis yatan ve çıktığında yaşama tutunmak için yol arayanları davet etti Menekşe'ye. Hasan İzzettin Dinamo da bunların arasında yer almaktadır.

Bilindiği üzere Hasan İzzettin Dinamo da bir Menekşe sakinidir ve onun yerleşik olmasındaki asıl sebep Yusuf Ahiskalı'dır. Yaşadığı gecekonduyu bulması, pazarlık etmesi, satın alması ve yerleşmesinde Yusuf Ahiskalı, arkadaşı ve yareni Hasan İzzettin Dinamo'ya yardım etmiş, onunla birlikte Menekşe zamanlarını inşa etmek için elini taşın altına koymutur. Yusuf Ahiskalı'ya ait Cağaloğlu'daki Arkadaş Matbaası'nda bir araya gelen iki dost artık Menekşe'de de bir araya gelmenin anılarını çoğaltır olmuşlardı.

Dergicilik ve yayıncılık kanında dolaşan Ahiskalı SES dergisini bir daha çıkarmaya karar verdi ve tekrar koğuşturmaya uğrayarak tutuklandı. 3 Şubat 1951 yılında ve artık nihayi olarak kapatılan SES'ten geriye edebiyatımız için ciddi bir külliyat

■ ■ ■

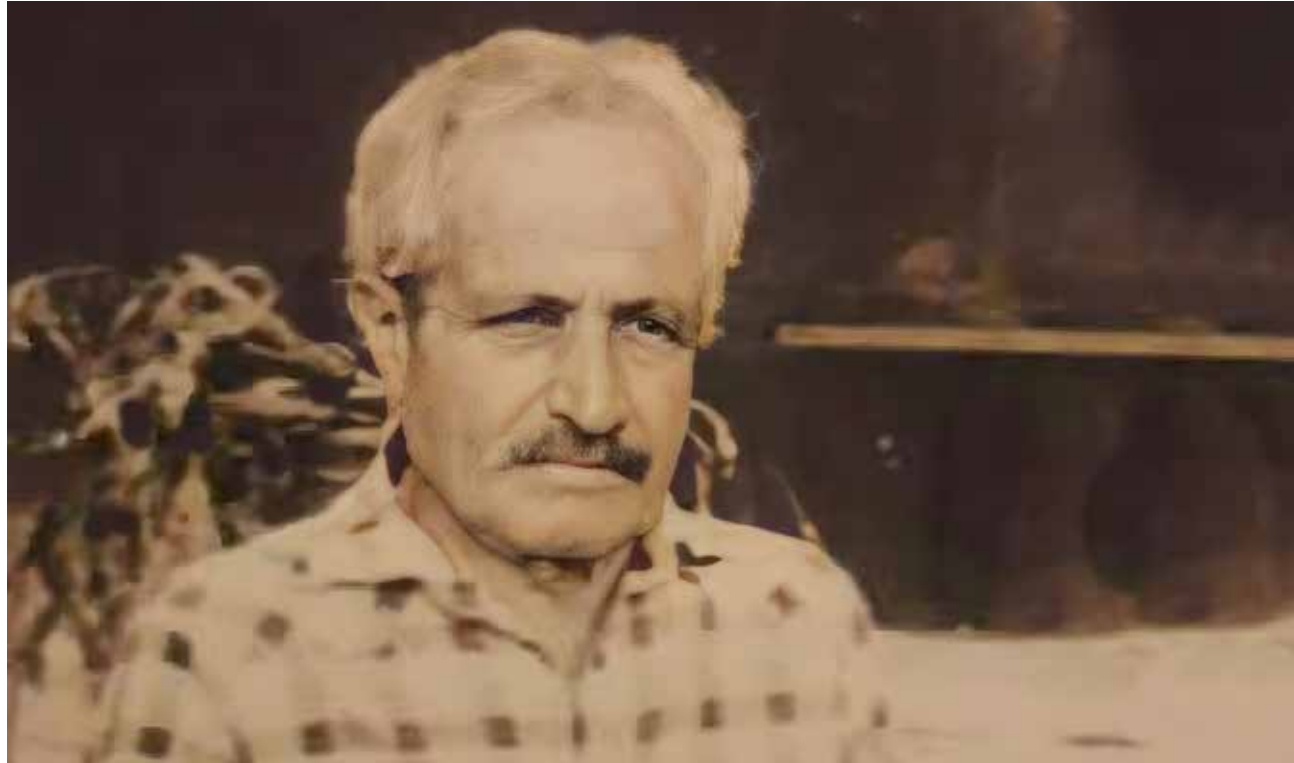
kaldığı gibi Ahıskalı için de hapislik zamanları, voltalar, dar alanlar ve ranzalar söz konusuydu.

Tahliyesiyle çok sevdiği Menekşe'ye koşması uzun sürmedi. İçeride uzun uzun yürümeyi ve yüzmeyi özlemişti Ahıskalı. Menekşe'ye gelip spor yapmaya, yürüyeye ve yüzmeye zaman ayırdı. Zaten jimnastikçi olan Yusuf Ahıskalı içeride kapalı kaldığı zamanların ahını Menekşe'de yaşadığı zamanlarda acele etmeden, tadında ve uyumla çıkardı.

“Taşındığından beri Menekşe Koyu'nda yaz demeden, kış demeden denize girip yüzüyordu.

Yürümeyi de çok seviyordu. Özgürlüğüne kavuştuktan sonra, sabahları erken kalkıp uzun yürüyüşlere çıktı. Küçükçekmece Gölü'ndeki sazlıkları, sazlıkların arasında yüzen, gölün üstünde uçuşan kuşları mutlulukla izledi. Deniz kıyısında, gölün çevresindeji dopal alanlarda, kayalıklarda, Menekşe'nin yamaçlarında daha çok zaman geçirmeye ve giderek kendisini Pan'la özdeşleştirmeye başladı.”

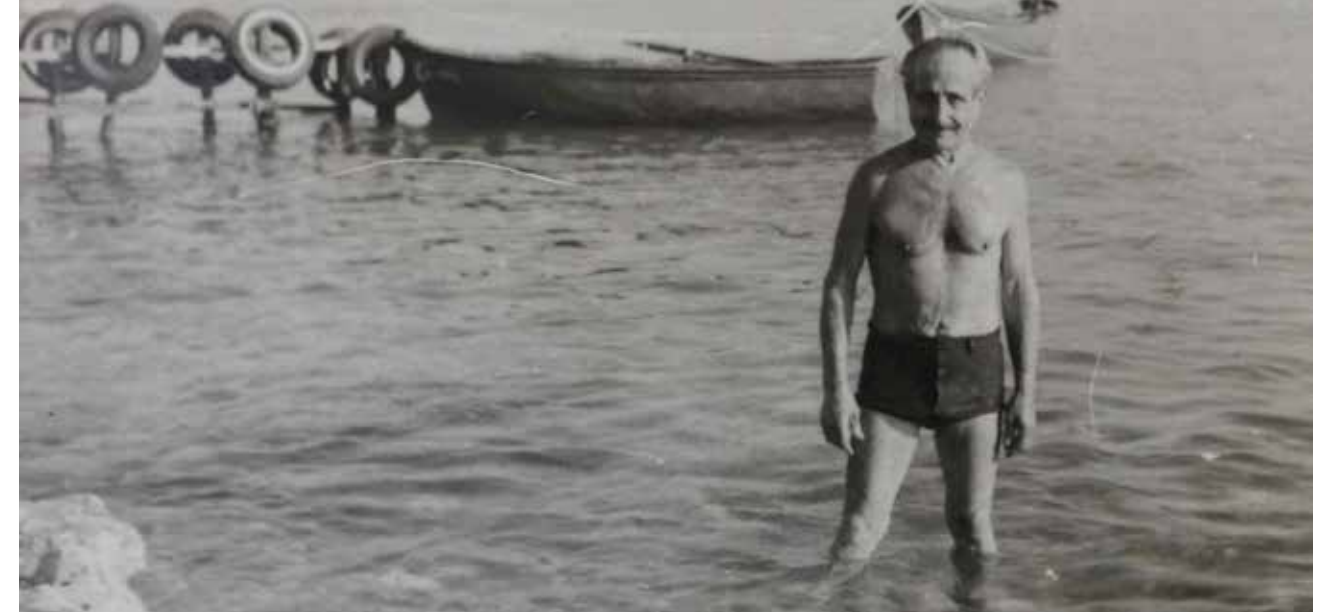
Bu sırada çeşitli kitaplar yazdı Yusuf Ahıskalı, evlendi ve Esi adını koyduğu kızı dünyaya geldi. Güleriyüz adını verdiği bir dergicilik projesini daha hayata geçirdiyse de kovuşturma peşini bırakmadı.

Yusuf Ahıskalı

■

■ ■ ■

Yusuf Ahıskalı Menekşe Koyu'nda

■

Her acıdan sonra Menekşe'ye daha bir bağlandı Yusuf Ahıskalı, kızıyla birlikte yaşadıkları yeri sahiplenip benimsediler. Menekşe İstasyonu'nun karşısına denk düşen yerde kurdukları tek katlı ev zamanla genişledi, büyüdü, dostlara kapısını açacak hale gedli. Üç ayrı giriş kapısıyla dostlarına, arkadaşlarına yer açtı. Enver Gökçe ve İlhami Bekir Tez bu eve konuk olan ve bir süre Menekşe'de konaklayan yazar ve şairler arasındadır. Yaşadıkları sürece Yusuf Ahıskalı ile Hasan İzzettin Dinamo'nun yol arkadaşlığı ve komşuluğu baki kaldı elbette. O döneme tanık kızı Esi Ahıskalı çeşitli söyleşilerinde ikili arasındaki arkadaşlığı dile getirdi.

Parkinson hastalığına yakalanan Yusuf Ahıskalı, onur üyesi olduğu Türkiye Yazarlar Sendikası'nın girişimiyle Bulgaritan'a tedavi görmek

için gittiyse de kısa bir süre geri dönerek Menekşe'deki hayatına devam etti.

26 Haziran 1983 Pazar günü, çok sevdiği semtinde, çok sevdiği evinde, Menekşe'de kalp krizi geçirerek hayata veda ettiğinde 74 yaşındaydı. Arkadaşları ve sevenleri onu toprağa emanet etti. Küçükçekmece'nin Fatih Camii'nde kılınan öğle namazından sonra Yeşilova Mezarlığı'nda son yolculuğuna uğurlandı.

Kitapları, dergileri, mütevazı hayatı ve insanlığıyla Menekşe'den bir Yusuf Ahıskalı geçti. Şimdi adına kurulan kütüphanede, Küçükçekmece sakinleri kitap okuyor, ders çalışıyor ve zamana yeni anlamlar katarak onun mirasını devam ettiriyor. ■

Menekşe'de Yazlar Haylayf'tan Geçer: Plaj ve Kamp Yerleri

Yaz geldi mi Menekşe'ye, deniz ayrı bir salınır, göl başka bir canlılık kazanırdı. Hıdırellez'le fişek atılır, yazın geldiği haberi bu fişekle mahalleye ilan edilirdi. Toprak yenilenir, ağaçlar tomurcuklarını doğurmanın telaşına düşerdi. Sular başkalaşır, rüzgâr ayrı bir ahenkle dans ederdi. Menekşe'nin gecekonduları sobalarını yavaştan temizlemeye durur, kışlıklar önce güneşe sonra koca hurçlara uğurlanırdı. Kumsalın binbir çeşit kumu havalandırılır, yaza merhaba denilirdi. Bir plaj vardı Menekşe'de Haylayf Plajı. 1950'li yıllardan 1990'lı yıl-

lara kadar adıyla sanıyla ayakta. Şimdi adı anılmasa da ruhu oradadır, kırılmış taşıyla, incinmiş kumuyla ve eski tahta köprüsüyle ayakta.

Haylayf Plajı'nın açılış tarihi net değil fakat Atatürk Köşkü'nün inşasıyla beraber bölgeye kazandırılan Florya Plajı'yla kardeştir. Sakinleri şimdilerde Menekşe Plajı olarak ansa da burayı o, bir zamanların şanlı şöretli Haylayf Plajı'dır. Plaj, İstanbul genelinde yer alan yetmişe yakın plajdan bir tanesidir. İstanbul'un merkezine uzaklığı 16,5 kilometre. İlçe merkezine uzaklığı ise sadece iki kilometre. Hem bu kadar merkezle iç içe hem de merkezden apayrı uzaklıkta bir yer burası. Sahilinde bulunan ağaçlarıyla, bir yanını göle bir

yanını denize yaslamasıyla İstanbul'un gözbebeğidir. Uzun ve korunaklı bir plajdır Haylayf Plajı. Denizin suyu kumludur. Buradan suya

girmek her zaman keyifli ve her zaman kolay olmuştur.

Haylayf Plajı, şimdilerin Alaçatısı, Bodrumu, Çeşmesi neyse bir dönemin turizm merkeziydi. Balıkçılarıyla, gelen geçeniyle göz doldururdu. İstanbul'a yakın olması insanları cezbederdi. Hem şehre bu denli yakın olmak hem de şehrin çok

Haylayf Plajı ve Gazinosu, 1960'lı yıllar. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi.

uzağında olma hissi yakalardı o insanları. Denizi tertemizdi. İnsanlar dere tarafından kiraladıkları kayıklarla denize açılır, gemi boyunda yüzerdi. Cem Karaca'nın kumsala bağladığı ve sadece burayla bir bağı olsun diye tekne almasının sebebi bundandı. Tesadüf o ki benim de bir anım vardı bu kumsalda. O zamanlar 13-14

Sandal Gezisi, İç/Dış Kumsal, 1940'lar. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi.

■ ■ ■

yaşında bir çocuğum. Menekşe sahile gelmişiz. Yakın bir akrabamın balıkçı dostlarından ödünç aldığı kayıkla önce Atatürk Köşkü'ne geçmişiz, onun önünden de gemi boyuna doğru yol almıştık. Balık tutacaktık. Hayatımın ilk deneyimiydi bu. Elimizdeki misinaları yavaşça suya bıraktık. İşaretparmağıma astığım misinayı bir indiriyor bir kaldırıyordum. Aradan ne kadar süre geçti hatırlamıyorum. El oltamın bir anda ağırlaştığını hissedip heyecanla kayıktakilere seslendim: “Balık vurdu, balık vurdu!..” Oltayı çocuk telaşıyla çekmeye başladım. Minimini bir balık göründü ucunda. O koca mutlulukla balığı kapacaktım ki

kayıktakilerden biri elime yapıştı, misinayı elimden telaşla kaptı. Balığa dokunmadan iğneden söktü ve denize attı. Nereden bilebilirdim ki Marmara'nın dokunduğunda çarpan balığını Menekşe açıklarında bulacağımı... Bu şoku atlatamışken bir ilk daha yaşadım Menekşe'nin sularında. Oltalarımız bir türlü dolu çıkmıyordu. Misinayı boş atıyor boş çekiyorduk. Bir anda yanımızda bir gölge belirdi. Önce sudan burnu çıktı sonra bir nefes sesi yükseldi. Marmara'nın sevimli yoldaşlarından bir yunus bizi selamlıyordu. İlk kez görmüştüm. Başta biraz tedirgin oldum, o ise kayığın etrafında bir tur atıyordu. Altımız-

Menekşe-Florya arası plaj hatırası. Hemen arkada Atatürk Köşkü, 25 Haziran 1937. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

■ ■ ■

dan bizi çok da incitmek istemezcesine süzül-
dü. Birkaç tur attıktan sonra yanımızdan uzak-
laştı. Meğer o yunus da bizim gibi balığın
peşindeymiş. Daha o zaman fark etmiştim
bu İstanbul, bu Me-
nekşe birçok sürp-
rize gebeydi. İnsan-
ların burayı merak
etmesi ve sevmesi
bundandı. Atatürk

Menekşe plajı, 1977. Plajın arkasında denize doğru uzanan iskele üzerindeki kabinler dikkat çekiyor. Kaynak: Ayhan Yayla Arşivi

Köşkü'nün bu plajla komşu olmasının ayrı bir
önemi vardı kuşkusuz. Atatürk'ün elinin değ-
diği yerleri görmek isteyenler çoktu. Başlarda

sırf bunun için gelseler de zamanla semtin gü-
zelliği ve dokusu insanları çeker olmuştu. Plajın
olduğu İç Kumsal'da
yer alan çay bahçe-
leri, yazlık sinemalar
da ilgiyi ilk yıllardan
üzerine toplardı ve
tabii bir de yazın ol-
mazsa olmazı kamp
yerleri...

Plaj üzerinde olsun

olmasın bir dönem İç Kumsal kamp yerleriyle
meşhurdu. Yazın çadırlar tek tek yerleştirilir,
herkesin kendine ait bir kamp alanı olurdu. Sa-

Menekşe'de gençler sandal sefasında. Kaynak: Sayha Öyer Arşivi

■ ■ ■

hilin önü şimdiki gibi açık değildi. Kimi kesimlerinde bu kamp yerlerine ait ve denize doğru açılan tahta iskeleler, o iskelelerin üzerinde ise kabinler olurdu. İnsanların ızgara balık ya da et yiyebileceği, birkaç yudum bir şeyler içebileceği restoranlar da yok değildi. Bugün geçmişin Haylayfı'na baktığınızda bir fotoğrafta "Haylayf Gazinosu"na denk gelmeniz bu yüzdendi.

Menekşe'de yer alan kamplardan bir kare, 1965. Kaynak: Tamer Ertek Arşivi.

İnsanlar burada plajın ürettiği o sıcakla hemhal olurdu. Kimi şezlongunda güneşlenir, kimi bebesini korumak için kremle geçiştirirdi. Yedi sekiz yaşlarında çocukların kumdan kaleleri de sahilden yükselirdi. Günler tüm bir halkın deniz eğlenceleriyle söndürülür, akşam yaz filmlerinin esintisiyle ateşlenirdi. Âşıklar gizli gizli bir kayığın yanına sözleşir, kumların üzerine serilip yıl-

■ ■ ■

Kızılay Kampı, 1969. Kaynak: Ayhan Aksu Arşivi

dızları izlerdi. Mahallede kime sorsanız anlatır. Geceleri çok şenlikliydi. Dans yarışmaları, kamp başında yakılan ateşler hepsi bu plaja dahildi. Kimler kimler gelmezdi ki Menekşe'ye. Mürüvet Sim'den Küçükçekmeceli Ahmet Mekin'e, Nubar Terziyan'dan sinemanın Şişko Nurisi Sıtkı Sezgin'e... Oyuncu Necdet Tosun misal... Ni-

san sonu gibi Menekşe'ye gelir kasım oldu mu buradan ayrılırdı. Çok isim yazlığa gelirdi. Gelmeseler ne olur, kendi ünlülerini, kendi starlarını yaratmaz mıydı burası... Nesrin Topkapı'nın ünlenmediği zamanlar yaz oldu mu "çadır"a gelirdi Menekşe'ye. Sırf paraları çıkışmıyor diye mahalle evlerinin bahçelerini kiralar, dansözlük

■ ■ ■

Menekşe'de denize girenler, 1961. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

provalarını o bahçelerde yapardı. Böyle böyle gelişti, büyüdü, tarihe adını yazdı. Sanatçıların bol olduğu bir semtin sakini sanattan uzak kalırmı? Kalmazdı elbet. Çocuklar bu ünlü isimlerin sohbetlerini duyar, onlardan bir şeyler öğrenir ve hatta heves ederdi. Oyuncu Enis Fosforoğlu, bu meraklı gençlerle Hacivat Karagöz oyunu oynar, onlara beyaz bir duvarın önüne perde kurmalarında yardım ederdi. Buraya gelen ego-

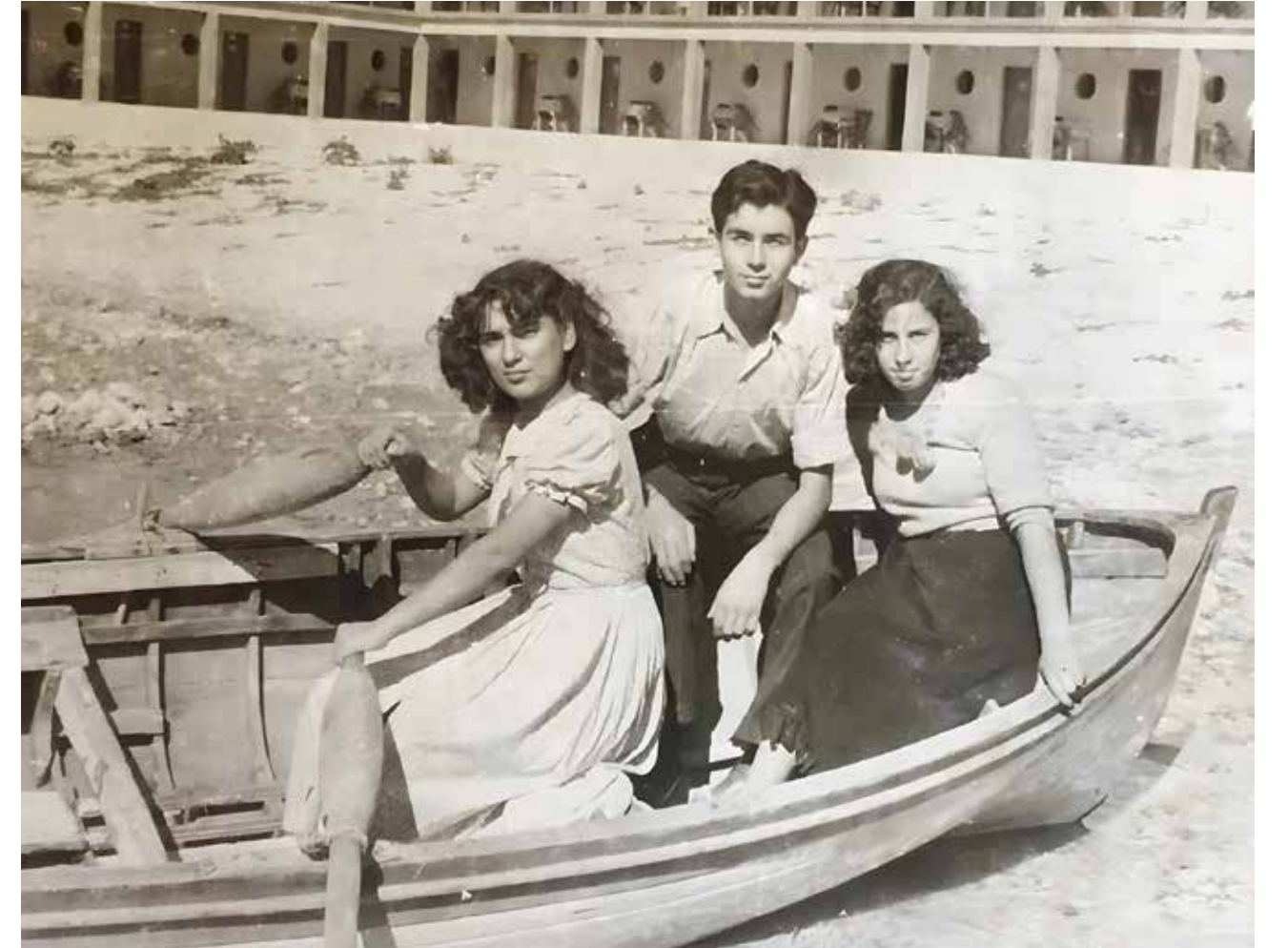
sunu da kibrini de kapı dışı ederdi. Mahalleliyle hemhal olur, mahalleye karışır, semt de bu yazlıkçı misafirleri en şık, en buyurgan haliyle konuk ederdi.

Kamp yerleri demiştik, isimlerini anmadan olmaz. Menekşe'yi Menekşe yapan yerlerdi bu alanlar. Gençlerin çadır attığı, topladıkları çalıları gece alevlendirdiği, bazen onlara bir gitarın eşlik

■ ■ ■

ettiği rüya gibi geçip giden günlerin mimarıydı. Kamp yerleri en fazla Menekşe'deydi. Bir de Fatih Mahallesi'nin merkezinde, gölün kıyısında yer alan plaj içerisinde vardı. Göldeki kampın adı Cennet'ti. Cennet Plajı'na ait bir kamptı. İçerisinde Cennet Aile Bahçesi de yer alırdı. Menekşe'yi uzak bulan mahalleli genelde burayı tercih ederdi. Diğer kamplar İç Kumsal'da kümelenmişti. Onlardan biri Salimbey Kampı'ydı, sinemacı Ka-

dir'e aitti. Kampta akşamları yaz filmleri seyrettilirdi. Menekşe'nin en kalabalık kampıydı Salimbey. Diğer meşhur kamp yeri Kızılay Kamp'tı. Sonrasında Ankara Kampı, Belediye Kampı, Göçmenler Kampı, Haylayf Kampı geliyordu. Menekşe'nin içerisinde yer alan adacığın üzerinde de bir kamp yeri bulunurdu: Ada Kamp. Ya köprüyle geçilirdi bu yere ya da küçük kayıklarla. Akşam oldu mu bu kamp alanı yazlık sinemaya

Cennet Bahçesi Plajı, Yeşilpark hatırası, 3 Eylül 1949. Kaynak: İbrahim Şeber Arşivi

■ ■ ■

Menekşe Kampı, 1962. Fotoğraftakilerin arkasında Kibrit Fabrikası'na ait bacalar ve Basinköy gözükmemekte. Kaynak: Tamer Ertek Arşivi.

■ ■ ■

dönüştürülürdü. Dans yarışmaları olur, dönemin ünlü şarkıcıları mini konserler düzenlerdi. Bir de plajın lagün tarafına doğru askeriye'nin kamp yeri vardı. Askerler kampa malzemeleri kayıklarla taşırdı.

Her dönem kendi içinde bir güzellik ve ayrıcalık barındırır kuşkusuz. Zamanı geçmişte yaşayan insanların Haylayf Plajı'nı özlemeleri ne kadar anlaşılırsa günümüz Menekşe

Menekşe'de gençler, arka tarafta kamplara ait çadırlar görülmekte. Kaynak: Sayha Öyer Arşivi

Plajı'nın mutlu kalabalığı da geleceğe anılar biriktiriyordur şimdilerde kim bilir. 1980 darbesinin tüm uğraşına ve göz koyuşuna rağmen plajları, kumunda birikmiş anıları, suyuna karışmış yaşanmışlıkları duruyor orada. Haylayf Plajı, Menekşe Plajı... Geçmişin şöhretini bulamasanız da sonbaharda balıklara selam çakan o insanlara huzur olmanın, yazları şehrin insanlarını ağırlamanın haklı gururuyla yaşamakta. ■

Menekşe Plajı günümüz. Fotoğraf: Kübra Yeter

Kumsal'ın delikanlıları, Küçükçekmece Stadi.
Kaynak: Ünal Çakırcalı Arşivi.

IV. BÖLÜM

Semtın Spor Faaliyetleri

Her mahallenin ortak bir sevinci, ortak bir heyecanı vardır kuşkusuz. En küçüğünden en büyüğüne tek bir hedefte ortaklaşılr. Bunun en belir-

gin karşılığıdır spor faaliyetleri. Mahalleyi besler, mahalleden beslenir. Bu bölümde semtteki spor faaliyetlerine dair birkaç kelimedeceğiz.

Tozlu Aarsalardan Sahalara: Mahallenin Spor Kulüpleri

Çocukluğumuzun tozlu sokaklarını hatırlayalım; yollarında top koşturduğumuz, sek sek oynadığımız, saklandığımız zamanları. Mahallenin tüm çocuklarıyla birlikte çığlıklarımız inletirdi sokakları. Her birimiz bir çetenin üyesiydik. Ne aşağı mahallenin ne yukarı mahallenin çocukları muhitimize izinsiz girebilirdi. Onlarla aramızda

daima ismi konulmamış bir yarış olurdu. Bazen de resmiyete dökülürdü bu rekabet. Mahalle takımları kurulur, turnuvalar yapılırdı. Mahalledir oralar... muhakkak her birinde boş toprak arsa vardı. İçinde filesiz iki kale, kireçle çizilmiş orta saha çizgisi ve korner noktaları. Abilerimizden biri hakem seçilir, anne babalarımız en ateşli

tarafımız olurdu. Geceden başlardı hazırlık. Herkes evinden bulduğu kumaşları yırtıp bo-
yar, pankartlar hazırlardı. Öylesine kıran kırana,
öylesine şenlikli. Futbol her zaman öne çıkar-
dı, oynaması daha kolay, kuralları hızla mahal-
leye uygun hale getirilirdi. Basketbol bu kadar
zahmetsiz değildi. Basket potası bulmak zor-
du kuşkusuz. Anca bir okulun bahçe duvarı ve
güvenliği aşılnca oynanırdı. Bir diğer turnuva
da voleybolla yapılırdı. Mahallede park varsa
şanslı sayardık kendimizi. Salıncağın direği file
görevini üstlenirdi. Ya da toprak sahaya çakılan
iki direk bu vazifeyi görürdü. Spor kültürü böy-
lesi olanaksızlıklarla işlerdi biz çocuklara. Ma-
hallemizin bir kulübü varsa şanslıydık. Kimi bu
kulüplerde yetişir, meslek edinirdi kimi sporun
kıyısında köşesinde gezinebildiği için bir adım
önde hissederdi kendini.

Küçükçekmece'nin de mahallelerinde büyüyen
kulüpleri, isimli isimsiz takımları vardı. Futbol
her zaman bir adım öne çıkardı. Eskilerde top-
rak arsa bulmak zor değil, hemen bir tanesi
saha görevini görür, büyük küçük takımlar ku-
rulurdu. Çoluk çocuk, herkes maç izlerdi. Maç
yoksa göl kenarında piknik yapılır, takım ruhu
okşanırdı. Türlü türlü takımlar çıkardı ortaya.
Bazen rakip mahallenin, bazen büyüklerin, ba-
zen mahalle çocuklarının, bazen minibüsçüle-
rin, bazen de kamyoncuların takımı destekle-

nirdi. Taraftarlık kültürü mahalle kültüründen
ayrı değildi. Bir dönem mahallede minibüsçüler
ve kasaplar fazlaydı. Bu iki ayrı meslek grubu
kendi aralarında maç organize eder, turnuva
yapardı. Fatih Mahallesi'nin en çetin müsaba-
kası olurdu bu maçlar. Minibüsçüler bir takım,
kasaplar bir takım çıkartırdı. İddia büyük: Kay-
beden ya baklava alacak ya mangal yakacak.
Hafta sonu akşamları bu maçlara ayrılırdı ve
zamanla mahalle geleneği haline geldi. İddialar
havada uçuşurdu ama hangi takım alırsa alsın
sonunda dostluk kazanır, herkes evine mutlu
dağılırdı. Menekşe İç Kumsal'da da büyük bir
top sahası vardı. Hıdırellez şenliklerine, mahalle
düğünlerine ev sahipliği yapardı bu saha. Bu
ev sahipliğinin dışında mahallenin çocuklarını
ağırlardı. Hatta bir takımı da vardı İç Kumsal'ın:
Menekşe Spor. Mor-beyaz bir forması vardı.
Resmî, gayriresmi birçok maçı oldu. Destekle-
yeni yine mahalle insanlarıydı. Bu anıların çoğu
mazide kaldı. Fakat geçmişten günümüze var-
lığını sürdüren ve çokça şampiyonluğa imza
atan takımları oldu Küçükçekmece'nin. Yıllar
ilerledikçe branşlar da arttı. Şimdilerde Küçük-
çekmece'nin ve mahallenin en köklü takımıdır
Küçükçekmece Spor. Ardından basket takımı,
taekwondo takımları da eklendi. Ve bu takım-
lar mahallenin gençlerine spor yolculuğunda
eşlik etmeye, onların arkasında durmaya de-
vam ediyor. ■

Küçükçekmecespor, 1968. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

Uzun Süren Bir Geçmişin Şimdisi: Küçükçekmecespor 112 Yaşında

Küçükçekmecespor'un tarihi 1911 yılına daya-
nıyor. İlk olarak Eminönü ilçesine bağlı olarak
Süleymaniye Sirkeci adıyla sahalarda yer alı-
yor. 1914-1924 ve 1926-1949'a kadar İstanbul Li-
gi'nde oynuyor. Forma rengi lacivert-turuncu.
Sonrasında bu renkler Fenerbahçe'yle karışır
endişesiyle siyah beyaz olarak değiştiriliyor.
1958 yılında Süleymaniye Sirkeci, Küçükçek-

mecespor'la "takım evliliği" denen bir birleşme
yaparak spor hayatına devam ediyor. 1970'e
kadar amatör takım olarak oynayan bu takım
1970-71 sezonunda 3. Lig'e dahil oluyor. İlerle-
yen tarihlerde tekrar amatör lige gerileyerek
1981-82 yılında 2. Lig'e yükseliyor, birkaç sene
sonra yeniden 3. Lig'e geriliyor. 1990 yılında
kulüp Küçükçekmece'ye taşınıyor. Forma ren-

■ ■ ■

gi yeniden değişerek şimdiki renklerine kavuşuyor: yeşil-beyaz. “1990-91’de 2. Lig’e çıkan kulüp, 1991-1993 arasında 2. Lig’de, 1993-1999 arasında 3. Lig’de oynadıktan sonra, 2003-04 sezonuna kadar amatörde”⁸⁶ kendine yer buluyor. Kâh süper amatör kümeye kâh 3. Lig’e kâh BAL Ligi’ne yükselen takım uzun yıllardır spor camiasında yerini koruyor. Takım şu anda Süper Amatör Lig’de futbol hayatını sürdürmeye devam ediyor.

Küçükçekmecespor’un şu anki stadı Metin Oktay Stadyumu. Fatih Mahallesi İç Kumsal Mevkii’nde yer alıyor. 1985’te inşa edilen stat başta

Küçükçekmece Stadyumu olarak anılıyor fakat değerli futbolcumuz Metin Oktay’ı 13 Eylül 1991’de trafik kazasında yitirmemiz sonucunda stadın adı “Metin Oktay” olarak değiştiriliyor. Tabii inşasından önce stat yerinde yeller esiyormuş. 1960’lı yıllarda iki taş kaleleri varmış, sonra iki direk dikilmiş, zamanla zamanla bir sahaya dönüştürülmüş. Ta ki 1985 yılına kadar. Kulübün şimdiki başkanı Ahmet Kurşun, takımın teknik direktörü ise Halil İbrahim Toy.

Ahmet Kurşun da futboldan yetişme bir isim. Gençliğinde Trabzon’da top koşturuyor. 20’li yaşlarında da askerlikten sonra İstanbul’a geli-

Küçükçekmecespor, Metin Oktay Stadyumu. Stadın çimleri, 2022 yılında Küçükçekmece Belediyesi’nin katkılarıyla yenilenmiştir ve stadın bakımı yapılmıştır. Fotoğraf: Göksel Özbilek.

⁸⁶ <https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%BC%C3%A7%C3%BCK%C3%A7ekmecespor>

■ ■ ■

yor. Birçok sektörde çalışmış, beyaz eşya alım satımından inşaatı kadar. Ve hâlâ iş hayatını sürdürüyor. Küçükçekmece Spor Kulübü’ne başkan olması 2002 yılına dayanıyor. Öncesinde bir yıl başkan vekilliği yaptık-

tan sonra takımın başkanlık görevini üstleniyor. O zamandan bu zamana kadar da bu göreve devam ediyor. Birçok futbolcu yetişiyor bu takımında. Özellikle alt yapıya büyük önem veriliyor. Kulüp gençlerin yetişmesinde semtte önemli bir yer ediniyor. Kulüpte daha önce başka branşlar da yer alıyormuş, boks, atletizm gibi... Fakat maddi imkânsızlıklardan bu branşlar sürdürü-

Küçükçekmecespor’un kulüp başkanı Ahmet Kurşun. Kaynak: Küçükçekmecespor Kulübü sayfasından alınmıştır.

lemiyor ve futbol ağırlıklı devam ediyor. Kulüpte 8 yaş itibarıyla spor okulları açılarak gençlerin yetişmesine katkı sunuyor. Ahmet Kurşun anlatıyor: “8 yaşından spor okullarımız başlıyor. 19 yaşına kadar her

yaşa göre takımlarımız var ve liglere katılıyor. Biz gençlere öncelikle spor ahlakını aşılama istiyor. Bunu her şeyden önemli görüyoruz. Ekonomik olarak sıkıntı yaşasak da elimizden geleni gençler için yapmaya çalışıyoruz. Belediyemiz bu konuda bize katkı sunuyor ve birçok kolaylık sağlıyor. Stadımızın bakımı olmak üzere birçok alanda bizimle beraber oluyor.”

■ ■ ■

Kulüp olanaklarını bir şekilde kendi yaratan ve bunun için Küçükçekmece Belediyesi'nden başkanına, taraftarından sporcusuna kadar herkesin ortak emek verdiği bir kulüp. Her takım için bir diğer önemli unsur da taraftardır kuşkusuz. Küçükçekmece Spor Kulübü'nü de taraftarı bir an olsun yalnız bırakmıyor. Kazansa da kaybetse de takımını desteklemeye devam ediyor. Bugün hâlâ bir maç oldu mu Küçükçekmeceliler çoluğu çocuğu, genci yaşlısı, kadını erkeği tribünde yerini alıyor. Ahmet Kurşun anlatıyor: *“Taraftarımız her zaman yanımızda. Her maçın takipçisi. Şimdi siz stadımız bakıma alındığı zamana denk geldiniz. Sağ olsun Belediye Başkanımız Kemal Çebi stat yenileme işlerimiz için desteğini sundu, bakıma alındı. Stadı yeniden sıfırlıyoruz. Zemini, so-*

yunma odaları vs. Yeniden taraftara açıldığında aynı ilgiyi göreceğimize şüphe yok. Seyircimiz çok büyük. İddia ediyorum, Başakşehir'in bu kadar taraftarı yok. İstanbul'un çok üstünde bizim seyircimiz. Hep aileler geliyor, eşyle dostuyla... Eski dağ gibi insanlarımız gelip maçta tezahürat yapıyor. 70 yaşında, 80 yaşında taraftarımız bizi yalnız bırakmıyor. Taraftar olmasa bu yerler rant yerine çevrilirdi, burası kuşkusuz ama biz taraftarımızla kulübümüzü koruduk.”

Kulüp, maçlara gösterdiği özeni taraftarına da her fırsatta gösteriyor. Pandeminin girmesiyle buluşmalar biraz sekteye uğrasa da senede iki üç defa taraftarıyla muhakkak toplanıyor. Yemek, piknik hatta mangal etkinlikleri yapıyor.

Kulüp kupalarından bir görünüm. Fotoğraflar: Göksel Özbilek

■ ■ ■

Kulüp kupalarından bir görünüm. Fotoğraflar: Göksel Özbilek

Kimi zaman maç sonrası yemekler organize ediyor, kimi zaman da sahada buluşmalar düzenleniyor. Mahallenin çocukları bir an olsun yalnız bırakmıyor Küçükçekmece Spor Kulübü'nü.

Kulüp aynı zamanda büyük takımlara da oyuncu yetiştiriyor hatta kazandırıyor. Ahmet Kurşun, yeterli olanakları olmamasına rağmen kulübe gelen her gence ayrı bir özen gösterdiklerini ve onların gelişimini hocalarla birlikte yakından takip ettiklerini anlatıyor. Kurşun'a göre bir gencin futbol tutkusuyla çalışması, antrenmanlara çıkması ve kendi sağlığına bakması çok önemli. Özellikle gençler arasında yaygınlaşan uyuşturucu maddelerinin önüne sporla geçilebileceğini ve kendilerinin de bu sorumluluğu taşıdıklarını söylüyor. Ahmet Kurşun'a Küçükçekmece Spor

Kulübü'nde yetişen oyuncuları sorduğumuzda bir sürü genç isim çıktığı bilgisine ulaşıyoruz ama içlerinden en öne çıkanı Atınç Nukan. Atınç Nukan, şimdilerde Göztepe'de oynayan 29 yaşında genç bir futbolcu. Kariyerine Küçükçekmece'de başlıyor ve Küçükçekmece'nin altyapısında yetiştikten sonra 2006 yılında Beşiktaş altyapıya geçiyor. Sonra kariyeri ivme kazanıyor. Milli takımda da forma giyen Nukan, Beşiktaş, RB Leipzig ve Göztepe gibi önemli kulüplerde top oynuyor.

Küçükçekmece Spor Kulübü'nde yetiştiğini mahallelilerden öğrendiğimiz bir isim de Türk futbolunda önemli bir yere sahip eski milli futbolcumuz Yılmaz Şen. Yılmaz Şen denince akla ilk Fenerbahçe geliyor elbet. Futbolcu kariyeri Fenerbahçe'de şahlanıyor Şen'in fakat spora Küçükçek-

■ ■ ■

mece'nin altyapısında başladığı bilgisi oldukça kıymetli. Kaynaklarda Yılmaz Şen'in futbola İstanbul takımlarından biri olan Yaylaspor'da başladığını görüyoruz fakat bu bilgi eksik. Babası vefat etmeden önce Yılmaz Şen Küçükçekmece'de yaşıyor ve futbola Küçükçekmece Spor'da başlıyor. Babasının vefatından sonra Topkapı'ya yerleşiyor annesiyle beraber. Sonra Yaylaspor, sonra İstanbulspor sonra da Fenerbahçe'ye doğru ilerliyor. Milli takımda 18 defa forma giyen Yılmaz Şen'in birçok lakabı var. Bunlardan biri Jilet. Sert futbollandan ötürü onu sevenler bu adı takıyor. Sonrasında Çarlı deniyor. Fakat Küçükçekmece'de onu tanıyanlar bir başka lakabından da söz ediyor:

Küçükçekmece'nin İlk ve Tek Kadın Basketbol Kulübü: Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü

Türkiye Basketbol Federasyonu'na bağlı olan Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü, 2002 yılında kuruluyor. Fakat resmî olarak tescillenmesi 2007 yılında, Küçükçekmece Anadolu Lisesi Spor Kulübü adıyla gerçekleşiyor. Yedi yıl boyunca da erkek ve kız takımları olarak iki ayrı kategoride çalışıyorlar. Yedi yıl sonunda okul müdürü değişikliğiyle yeni müdür kulübü kapatmak istiyor fakat okul velileri destek olarak çocukların yanında yer alıyor. Ve şimdiki adı olan Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü, 2011 yılında yeniden tescilleniyor. Kulüp o zamandan

Toplu İğne. İğne gibi her yere, en zor pozisyonlara girebildiği için bu adı takıyorlar. Yılmaz Şen'in Küçükçekmece'ye, Küçükçekmecelilerin de Yılmaz Şen'e bir kırgınlığı var ama bunun sebebi işin dedikodu hali olacaktır. Yine de Küçükçekmece liler Yılmaz Şen adını duyduklarında büyük bir saygıyla ve sevgiyle ondan bahsediyorlar.

Küçükçekmece Spor Kulübü, geçmişin mirasını bugününe katarak futbol camiasında yerini korumaya devam ediyor. Taraftarıyla, oyuncusuyla, yönetimiyle ve en önemlisi semtiyle daha çok uzun yıllar yaşayacak, daha çok şampiyonluklar görececek... ■

bu yana basket sahasında kendine alan açıyor. İstanbul Basketbol Altyapı Ligi'nde yıldız kızlar, genç kızlar, yıldız erkekler, genç erkekler kategorilerinde ve KBBK-TKB2L Kadın A takımı ile Türkiye Basketbol Kadınlar 2. Ligi'nde KBBL Kadınlar Bölgesel Ligi'nde İstanbul'u ve Küçükçekmece'yi temsil ediyor. Takımın başkanı Hüseyin Okur.

Hüseyin Okur, büyük emekler vermiş bu takıma. Gençler yetişsin, basket oynamayı sürdürsün diye canını dişine takmış, bütün gündemini takım ekseninde belirlemiş. En başından beri bı-

■ ■ ■

Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü takım fotoğrafı. Kaynak: Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü Arşivi

madan usanmadan çalışıyor, takımı nasıl daha iyi bir yere taşıyım diye düşünüyor. Takımın renkleri kırmızı, beyaz ve siyahtan oluşuyor. Bu renklerde de Hüseyin Okur'un imzası bulunuyor. Beyaz saflığı, kırmızı bayrağımızı temsil ediyor. Hüseyin Okur da 1968 yılından beri Küçükçekmece'de yaşıyor, buranın eskilerinden biri. O zamandan bu zamana çokça insan gelmiş geçmiş, spor konusunda hâlâ yetersiz kaldıklarını düşünüyorlar. Başkanı olduğu kulübün adresi Fatih Mahallesi'nde gözüktüyor fakat ne yazık ki çalışabilecekleri yahut altyapıda genç yetistirebilecekleri bir spor kompleksleri bulunmuyor. Kendisi de basketbol oynamış, o da bu spordan yetişme. Okur'a göre "basket oynamayan biri bu sporu öğretemez." Fakat kayıtlı gözüktüğü mahallesinde bir basket sahasının olmayışı (ka-

palı ve kendilerine ait bir yer söz konusu olan) hem onu hem takımın gençlerini üzüyor. Bu yüzden Hüseyin Okur'un tek bir isteği var Küçükçekmece Belediyesi'nden destek almak ve kadın takımını daha iyi yerlere taşımak.

Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü'nün en önemli hedefi gençlere basketbolu sevdirmek. Sonrasında etik değerlere, spor ahlakına uygun genç sporcular yetiştirmek ve ülke sporuna katkı sunmak. Bunu da yetiştirdikleri öğrencileriyle başardıklarını söyleyebiliriz. Çünkü 16 milyonluk İstanbul'da sadece dört Ümit Kızlar takımı yer alıyor. Bunların ikisi Anadolu yakasında, ikisi Avrupa yakasında. O takımlardan biri de Küçükçekmece Basketbol, aynı zamanda bu takımlar Avrupa'da da ülkeyi temsil etme şansı yakalıyor.

Kaynak: Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü Arşivi

Küçükçekmece Basketbol Kulübü'nde sekiz yaşından itibaren her gence takımda yer açılıyor. Hüseyin Okur her gençle bire bir ilgileniyor, maçlarını takip ediyor. Maddi olanakları olmayan öğrencilerin tüm gelişiminin de takipçisi oluyor ve spordan kopmamaları için elinden geleni yapıyor. Özellikle gençlerin arasında yaygınlaşan kötü alışkanlıkların önüne geçmek için sporu daima gençlerin gündeminde tutmaya çalışıyor. Takımın önce çıkan ve işitme engelli kadın milli basketbol takımının kaptanlığına yükselen bir oyuncusu var: Esin Bilgili.

Esin Bilgili, 1994 yılında İstanbul'da doğuyor. Geçirdiği bir rahatsızlıktan sonra işitme yetisini kaybediyor. Spora sokakta futbol oynayarak başlıyor fakat ailesi futbol oynamasını istemeyince basketbola yöneliyor. Küçükçekmece Bas-

ketbol Gençlik ve Spor Kulübü'yle tanışarak profesyonel sporculuğa da ilk adımı atmış oluyor. Verdiği bir röportajda Esin Bilgili şöyle anlatıyor: *“İşitme engelli eğitimlerine gittim, ileride daha iyi yaşayabilmek ve sıkıntı çekmemek için konuşma eğitimi aldım. Daha çok ilkokulda zorluk yaşadım çünkü cihaz taktığım için arkadaşlar biraz alay etti. Ama bunu unuttum her şeyi yaşayarak öğrendim, unutmamda sporun çok katkısı oldu. Küçükçekmece’de basket oynadım. Sonrasında Uşak Anadolu 64 Spor Kulübü’ne transfer oldum. Aynı zamanda Uşak Üniversitesi’nde de eğitime devam ettim. 2014’te Küçükçekmece’de oynarken Burcu Pelister hocamızla tanışmıştım, o federasyonun çalışmalarını ve milli takımı, organizasyonları anlattı. Çok mutlu oldum ve hemen katıldım.”* Hüseyin Okur da takımlarında yetişen Bilgili’den büyük bir gururla bahsediyor.

Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü, sahada oldukları süre boyunca birçok başarıya ve ilke imza atmış. Onlardan bazıları şöyle:

- Küçükçekmece ilçe olduğundan bugüne kuran ilk ve tek basketbol kulübü.
- Küçükçekmece ilçe olduğundan bugüne ilk A Takımını (Erkekler) kuran kulüp.
- Küçükçekmece ilçe olduğundan bugüne İlk A Takımını TKB2L (Kadınlarda) kuran kulüp.
- Küçükçekmece ilçe olduğundan bugüne ilk ve tek basketbol kız takımlarını kuran kulüp.
- Küçükçekmece ilçe olduğundan bugüne A Bayan Takımı ile KBBL/TKB2L (Kadınlar) katılan ilçeyi ve İstanbul'u temsil eden ilk kulüp.
- 2014-2015 Yıldız Erkekler İstanbul Final Four’a kalan ilk kulüp.

- 2014-2015 Yıldız Erkekler Avrupa yakası-Asya Yakası Finali’nde 4. olan kulüp.
- 2014-2015 Yıldız Erkekler Avrupa yakası Finali’nde 2. olan kulüp.
- Türkiye İşitme Engelliler Basketbol takımına kadın oyuncu veren ilk kulüp.
- Genç Kız Takım Oyuncumuz; Esin BİLGİLİ İşitme Engelliler Milli Takımına çağırılmış ve Dünya Kupası’nda milli takım formasını giyerek dünya ikincisi olmuştur.
- Sarıyer Streetball Turnuvası’nda 13 kupanın 9’sunu ilçe adına kazanan kulüp
- İstanbul’da İlk kez organizasyonu yapılan sınırlı katılım ile düzenlenen Banvit Jr. NBA Cup turnuvasına davet edilen kulüp, bu turnuvada final oynamıştır. ■

Kaynak: Küçükçekmece Basketbol Gençlik ve Spor Kulübü Arşivi

Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü sporcuları ve kulübün hem başkanı hem hocası Metin Özdemir. Kaynak: Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü Arşivi

Uzak Doğu Sanatını Mahalleyle Buluşturan Kulüp: Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü

Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü, 1988 yılından bu yana Fatih Mahallesi'nde Küçükçekmecelilere hizmet veriyor. Kulüp taekwondo ağırlıklı olsa da diğer dövüş sporlarına da bünyesinde yer veriyor. Kulübün içerisinde yer alan branşlar şöyle: Boks, kick boks, vücut geliştirme ve jimnastik. Kulüp, Eski Küçükçekmece Belediyesi Başkanı Aziz Yeniay döneminde belediye adına dört yıllık bir sürede okçuluk dersleri

de vermiş fakat sonrasında bu branşı kapatmıştır. Kulüpte 5 yaşından 50 yaşına kadar birçok sporcu yetişiyor. İstanbul'da kendi branşlarında çokça şampiyonlukları, ikincilikleri ve farklı dereceleri bulunuyor. Kulüp 35 yıldır çok sayıda genç sporcu yetiştirmiş ve yetiştirmeye devam ediyor. Bu gençler arasında iyi kulüplerde kendine yer açmış, milli takıma ve büyük takımlara transfer olmuş birçok sporcu bulunuyor.

Kulübün başkanlığını Metin Özdemir yürütüyor. Metin Özdemir, Malatya doğumlu ve kendini bildiği günden beri sporla ilgileniyor. 1976-77 yıllarında judo ve boksle uğraşıyordu. Daha sonra İstanbul'a geldi ve burada milli sporcu oldu. Simtel Spor Kulübü ve birçok kulüpte yer aldı. 22 yıl boyunca Florya'da bulunan polis okulunda öğrenci yetiştirdi. Küçükçekmece'ye 1986 yılında geldi. Daha önce Bakırköy'de işlettiği spor kulübünü 1988 yılında Küçükçekmece'ye taşıdı ve o yıldan beri faaliyet sürdürüyor. Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü'nü Küçükçekmece'de açmasının en temel nedeni gençleri sporla

tanıştırma arzusundan kaynaklanıyor. O dönem gençlerin kendilerine yaratabileceği bir uğraşın semtte bulunmadığını söyleyen Metin Özdemir, gençlerin bu eksikliğini gidermek için bu bölgeyi tercih ettiğinin altını çiziyor. Metin Özdemir aynı zamanda 8 dal 5. kademedeki antrenör. Uzun yıllardır mahallede varlığını sürdüren kulübün ve hocalarının mahalleliyle de ilişkileri oldukça kuvvetli. Metin Özdemir şöyle anlatıyor:

“Herkesle çok sıcak bir ilişkimiz var. Aile gibiyiz. Semtte evine girmedığımız sporcu yoktur. Kanarya'dan Halkalı'ya birçok gence ulaştık. Ailelerle de keza diyalogumuz oldukça iyi. Nihayetinde evlatlarını bizlere emanet ediyorlar ve biz de bu sorumlulukla hareket ediyoruz. Manevi katkıları oldukça yüksek. Biz de hiçbir gencimiz arasında ayırım yapmadan onların yaşamına dokunuyoruz.”

Kulüp, yetiştirdiği her sporcusuna güveniyor. Burada amaçları yalnızca milli takımda veya iyi kulüplerde oynayan gençler yetiştirmek değil spor ahlakını tüm hayatına yaymış gençler yetiştirmek. Açtığımız

sayfayı Metin Özdemir'in sözleriyle kapatalım: *“Yetiştirdiğimiz gençler yalnızca iyi sporcular değil aynı zamanda iyi yerlere gelmiş gençler de. Okulda ve mesleklerinde başarılı sporcular. Kimi sporcumuz hukukçu, hakim, kimi sporda iyi bir yere gelmiş, kimi öğretmen... Skalamız geniş. Bizim burada en temel amacımız herkesin hayatına dokunabilmek ve ülkeye yararlı sporcular yetiştirmektir.”* ■

Kaynak: Özdemir Taekwondo İhtisas Kulübü Arşivi

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

V. BÖLÜM

Semtin Tarihi Dokusu

Bir semtin tarihi eserleri, o yerin kültürünü ayakta tutan, kimliğini içinde saklayan, korunması ve üzerine titrenmesi gereken en önemli yapıtaşlarıdır. Bu bölümde mahallenin geçmişten günümüze

ayakta kalmayı başarabilmiş, mahalleyi özelliştiren ve tanımlayan tarihi dokusuna tanıklık edeceğiz. Fatih Camii'sinden çeşmelerine, Kibrit Fabrikası'ndan Efe Kadri Köşkü'ne ve karakol binasına kadar...

Küçükçekmece'nin Tarihi Mirası:
Fatih Camii

“İhtilâf-ı metâli” sebebiyle küre üzerinde ezansız zaman yoktur.”

Mehmet Akif Ersoy

Küçükçekmece Meydanı'ndan yönünüzü Prof. Dr. Aziz Sançar Caddesi'ne doğru çevirdiğinizde sizi, kendi küçük ama tarihi büyük bir cami karşılar. Burası Fatih Camii'dir. Cami, Fatih Mahallesi'nin hatta Küçükçekmece'nin yıllara meydan okumuş en eski inanç mekânıdır. Günün ilk ışıklarıyla birlikte kubbesinden yükselen ezan sesiyle cemaatini karşılar, yatsı vaktiyle uğurlar. Mahallenin en önemli sembollerinden biridir.

Fatih Camii'nin kim tarafından yaptırıldığı günümüzde de tartışma konusu. Bir rivayete göre cami Fatih Sultan Mehmet

tarafından, İstanbul'un fethi için 1452 yılında Küçükçekmece'de konakladığı zaman inşa edildiği yönünde. Bir başka rivayete göre ise caminin Fatih Sultan Mehmet Vakfı tarafından yaptırıldığı için adının Fatih Camii olduğu şek-

linde. Fatih Dönemi'nde yapılmış Şehzadebaşı'da bulunan Burmalı Mescit'e benzerliğinden dolayı adının Fatih olarak anıldığı da var olan rivayetler arasında. Yine bu mekâna ait ve kimin yaptırdığına dair detaylı bilgileri Dürdane Kaya tarafından hazırlanan *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri* isimli kitapta görebiliriz. Kitapta yazan bilgiler ışığında caminin inşası şu

Fatih Camii dış görünüş. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

şekildedir: *“Salih Şahin, incelediği Küçükçekmece Şer'iyye Sicilleri arasındaki kayıta, caminin banisinin Fatih Sultan Mehmet olduğunu belgelemiştir. 1855 tarihli ikinci belgede Tikveşli*

Hafız Halil Efendi'nin verdiği dilekçede, 'Çekmece'de padişah hazretleri tarafından inşa olunan cami-i şerifinde bu ramazan-şerifte mukabele okuyup, imamlık ve vaaz-ı nasihat gibi hizmetlerde bulunmak istediğini' dile getirmiştir.

■ ■ ■

Kayıtlardan da anlaşılacağı üzere Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan cami, padişahın adını almıştır.” Cami hakkında bilgilere Evliya Çelebi’nin *Seyahatnamesi*’nde de rastlamak mümkün. Çelebi, Seyahatname’sinde kalabalık bir cemaate sahip, bir minareli, kurşunlu, dört kubbe ile örtülü Çarşı Camii’den bahsetmiştir.⁸⁷ Bu bahsi geçen cami Fatih Camii’dir ve mekân “harpušta kubbeli” olarak tarif edilmektedir. Fakat caminin artık çatı içerisinde gizli ahşap bir kubbesi yoktur. Çünkü cami günümüze ulaşana kadar birçok tadilattan geçmiş ve ilk görünümünü büyük oranda kaybetmiştir.

Fatih Camii’nin eski görünümünden bir kare. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Caminin gördüğü onarımları çeşitli kaynaklardan bulabiliriz. Bunlardan biri 1809 yılında gerçekleşmiştir. Bu tadilata dair bilgiyi Fatih Camii’nin güney-doğu cephesinde yer alan XIX. yüzyıla ait kitabede görebiliriz. Bu kitabede Sadrazam Yusuf Ziya Paşa’nın cami tadilatı için verdiği emir yer almaktadır. Altı satırdan oluşan kitabede yazarlar şöyle: *“Fatih-i Mısr-ı Kahire Sadr-azam/ ve Serdae-ı Ekrem devletlü Gazi el-Hac/ Yusuf Ziya Paşa hazretleri/ mesned-i ülyay-ı sadarete def’a-i/ saniyede teşriflerinde semt-i gaza ve cihada/ tevcih-i rayat-ı azamit/ ve Nusret buyurdukla- rında işbu/ cami-i şerif’in imarını/ emr-ü irade*

⁸⁷ Haz.: Dürdane Kaya, *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Nisan 2022, İstanbul, sf. 58

■ ■ ■

Fatih Camii dış cephesinde yer alan kitabe. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

buyurmuş olduklarına binaen/ tamir ve termim olundu. Recep: 1224 (Ağustos 1809)”

Yine cami *“1894 depreminde büyük zarar görmüş ve II. Abdülhamit tarafından tamir ettirilmiştir.”*⁸⁸

Günümüzdeki görünümü Abdülhamit dönemi-ne ait ve 1967 yılında yapılan bakım işlemleriyle cami genişletilerek son halini almıştır. 1967 yılında yapılan onarımla ilgili yine çarşı tarafına bakan cephede bir kitabe yer alır. Bu kitabede ise şunlar yazar: *“Fatih Camii Şerifi./ İkinci defa 1965 senesinde kurulan/ Onar-*

ma ve Yaşatma Derneğinin Başkan./ Ş. Uğur, H. Erdoğan, Muhasip A. Tekkoç, A. Onaran,/ F. Zincir, K. Uğur, H. Akardere’den Müteşekkil/ Yönetim Kurulu tarafından halkın bağışıyle/ tevsî edilmiştir. 1967”

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Küçükçekmece halkı caminin ayakta kalması ve günümüze kadar ulaşması için her dönem büyük fedakârlıklar göstermiş ve miraslarına sahip çıkmış bir halk. O yüzdendir ki caminin mihrabı da kubbesi de günümüzde hâlâ ayakta. Kadın, erkek cemaat bölümleri ve Kur’an sınıflarıyla birlikte... ■

⁸⁸ *Dünden Bugüne Küçükçekmece*, Küçükçekmece Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, İstanbul 2010, sf. 68

Dış Kumsal'da yer alan Kibrit Fabrikası'ndan bir kare. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Osmanlı'nın İlk Kibrit Fabrikası: Osmanlı Kibritleri Fabrikası

Avrupa gerçekleşen Sanayi Devrimi'yle makine çağı birçok ülkede hızla ilerlemiş ve birçok yeni adımlar atılmıştı. Fakat Osmanlı İmparatorluğu bu adımların bir hayli gerisinde kalmıştı. 19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı gecikmeli de olsa endüstrileşme konusunda ilerleme sarf etmiş ve

19. yüzyıl itibarıyla farklı imalat alanlarına ağırlık vermişti. Bu doğrultuda İstanbul'un belli başlı bölgelerinde, özellikle Tanzimat'ın ilk dönemlerinde birçok fabrika ve atölye kurma planını devreye sokmuştu. Bu planla birlikte Haliç çevresinde yoğunlaşan sanayi merkezleri Zeytin-

burnu, Bakırköy'e doğru ilerlemiş, sonrasında da Halkalı hattında gelişim göstermişti. Küçükçekmece'yi de bu hatta dahil edebiliriz. “Küçükçekmece'ye doğru uzanan geniş bir alanda, çoğu bir süre sonra kapanan, oldukça fazla sayıda fabrika, imalathane ve tarımsal tesisin kuruluşu 1842'ye rastlar. 1840'ların başlarında, o dönemde İstanbul'da devletin sanayi atılımının mimarı ve yürütücüsü olarak görülen Dadyan

ailesinden Hovhannes Dadyan'ın Zeytinburnu'ndaki, 'Grande Fabrique' adıyla bilinen izabe ve makine imalathanesinde çelik raydan kilide, sapandan usturaya çeşitli dövme ve dökme parçalar, makine aksamı üretiliyor; aynı komplekse dahil başka bir bölümde de kumaş ve pamuklu çorap dokunuyordu.”⁸⁹ Bu bilgiden yola çıkarak Osmanlı endüstrisinin oluşturduğu aksı şöyle çizebiliriz: Zeytinburnu'da yer alan demir fabrikası, Yedikule'deki Gazhane, Bakırköy'deki bez fabrikası ve Küçükçekmece çevresindeki

birçok fabrika, atölye ve Azadlı Baruthanesi... Küçükçekmece'de yer alan Kibrit Fabrikası da bu endüstri aksının son ayağını oluşturmaktadır.

“19. yüzyılda Küçükçekmece dolaylarında iki önemli sanayi tesisi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Türk harp sanayi bakımından büyük önem taşıyan Azadlı Baruthanesi, diğeri ise İstanbul'da ilk kibrit üretimini gerçekleştiren fabrika olan Küçükçekmece Osmanlı Kibritleri Fabrikası'dır.”⁹⁰

Osmanlı Kibritleri Fabrikası, İç-Dış Kumsal Doğal Sit kesiminde yer almaktadır. Fabrikanın inşası 1893 yılına başlamıştır. Yerli yatırımcıların birikmiş sermayelerinin olmaması nedeniyle Osmanlı, yaptığı çeşitli ticari anlaşmalarla yabancı sermayeli şirketleri destekleyerek piyasada iş yapmasını sağlamıştır. Kibrit Fabrikası da bu fabrikalardan biridir ve Fransızlar tarafından inşa edilmiştir. İspiraki Esani Efendi'nin Osman-

“Küçükçekmece Osmanlı Kibrit Fabrikası Manzaralarından: Kutuların İmalı”, Servet-i Fünun dergisi, sayı 393, yıl, 1898

⁸⁹ Atilla Aksel, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* 5, Türk Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, sf. 437

⁹⁰ Diğdem Erdoğan, *Küçükçekmece Osmanlı Kibritleri Fabrikası'nın Endüstri Mirası Olarak Koruma ve Yeniden Kullanım Önerisi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ocak 2012, yayımlanmış yüksek lisans tezi, sf. 35

"Küçükçekmece'de İnşa ve Kūşat Olunan Osmanlı Kibrit Fabrikasının Manzara-i Hariciye ve Dâhiliyesi", Servet-i Fünun dergisi, sayı 393, yıl 1898

[کوچك چكهمجهده انشا وكشاد اولنان عثمانی كبریت فابریقه سنك منظره خارجه وداخلیه سی]

La fabrique des allumettes ottomanes à Kutchuk-Tehekmédjé.

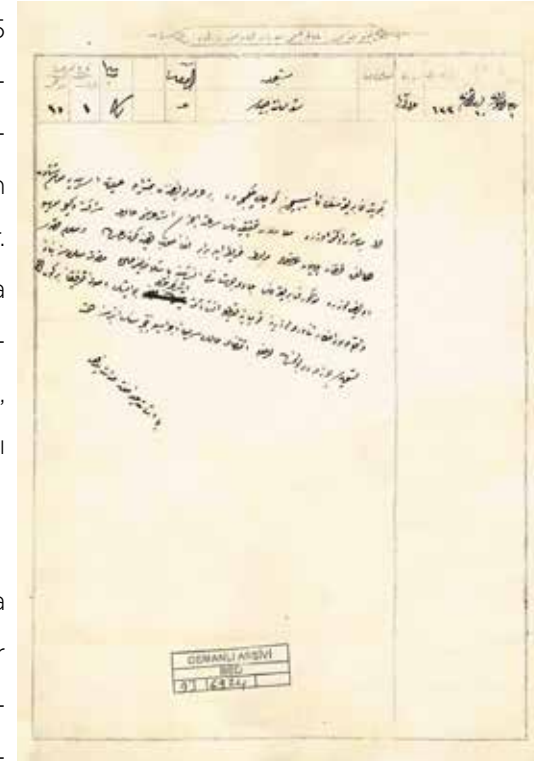
l'dan imtiyaz almasıyla birlikte fabrikanın ilk temeli atılır ve İspiraki Esani Efendi, Andre Letranj ve Edward Halphen ortaklığıyla kurulur. Fabrika için en uygun yer “Cadı Bostanı”⁹¹ denilen arazi olarak belirlenir.

Kibrit Fabrikası’nın üretime geçtiği tarih 14 Mart 1897 olarak bilinmektedir. Yine bu tarihte 121’i kadın toplamda 201 işçi istihdam edilmiştir.⁹² İşçiler dışında da fabrikanın 50 personeli vardır. “Fabrikada her gün ortalama 15 sandık kibrit üretildiği bilinmektedir. Bir sandığın içinde, 50 kibrit çöpü barındıran kibrit kutuları bulunmaktadır. Sandık kapasitesi toplamda 7200 adet kibrit barındırmaktadır. Osmanlı Kibritleri, iç pazarın neredeyse yarısını karşılamıştır.”⁹³

Kibrit Fabrikası, yan yana beş bloktan oluşan kâgir bir yapıdır. Bu kâgir yapıyı koruyan beşik çatısı bulunmaktadır. Yuvarlak tıgla örülü bir

de bacası bulunur. Sonradan demir kasnaklı yeni baca eklenmiştir. “Ön cephede pencere ve kapılar kemerli kenarları tuğla süslemelidir.

Üçgen alınlığın ortasındaki yuvarlak pencereleri sonradan kapatılmıştır. Yapı, ön ve arka cephede üç ana bölüm halinde arka cephede değişikliğe uğramıştır. Arka kapı ve pencereleri orijinalde kemerli olup tuğla süsleri yoktur. Arka cephede her ana bölümde kare planlı üç kule bulunmaktadır.”⁹⁴

Osmanlı arşivinde bulunan fabrikanın konumuna ait bir belge. Kaynak: DABOA, BEO, 93_6924

⁹¹ DABOA, BEO, 93_6924

⁹² Hazırlayan Mehmet M. Polat, *Bir Kentin Belleği, Osmanlı Dönemi Belgelerinde Küçükçekmece*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2021, sf. 361

⁹³ Hazırlayan Dürdane Kaya, *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Nisan 2021, İstanbul, sf. 153

⁹⁴ A.g.e., sf. 151

■ ■ ■

Osmanlı Kibritleri Fabrikası

rin ihtiyacını karşılayan bir mekân halini almıştır. Yaptığımız sözlü çalışmalarda fabrikanın kereste imalatı, seramik üretimi ve türlü işkolları için değerlendirildiği bilgisini edindik. Sonrasında bina tamamen kullanılamaz hale gelmiştir. Günümüzde bu fabrikanın bir bloğu “Kibrithane” adıyla işletilmektedir.

Kibrit Fabrikası, mahallelinin de hafızasında önemli bir yere sahip. Fabrika kapatıldıktan sonra demirciler, nalbantlar bu mekânı kullanmış. İçerisinde sonradan bir ayakkabı fabrikası kurulmuş. Sonra talaş fabrikası işlemiş. Cilt fabrikası, mermer fabrikası derken en sonunda kullanılamaz hale gelmiş. İç Kumsal’ın çocuk-

■ ■ ■

larının kaçıp oyun oynadıkları, saklandıkları da bir mekânmış da ayrıca. Şimdi burayı ziyaret etmek istediğinizde ne yazık ki her bloğu gezemiyorsunuz. Arkanızda Basıncık sırtları, ön yüzünüz göle doğru bomboş bir bina karşılıyor sizi fabrikada. Kibrithane adıyla işletilen mekân da düğün çekimleri için insanları ağırlıyor. Biz

bu vesileyle stüdyo kısmını gezip görebildik. İçeride birçok fotoğraf dekoruyla süslenmiş uzun ve büyük bir yapı burası. İçimizden bu mekânın tamamıyla restore edilip kültür merkezine dönüştürüldüğünü hayal ettik. Mahalleliyle birlikte bu mekânda geçmişin ruhuyla bir piyano resitali dinlemek ne de güzel olurdu... ■

Efe Kadri Köşkü'nden günümüz köprü görüntüsü. Fotoğraf: Kübra Yeter

Bu Köprünün Altından Çok Sular Aktı Geçti: Tarihi Küçükçekmece Köprüsü

Marmara Denizi ve Küçükçekmece Gölü'nün birleştiği noktada inşa edilmiş taş bir köprüdür Küçükçekmece Köprüsü; birçok canlının da durak ve birleşme noktasıdır. Karabatağın, balıkların insanın, rüzgârın, suyun ve hatta koca bir tarihin... Birçok vasıtaya eşlik etmiştir bu

köprü ve şimdilerde her gün üzerinden yüzlerce insan gelip geçer. Heybetini geçmişin tozlu sayfalarından almıştır. Konukseverliğini de gölün balıklarından. Kayıkların da kayıkçıların da mahalledeki en güvenilir dostudur. Altından nice su akıp gittiği gibi üzerinde de birçok

hikâye birikmiştir kuşkusuz. Köprü kimi zaman bir devlet büyüğüne yol olmuştur kimi zaman mahalle sakinlerinin toplanma yeri. Randevular çeyrek geçeli saatlerde bu noktaya verilmiştir, sevdalar yine buradan uğurlanmıştır bir bilinmeze doğru. İstanbul'un tarihi kadar eskidir ve tanıklığını günümüzde de devam ettirir.

Küçükçekmece Köprüsü'nün temelleri Roma Çağı'na kadar dayanmaktadır. Tarihi kaynaklarda

o dönemlerde burada bir ahşap köprü olduğu bilgisine ulaşırız. Bu köprü yaşanan depremlerden dolayı tamamen yıkılır ve yerine Justinyen tarafından kâgir bir köprü yaptırılır. Fakat bu köprü de sonrasında defalarca tahrip edilmiştir. Köprünün hikâyesine Hammer'ın kaleme aldığı *Osmanlı Tarihi* adlı eserden de ulaşmak mümkün. Hammer şöyle anlatmıştır: “*Melas ve Atiras ırmaklarının denize döküldükleri mahal yanında Justinyen bir kâgir köprü yaptırmıştı; lâkin saltanatının otuzikinci senesinde, şimdi Çekmece dediğimiz Regium kasabasını hemen tamâmiyle harâb eden bir zelzeleden o köprü*

de yıkılmıştı. İmparator Makedonyalı Vasil de ahşâbdan bir kemer yaptırmıştı ki. Ermeni Leon zamanında Altın Köprü ve Regium arasındaki bütün binalarla beraber Bulgar Krumus (Kurum Han) tarafından yakılmıştı.”⁹⁵ Köprü sonrasında

1938 yılına ait tarihi köprü fotoğrafı. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi.

Makedonyalı Vasil (867-886) tarafından yenilenmesine rağmen İstanbul'un fethine kadar birkaç defa daha tahrip edilmiştir.

İstanbul'un fethiyle Küçükçekmece or-

duların stratejik güzergâhı için önemli bir noktaydı. Fatih Sultan Mehmet, bu yüzden buradaki köprüyü onartmıştır. Fakat köprü yine deprem ve sel felaketinden dolayı yara almıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın Mimar Sinan'a yeniden onartmasından sonra köprü son halini almıştır. Kanuni'nin av gezisinde olduğu bir sırada yaşanan büyük sel felaketi, İstanbul'un genelini etkilemişti. Kanuni de bu felaketten etkilenmiş ve harap olmuş birçok yapıyı yeniden tamir ettirmişti. Köprünün tadilatı bu sebeple olmuştur. Yine buna dair bilgileri Hammer'dan öğreniriz: “*O senenin sonbahar gündönümünde (20 Eylül*

⁹⁵ Joseph von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi Cilt 6*, Üçdal Neşriyat, İstanbul, sf. 122

Kaynak:
Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

1563) İstanbul civarı, Osmanlı târihinin en felâketli olmak üzere kaydettiği bir feyezan (taşkın; sel baskını) altında kaldı ki, ancak dört asır önce Kral Konrad kumandasındaki Haçlı ordusunu mahv eden feyezana kıyâs olunabilir; bunun vukuu günü sabahın erken saatlerinde Sultân Süleyman Halkalı-dere Vâ-dîsi'nde ava çıkmıştı. Bağdad Çarşısında asılan defterdar İskender Çelebi bahçesinden uzak olmayan Propontid kenarlarında bulunuyordu ki, korkunç bir fırtına çıkarak yirmidört saat bir düzüye şiddetle devam etti. Bu müddet zarfında yetmişdört hâne ve umûmî binalara yıldırım düştü. Çekmece yakınında yine o isimdeki göle akan iki küçük Melas ve Atıras ırmakları hiç görülmedik bir dercede yükselerek bütün o tarafları suya gark ettiler. Feyezan dalgaları, Halkalı-dere'den atılmış ok sür'atıyla ilerleyerek Sultân Süleyman'ın iltica etmiş olduğu İskender Çelebi sarayı azgın suların ortasında bir ada hâlinde mahsur ve münferid kaldı. ... Ne İstanbul kapısı, ne Boğaziçi kenarları her taraftan hücum eden dalgaları durduramayıp kısa müddet içinde bütün uzantısı boyunca sahili sular istilâ etti. Bunların zorlu darbelerine ancak çok kuvvetli yapılmış binalar mukavemet edebildi. Büyük ve Küçük Çekmece, Harami Deresi, Silivri Köprüleri yıkıldı. Tam

bir hafta deniz suları bulanık ve tuz kokusundan âzâde kaldı. Bu feyezanın neticelerine muktedir olduğu kadar câresâz olmak için, Pâdişâh, temellerine su girmiş, yâhud yıkılmış bendlerin tamirine ve gelecekte böyle bir felâkete mukavemet edebilmek üzere Çekmece'de kârgir bir köprü inşâsına yarım milyon altın tahsis etti.”⁹⁶ “16. yüzyılda 5 gözlü ve 210 m uzunluğunda yeniden yapılmış olan Küçükçekmece Köprüsü'nün Mimar Sinan (1490-1588)'in eseri olduğu iddia edilmektedir.”⁹⁷ Bu iddianın doğruluk payı günümüzde de ne yazık ki oldukça zayıf. Bilim insanları arasında köprünün kim tarafından yaptırıldığı veya onarıldığı hâlâ tartışılıyor. Kimi bilim insanları köprünün Başmimar Acem Ali tarafından yapıldığı düşünüyor. “17. yüzyılın kaynaklarında ise 12 gözlü olarak tanımlanan Küçükçekmece Köprüsü'nün uzunluğu da yaklaşık olarak 200 metre olarak geçmektedir.”⁹⁸

Küçükçekmece Köprüsü, konumu itibarıyla stratejik bir yerde olduğundan dolayı Bizans'tan Osmanlı'ya kadar oldukça önem görmüş ve birçok tadilattan geçmiştir. İlerleyen yıllarda şehre giriş çıkışları kontrol altına almak için de üzerine bir karakol binası inşa edilmiştir. Bu karakol binası günümüzde de köprü üzerinde yer al-

⁹⁶ A.g.e, sf. 121-122

⁹⁷ Salih Şahin, *Dünden Bugüne Küçükçekmece*, Küçükçekmece Belediyesi Basın Yayın Müdürlüğü ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, İstanbul 2010, sf. 58

⁹⁸ A.g.e

maktadır. Cumhuriyet dönemi geldiğinde köprü birçok değişikliğe uğrasa da önemini korumaya devam etmiş ve birçok vasitanın geçiş güzergâhı olmuştur. 1950 yılına gelindiğinde köprü büyük oranda tarihi özelliğini yitirmiştir. On-dan geriye sadece büyük gözün bulunduğu kısım kalmıştır. Köprü üzerinden uzun yıllar birçok araç geçmiş olması-na rağmen artık

köprünün zarar göreceği düşüncesiyle 1993 yılında yapılan restorasyondan sonra üzerinden geçiş yasaklanmış ve sadece yayaların kullanımına bırakılmıştır.

Küçükçekmece Köprüsü'nün sadece şehirleri, ilçeleri birbirine bağlayan bir görevi olmakla birlikte mahalle sakinleri için de oldukça değerli. Köprü kaç bayrama eşlik etmiştir bilinmez ama mahalleli bir kutlama olduğunda ilk burayı tercih etmiştir. Misal Küçükçekmece'nin en şenlikli Cumhuriyet kutlamaları köprü üzerinde gerçekleşen yürüyüşlerle mümkün kılın-

mıştır ve yine mahalleye has et bayramı köprü üzerinde organize edilmiştir. Hıdırellez şenlikleri köprü üzerinde yapılan danslarla kutlanmış, mahalle bir kayıp yaşadığında cenazesini yine bu köprü üzerinden uğurlamıştır son-suzluğa. Filmler yollarını bu köprü üzerinden geçirmiş, sanatçılar yine bu taş köprü üzerinden selamlamışlardır bir dönemin Kü-

çükçekmecesini. Örneğin bir dönem ressamların en uğrak yeriymiş bu taş köprü. Karşı cephesine geçip, şovalelerini yerleştirir boyalarını hazırlar farklı zaman dilimlerinde resmederlermiş köprü ve çevresini. Hele bir de akşam güneşi batırma vakti geldiğinde, daha bi' aşkla çalışırlarmış. Şimdilerde köprüye vardığınızda işte tüm bu bilgiler sizi tarihin arka kapısına götürür ve geçmişle buluşturur. Bir de gölün karabatağı ve martılarıyla. Orası daha bir sessiz ve daha bir sakindir. Durup beklemenizi ister, Küçükçekmece'yi bir de buradan gör ve izle dercesine... ■

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Bir dönemin mahalle meydanı, çınar ağacı ve altındaki çeşmeyle birlikte. Gravür: Jouannin ve Gaver 1840: Levha 67. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Mahallenin Çeşmeleri

*“Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar.
Beyhude seslenir, beyhude çağlar,
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi...”*

Faruk Nafiz Çamlıbel

İstanbul'u İstanbul yapan birçok kültür varlığından söz edebiliriz. Bu varlıkların en önemlilerinden biri de çeşmelerdir. İstanbul'un su problemine bir nebze ilaç olan, halkın toplanma yerleri olarak öne çıkan önemli bir araçtır.

Artık çoğu faal olmasa da geçmişte halk için ne kadar önemli olduğunu kaynaklardan ve hafızamızda kalan hatıralardan keşfedebiliriz. İstanbul'un Osmanlı'da yapılan ilk çeşmeleri, Fatih Sultan Mehmet tarafından 1452 yılında Rumelihisarı'nı yaptırırken inşa ettirdiği çeşmeler olarak bilinir. Ondan sonra sayısız çeşme İstanbul'un meydanlarında kendine yer bulur. Bugün Fatih Mahallesi'nde geçmişten günümüze kadar ayakta kalmayı başarabilmiş dört çeşme bulunmaktadır.

...

Ayazma Çeşmesi

Ana yeri Ayazma Sokak olan bu çeşme, günümüzde Kızılay Sokak'ta yer almaktadır. Çeşme, dikdörtgen bir forma sahip. Moloz taş ve tuğla karışımından oluşan Ayazma Çeşmesi, yığma yapım tekniğiyle inşa edilmiştir. Yer aldığı duvarın üstü ilk halinde de günümüzdeki halinde de sıva ile kapanmış ve boyanmıştır. Günümüz-

deki çeşme, eski halinin aksine basık kemerli bir nişin içerisine yerleştirilmiştir. Çeşmenin bitkisel ve geometrik süslemeden oluşan mermer ayna taşı haricinde hiçbir süslemesi yoktur. Buna dair bilgileri Semavi Eyice'nin Küçükçekmece'yi anlattığı kaynağında da bulabiliriz. Eyice'ye göre: “... çeşmenin kitabesi olmadığı gibi, tamirlerle çok bozulduğundan belirli bir sanat

karakteri de yoktur. Yalnız Barok üsluplu ayna taşı, XVIII. veya XIX. yüzyılda yapılmış olabileceğine bir delil sayılabilir.”⁹⁹ Çeşmenin ayna taşına dair detayları şöyle sıralayabiliriz: “Ayna taşı üzerinde dıştan ve içten silmelerle sınırlanmış ve çepeçevre dolanan, kıvrım dallardan oluşan, hafif yüksek kabartmalı, bitkisel motifli bir bordür dikkat çekmektedir. Bordürün belir-

Ayazma Çeşmesi, Kızılay Sokak'ta yer almaktadır. Fotoğraf: Kübra Yeter

lediği iç yüzeyde, lüleyi çevreleyen yan kısımlarında kaide üstünde sütun, sütun üstünde küçük bir yuvarlak kemer formunu alan iki sıralı silme görülmektedir. Bu silmelerle belirlenmiş alanın üzerinde, küçük yuvarlak kemerin iki yanında simetrik olarak yerleştirilmiş birer meyve sepeti vardır. Bu bezemenin üzerinde tek sıra silmeyle çerçevelenmiş enine dikdörtgen yüzeyin merkezinde, oval bir madalyon yer almaktadır. Madalyonun iki yanı ise, dış bordürde ve alt bölümde gördüğümüz bitkisel motiflere benzer hafif yüksek kabartmalı kıvrım dallı bezemeler ile süslenmiştir.”¹⁰⁰

Ayazma Çeşmesi ne yazık ki artık kullanılabilir halde değil.

Ayazma Sokak'tan Kızılay Sokak'a taşınmasına sebep eski yerinde yapılacak olan inşaatlar olarak gösteriliyor mahalleli tarafından. Bu ne kadar doğrudur bilinmez ama geçmişten günümüze kadar varlığını koruyabildiğimiz böylesi bir kültür mirasının ara sokakta kimsesiz hali tarihi eserlere yaklaşımımızı sorgulatır cinsten. Temennimiz bu çeşmelerin tekrar işlevsel hale gelmesi veya mirasına sahip çıkılması yönünde.

⁹⁹ Prof. Dr. Semavi Eyice, Tarihte Küçükçekmece, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 6-7, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basım Evi, 1978, sf. 92

¹⁰⁰ Hazırlayan Dürdane Kaya, *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Nisan 2022, İstanbul, sf. 68

Tarihi Çınaraltı Çeşmesi, günümüz görünümü. Fotoğraf: Kübra Yeter

Çınaraltı Çeşmesi, Vezir Mehmet Paşa Çeşmesi ya da Kasap Çeşmesi

Bu çeşme, Fatih Mahallesi'nin meydanında tarihi çınar ağacının hemen altında yer alan çeşmedir. Üzerinde yer alan kitabede Sadrazam Mehmet Paşa'nın adı yer almaktadır. Bu yüzden çeşmenin adı Vezir Mehmet Paşa olarak da anılmaktadır. Yine aynı kitabeden çeşmenin 1642 yılında yapıldığı bilgisine ulaşırız. Çeşme günümüze kadar birçok bakımdan geçmiş ve orijinal hali özenle korunmuştur. Bu çeşmenin bir dönem tüm köye su sağladığını ve mahalleli için oldukça önemli bir nokta olduğunu yaptığımız görüşmelerde öğrenmiş bulunuyoruz. Nice insan bu çeşme ba-

şında soluklanmış, atını, arabasını yıkamış, evine bu çeşmeden su taşımıştır. Mahallenin en önemli sembolik noktalarından biridir. Günümüzde insanlar hâlâ bu çeşmeyi kullanıyor ve çınar ağacının gölgesinde serinlemeye devam ediyor.

Çınaraltı Çeşmesi, dikdörtgen bir yapıya sahiptir ve tek yüzlüdür. Arka cephesinin bir bölümü açıkta yer almakta, alt kısımları çınar ağacının toprak kısmına denk gelmektedir. Ön tarafında bir kurnası bulunmakta olan cephenin üst kısmında betondan inşa edilmiş bir

çatı yer almaktadır. “Mermerden yapılmış ayna taşı, ters rumi palmet kolları ile sınırlandırılmıştır. Ayna taşının üstünde yatay dikdörtgen bir

çerçeve üzerine oturtulmuş beş satırlı bir kitabe bulunmaktadır.”¹⁰¹

Bu kitabede yazılanlar şöyledir:

“Ol kerem-küster-Hüdâvend-i güzîn
Kim Muhammed eylemiş namın Hüda
Kendi Defterdar-ı zi-şan ü vezir
Bâtini esrardan kibriyâ
Kalb-i pâki mehbî-i envar-ı Hak
Zat-ı pür-cudi enis-i evliyâ
Hak vücudın hıfz ide afatdan

Pak ola tab-ı kederden dâima
Add olunmaz etdüğü hayrât (gerân) ?
Kâtlb-i çarh itse erkamın
Cümleden bu çeşme Allah için
Çekmece sahnında itdirdi binâ
Didiler vasf eyleyüp tarihini
Oldu ayn-ı ab-ı kevser can-feza 1052”

“O cömert ve seçkin şahsiyet ki adını Allahü Teala Mehmed eylemiştir. Kendisi şanlı defterdar ve vezir olup gönlü Cenab-ı Hakk'ın dininin sırlarıyla doludur. Temiz kalbi Hakk'ın nurlarının indiği bir yer, cömert zatı da evliyanın dostudur. Hazret-i Allah onun vücudunu afetlerden muhafaza eylesin. Kendisi ke-

derlerden daima uzak olsun. Eğer yaptığı hayırlar sayılmak istenilse bu mümkün olamaz. Hayratından birisi de bu çeşme olup burayı Allah rızası için Çekmece Meydanı'nda yaptırmıştır. Vasfını söyleyip tarihini şöyle dediler: Gönül fe-

rahlatan bu çeşme Kevser suyunun aynı oldu. Sene 1052 (1642-43)”

Sözü geçen kitabenin hemen üzerinde mermerden yapılmış ve kitabeye oranla daha gösterişsiz bir tamirat kitabesi de yer almaktadır. Bu kitabeden çeşmeyi “Kasap Hasan Paşa”nın 1739-40 yıllarında tamir ettirdiği bilgisine ulaşabiliriz. Bu yüzden

de çeşme aynı zamanda Kasap Çeşmesi olarak anılmaktadır. Kitabede yazarlar şöyledir:

“Bu hayrât olmuş idi müşerref-i harâb
Sonra ta'mir eyledi merhum Hasan Beşe El-Kasab
sene 1157”

¹⁰¹ Hazırlayan Dürdane Kaya, A.g.e, sf. 71

■ ■ ■

Tuğralı Çeşme ya da Hamidiye Çeşmesi

Bu çeşme İstanbul Caddesi üzerinde yer almaktadır. Tuğralı Çeşme veya Hamidiye Çeşmesi adıyla anılır. Çeşme II. Abdülhamit Dönemi'nde

yapılmıştır. Yapıldığı dönemde insanların suya ulaşması kimi yerde mümkünken kimi yerde mümkün değildi. Özellikle temiz suya ulaşmak kimi bölgelerde hayli zordu. Bu sorunu gidermek için aynı dönemde Hamidiye Su Tesisi kuruldu ve hizmete sokuldu. Bu hizmetin sonrasında birçok yerde çeşmeler yaptırılarak Hamidiye'den gelen sular bu çeşmelere bağlanmıştır. Fa-

Tuğralı Çeşme, İstanbul Caddesi üzerinde yer almaktadır. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

ti Mahallesi'nde yer alan bu çeşme de o dönemde yaptırılan çeşmelerden biridir.¹⁰²

Hamidiye Çeşmesi dört yanı açık, diğer meydan çeşmelerine oranla daha dar ve uzun bir görünüme sahip meydan çeşmesidir. Üst kıs-

mında II. Abdulhamid'in tuğrasının yer aldığı bir alınlık bulunmaktadır. Bu alınlığın kenarları rumi deseniyle süslenmiştir. Alınlığın üstünde yer alan tuğrada Hicri 1318 tarihi yer almaktadır. “Çeşme çokgen planlı, ön tarafında mermer bir kurna, arka tarafında ise statüğünü sağlamak amacı için kâgir duvar mevcuttur. Bu destek günümüzde çimento ile sıvalıdır.”¹⁰³ Çeşmenin lülesi ise

kayıptır. Tuğralı Çeşme, günümüzde ne yazık ki kullanılır durumda değildir.

¹⁰² Hazırlayan Dürdane Kaya, A.g.e

¹⁰³ Hazırlayan Dürdane Kaya, A.g.e sf. 79

■ ■ ■

Küçükçekmece Köprüsü Çeşmesi veya Karakol Çeşmesi

Bu çeşme, Küçükçekmece Köprüsü'nün kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Köprü üzerinde yer alan karakolu solunuza alıp yürüdüğünüzde köprü bitiminin hemen sol köşesinde bu çeşmeyi görebilirsiniz. Fakat şu sıralar bulunduğu yer bir çay bahçe-

si ve bu çay bahçesinin etrafı da sac güvenlik panelleriyle kaplı. Bu yüzden çeşme oldukça atıl durumda ve görünmesi bir hayli zor. Oysa çeşme 1976 yılında “korunması gerekli kültür varlığı olarak” tescillenmiş önemli çeşmelerimizden biri. Çeşmenin daha önce orada varlığı bilinen bir kervansarayın alt kısmında yer aldığı bilinmektedir. Kervansaraya ait fotoğraflar da çeşmenin varlığını ispatlamaktadır. Handa çıkan

Köprünün çıkış tarafında yer alan tarihi çeşme. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

yangın sonucu bu ahşap kervansaraydan geriye yalnızca bu tarihi çeşme günümüze kadar ulaşmıştır.

Küçükçekmece Köprüsü Çeşmesi, klasik sivri kemerli ve Çınaraltı Çeşmesi gibi tek yüzlü bir çeşmedir.

Üzerinde herhang

gi bir süsleme bulunmamaktadır. Semavi Eyice'den öğrendiğimiz üzere bu çeşme “köprü başındaki hanlardan birinin duvarına bitişiktir. Kitabesiz olan bu çeşme de gayet sade bir biçimde Türk klasik devrinin mimari üslubunu aksettirdiğine göre XV.-XVII. yüzyıllara ait olmalıdır.”¹⁰⁴

Küçükçekmece Köprüsü Çeşmesi, atıl ve kullanılamaz bir haldedir. ■

Çeşmenin eski görünümünden bir kesit. Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi.

¹⁰⁴ Prof. Dr. Semavi Eyice, *Tarihte Küçükçekmece, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 6-7, İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Basım Evi, 1978, sf. 93

Meydanda yer alan tarihi ağaçtan bir görünüm. Fotoğraf: Kübra Yeter

Fatih'in Kalbinde Bir Çınar: Tarihi Çınar Ağacı

*“Su başında durmuşuz. / Su serin, / Çınar ulu, /
Ben şiir yazıyorum. / Kedi uyukluyor / Güneş sıcak, /
Çok şükür yaşıyoruz. / Suyun şavkı vuruyor bize /
Çınara bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze...”*

Nâzım Hikmet Ran

Bir yerlerden geçerken, bir parkta otururken ya da, başımızı göğe doğru yükselttiğimiz o anda bir ulu çınara denk gelmiştir gözlerimiz. Karşımızda koca heybetiyle duruyordur ve dalları kaç parçaya bölünmüştür. Göğe ulaşmak istesek bizi alıp bir bulutun üstüne konduracakmışçasına bekliyordur. Türkiye’de de en uzun yaşayan, kıymetli ağaç türlerinin başında gelir.

Çınar ağacının anavatanı Kuzey Amerika ile Güney-Doğu Avrupa’dır. Platanaceae familyasındandır. Bu familyaya ait bilinen birçok tür bulunmaktadır. Ülkemizde ise bu türlerden sadece altısı görülmektedir. Bunlardan bazıları şöyledir: Platanuslar, Platanus orientalis L. (Doğu çınarı), Platanus occidentalis (Batı çınarı), Platanus x acerifolia (Londra çınarı). Saydığımız türler arasında ülkemizde en sık yetişen çınar türü Platanus orientalis (Doğu Çınarı)’tir. Türkiye’de milli ağaç olarak bilinmektedir. Bu ağaçlar mahallelerde, subaşlarında, çayırılık ve mesire alanlarında karşımıza çıkar. Daha çok nemli bölgelerde sağlıklı bir şekilde yetiştiği bilinmektedir. Kirli hava şartlarında dahi uyum sağlamasıyla bilindiğinden şehir ve yol ağacı olarak da tercih edilmektedir.

Çınar ağacının bilimsel özelliklerinin yanı sıra mistikleştirilen bir yanı da vardır. Anadolu ve Batı Türklerinde de bu mistik etki karşımıza çıkar. Eski inanışlara göre çınar “güç” sembolüdür. Sonsuzluğu ve kudreti simgeler. Aynı zamanda doğurganlığın da karşılığıdır. Anadolu insanının, derdine çare aramak için de kutsal kabul ettiği bir türdür. Bizlerin tarihsel olarak en iyi bildiği çınar ağacı hikâyesi Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluş rivayetinde karşımıza çıkar. Bu rivayete göre Osman Bey bir gece rüyasında Şeyh Edebalı’nın koynundan bir ay

doğup kendi göğsüne girdiğini görür. Yine aynı rüyada Osman Bey karnından ulu bir çınar ağacı çıktığını görür ve bu ağacın dalları dünyanın dört bir yanını kapsar. Ağacın gölgesinin düştüğü her yer Osmanlı’nın genişleyeceği toprakları işaret etmektedir. Bu yüzden coğrafyamızda çınar ağacı hükümdarlığı sembolize eder ve topraklarımızda sık sık görülür.

Bu anıt ağaç, Fatih Mahallesi’nde de karşımıza çıkar. Küçükçekmece Meydanı’na doğru yürdüğünüzde sizi Tarihi Çınaraltı Çeşmesi’nin başında ulu bir çınar karşılayacaktır. Mahallenin kalbindedir ve dallarını heybetiyle göğe doğru uzatmaya devam etmektedir. Nisan 2022’de Dürdane Kaya tarafından hazırlanan *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri* kitabında bu ağacın 210 yaşında olduğu bilgisini ediniz. Yüksekliği yaklaşık 15 metre, çapı ise 150 cm’dir. Bu ağacın önemli özelliğinden biri de gövde kabuklarının zamanla soyulup kendini yenilemesi ve benekli bir görünüme sahip olmasıdır.

Bu Doğu Çınarı, yaklaşık iki yüz on yıldır aynı yerinde duruyor. Köy beldeye, belde ilçeye dönüşse, Çekmece’nin silüeti durmadan değişse de o büyümeye, köklerini mahallede sağlamlaştırmaya devam ediyor. Ve hâlâ mahalle sakinleri bu ulu ağacın gölgesine sığınıyor, onun nefesinden faydalanmaya devam ediyor. ■

■ ■ ■

Mahallenin Kilisesi: Aya Yorgi Kilisesi

1900'lerin başında Küçükçekmece halkının nüfusunun yarısını Rum vatandaşlar oluşturuyordu. Ve haliyle bu vatandaşların da bir ibadethanesi mahallede yerini korumaktaydı. Bu ibadethane kaynaklar-da da karşımıza çıkan Aya Yorgi Kilisesi'dir. Kilise mahallede, Kızılay Sokak'ta yer almaktaydı. Kiliseye ait olduğu düşünülen fotoğraflardan yapının ahşap çatılı ve yontulmuş taşlarla bezeli duvarlardan inşa edildiği anlaşılmaktadır ve dikdörtgen bir yapıya sahiptir. Mahallede yaptığımız görüşmelerde kilisenin varlığını duyan hatta hatırlayan sakinlerle karşılaştık. Onların hafızasında

kalan yapı ahşap ve dış kapısı bahçeye doğru açılan bir yapıdır. Ve hatta söylenti odur ki içerisinde ufak ahşap bir de ev bulunmuş. Bu ev

papazın konaklaması için inşa edilmiş bir evdir. Kilisenin bir dönemde çıkan yangından da tahrip olduğu rivayetler arasındadır. "Giriş kapısının üzerinde Latin harfleriyle yazılmış Türkçe

bir kitabe yer almaktadır."¹⁰⁵ Kitabede yazarlar şöyledir: "Bu bina III. KOR. SV. BL. tarafından Türk ordusuna ilhak edilmiştir. L7.XIII.1941" Kilisede yer alan bu kitabeler İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. Kilise zaman içerisinde hem cemaatini hem de özgünlüğü kaybetmiş ve ne yazık ki günümüze kadar korunamamıştır. Bugün Kızılay Sokak'a doğru yolunuz düştüğünde gözleriniz kiliseyi arar-

sa ona ait bir iz bulmanız olanaksız. Çünkü artık kilisenin üzerinde Kızılay Tıp Merkezi'ne ait atıl bir bina bulunmaktadır. ■

Kiliseye ait bir kare, 1993.
Kaynak: İstanbul 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi

■

■ ■ ■

Aya Yorgi Kilisesi'nden bir görünüm. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

■

¹⁰⁵ Hazırlayan Dürdane Kaya, *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, Nisan 2022, İstanbul, sf. 127

1960'lı yıllara ait bir kare.
Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Küçükçekmece’de Bir Han

Küçükçekmece Köprüsü’nün kuzeybatısında, Küçükçekmece Köprü Çeşmesi’ni kucaklayan ahşap bir yapı bulunmaktaydı. Bu yapı Fatih Sultan Mehmet’in, İstanbul Fethi sırasında yaptırılmasını emrettiği bir handı. Söz konusu han 1455 yılında inşa edilmiştir. Yapı birbiriyle bütün altı bloktan oluşmakta ve altında da bir çeşme

bulunmaktaydı. Yapıldığı dönem bir han görevini gören bu yapı 19. yüzyılın başlarından itibaren ev olarak kullanılmış ve çıkan bir yangında tamamen harap olmuştur. Handan geriye günümüze sadece bugün yine aynı konumda yer alan Küçükçekmece Köprü Çeşmesi kalmıştır. Hanın bulunduğu konumda hem otopark hem

Osmanlı zamanından kalan bu han daha sonra ev olarak kullanılmıştır. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu Arşivi.

Tarihi kervansaraya ait bir kare, 1968. Fotoğraf: Kazım Zaim

de bir kafe işletmesi bulunmaktadır. Günümüzde o kısım çevrelenmiş ve yine aslına uygun bir yapı inşası için projelendirilmiştir. Bu projeye göre orada inşa edilecek yapının bir otel olması düşünülmektedir. Hanla ilgili bilgilere yine Dürdane Kaya’nın hazırlamış olduğu *Kültür Varlıkları Envanteri* kitabında rastlarız. Bu han “iki

katlı –zemin katı yığma taş, birinci katı ahşap karkas olan bir handır. Yapının güneyindeki ilk iki birimi tek kırma çatı altında, diğer dört birimi bir beşik çatı olan üst örtüsü ile kaplıdır. Geniş bir holden orta avluya geçilmektedir. Pencerenin üzerindeki çıkmalar taşıyıcı özelliğindedir.”

■ ■ ■

Karakol binası tarihi köprünün üzerinde yer almaya devam ediyor. Fotoğraf: Göksel Özbilek

Mahallenin Kontrol Noktası: Karakol Binası

Karakol binası, Küçükçekmece Köprüsü'nün tam üzerinde, kuzeybatı yönünde yer almaktadır. Rumeli'den girişleri kontrol altında tutmak için bu konuma inşa edildiği düşünülmektedir. Yapının inşa tarihi net olarak bilinmemektedir fakat Küçükçekmece'yle ilgili kaynak taramalarında karakolun 1837 yılında da köprü üzerinde var olduğu

bilinmektedir. Kâgir bir yapıya sahip olan bu bina iki katlıdır. Köprü çıkışında bir girişi yer almaktadır. Binaya köprü üzerinden baktığınızda tek katlı sanılsa da altında bir kat daha bulunmaktadır. Karakol binası günümüzde de polis karakolu olarak kullanılmakta fakat yakın zamanda tamamen boşaltılması planlanmaktadır. ■

■ ■ ■

Köprübaşında Tarihin Tanığı: Efe Kadri ve Köşkü

Küçükçekmece'nin en eski tarihi evlerinden biridir Efe Kadri Köşkü. Gölün hemen kıyısında bembeyaz boyası ve yılların tüm yorgunluğuyla selamlar semti. Ve yönünüzü metrobüs mevkiinden Küçükçekmece Gölü'ne doğru çevirdiğinizde sizi karşılayan tarihi köprünün en ucundadır.

Nice devlet büyüklerinin yolu düşmüştür buraya, nice isimler durup soluklanmıştır. Gölün en saf halini de bilir bu mekân, balıkların en eskilerini de... Cumhuriyet'in kuruluşuna da büyümesine de şahittir. Köşk günümüzde hâlâ o mütevazı heybetiyle ayakta durmaya devam ediyor.

Efe Kadri Köşkü, tarihi köprünün en eski komşusu. Fotoğraf: Mesut Işık

■ ■ ■

Köşke adını veren Efe Kadri, Küçükçekmece'nin çok önemli isimlerinden biridir. "Efe" unvanını Kuvâ-yi Milliye'ye katıldıktan sonra Balıkesir dolaylarında almıştır. Hafız Kazım Efendi'nin en büyük oğludur. Hafız Kazım Efendi, ailesiyle beraber 1877-78 Rus Harbi'nden sonra günümüzde Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan Hasköy'den Küçükçekmece'ye göç eder. Böylece Efe Kadri de Küçükçekmece'de yaşamaya başlar. Ailenin en büyüğü olması nedeniyle 1914-15 yıllarında kendini Kafkasya'da Sarıkamış Harekâtı'nda bulur. Sarıkamış'ın

Hafız Efendi'nin oğulları; Abdurahman, Kadri, Ali Kasım.
Kaynak: Ahsen Yakup Aksu. Fotoğraf: Mesut Işık

tanıklarından biridir, sağ olarak geri dönenler arasındadır. Bu harekâttan sonra Efe Kadri, Balkan Harbi ve Çanakkale Harbi'nde yer alır.

Çanakkale Harbi'nin önemli bir ayağı olan Seddülbahir Çıkarması, bilindiği üzere 25 Nisan 1915'te gerçekleşir. Bu bölgede şiddetli çatışmalar yaşanır. Efe Kadri de tam bu bölgede süngü savaşında vazifesinin başındadır. Fakat talihsiz bir an gelir ki Efe Kadri ayağına gelen şarapnel parçalarıyla çok ciddi bir yara alır. Torunu Ahsen Yakup Aksu'nun aktarımına göre ayağındaki tahribat çok büyüktür. Doğru dürüst ayakkabısı bile olmayan, çarıklarla vatan savunması veren bu genç Mehmetçiğin ayağına kan oturmuş ve bir ayağı simsiyahtır.

Ona rağmen mücadelesinden vazgeçmez. Bulunduğu yerden imkânı elverdiğince bağımsızlık mücadelesine ortak olur.

■ ■ ■

İstanbul İngiliz kuşatması altında olduğu zamanlarda Mustafa Kemal Atatürk İstanbul üzerinde çalışmalarını sürdürüyordu. O dönemde de Efe Kadri, Atatürk'ün Kara Gün Fedailiğini yapar. O dönemi dedesinden bizzat dinlemiş Ahsen Yakup Aksu tanıklığını şöyle aktarmaktadır: "Bir kere böyle bir dedenin torunu olmakla iftihar ediyorum. Dedemin savaş günlerini, fedailiğini ondan canlı canlı dinledim. Bu bir şanstır. İstanbul'un kuşatma altında olduğu zamanı biliriz. İngiliz işgalindeydi. İşte o zaman Atatürk İstanbul'u kurtarmak için uğraşıyordu. O dönem Atatürk'ün Kara Gün

Efe Kadri,
Fotoğraf: Ahsen Yakup Aksu Arşivi

Fedailiğini yapan kişilerden biri de dedemdi. Ne mi yapardı bu insanlar? Bu insanlar her şeyden önce gönüllü vatanseverlerdi. O zamanın şartlarını düşündüğümüzde istihbarat önemli bir meseleydi. Herkese güvenilmiyordu vs. İşte Kara Gün Fedaileri bunu üstlenmişti. Dedemden dinlediğim üzere Trakya'da yer alan bir birlikte bir komutana Atatürk mektup ulaştırmak istiyor. Ulak dedeme haberi getiriyor. Dedem karanlıkta yola düşüyor ve kurda kuşa yem olmadan haberi gitmesi gereken yere ulaştırıyor. O zaman araç mı var? Yaya gidiyor. Bunlar bizim için çok önemli ayrıntılar."

Efe Kadri, Yarımburgaz'da Kazak kulübesinde.

Efe Kadri, torunu Ahsen Yakup'un da anlattığı üzere Atatürk'e, vatanına bağlı bir vatanseverdi. Babası gibi kendi de hafız olan Efe Kadri, yanında kimseye Atatürk düşmanlığı yaptırmazdı. Onun olduğu bir mecliste Atatürk'e ve silah arkadaşlarına en ufak bir söz söylemek imkânsızdı. Torunlarına, ailesine her fırsatta bu vatanda varlık sebeplerinin Atatürk ve komuta arkadaşları ile cansiperane savaşan Mehmetçikler sayesinde olduğunu anlatırdı.

Köşke geri dönecek olursak bu köşk, Sultan Abdülaziz'in torununa ait bir köşk. Efe Kadri burayı Abdülaziz'in torunundan satın alıyor. O dönem yapının altı taş üstü de ahşap. 1919-20 yılları arasında bir tarihte çıkan bir yangında evin büyük bölümü harap oluyor ve yangından sonra yeniden tamir ediliyor. Alt kısmındaki taş duvarlar korunarak üst yapısı yeniden elden geçiriliyor. Bu dönem Ahsen Yakup Aksu'nun aktarımına göre Cumhuriyet'in ilk

dönemine denk gelmektedir ve pişmiş tuğlalar-dan inşası yapılır. Efe Kadri sonra bu yapıyı köy kahvesine çevirir. Bunun sebebi-ni Ahsen Yakup Aksu şöyle açıklıyor: “Dedem

Foğrağraf: Mesut Işık

yangından sonra burayı tamir ettirdikten sonra evin üst kısmını köy kahvesine çeviriyor. Bunun en büyük nedeni yolun üstünde olması. Çünkü Avrupa Yolu tam da şu anda evin bulunduğu

konumun üzerinden geçiyor. O zaman Trakya'ya giden otobüsler, at arabaları vs. hep bu güzergâhtan geçermiş. Yolcular burada mola verir, kahvede dinlenirlermiş. Buraya dönemin çok önemli isimleri de gelmiş. Biz biliyoruz ki Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Adnan Menderes gibi isimler bu kahvede oturup çay içmişler.”

Foğrağraf: Mesut Işık

Efe Kadri Köşkü'nün kahve olarak işletildiği zamanlardan bir kare. Kaynak: Ahsen Yakup Aksu

Bina yıllar içerisinde birçok değişikliğe uğrar. 1960 yılında ikamet edilecek bir haneye dönüştürülür. Bu yüzden yarı tarihi bir yapı olarak gözükmemektedir. Yapının alt katı orijinal yapıdır. Biz de Ahsen Bey'le yaptığımız görüşmeyi bu katta gerçekleştirdik ve iç dokusuna şahit olduk. Yapının ilk hali bu kısımda elden geldiğince korunmuş ve iç dizaynı bu husus göz önünde bulundurularak yaptırılmış. Üst katında ise

Ahsen Bey ve ablası ikamet etmektedir. Küçükçekmece'yi, semtin en eski yapısının içerisinde seyretmek hepimiz için büyük ayrıcalık. Balkonunda gördüğümüz o taş köprü nelere şahit, o pencereler hangi yolcunun simasını kazımıştır hafızasına... Yıllar geçse de, evin mimarlarının ayak sesleri azalmış olsa da odalarından, hanenin ruhunda aziz hatıraları yaşamaya devam ediyor ve edecektir de. ■

Ahsen Yakup Aksu, C. Hakkı Zariç ve Kübra Yeter, Efe Kadri Köşkü'nde. Fotoğraf: Mesut Işık

Garip Dede Türbesi, Küçükçekmece, Dış Kumsal mevkiinde yer almaktadır. Fotoğraf: Göksel Özbilek

Dehr ü Zamana Sığmaz Bir Latife: Garip Dede¹⁰⁶

Küçükçekmece bir tarih beşiği olmasının yanı sıra efsanelerin de dilden dile yayıldığı, nesilden nesle aktarıldığı bir yer konumundadır. Paleolitik dönemden günümüze köklü bir geçmişe sahip olması bu rivayetlerin perçinlenmesinde büyük bir rol oynamıştır. Gölün oluşumundan, burada yaşayan ermişlere kadar çokça hikâyeyi içerisinde saklar. Bunlardan en bilineni, mahallelinin çocukluğundan beri hafızasına yerleşmiş efsane karakteri Garip Dede'dir.

¹⁰⁶ Nesimi'nin "Gör bu latifeyi ki ben dehr ü zamana sığmazam" dizelerine atıf yapılmıştır.

Garip Dede, Menekşe'nin ve göl çevresinin hikâyesi en çok dillendirilen tarihi bir kişiliğidir. Ne zaman ve nasıl yaşadığı tarihi kaynaklarda net bir ifadeyle yer almasa da 16. yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. Hakkında birçok rivayet vardır. Anadolu kültüründe yer alan "bilge" motifi Garip Dede'nin hikâyesinde de karşımıza çıkar. Kimi için Hızır'ın ta kendisi kimi için Allah kulu yaşlı bir ihtiyar kimi için de Horasan erenlerinin yolundan gelen önemli Alevi Bektaşî büyüğü-

dür.¹⁰⁷ Kaynak taramaları ve yaptığımız sözlü çalışmalarda Garip Dede hikâyesi farklı şekillerde karşımıza çıkar. Bunlardan en bilinen üç rivayet şöyledir:

"Nurani yüzlü, uzun sakallı, garip bir dede bütün köyü dolaşmasına rağmen, bir lokma ekmek, sıcak bir aş bulup karnını doyuramaz.

Bu yoksul ihtiyarı evine davet edip sofrasını açan olmaz. Uğramadığı tek bir ev kalmıştır. Son bir umutla o kapıyı çalar.

- Buyurun ne istiyorsunuz?

- Açım!

Kapıyı açan yaşlı kadın onu içeri davet eder ve ihtiyarın karnını doyurur.

Garip Dede adındaki bu zat dua ettikten sonra kadına:

- Çocuklarını al ve bu köyden uzaklaş ama uzaklaşırken arkana bakma, der.

Kadıncağız çocukları alır ve köyden uzaklaşır, yolda aklına gelir, neden arkana bakma dedi. Merakını yenemez ve döner bakar. Ne görsün köy çökmekte ve yerini sular kaplamaktadır. Sonra bağırır.

- Köy çöktü... Köy çöktü...!

*Köy çökmüş ve sulardan bir göl oluşmuştur."*¹⁰⁸

Fotoğraf: Göksel Özbilek

¹⁰⁷ Hazırlayan: Dürdane Kaya, *Küçükçekmece Kültür Varlıkları Envanteri*, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, 2022, İstanbul, sf. 119 (Resim 78)

¹⁰⁸ Prof. Dr. Aynur Koçak, *Efsaneden Gerçeğe: Küçükçekmece Gölü Efsanesi ve Garip Dede*, "Dünden Bugüne Küçükçekmece" kitabı içerisinde, Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, sf. 247-248,

Bu hikâyenin bir başka versiyonu mahalle söyleşilerimizde karşımıza şöyle çıkar:

Köyde Garip Dede adında yaşlı bir ihtiyar yaşamış. Gölün yakınlarında küçük bir kulübesi varmış. Vaktinin çoğu da bu kulübede geçermiş. Bu ihtiyarın nereden ve kimlerden geldiği bilinmezmiş. Garip Dede günün birinde köyde kendine bir lokma ekmek verecek birilerini aramış fakat gelin görün ki kimse bu ihtiyara bir lokma aş, bir yudum su vermemiş. Hatta bazı çaldığı kapılardan üstü başı hor görülerek kovulmuş. Bastonunu vura vura köyün sırtlarına doğru yürümüş Garip Dede. Tam o sırada karşısına genç bir çoban çıkmış.

Çoban:

- Hayrolsun Dede, ne ararsın burada?

- Bir lokma aş ararım, demiş.

Çoban heybesini yoklamış. Kalan son ekmeğini ihtiyarla paylaşmış. Testisinden su içirmiş. Bunun üzerine Garip Dede gence dua etmiş:

- Benimle gel. Köyden uzaklaşalım ama yolda sakın ha ardına dönüp bakmayasın, demiş.

Çoban, dedenin peşine düşmüş. Derken yolda içine bir kurt düşmüş. Arkasına dönüp bakmış ki köy sular altında kalmış. Köyden geriye gözükken tek şey suyun üstünde beliren bir minareymiş.

Duyduğumuz diğer hikâye ise şöyledir: *Gül Baba'nın "Ahiret Kardeşi" Garip Dede'yle Merzi-*

fon'dan Küçükçekmece'ye bugünkü yerine, Dış Kumsal'a gelirler. Garip Dede bir süre sonra yaşamını yalnız başına sürdürür. Tanrı misafiri olarak ev ev gezer ve yemek ister. Fakat köylü onu dilenci sanarak yardım etmek istemez. Sadece genç bir kadın isteğine karşılık verir ve Garip Dede bu kadını yanına alarak köyden uzaklaşır. Arkalarına dönüp baktıklarında köyün yavaşça yok olduğunu görürler.

Rivayetler böyle uzar gider. Herkes başka bir öyküyle yeniden kurar bu anlatıyı. Garip Dede'nin hikmeti nedir bilinmez. Fakat mezarının bugün Küçükçekmece, Fatih Mahallesi'ne bağlı Dış Kumsal'da yer aldığını biliyoruz. Garip Dede'yle ilgili araştırmalar yapan İsmail Onarlı'nın derlediği bilgilere göre mezarın yapılış hikâyesi de şöyledir: Osmanlı Küçükçekmece'yi fethettiği zaman Yeniçerilerle beraber savaşan Bektaşî Babası Garip Dede bu savaşta şehit düşer. Yeniçeriler, Garip Dede'yi şehit olduğu yere defneder ve mezarını da türbeye dönüştürürler.¹⁰⁹ Bugün türbe olarak bilinen yer tam da Dede'nin şehit düştüğü yerdir.

Garip Dede Türbesi 1995 yılında, o dönemki Küçükçekmece Belediye Başkanı Nurettin Şen'in katkılarıyla türbe halini almıştır. İlk dönemlerinde türbenin yanına küçük bir cemevi

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

eklenmiş, ilerleyen yıllarda içerisinde bir aşevi ve cemevini kapsayan büyük bir bina inşa edilmiştir. Türbe Dış Kumsal'da geniş bir alana yer almıştır. İçeri girdiğinizde sizi Garip Dede'nin kare planlı, kırma çatılı yapısı karşılar. Garip Dede'nin sandukasının bulunduğu mekân çinilerle döşenmiştir. Solunuzda Hacı Bektaş-i Veli'nin *"Sevgi muhabbet kaynar, yanan ocağımızda,/ Bülbüller şevke gelir, gül açar bağımızda./ Hırs-lar, kinler yok olur, aşkla meydanımızda,/ Aslan-larla ceylanlar, dosttur kucağımızda."* deyişine

atıfla yaptırılan aslan ve ceylan heykeli bulunmaktadır. Heykellerin arka kısmında yazları sanatçıların sazlarıyla dinleti yaptıkları küçük bir sahne ve banklar, onun arka tarafında da çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Bu mekânda insanlar lokma dağıtıp yemekler verirken aynı zamanda inanç faaliyetleri de yürütülmektedir. İnsanlar acılarını da mutluluklarını da bu türbede paylaşır, dilek dilemek, dua etmek için türbeyi ziyaret ederler. İçerisinde aynı zamanda Garip Dede Dergâhı Vakfı da yer alır.

¹⁰⁹ İsmail Onarlı, "Garip Dede'nin Tarihi Kişiliği ve Söylencesi", *Garip Dede Türbesi "Dergâhı"*, İstanbul 2007, sf. 115.

Garip Dede Dergâhı Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Celal Fırat, Kübra Yeter'e dergâh faaliyetlerini anlatırken. Fotoğraf: Göksel Özbilek.

Garip Dede Dergâhı ve Faaliyetleri

Garip Dede Dergâhı Vakfı, türbe inşa edildiği günden günümüze varlığını sürdürmektedir. Vakfın Yönetim Kurulu Başkanlığı, 1975 Malatya doğumlu Celal Fırat tarafından yürütülüyor. Uzun bir zamandır Alevi hareketinin içerisinde yer alan Fırat'ın kendisi de bir Alevi dedesi. Çocukluğundan beri bu hareketin ve cemlerin içeri-

sinde büyüdüğünü söyleyen Fırat aynı zamanda Alevi Dernekleri Federasyonu Genel Başkanlığı görevini de üstlenmiştir.

Dergâhta dini faaliyetlerin yanı sıra çeşitli kurumsal çalışmalar da yapılıyor. Buna en güzel örnek GADEV bünyesinde bulunan Alevi Akademisi

gösterilebilir. Bu akademi bünyesinde toplumsal meselelerle ilgili çeşitli eğitim ve seminerler düzenleniyor. Akademide yer alan kırk sekiz eğitimciyle birlikte bu eğitimler işleniyor. Sosyal bilimler penceresinde birçok başlık derslerin konusunu oluşturuyor. Aleviliğe bakış, inanç üzerine söyleşiler, toplumsal cinsiyet teması, kadın hakları, şehir planlaması gibi birbirinden farklı konular bu başlıklara örnek gösterilebilir. 2021 yılında akademinin üç yüz iki katılımcısı olduğunu biliyoruz. Eğitimler gerek online gerekse yüz yüze yapılmış. Akademi dersleri ve bursların dışında semah, bağlama, okuma-yazma, tiyatro kursları da verilmekte ve eğitimler ücretsiz yapılmakta.

GADEV bünyesinde gerçekleşen bir diğer önemli faaliyet ise öğrencilere verilen burslar. Bu doğrultuda ilkokuldan liseye, üniversiteden yüksek lisans öğrencilerine kadar geniş bir yelpazede öğrenciler vakfın burs imkânından yararlanabiliyor. İnanç farkı gözetmeksizin dağıtılan bu bursu Celal Fırat şöyle anlatıyor: *“Burs verilirken öğrencimizin inancına, mezhebine, ırkına vs. göre bir değerlendirme yapılması söz konusu olamaz. Biz kriterlerimize uygun, başarılı çocuklarımıza bu bursu veriyoruz. Birilerinin bize yaptıklarını kimseye yapmak istemeyiz. Burada Alevicilik, Sünnicilik, Türk-Kürt ayrımı yapılmaz. Bunun inancımızda yeri yoktur.”*

Fotoğraf: Göksel Özbilek.

Celal Fırat ve Kübra Yeter, Garip Dede Türbesi önünde. Fotoğraf: Göksel Özbilek.

Yazımızın başında türbede yer alan bir aşevi olduğunu belirtmiştik. Aşevi faaliyetlerini Celal Fırat şöyle aktarıyor: *“Burada her gün yemek veriliyor. İhtiyaç sahiplerine ki haftalık yaklaşık 10 bin-15 bin insana tekabül ediyor, yemek dağıtılıyor. Her gün öğlen on ikide başlıyor ve bitene kadar da sürüyor. Hafta sonları saat başı yemek çıkıyor. Yine ‘Hakk’a uğurlama erkânları’ yani cenaze hizmetleri yürütülüyor Garip Dede’de. Cem hizmetleri yapılıyor. Her Perşembe ya da hafta sonları yöre dernekleri kendi dedelerini getirerek hizmetlerini yerine getiriyorlar.”*

“Sözümüz kutsaldır, sözümüz cesaretimiz” başlığı altında kültür sanat etkinliklerinin de yapıldığı dergâha bugüne kadar birçok sanatçı

konuk oldu. Çeşitli konserler, halk buluşmaları düzenlendi. Bu etkinliklere özellikle mahallelinin katılımı ve ilgisi oldukça güçlü. Dergâhta yapılan her faaliyet gönüllülük çerçevesinde ve hiçbir ücret talep edilmeksizin yürüyor. Yine bunların dışında ihtiyaç sahiplerinin çeşitli talepleri de GADEV bünyesinde karşılanmaya gayret ediliyor. Sadece Menekşe’ye değil Türkiye’nin birçok bölgesine yardımlar yapılıyor. Bu yardımlar özellikle köy okulları çerçevesinde şekilleniyor. 2021 eğitim döneminde bin üç yüzbin dört yüze yakın çocuğa giyimden kırtasiye ihtiyaçlarına kadar birçok malzeme ulaştırıldı. Amasya’nın, Dersim’in, Hakkari’nin ve başkaca birçok ilin köy okullarında okuyan çocuklarla iletişim kuruldu.

Celal Fırat, tüm bu faaliyetlerin yürütücülüğünü üstlenirken dergâh bünyesinde kadın meselelerine dair tartışmaları da önemsiyor ve türbeye ziyarete gelen insanların dikkatini bu konuya çekmek için ayrıca bir önem gösteriyor. Kadın meselesine cemevi içerisinde ayrı başlık açan Celal Fırat bu konuya dair şöyle diyor: *“Türkiye’de muhafazakâr diye bilinen cenahın kadına bakışını biliyoruz. Bu durumda Sünni bir kadının özgürlüğü tartışılmakta. Zamanla Alevi vatandaşlar içerisinde bir benzerlik yaşandığını görüyoruz. Alevi kadınlar da şu an özgür değil. Bizim görevimiz bunu kırmak olmalı. Çalışmalarımızı da bu doğrultuda yürütüyoruz. Fakat bunu ‘kadına lütuf’ gibi yanlış bir yerden gerçekleştiremeyiz. Ne yaparsak birlikte yapmalıyız. Bizler kadınlardan öğrenmeye devam*

ediyoruz. Burayı yaşatacak olan kadınların gücüdür. Bu sebeple bu meseleyi önemsiyorum. Garip Dede’nin kapısı herkese açıktır. Yetmiş iki milletten her insana. Bugün dünyanın birçok yerinden ziyaretçilerimiz oluyor. Genci, yaşlısı, kadını, erkeği... Bu çok kıymetli. Kim bize bir güzellik katmaya çalışırsa biz buna yok demeyiz. Fakat bu katkılarda belli başlı kaidelerimiz var. Nedir bunlar: Demokratik olunması, özgürlükçü olunması, laiklik... Bunlara saygı duyulmasını ve korunmasını isteriz.”

Garip Dede türbesi her gün kaynayan kazanı ve dost kapısıyla bugün hâlâ Menekşe Dış Kumsal’da dünyanın birçok yerinden ziyaretçilerini ağırlamaya, onlara yarenlik etmeye devam ediyor. ■

Garip Dede Türbesi, Küçükçekmece. Fotoğraf: Göksel Özbilek

Fatih Mahallesi sahil yolunda yer alan etkinlik alanından bir görünüm.
Fotoğraf: Berker Dalmış

VI. BÖLÜM

Mahallenin Merkezleri

Fatih Mahallesi'ni ve Menekşe'yi güzelleştirenler arasında insanları olduğu kadar onu yaşanılır kılan, vatandaşa hizmet sağlayan merkezi yapıları

da var kuşkusuz. Mahalle şimdilerde daha yaşanılır ve daha canlıysa Küçükçekmece Belediyesi'nin bunda payı büyüktür. İnsan odaklı projelere ağır-

lık veren ve vatandaşın mahalle yaşamını kolaylaştırmak için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışan Küçükçekmece Belediyesi, hizmetlerine

devam ediyor ve semte yeni yapılar kazandırmayı sürdürüyor. Bu bölümde belediyenin mahallere kazandırdığı merkezleri anacağız.

Yaşar Kemal Sanatevi, Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Menekşe'den İstanbul'a Yayılan Bir Sanat Mekânı: Yaşar Kemal Sanatevi

Yaşar Kemal Sanatevi, Küçükçekmece Belediyesi tarafından 2022 yılında mahalleye kazandırılmış şirin bir sanat mekânı. Toplamda 1755 m2 alana kurulan bu merkez, Marmara Denizi ile Küçükçekmece Gölü'nün birleştiği, yeşilin maviyle kaynaştığı noktada yer alıyor. Buranın diğer merkezlerden ayrılan güzel bir yanı var. Söyleşilerin vb. etkinliklerin yapıldığı bir yer olmanın yanı sıra sanatevi, çeşitli disiplinlerde üretim yapan sanatçılara mekânı atölyeye çevirme olanağı da tanıyor. Bu doğrultuda resimden edebiyata, müzikten sinemaya birçok sanatçıyı ağırlayacak bir alana

dönüşüyor ve sanatçıların projelerini, tasarım çalışmalarını yürütmelerine olanak sağlıyor. Böylece Yaşar Kemal Sanatevi bir merkezden ziyade sanatçı rezidansı olma ayrıcalığını da taşıyor.

Yaşar Kemal Sanatevi, iki katlı bir mekân. Seminerler içi ayrılan bir odası ile altı adet atölyesi bulunuyor ve bu atölyeler farklı sanatçılara tahsis ediliyor. Bir şair veya bir ressam üzerinde çalışacağı eseri için bu atölyeleri rahatlıkla kullanabilecek. Odaların her birinin kendine has şirin ve sanatçılara ilham olabilecek manzarası bulunuyor. Bir odası göl

ile denizin birleştiği o uçsuz noktayı kucaklarken, bir başka odası İç Kumsal tarafından Menekşe plajına ulaşıyor, bir başka odası da dereyi ve balıkçı kayıklarını selamlıyor. Kitabımızın çoğu satırını bu mekânda yazmış biri olarak şehrin gürültüsünden uzak bu yerde üretmemek gibi bir olasılık yok. Mekân sıcak bir evsahipliğiyle size eşlik ediyor. Buranın diğer bir güzel yanı hem Küçükçekmece'de hem de İstanbul'un çeşitli ilçelerinde yaşayan vatandaşlara kapısının sonuna kadar açık olması. Sanata ilgi duyan herkes bu atölyelerde kendi çalışma alanlarını yaratabilir. Yeni açıldığı için teknik malzemeler konusunda şimdilik eksik olsa da zamanla bu eksikliğin giderileceği kesin.

2022'de mekânın halka açılmasıyla beraber Küçükçekmece Belediyesi bir ilke daha imza atarak kültür sanata katkı olması hedefiyle Küçükçekmece Film Ofisi'nin de açıldığını sanatseverlere duyuruyor. Bu doğrultuda hem Film Ofisi hem Yaşar Kemal Sanatevi, İstanbul'da sinemaseverler ile usta sanatçıların bir araya gelip çeşitli atölyeler yürütebileceği ilk merkez olma özelliğini taşıyor ve böylece sanat merkezinin bir odası Film Ofisi'ne tahsis ediliyor.

Küçükçekmece Film Ofisi ve Yaşar Kemal Sanatevi ortaklığıyla mekânda sinema söyleşileri gerçekleştirilecek. Söyleşiler dışında film okumaları, senaryo yazım çalışmaları yapılacak. Filme gönül

vermiş her yaştan insan burada yapımcısından yönetmenine birçok ünlü isimle bir araya gelebilecek. Mekân kendi filmlerini çekmek ve hayallerini gerçeğe dönüştürmek isteyenler için güzel bir fırsat sağlayacak. Biz kitap çalışmamıza başladığımız süreyle eş zamanda bu saydıklarım doğrultusunda sanatevinde bir film yarışması da düzenlendi. Birçok aday projelerini sundular ve yarışmaya yeni olmasına rağmen yaklaşık iki yüz başvuru yapıldı. Birinciye 10.000 Türk lirası ödül verildi.

Film yarışmalarının ve çeşitli etkinliklerin yapılması planlanan mekânın diğer bir hedefi de on adet bungalov evin mekânda inşa edilmesi. Dışarıda yaklaşık iki dönümlük bir alana inşa edilmesi planlanan bu evlerin tasarımı İstanbul'un kent imajını destekleyecek evler biçiminde yapılması düşünülüyor. Bu doğrultuda sanatçılar bu evde konaklayabilecek ve üretimlerini de burada gerçekleştirebilecekler. Yine yazları açık alanda film gösterimleri ve konserler yapılması da gelecek planlarda yer alıyor.

Menekşe'ye âşık, edebiyatımızın ustası Yaşar Kemal'in ismiyle yaşayacak bu mekân, yine adına yakışır bir şekilde vatandaşa hizmet sunmak için adımlar atmaya, sanatseverlerle bir olup üretmeye devam edecek. Menekşe'nin rengine renk, sesine de ses katacak. Bize ise bu güzel sese ortak olması kalıyor. ■

Yaşar Kemal
SANATEVİ

Fatih Mahallesi Gündüz Çocuk Bakım Evi'nden bir görünüm, Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Gölde Yükselen Çocuk Sesleri: Fatih Mahallesi Gündüz Çocuk Bakımevi

“Çocuklar geleceğimizin güvencesi, yaşama sevincimizdir. Bugünün çocuğunu, yarının büyüğü olarak yetiştirmek hepimizin insanlık görevidir.”

Mustafa Kemal Atatürk

Gündüz saatlerinde göl boyu yürürken kulağınıza çocukların şen kahkahaları çalınacaktır. Gelen o sesler sizi mahallenin en tatlı evine, Fatih Mahallesi Gündüz Bakımevi'ne ulaştırır. Küçükçekmece Belediyesi, Kemal Çebi başkanlığında Nisan 2019 öncesinde Küçükçekmece'lilere bir söz vermişti. Bu söz doğrultusunda çalışmalarını hızlandırdı ve 2019 itibarıyla ilçede çocuk bakımevlerini faal hale getirdi. İşte bu evlerden biri Küçükçekmece Gölü kıyısında yer alan 2020 yılında hizmete başlayan Fatih Mahallesi Gündüz Çocuk Bakımevi.

Çocuk bakımevi, 72 öğrenci olmak üzere 3-5 yaş arasındaki çocuklar için hizmet veriyor. Bünyesinde çocuk gelişimi ve okul öncesi bölümlerinden mezun, alanında uzman iki öğretmen bulunuyor. İçeride çocukların gelişimine katkı sunabilecek her çeşit materyal yer alıyor. Bu doğrultuda 4 sınıf, 1 yönetici odası, 1 uyku odası, 1 oyun odası, yemekhane, mutfak, danışma ve bekleme alanları mevcut. Bahçesinde ise çocukların koşup oynayabileceği bir oyun alanı yer alıyor. Çalışan ebeveynler için çocuk bakımevi 08.00-18.00 arası eğitim verirken çalış-

mayan ebeveynler için ise 09.00-17.00 arasında hizmet veriyor. Çocuk bakımevinde çocuklar için her imkân sağlanmış. Çocukların ve ailelerin ihtiyaçları bakımevinin en dikkat ettiği nokta. Bu hususta psikologlar tarafından çocukların psikolojik gelişimleri takip edilirken ailelere de bu konuda destek sağlanıyor. Yine kreşte yer alan çocukların fizyolojik gelişimleri de alanında uzman hemşireler tarafından takip ediliyor. Dış kontrolleri ise dış hekimleri tarafından...

Çocukların fiziksel, zihinsel, psikomotor, sosyal ve duyuşsal gelişimlerini destekleyici etkinliklerle çocukların mutlu, kendine güvenen, doğaya ve çevreye duyarlı, çevresiyle etkileşimde olan bireyler olması hedefleniyor. Pandemide çocukların eve kapandığı o talihsiz günleri düşündüğümüzde çocuk bakımevi, çocukların sosyalleşmesi için de kıymetli bir olanak sağlanıyor.

Fatih Mahallesi Gündüz Çocuk Bakımevi olanaklarından mahallede yaşayan her çocuk eşit bir şekilde faydalanabiliyor. Her yılın Mayıs ayında buraya kayıt yapılabiliyor. ■

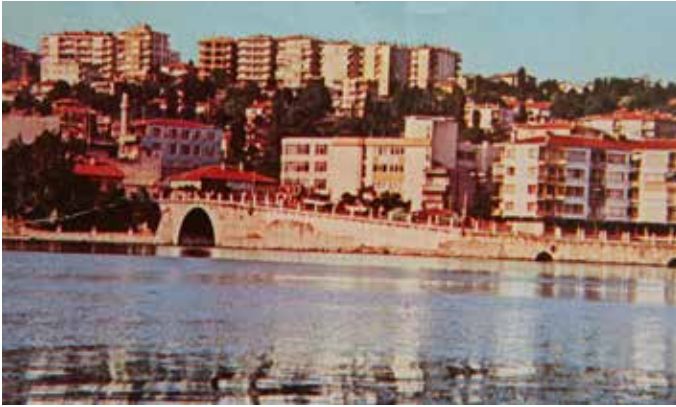

Kaynak: Küçükçekmece Belediyesi Arşivi

Sonsöz

Çalışma boyunca sizlere Fatih Mahallesi'nin Cumhuriyet tarihine iz bırakmış anılarını, hikâ-yesini, kültür varlık-larını, adını bu semte kazımış insanlarını ve mahallenin tam da içinden doğmuş ge-leneklerini anlatmaya çalıştım. Önsöz'de belirttiğim üzere ki-

tapta eksikler, tarihin tozlu raflarında kalmış öyküler muhakkak olacaktır. Bu yüzden çalışma umarım, Fatih'in, Me-nekşe'nin günyüzü-ne çıkmayı bekleyen tarihine ufak da olsa bir katkı sunacak ve sonrasında yapılan çalışmalar için atılmış bir taş olacaktır.

Kitap boyunca mahallenin henüz bir köyken nasıl dönüştüğüne, içerisinde neleri eritip ne-leri geliştirdiğine tanıklık ettik. Artık günümü-ze geldiğimizde değişip dönüşmüş, bambaşka bir mahalle bizleri bekliyor. Evet, bir dönemin o tek katlı evleri, toprağında karpuz yetiştirip gül ektikleri bahçeleri yok. Onlar yerini daha büyük yapılara, çağın şartlarının mecbur bıraktığı o so-ğuk evlere bıraktılar. Fakat mahalle tüm gizli gü-zellikleriyle yaşamaya ve inadına nefes almaya devam ediyor. Bugün göl hâlâ eşsiz manzara-sıyla misafirlerini bekliyor. Artık semtin çamur-lu, kanalizasyon akan yolları yok. Elektrik derdi,

su derdi gibi temel problemleri yok. Şimdilerde mahallenin problemleri bu sıkıntılardan daha başka. Artan nüfus, yerleşim alanlarının hızla ve kontrol edilemez bir biçimde artması vs. Yine de tüm bunlara rağmen mahalleli nefes almak için kendi koşullarını yaratıyor. Esnaf hâlâ çarşıda birbirini kolluyor, Menekşe yaz kış komşularını bekliyor. Sahil yolu bakımlı ağaçlarıyla, erguvan-larıyla semtin kalbinde beklemeyi sürdürüyor. Mahalleyi güzelleştirmeyi ve daha yaşanılır kıl-mayı dert edinmiş ve bunun için çaba gösteren Küçükçekmece Belediyesi'ne katkılarından do-layı tüm mahalleli adına teşekkür ederiz. ■

BENİM SEMENTİM, BENİM MAHALLEM
KÜÇÜKÇEKMECEM

fatih